

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
מטות – מסעי
כ"ב – כ"ח תמוז תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

זוזי אחריני נביה — שנתחזיב לי, שאין משכון עליהן. ואמרי, לאחר שכלו שני משכנתא: אם אחזיר הקרקע ליתומים, ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם — צריך אני לישבע, דאמור רבנן: הבא ליפרע בו', ואף על פי שיש בידי שטר חוב מחתימת שבועה. **אכבשה** – אעלים אותה. **לקוחה היא בידי** — דהא אכלתיה שני חזקה בחיי אבוהן. **מהימנא** — בלא שבועה, דאין נשבעין על הקרקעות. ועוד: דחזקת שלש שנים במקום שטר קיימא. **אמר ליה** — אביי: הא דחשבת בדעתך דאי בינא טענינא "לקוחה היא בידי" — כיון דידיעא מילתא דבמשכנתא איתנחית בה, לא מצית למיטען "לקוחה היא בידי", דהא איכא קלא ועדות דארעא דיתמי היא, דהשתא שלימו שני משכונתא. וכיון דידעת דאית קלא עלך דארעא דא משכנתא היא גבך ולא לקוחה — אין לך מואה גדולה מזו, והיה לך להזהר בשטרך. הלכך, זיל הדר ארעא ליתמי דשתא, וכי גדלי יתמי, שיהו בני מיעבד מצוה, דהיינו מבן שלש עשרה שנה ואילך, דהוי חייב במצות — אשתעי דינא בהדייהו על שטר חובך שיש לך על אביהם, ותשבע ותיטול. כדין הבא ליפרע מנכסי היתומים, דכל זמן שהם קטנים — אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן, כדאמרינן בערכין בפרק "שום היתומים" (כב, א): אין נזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן רבית אוכלת בהן, וכדפסיק התם רבא דלכתא: אין נזקקין לנכסי יתומים, ואם אמר תנו — נותנין. הלכך, ממתינין להם עד דגדלי, דהיינו מבן שלש עשרה ואילך, כדמוכח התם. והא דאמרינן בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קנו, א): ולמכור בנכסי אביו עד שיזקא בן עשרים — דני מילי שמוכר לצורך הוצאתו, אבל לפרוע חוב אביו — בית דין מוכרים מבן שלש עשרה ואילך. ואי נמי מלוה על פה היא, כי גדלי לישתעי דינא בהדייהו וישבע ויטול, כדאמר רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכילתין: הלכתא, מלוה על פה גובה מן היורשין. והני מילי — שיש עדים שהלוהו, וישבע שלא פרעו, ויטול. **אתא להוא נברא אמר אנא קריבה טפי** — ומתוך שלא נודע מי קרוב יותר — החזיק אותו האיש בקרקע, לפי שהיה אלם יותר. כדאמר רב נחמן לקמיה, גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי: כל דאלים גבר. **לפוף** — שנה או שנתים. **אודי ליה** — ההוא מחזיק לרב אידי בר אבין. **אוקמה רב חמרא בידיה** — דרב אידי. **אמר ליה** — רב אידי לרב חסדא. **לדידי לי** — ההוא גברא פירי דאכל מההוא יומא עד האידנא, מן היום שמת קרובי, שאכלם שלא בדין. **אפאי קמכמת** — לזכות באילן. **אהאי** — אהוראת פיו, שמודה עבשיו שאתה קרוב יותר. והא איהו דאמר עד השתא אנא קריבנא טפי, ואכל פירות בדין כל דאלים גבר. וזה שמודה עבשיו — הרי הוא בטוחן לך את האילן מדעתו, אף על פי שלא זכית בו מן הדין.

כיון

זוזי אחריני נביה, ואכלתה שני משכנתא. אמינא: אי מהדרנא לה ארעא ליתמי ואמינא דאית לי זוזי אחריני גבי דאבוכון, אמור רבנן: הבא ליפרע מנכסי יתומים - לא יפרע אלא בשבועה. אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואובלה שיעור זוזי, דמיגו דאי בעינא אמינא "לקוחה היא בידי" מהימנא, כי אמינא "דאית לי זוזי גבייכו" מהימנא. אמר ליה: "לקוחה בידי" לא מצית אמרת, הכא איכא דאשבעיה. אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואובלה שיעור זוזי — דוקא משום דכבש לשטר משכנתא מצי למימר "לקוחה היא בידי", דלא היה ידוע דבתורת משכנתא אתא לידיה. דאי הוו ידעי דמעיקרא בתורת משכנתא אתא לידיה — לא היה טוען רבא בר שרשום שיכול לומר "לקוחה היא בידי". מידי דהוה אאומן וארים דאין לו חוקה בשדה אריסותו, כיון דידוע דמעיקרא בתורת אריסותא אתו לידיה. וכן דברים העשויין להשאיל ולהשכיר, וגזלן דמעיקרא ידעינן דגזל שדה זו — דאין לו שום חזקה.

כיון

אמור רבנן הבא ליפרע כר' — אף על פי שאף בשבועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו, כדקאמרינן: ולכי גדלי אישתעי דינא בהדייהו, לא היה מקפיד על ההמתנה, אלא על השבועה. ונראה דרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרב יהושע, דמפרש טעמא בשילהי מכילתין (קעד, א) טעמא דאין נזקקין לנכסי יתומים — משום צערא. דאי כרב פפא דמפרש משום דפריעת בעל חוב מצוה, ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו — אם כן אפילו יהא אמת כדבריו, לא היה יכול לעכב להם הקרקע בחובו, כיון דלאו בני מיעבד מצוה נינהו.

ואכבשיה וכדרב הונא נמי פסקינן התם. **אכבשיה** לשטר משכנתא ואובלה שיעור זוזי — דוקא משום דכבש לשטר משכנתא מצי למימר "לקוחה היא בידי", דלא היה ידוע דבתורת משכנתא אתא לידיה. דאי הוו ידעי דמעיקרא בתורת משכנתא אתא לידיה — לא היה טוען רבא בר שרשום שיכול לומר "לקוחה היא בידי". מידי דהוה אאומן וארים דאין לו חוקה בשדה אריסותו, כיון דידוע דמעיקרא בתורת אריסותא אתו לידיה. וכן דברים העשויין להשאיל ולהשכיר, וגזלן דמעיקרא ידעינן דגזל שדה זו — דאין לו שום חזקה.

מינו דאי בעי למימר לקוחה היא — ותימה: מאי דעתיה דרבא בר שרשום? דאפילו אי טען "לקוחה היא בידי" — שבועת היסת לעולם צריך, דנהי דאין נשבעין על הקרקעות מדאוריימא — מדרבנן נשבעים, כמו שדקדק רב האי גאון מהדיא ד"הכותב" (כתובות פז, א): הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוע — לא תפרע אלא בשבועה. וכבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא. אמר רבא: שתי תשובות בדבר כו', ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות. אלמא דמדרבנן נשבעין. והוא הדין שבועת היסת, דמאי שנא? ויש לומר: דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטעין ברי. אבל הכא לאו בטענת ברי הוא, שאין ודאי ליתומים שקרקע זו אינה לקוחה בידו, הלכך אי הוה טעין "לקוחה היא בידי" לא הוה צריך שבועת היסת.

לקוחה היא בידי לא מצית אמרת — אף על גב דאי הוה אמר "לקוחה היא בידי" הוה נאמן, מכל מקום לא הוי מיגו. והכי פירושו ד"לא מצית אמרת" — לא הייתי יכול להעיד פניך ולומר כן, כיון דנפק קלא, ואין כאן מיגו. ובענין זה יש בפרק שני דקדושין (נ, א): ומה אם ירצה לומר "מזיד הייתי" — לא משוי נפשיה רשיעא. פירוש: אינו אומר ברצון "מזיד הייתי", ואין כאן מיגו. אבל ודאי, אם אמר "מזיד הייתי" — פשיטא דמהימן. **קריבה** דרב אידי שבק דיקלא — אי לא גרסינן אלא "שבק דיקלא" — צריך לומר שלא היו לו בנים, והקרוב יותר יורשו. ואי גרס "לקריבה" — יש לומר שהיו לו בנים, להכי אינטריך ליה למימר: דיקלא לקריבה. **הכי** גרסינן: לסוף אודי ליה — ולא גריס "דאיהו קרוב טפי". אלא לא היה רוצה לחלוק עם רב אידי, ונתן לו הדקל בחנם, ולא בשביל שהיה קרוב יותר. ומשום הכי קאמר רב חסדא: הא איהו דאמר "אנא קריבנא טפי" — שמרצונו נתן לך, ולא בשביל שאתה קרוב יותר. ואביי ורבא סברי: כיון דאודי — אודי, ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב. ולשון "אודי" דחוק הוא, וכן סברת אביי ורבא. ואין לפרש דגרסינן "דאיהו קרוב טפי", והיה טוען דלא אבל פירות, ולרב אידי היו לו עדים שאכל. והא דקאמר: איהו קאמר "אנא קריבנא טפי" — פירוש: מעיקרא, והואיל וכן — השתא נמי מהימן במאי דאמר שלא אכלה, במיגו שלא היה מודה, וסבירא ליה דאמרינן מיגו במקום עדים כדבסמוך. דאם כן הוה ליה למימר: הא איהו אמר "לא אכלתי", ואי בעי אמר "אנא קריבנא טפי". ועוד: אם כן הוה ליה לאסוקי נמי הבא בהאי לישנא, כדמסיק בסמוך: אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא ("מה לי לשקר") במקום עדים לא אמרינן. וגירסת רבינו חננאל נראה לרבינו יצחק עיקר, דלא גריס "לסוף אודי ליה", אלא גרס: לסוף אייתי סהדי דאיהו קריביה. ולא גרס "קרוב טפי", שלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה טפי מההוא גברא, אלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה, והוא גברא לא היו מכירים אם הוא היה קרובו או לאו, ולא היה לו שום עדי קורבה. ואפילו גרס "טפי" — מצינו לפרש: טפי מכל אותם שהיו העדים מכירים, לכך אוקמה רב חסדא בידיה דרב אידי, דהוי רב אידי ודאי וההוא גברא ספק, והיה רב אידי תובע גם הפירות, כיון שהודה שאכל. ורב חסדא פטר ליה, במיגו דאי בעי אמר "לא אכלי" כי אמר נמי "אכלי ודידי אכלי", — מהימן. ורבא ואביי סברי: כיון שאכל פירות ואדי — חייב לשלם, ולא מהימן במיגו, דהואיל והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין, דבקרקע ליכא מיגו, ואם תאמר: הא לקמן (לד, א) אמרינן: אי דמיא לדבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי, דבשמודה שאכל פירות ואיכא חד סהדא — שחייב לשלם מתוך שאינו יכול לישבע. אבל אי ליכא חד סהדא — לא היה חייב לשלם. ואמאי? נימא כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו — גם הפירות ישלם ויש לומר: דהתם מיירי שאומר שאכלה שלש שנים והעד אינו מעיד אלא משתים, דהתם ודאי אי לא הוה חד סהדא — פשיטא דפטור, אף על פי שהקרקע יוצא מתחת ידו. דאי מהימן במאי דאכלה שלש שנים — לא היה לנו להוציא הקרקע מידו, כיון דאכלה שני חזקה. וליכא למימר דנאמן על כך שאכלה שלש שנים, אבל לא נאמין שלקחה אלא בגזל אכלה, דבאמרינן ב"הנזקין" (גיטין נד, ב) דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה — דלא דמי, דהתם (אף על פי שספר תורה) כיון שהיד ביד לוקח — כאילו יש עדים שנתבהנו לשמן, מכל מקום מפסיד שכרו כיון שמודה שאין חייבין לו כלום.

ואי טעין ואמר לפירות ירדתי כו' — פירוש: תחלה, כי אמר לו "מאי בעית בהאי ארעא". אף על גב דבשעה שאכל היה בעל השדה יכול לעכב, ולא היה נאמן לומר "לפירות הורדתני", ניחו כיון שבבר אכלו, וה בא להוציא — נאמן לומר "לפירות ירדתי". ואם תאמר: מאי איריא משום דלא חזקה? תיפוק ליה משום דתפיס, מידי דהוה אמטלטלין שאין עשויין להשאיל ולהשכיר, דאי אמר "לקוחין הן בידי" נאמן ויש לומר: דאיצטריך טעמא דלא חזקה אם לקטן ונתינה ברשות שאינן שלו, דלא תפיס בהן. ואם תאמר: כי לא אמר נמי "לפירות ירדתי", אלא דאייתי סהדי דאכל שתי שנים כי הך דשמעתין — יהא נאמן בטענתיה, במיגו דאי בעי אמר "לפירות ירדתי" לאו פירכא היא, דאין זה מיגו, שהרי בא לתבוע גם הקרקע. ודוקא פירי דתרתי שנין הדרי, אבל פירי דשנה שלישית — לא הדרי. דאי מהימן במאי דאמר שאכלה שלש שנין — גם הקרקע תהיה שלו.

איזיל ואגדריה לדיקלא — פירוש: לגדור תמרים שעל הדקל, דגדירה שייכא בתמרים. ולא איירי בקציצת הדקל, דאם כן הוה ליה למימר "ואיקטליה", כדאמרינן בפרק "כל הנשבעין" (שבועות מו, א), אמר רב נחמן: האי מאן דנקיט נרגא ואמר "איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא" כו'. ונראה לרבינו יצחק ולרבינו יצחק בן מרדכי: שאם היה בא לקצוץ הדקל עצמו — לא היה נאמן. דדוקא פירות הוא דעבדי אינשי דמתבני, אבל דקל — אין דרך בני אדם למכור לקוץ. תדע, דאמרינן בפרק "החובל" (בבא קמא צא, ב): "שורי הרגת", "נטעותי קצצת" — "אתה אמרת לי להרגך", "אתה אמרת לי לקצצך" — פטור. ופריך: אם כן לא שבקת חיי לכל בריה וכו'. משמע דאינו נאמן במיגו דאי בעי אמר "מכרת לי לקצצך". **לא** חצף איניש — לאו משום דקאמר בפרהסיא "איזיל ואינגדריה" קאמר דלא חצף, דאפילו ליקט בצנעא נמי שייך לא חצף אינישׁ, אם לא שלקחם דרך גניבה.

אי הכי אפילו ארעא נמי — למאי דפרישית לעיל דאינו נאמן אלא בפירות שלקט כבר, אבל מכאן ואילך אינו נאמן אפילו בפירות, אף על גב דשטרא בפירי לא עבדי אינשי — צריך לפרש אפילו ארעא, אם הוא טוען שהקרקע שלו שלקחה — לא יחזיר פירות שכבר אכל. אבל קרקע פשיטא שיחזיר, דאינו נאמן להבא.

היינו נסבא דרבי אבא — לא אקרקע קאי, דפשיטא שמחזיר הקרקע אחר שאין לו שנים עדים. אלא השתא נמי אפירי מסיק, וסבר השתא כאילו חד סהדא לאורועי למחזיק קאתי על הפירות שאכל, ואינו יכול לכפור ולומר "לא אכלתי", וכאילו בא לחייבו שבועה על הפירות אם יכפור ויאמר "לא אכלתי". ואף על פי שמעיד שהחזיק בה שלש שנים, כיון דאין אחר עמו — הרי כאילו אינו מעיד על החזקה, אלא נעשה עד אחד להוציא פירות. הכי סלקא דעתך, וטועה, עד דאמר

אבי

כֵּיוָן דְּאוֹדֵי - אוֹדֵי. זֶה אוֹמֵר "שֶׁלִּי אֲכָלְתִּי" וְזֶה אוֹמֵר "שֶׁלִּי אֲכָלְתִּי", הַאי אֵיתֵי סָהֲדֵי דַּאֲכָלְתֵּיהּ הוּא, וְהַאי אֵיתֵי סָהֲדֵי דַּאֲכַל שְׁנֵי חֲזָקָה, אֲמַר רַב חִסְדָּא: מַה לוֹ לִשְׁקֹר? אִי בְּעֵי אֲמַר לֵיהּ: מִינָּךְ וְבִינְתָהּ וַאֲכַלְתֵּיהּ שְׁנֵי חֲזָקָה. אַבַּיֵי וְרָבָא לָא מְבָרְיָא לְהוּ הָא דְּרַב חִסְדָּא, "מַה לוֹ לִשְׁקֹר" בְּמָקוֹם עֵדִים לָא אָמְרִינַן. הֲהוּא דַּאֲמַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָּךְ וְבִינְתָהּ וַאֲכַלְתֵּיהּ שְׁנֵי חֲזָקָה, אוֹ אֵיתֵי סָהֲדֵי דַּאֲכַל שְׁנֵי, אוֹ לָא אֵיתֵי סָהֲדֵי הַאֲכַלְתֵּיהּ תַּרְתֵּי שְׁנֵי, אֲמַר רַב נַחְמָן: חֲזָקָה דְּאַרְעָא וְהַדְרֵי פֵּירֵי. אֲמַר רַב זְבִיד: אִם טָעַן וְאָמַר "לְפֵרוֹת יָרַדְתִּי" - נֶאֱמָן; לָאו מִי אֲמַר רַב יְהוּדָה: הָאי מַאן דְּנָקִיט מַגָּלָא וְתוֹלֶה, וְאָמַר: אֵיזִיל אֵיגְדֵּרֵיהּ לְדִיקְלָא דְּפַלָנְיָא וְיָהֵיבְנֵיהּ דִּינְרָא - מְהֵימַן? אַלְמָא לָא חֲצִיף אִינִישׁ דְּגָזַר דִּיקְלָא דִּלְאו דִּילֵיהּ. הָכָא נַמִי לָא חֲצִיף אִינִישׁ לְמֵיכַל פֵּירֵי דִּלְאו דִּילֵיהּ. הָכָא, אַרְעָא נַמִי - אַרְעָא, אָמְרִינַן לֵיהּ: אַחֲוֵי שְׁטָרָךְ. אִי הָכִי, פֵּירֵי נַמִי - שְׁטָרָא לְמֵיפֵי לָא עָבְדֵי אֱינָשֵׁי. הֲהוּא דַּאֲמַר לְחַבְרֵיהּ: מַאי בָּעֵית בְּהַאי אַרְעָא? אֲמַר לֵיהּ: מִינָּךְ וְבִינְתָהּ וַאֲכַלְתֵּיהּ שְׁנֵי חֲזָקָה. אַיְתֵי חַד סָהֲדָא דַּאֲכָלַהּ תְּלַת שְׁנֵי; סְבוּר רַבָּנָן קַמַּיְיהוּ דְּאַבַּיֵי לְמֵימַר: הֵיינוּ נַסְכָּא דְּרַבִּי אַבָּא; דְּהַהוּא גַּבְרָא דְּחַטַּף נַסְכָּא מֵחַבְרֵיהּ. אָתָא לְקַמַּיְיהוּ דְּרַבִּי אַמִּי, הָוֶה יָתֵיב רַבִּי אַבָּא קַמַּיְיהוּ, אֲיֵיתִי חַד סָהֲדָא דְּמֵיחְטַף חַטְפָא מִינֵּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: אִין, חַטְפֵי וְיָדִיד חַטְפֵי; אֲמַר רַבִּי אַמִּי: הֵיכִי

רוצה לקיימה על ידי "מה לי לשקר", וטענה זו מכחשת עדים, כי הכא — לא מהימנינן ליה, שהרי העדים מעידים שטענתו שקר, והיאך תקיימנה על ידי "מה לי לשקר"? **הלא ודאי משקר הוא, וחזקת השלש שנים אינה בלום, דהויא לה חזקה שאין עמה טענה. והכי הלכתא. אוזל ואייתי סהדי דאכלה תרתין שני** — ועדיין היה מחזר לבקש עדות של שנה שלישית, ולא מצא. **אמר רב נחמן הדרא ארעא** — דבתרתין שנין לא הויא חזקה. **והדרי פירי** — של שתי השנים שאכל שלא כדין, דהא לא טעין מעיקרא "אריס הייתי ולפירות ירדתי" דמהימנינן ליה, כדלקמן, דשטרא לפירי לא עבדי אינשי. והני מילי — בראיכא סהדי דאכלינהו לפירי, אבל אי ליכא סהדי דאכלינהו לפירי, אלא בהודאת פיו, והוא טעין "זובנתיה מינך ואכלתינהו לפירי דארעא ופירי דידי נינהו", ארעא, כיון דליית ליה ראיה בשטר ולא עדי חזקה — הדרא למרה, וחייב שבועת היסת על הפירות דזבנינהו מיניה. דמיגו דמצי אמר "לא אכלתי פירות כי אם מעט", כגון עייל בורא ואפיק טפי מכורא, דבהכי הוה חזקה, כדלקמן, כי אמר "אבלי טובא ודידי אבלי" — מהימנן. דאין כאן "מה לי לשקר" שהרי יודע אם לקח קרקע זו מבעליה אם לא, אלא לפי שאבד שטרו בתוך שלש שנים — מפסיד. ולא דמי להא דאביי ורבא דפליגי עליה דרב חסדא לעיל. דהתם, כיון דאיתברירא מילתא דרב אידי קרוב טפי — הרי נדע שאין לו חלק בקרקע, ופירות שאכל שלא כדין אבל, ואפילו בהודאת פיו ליחייב. **אמר רב זביד אי טעין בו'** — מילתא באפי נפשה היא, והכי קאמר: אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע "מאי בעית בהאי ארעא", אילו לא השיב לו "מינך וזבינתה", אלא: "לפירות ירדתי" כדין אריס למחצה לשליש ולרביע, או שמכרת לי פירות עד עשר שנים. **נאמן** — במה שאכל למפרע, ובשבועת היסת דזבינהו מיניה. ואף על גב דאיכא סהדי דאכלינהו לפירי, ושאין הקרקע קנוי לו. דלא חציף אינישׁ למיחת לארעא דחבריה ולמיכל פירי דחבריה בחנם, כדמפרש ואזיל. ומיהו, מכאן ולהבא לא יאכל בלא עדים ושטר שקנה הפירות — דאם כן כל אדם ירד לקרקע חבירו ויאכל פירותיו, ויאמר "לפירות ירדתי" מאחר שלא נחוש לערעורו של בעל הקרקע, **מגלא ותוביל'א** — כלי גודרי התמרים. המגל — לגדור, ותובילא — חבל לעלות לדקל מרוב גובהו. ויש מפרשים: שתובילא — סל לקבל פירות. **ואמר** — בפניו. **איזיל ואינגדריה לדיקלא דפלניא** — כלומר, אלקוט הפירות. **מהימן** — ושבקין ליה בית דין ללקט הפירות בלא עדים ושטר, אחרי שאין יודע שהבעלים מוחין בדבר קודם לקיטה. ואם אתא חבריה וטען "לא היו דברים מעולם" אחר שליקט האילן — לית עליה אלא שבועת היסת. אבל מקמי דליגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר "לא היו דברים מעולם" — לא מהימן מלקט עד דמייתי ראיה. ודוקא בשטען מתחילה "לפירות ירדתי" נאמן במה שאכל כבר. אבל אם מתחלה טען "מינך וזבינתה" ואחר כך טען "לפירות ירדתי", שמכחיש דבריו הראשונים — אינו טוען וחוזר וטוען. **אי הכי אפילו ארעא נמי** — כי טעין "זובנתיה מינך" — ליהמנהו בלא עדי חזקה, דלא חציף אינישׁ למיחת בארעא דלא דידיה היא ולמיכל פירותיה **פירי נמי** — נימא "אחוי שטרך". **היינו נסבא דרבי אבא** — דין זה דומה לאותו דין של נסבא דרבי אבא. ולא ללמוד מדרבי אבא היו צריכין, דמילתא דפשיטא היא שישלם הקרקע אחרי שאין לו שני עדים, ודומיא בעלמא מדמינן אותו. אי נמי, לכך היו מדמין האי דינא לנסבא דרבי אבא — כי היכי דלהדר פירי עם ארעא, דהוי כמי שיש עדים דאכל פירות. דבלא עדים לא מהדרי פירות, כדלעיל דרב נחמן, אלא קרקע לחוד.

היכי

היכי לידיינוה דייני להאי דינא — שאילו היו שנים מעידים אותו שחטוף — היינו מחייבין אותו לשלם, שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חבירו ולומר "שלי אני חוטף" אלא אם כן יש לו עדים, דדעמד ממון על חזקתו, וזה המחזק בו אין אדם יכול להוציאו ממנו בלא ראיה, והחוטף ממנו — גזלן גמור. ואי נמי לא היה כאן עד אחד שחטף, כי אמר נמי "חטפי ודידי חטפי" — מהימן, מיגו דאי הוה בעי לימר "לא חטפי" — מהימן נמי למימר "דידי חטפי". **לישנא** — משום האי מיגו — איכא חד סהדא, ואי אמר "לא חטפי" — הוה בעי אישתבועי להכחיש את העד. **לישתבע** — את השבועה שהעד מחייבו — אינו יכול, דהא מודי דחטף, והעד מחייבו לישבע שלא חטף להכחיש את העד. דהכי משמע קרא (דברים יט) "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת" וגו' — לשלם ממון שהוא כופר והעד מחייבו — לא יקום, אבל קם הוא לשבועה — להכחיש את העד, למימר: לישתבע דדידיה חטף — שאין זו שבועה המוטלת עליו. ולמפטריה בלא כלום אי אפשר — שהרי הורע כחו של מיגו. **אמר ליה רבי אבא** הוה ליה — האי חוטף כו'. והכי נמי איכא למימר כי האי גונא: כי הוו תרי סהדי דאבלה שני חזקה — מוקמינן לה בידא דלוקח, ליכא סהדי דאבלה שלש שנים — מפקינן לה מיניה ומהדרינן למרה. איכא חד סהדא דאבלה שלש שנים — לישתבע, דעד אחד לשבועה קם? אפילו לא הוה קרקע לא משתעינן ליה עד מאי דאסהיד סהדא, דלא כפר ליה, אלא מודי ליה דאבל, וטוען: אין, אבל, ודידי אבלי **אמר ליה אביי מי דמי** — לדרבי אבא? **התם** — בדרבי אבא, הוה חד סהדא לאורועי לחוטף קאתי, דהא מסהיד ביה שחטף, והורע כחו של מיגו דחוטף ומחייבו שבועה, ומתוך שלא יכול לישבע — משלם. דאילו אתא חד סהדא שמעיד במותו, שראוהו שחטף — מפקינן לה מיניה דחוטף, ולא תועיל לו שבועה אפילו אם יוכל לישבע. **הכא** — בדין קרקע. זה והוא סהדא — לסיועי ביה קאתי, שמעיד שהחזיק בה שלש שנים וחזה בה, דאי איכא חד סהדא אחרינא עם זה — מוקמינן ליה בידא דמחזיק, והיאך תאמר שעל יד עד זה יתחייב שבועה ומתוך שאינו יכול לישבע משלם? והרי לא בא להורע כחו ומכל מקום זה יפסיד הקרקע שהרי אין לו עדי חזקה. **אלא אי הימא לנפסד דרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שני ולפירי** — כגון דאובן דתבעיה לשמעון, ואמר ליה: גזלתה לארעאי ואכלת פירותיה שנתים. ואמר ליה שמעון: זבנתה ניהלי. ולית לשמעון עדי חזקה. ולפירי משתבע דבוזיניה אבלתינן, דקימא לן דפה שאסר הוא שהתיר. ואף על גב דמהדר לה לארעא — פירי לא מהדר, דהא ליכא סהדי דאכיל הפירות, ומיגו דיכול למימר "לא אכלי כלל" — יכול למימר נמי "אכלי בזוניי", ולית ליה עלה אלא שבועה. אבל אי איכא סהדי דאכל פירי תרתין שנין — מחייבין ליה להדורי אפילו פירי, כרב נחמן דאמר: הדרה ארעא והדרי פירי. ואייתי ראובן חד סהדא דאכל פירי תרתין שנין, וכגון שמעיד שלא אכל כי אם שתי שנים, דלאו לסיועי לשמעון קאתי. אמר שמעון: אין, אבלי ודידי אבלי, שקניתי הקרקע והפירות, אפס לא נזהרתי בשטרי. הא הוא דאיכא לדמויי לדרבי אבא, דאמרינן: היכי לידיינו דייני להאי דינא? ניתייביה להדורי פירי — ליכא תרי סהדי דאבלינהו, ואי משום דאודי — הא טעין ואמר "דידי אבלי", ובהאי גוונא ליכא הודאה לחיובא. ניפטריה במיגו — הא איכא חד סהדא דאמר דאבלינהו לפירי תרתין שנין, ואינו יכול לבפר בדברי העד לישבע לשקר. ניחייביה שבועה בעד אחד, דאי הוו תרייהו מחייבי ליה ממונא, וכל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייב אותו שבועה — כי אמרינן עד אחד לשבועה אתי, היכא דקא כפר במאי דמסהיד סהדא חד הוא דמשתבע דלא היו דברים מעולם. אבל הכא — הא קא מודי דאבל, אלא טוען "דידי אבלי"

הוי מחייב שבועה ואינו יכול לישבע — שהרי מודה. ואם תאמר: ולהמניה בשבועה במאי דאמר "דידי חטפי", במיגו דאי בעי אמר "לא חטפי" להכחיש את העד, דלא הוה חציף למימר "לא חטפי" להכחיש את העד, אז משום שירא שלא יפסלוהו לעדות העד ובעל הנסכא, כדאמר בפרק "זה בורר" (סנהדרין כה, א) דבעל דבר מהימן למימר "לידיתי אחוקי ברביתא". דהא משמע דאי לאו דעד מחייבו שבועה — היה פטור, והיינו על כרחך במיגו, דאי לאו מיגו — לאו בל למניעה למימר "דידי חטפי", דהא כי איכא תרי סהדי משלם, ואינו נאמן לומר "דידי חטפי". ואומר רבינו יצחק: דוודאי, אם לא היה העד מחייבו שבועה — היה נאמן במיגו דאי בעי אמר "לא חטפי", שיכול להעיד פניו להכחיש את העד בלא שבועה. אבל השתא דמחייבו שבועה — לא מהימן בשבועה על ידי מיגו שהיה יכול להעיד פניו ולישבע בדבר שהעד מכחישו. אבל קשה: אי ליכא מיגו — מאי טעמא דרב ושמואל דפליגי בפרק "כל הנשבעין" (שבועות מז, א) ארבי אבא ופפרי בנסכא, דלית להו מתוך שאינו יכול לישבע משלם, והשתא, אמאי פטרי? והא פשיטא דאינו נאמן לומר "דידי חטפי" בלא מיגו, כדפרישית לעיל לכך נראה כמו שפירש רבינו יצחק בן מרדכי: דוודאי דוי מיגו, ולהכי פטרי רב ושמואל, דנאמן בשבועה, במיגו דאי בעי אמר "לא חטפי". ורבי אבא סבר: אף על גב דאית ליה מיגו — חייב, דכיון דאיכא אחד המחייבו שבועה מן התורה — כן הוא הדין שישבע להכחיש את העד, או ישלם, ואין מועיל לו מיגו ליפטר. ואם תאמר: ורבי אבא, היכי מפיק לה בפרק "כל הנשבעין" (שם) מדתניא "שבועת ה' תהיה בין שניהם" ולא בין היורשין, דאמר ליה: "מנה לאבא ביד אבין", ואמר: "חמשין ידענא, וחמשין לא ידענא". דדייק התם: מדאיצטריך קרא למיפטר יורשים — שמע מינה באביו כהאי גונא מיחייב, אלמא: מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע — משלם. והיכי דייק מינה אנסכא? התם ודאי משלם, דליכא מיגו. אבל הכא דאיכא מיגו — מנא לן דמשלם? ונראה לרבינו יצחק: דרבי אבא לא הוי טעמיה מקרא, אלא מסברא בעלמא, כדתפרש. והא דקאמר התם: כוותיה דרבי אבא מסתברא, מדתני רבי אמי: "שבועת ה' תהיה בין שניהם" ולא בין היורשין — קרא למיפטר יורשים אתא, ולא לחייב האב. והא דקאמר התם: רב ושמואל האי "שבועת ה'" וגו' מאי דרשי ביה — הכי קאמר: כיון דבאב בכהאי גוונא פטרי — אמאי איצטריך קרא למיפטר יורשין? וצריך לומר, דהא דאמרינן ב"הכותב" (כתובות פה, א) גבי אבימי ברידה דרבי אבהו דהוו מסקי ביה זוזי בי חותאי כו' מתוך דיכלי למימר "לא היו דברים מעולם" יכלי למימר "סיטראי" — אייתי בתר דתקון רבנן שבועת היסת, דלא הוה שליחא עד, דניגע בעדות הוא כיון דחייב שבועת היסת. דאי קודם דתקינו רבנן שבועת היסת — הוי השליח עד גמור, דניאמן לומר למלוה "פרעתי", מיגו דאי בעי אמר "אדהדרתינהו ללוה", כדאמר בריש "האיש מקדש" (קדושין מג, ב), וכיון דאיכא עד — היכי מהימניה במיגו דלא היו דברים מעולם? דהוה ליה מחוייב שבועה, ומתוך שאין יכול לישבע משלם, כדאמרינן הכא. ושייך לדף לג, ב) **הוה** יתיב רבי אבא קמיה — משמע דרבי אבא היה תלמידו של רבי אמי. וקשה דאמר בפרק "כל הנשבעין" (שבועות מז, א) אמר רבי אמי: רבותינו שבארץ ישראל אמרו חזרה שבועה למחויב לה. ואמר התם "דרבותינו שבארץ ישראל" היינו רבי אבא ואומר רבינו יצחק: דאשכחן בפרק "חבית" (שבת קמו, ב) דקרי רב לרב כהנא ולרב אסי "רבותינו", אף על גב שהיו תלמידיו. אבל קשה לרבינו יצחק: דב"אלו מציאות" (בבא מציעא כד, ב) אמר דרבי אמי אשכח פרגישן שתוטות, אתא לקמיה דרבי אבא, אמר ליה: זיל שקול לנפשך. ולפי ספרים דגרסינן התם רבי אמי אתא לקמיה דרבי אסי — ניתא טפי, אף על גב דרבי אמי הוה גדול מרבי אסי, דבכל מקום מזכיר רבי אמי קודם רבי אסי. וב"הניזקין" (גיטין נד, ב) אמר: ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי כו' אמר לפניו רבי אסי: רבי, אתה אומר כן? והכי אמר רבי יוחנן כר. ומכל מקום חבירו היה, ולפי שהיה גדול ממנו — קורהו "רבי". ולפי שחבירו היה — בא רבי אמי לפניו ליטול עצה ממנו, ואמר ליה: זיל שקול לנפשך. **ובל** המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם — בפרק "כל הנשבעין" (שבועות מז, א) תנן: חשודים שנידם על השבועה — חוזרה שבועה למקומה. דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אומר: יחלוקו. ומפרש התם: רבותינו שבארץ ישראל — רבי אבא, למקומה — למחויב לה. ומייתי התם מהך דשמעתין, ד"רבותינו" היינו רבי אבא. והשתא דא נחמן דפסק התם כרבי יוסי, ועובדא עבד כרבי יוסי יחלוקו — לית ליה לרבי אבא, ולקשה לרבינו יצחק: דאמרינן בפרק "השואל" (בבא מציעא צג, ב) בגמרא ד"השואל את הפרה": לימא תיתבי תיובתיה דרב נחמן, דאמר: "מנה לי בידך" והלה אומר "איני יודע" — פטור? ומשנה: מתניתין בשיש עסק שבועה בניניהן, כדרבא, דאמר רבא: "מנה לי

לי בידך", והלה אומר: "אין לך בידי אלא חמשים, וחמשים איני יודע" מתוך שאינו יכול לישבע — משלם. והיינו ברבי אבא. ומיהו, אינא למימר דרב נחמן דמוקי מתניתין ברבי מאיר, וכמו שמפרש רבי אבא — הוא סבר ברבי יוסי. אבל עוד קשה: דבשמעתין משמע דהלכתא ברבי אבא, מדקאמרינן: סבור רבנן קמיה דאביי למימר דהיינו נסכא דרבי אבא, וקאמר נמי: אלא אי דמיא לרבי אבא כו', ובבבל מקום קיימא לן כרב נחמן בדיני. ועוד תימה: דהתם, גבי יתומים מן היתומים, קאמרי רב ושמואל דאם מת לזה בחיי מלוה — כבר נתחייב מלוה לבני לזה שבועה, ואין אדם מוריש שבועה לבניו, ומתוך שאין התובעין יכולין לישבע — פטור הנתבע. ורבי אלעזר פליג עליה (שם מח, א) וקאמר: יורשין נשבעין שבועת יורשים ונוטלין, והיינו ברבי אבא, דמתוך שאינו יכול לישבע או תובע או הנתבע — משלם הנתבע. ומסיק התם: דעבד כרב ושמואל — עבד, דעבד ברבי אלעזר — עבד. ומפרש רבינו התם: דרב נחמן שפיר סבר ברבי אבא בנסכא. וב"מנה יש לי בידך" ואמר לו "אין לך בידי אלא חמשים וחמשים איני יודע", ודוקא בשניהם חשודין פסיק רב נחמן ברבי יוסי, דאמר: יחלוקו. ורבי אבא בשניהם חשודין מודה לרב נחמן דהלכה כרבי יוסי. וטעמא — משום דקנסינן שכנגדו, לפי שהוא חשוד, הלכך מפסיד החצי. אבל בעלמא, מחזיב שבועה ואינו יכול לישבע — משלם. והא דקאמר התם דרבותינו שבארץ ישראל רבי אבא — לאו למימר דרבי אבא סבר לה כרבי מאיר, אלא דדייק: כיון דרבי אבא בעלמא סבר דמתוך שאינו יכול לישבע משלם, אית לן למימר דאיהו מפרש מילתיה דרבי מאיר דחזרה שבועה למחזיב לה. והלכה כרב נחמן בשניהם חשודים, וכרבי אבא בנסכא. ודוקא ביתומים מסקינן דעבד כרב ושמואל עבד ודעבד כרבי אלעזר עבד, כדאמר: הבו דלא להוסיף עלה. אבל אין לפרש טעמא דרב נחמן דאמר יחלוקו משום דרבי אבא, דכיון דשניהם חשודים הוה ליה כאילו תרוייהו מחזיבים שבועה ואין יכולין, והלכך כל אחד מפסיד חצי, ורבי אבא סבר כיון דעיקר שבועה על הנתבע ואין יכול לישבע משלם הכל. דאם כן — רבי אבא ורב נחמן מצו סברי שפיר כרב ושמואל ביתומים מן היתומים, כי מת לזה בחיי מלוה, ומפסידין בני מלוה — כיון דאין יכולין לישבע ואין נוטלין, כמו שמפסיד שכנגדו חשוד על השבועה החצי שאינו נוטל כשגם הוא חשוד. ובפרק "כל הנשבעין" (שבועות מז, א) משמע כל הסוגיא דרב ושמואל פליגי אדרב נחמן ואדרבי אבא. ועל כן צריך לומר על כרחך, דלרבי אבא וכן לרב נחמן, מתוך שאינו יכול לישבע אפילו התובע — משלם הנתבע, כדפרישית.

ההוא ארבא דהוו מינצו ובו' — הדרן לכל דאלים גבר. ואם תאמר: מאי שנא משנים אוחזין בטלית, דאמר בריש בבא מציעא (ב, א) דייחלוקו? ומפרש רבינו תם: דאוחזין שאני, דכיון ששניהם מוחזקים — אין לנו להניח שיגזול האחד לחבירו, דחשיב כאילו אנו יודעין שיש לשניהן חלק בה, שכל דבר יש להעמיד בחזקת מי שהוא בידו. כדאמרינן גבי נסכא דרבי אבא, דאף על גב דאמר "ידידי חטפי" חשבינן ליה גזלן, וחייב לשלם כאילו הוא ברור שהזיתה הנסכא של אותו שהזיה מוחזק בה. והא דמדמי ליה התם טלית לשאר ידה מונח עד שיבא אליהו, אף על גב דבשאר דהתם אין שום אחד מוחזק — צריך לומר דשאר נמי חשיב להו כאילו שניהם מוחזקים בו, כיון דמכח שניהם נפקד. ולרבינו יצחק בן אשר נראה דלאו דוקא אוחזין, מדרמדמי לה לשאר. ואדשמעתין איכא לשנויי דדמשנה התם: אפילו תימא רבי יוסי, התם ודאי איכא רמאי, הכא — אימור תרוייהו בהדי הדדי אגבוהה. הכי נמי בארבא, כיון דאיכא רמאי — לא יחלוקו, אלא הוי דינא של דאלים גבר. והא דלא אמרינן בשנים שהפקידו כל דאלים גבר — משום דלא מפקינן, דקאמרינן הכא: אי תפסינן לא מפקינן. אבל מאן דאמר מפקינן — לא אתי שפיר. ומאי פריך נמי בסמוך משני שטרות, וממחליף פרה בחמור, והא התם ליכא רמאי, ואין נראה, דהא הא טעמא לא מסיק אלא לאוקמי מתניתין ברבי יוסי, אבל לרבנן קאמר התם — האי מנה ודאי דחד מינייהו הוא. אבל טלית, דאיכא למימר דתרוייהו הוא — יחלוקו. ולההיא טעמא הכי נמי הוה לן למימר יחלוקו, דאפשר להיות דהוה ארבא דתרוייהו. ועוד פירש רבינו יצחק בן אשר: דהיכא דאוחזין, אפילו איכא רמאי — יחלוקו, כדתניא התם בפרק קמא (ו, א) גבי שנים אוחזין בשטר. וקשיא לרבינו יצחק: דאם כן, היכי פריך לפירושו (שם ג, א): והא נמי כשאר דמיא? דאיכא למימר אוחזין שאני, דהא מהניא אפילו היכא דאיכא רמאי הוה: מאי פריך התם (ו, א) ולית ליה לרבי מתניתין דשנים אוחזין בטלית? הא על כרחך יש חילוק בין דין שטר לדין טלית, דבטלית אפילו אין אוחזין יחלוקו, ובשטר כי אין אוחזין הוי דין כל דאלים גבר. **רב** הונא אמר תפסינן – פירש הקונטרס: משום דמפקינן, ורב יהודה דאמר לא תפסינן – משום דלא מפקינן לרבינו יצחק לתלות זה בזה, מדלא פליגי הנהו אמוראי אגפייהו במפקינן הנך דפליגי בתפסינן. לכך נראה: דרב הונא דאמר דתפסינן – אפילו למאן דאמר לא מפקינן, דמוחזקינא ליה שיביא עדים. ורב יהודה דאמר לא תפסינן, אפילו למאן דאמר מפקינן – היינו היכא דתפסינן בבר, אבל לכתחילה – לא תפסינן, דחיישינן דלמא לא מייתי עדים, ולא נדע לברר של מי הוא ולמי להחזיר, ולכך אין לנו ליכנס בדבר. **ומאי** שנא משני שטרות בו' – בשטרות מכר או מתנה איירי, דאין שעבוד חל אלא מאותה שעה שמוכיח מתוך שטר שמתחיל השעבוד, דהיינו ממחרת יום שנכתבו. דביום שנכתבו אין מוכיח מתוך השטר מתי התחיל, אם בבקר אם בערב. אבל מתנה או מכר — כל הקודם באותו יום עצמו זכה.

הָהוּא אַרְבָּא דְּהֲווּ מִינַּצוּ עָלָהּ בֵּי תְּרֵי, הָאי אָמַר "דִּידִי הִיא" וְהָאי אָמַר "דִּידִי הִיא", אָתָא חַד מִנַּיְיהוּ לְבֵי דִּינָא וַאֲמַר: תִּיפּוֹס אַדְמֵיְיתְנָא סָהֲדֵי דְּדִידִי הִיא. תָּפְסִינַן אוֹ לָא תָּפְסִינַן? רַב הוּנָא אָמַר: תָּפְסִינַן, רַב יְהוּדָה אָמַר: לָא תָּפְסִינַן. אַוֵּל וְלָא אַשְׁכַּח סָהֲדֵי, אָמַר לְהוּ: אַפְקוֹהָ וְכָל דְּאַלִּים גְּבַר, מַפְקִינַן אוֹ לָא מַפְקִינַן? רַב יְהוּדָה אָמַר: לָא מַפְקִינַן, רַב פָּפָּא אָמַר: מַפְקִינַן. וְהִלְכְתָא: לָא תָּפְסִינַן, וְהֵיכָא דְּתָפְסִי - לָא מַפְקִינַן. זֶה אוֹמֵר "שֶׁל אֲבוֹתַי" וְזֶה אוֹמֵר "שֶׁל אֲבוֹתַי" - אָמַר רַב נַחְמָן: כָּל דְּאַלִּים גְּבַר. וּמַאי שְׁנָא מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיְינָא בְּיוֹם אֶחָד, דְּלָא סְבִירָא לְהוּ לְדָרֵב וּשְׁמוּאֵל. וְאַמְרִינַן הָתָם: הָאי דַּיְינָא דְּעָבֵד כְּרַבִּי אֶלְעָזָר — עָבֵד, דְּעָבֵד כְּרַב וּשְׁמוּאֵל – עָבֵד. אֶפִילּוּ הָכִי הִלְכְתָא כְּרַבִּי אֶלְעָזָר – מִשּׁוּם הָהִיא דְּאַמְרִינַן הָתָם: הָבוּ דְּלָא לְהוֹסִיף עָלָה – עִשּׂו תַּקָּנָה שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי רַב וּשְׁמוּאֵל לְלַמֵּד מִדַּיָּן זֶה דִּיתוֹמִים מִן הַיְתוֹמִים לְשֵׁאֵר דִּינִין, וְלוּמַר חֲזָרָה שְׁבוּעָה לְסִינֵי. דְּבִדְיָן זֶה לְבַדּוֹ דִּיתוֹמִים מִן הַיְתוֹמִים הוּא דְּקַיְימָא לַן כְּרַב וּשְׁמוּאֵל בִּדְיָעֵד, מִשּׁוּם תַּקָּנַת יְתוֹמִים בְּנֵי לוֹזָה, דְּחִסִּינַן עֲלַיְיהוּ שֶׁלֹּא לְפָרֵעַ מִזֶּה בְּלֹא שְׁבוּעָה מֵעַלַּיְיתָא. אֲבָל בְּשֵׁאָר דִּינִין – קַיְימָא לַן כְּרַבִּי אַבָּא, דְּהַמְחַזִּיב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישְׁבַּע מְשַׁלֵּם. וְגַם רַבִּינוּ תָּם פָּסַק כְּתִרְוַיְיהוּ דְּאָמְרִי: חֲזָרָה שְׁבוּעָה לְסִינֵי, וְאֵין כֵּן לֹא שְׁבוּעָה וְלֹא פְּרָעוֹן. וְרַבִּי אֶלְעָזָר פָּלִיג עֲלַיְיהוּ, וְאָמַר: יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁים וְנוֹטְלִין, עַל יְדֵי הַרְאָיָה, וְתָנֵן נַמִּי הָתָם: וְכֵן הַיְתוֹמִים מִן הַיְתוֹמִים — לֹא יִפְרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה, וְרַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תְּרוַיְיהוּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁמֵּת מִלּוֹזָה בְּחַיֵּי מַלְוֶה — כְּבָר נִתְחַיֵּיב מַלְוֶה לִבְנֵי לוֹזָה שְׁבוּעָה, וְאֵין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לִבְנָיו, וּמִתּוֹךְ שֶׁאֵין הַתּוֹבְעִין יְכוֹלִין לִישְׁבַּע — פָּטוּר הַנִּתְבָּע. וְרַבִּי אֶלְעָזָר פָּלִיג עֲלֵיהּ (שָׁם מח, א) וְקָאָמַר: יוֹרְשִׁין נִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת יוֹרְשִׁים וְנוֹטְלִין, וְהֵיינוּ בְּרַבִּי אַבָּא, דְּמִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישְׁבַּע אוֹ תּוֹבֵעַ אוֹ הַנִּתְבָּע — מְשַׁלֵּם הַנִּתְבָּע. וּמְסִיק הָתָם: דְּעָבֵד כְּרַב וּשְׁמוּאֵל — עָבֵד, דְּעָבֵד כְּרַבִּי אֶלְעָזָר — עָבֵד. וּמִפְּרֵשׁ רַבֵּינוּ תָּם: דְּרַב נַחְמָן שָׁפִיר סָבַר בְּרַבִּי אַבָּא בְּנַסְכָּא. וּב"מָנֶה יֵשׁ לִי בְּיָדֶךָ" וְאָמַר לוֹ "אֵין לְךָ בְּיָדִי אֶלָּא חֲמִשִּׁים וַחֲמִשִּׁים אֵינִי יוֹדֵעַ", וְדוֹקָא בִּשְׁנֵיהֶם חֲשׁוּדִין פָּסִיק רַב נַחְמָן כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר: יְחוֹלְקוּ. וְרַבִּי אַבָּא בִּשְׁנֵיהֶם חֲשׁוּדִין מוֹדֶה לְרַב נַחְמָן דְּהֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וּטְעִמָּא — מִשּׁוּם דְּקָנְסִינַן שִׁכְנֶגְדּוֹ, לְפִי שֶׁהוּא חָשׁוּד, הִלְכָךְ מַפְסִיד הַחֲצִי. אֲבָל בְּעַלְמָא, מַחְזִיב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִישְׁבַּע — מְשַׁלֵּם. וְהָא דְּקָאָמַר הָתָם דְּרַבּוֹתֵינוּ שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רַבִּי אַבָּא — לָאו לְמֵימַר דְּרַבִּי אַבָּא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי מֵאִיר, אֶלָּא דְּדַיְיקִינַן: כֵּיוָן דְּרַבִּי אַבָּא בְּעַלְמָא סָבַר דְּמִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישְׁבַּע מְשַׁלֵּם, אִית לָן לְמֵימַר דְּאֵיהוּ מְפָרֵשׁ מִילְּתֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר דַּחֲזָרָה שְׁבוּעָה לְמַחְזִיב לָהּ. וְהִלְכָה כְּרַב נַחְמָן בִּשְׁנֵיהֶם חֲשׁוּדִים, וּכְרַבִּי אַבָּא בִּנְסָכָא. וְדוֹקָא בִּיתוֹמִים מִסְקִינַן דְּעָבֵד כְּרַב וּשְׁמוּאֵל עָבֵד וְדָעָבֵד כְּרַבִּי אֶלְעָזָר עָבֵד, כְּדַאֲמַר: הָבוּ דְּלָא לְהוֹסִיף עָלָהּ. אֲבָל אֵין לְפָרֵשׁ טַעְמָא דְּרַב נַחְמָן דְּאָמַר יְחוֹלְקוּ מִשּׁוּם דְּרַבִּי אַבָּא, דְּכֵיוָן דִּשְׁנֵיהֶם חֲשׁוּדִים הֲוֵי לֵיהּ כְּאִילּוּ תְּרוַיְיהוּ מְחַזְּבִי שְׁבוּעָה וְאֵין יְכוֹלִין, וְהִלְכָךְ כָּל אֶחָד מַפְסִיד חֲצִי, וְרַבִּי אַבָּא סָבַר כֵּיוָן דְּעִיקַּר שְׁבוּעָה עַל הַנִּתְבָּע וְאֵין יָכוֹל לִישְׁבַּע מְשַׁלֵּם הַכֹּל. דְּאִם כֵּן — רַבִּי אַבָּא וְרַב נַחְמָן מָצוּ סָבְרִי שָׁפִיר כְּרַב וּשְׁמוּאֵל בִּיתוֹמִים מִן הַיְתוֹמִים, כִּי מֵת לוֹזֶה בְּחַיֵּי מַלְוֶה, וּמַפְסִידִין בְּנֵי מַלְוֶה — כֵּיוָן דְּאֵין יְכוֹלִין לִישְׁבַּע וְאֵין נוֹטְלִין, כְּמוֹ שֶׁמַּפְסִיד שֶׁכְּנֶגְדּוֹ חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה הַחֲצִי שֶׁאֵינוֹ נוֹטֵל כְּשֶׁגַּם הוּא חָשׁוּד. וּבְפֶרֶק "כָּל הַנִּשְׁבָּעִין" (שְׁבוּעוֹת מז, א) מַשְׁמַע כָּל הַסּוּגְיָא דְּרַב וּשְׁמוּאֵל פְּלִיגִי אַדְּרַב נַחְמָן וְאַדְּרַבִּי אַבָּא. וְעַל כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר עַל כָּרְחָךְ, דִּלְרַבִּי אַבָּא וְכֵן לְרַב נַחְמָן, מִתּוֹךְ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִישְׁבַּע אֲפִילּוּ הַתּוֹבֵעַ — מְשַׁלֵּם הַנִּתְבָּע, כְּדְפָרִישִׁית.

ההוא אַרְבָּא דְּהֲווּ מִינַּצוּ וּבו' — הָדְרַן לְכָל דְּאַלִּים גְּבַר. וְאִם תֹּאמַר: מַאי שְׁנָא מְשַׁנִּים אוֹחֲזִין בְּטַלִּית, דְּאָמַר בְּרֵישׁ בָּבָא מְצִיעָא (ב, א) דְּיֵיחָלְקוּ? וּמְפָרֵשׁ רַבֵּינוּ תָּם: דְּאוֹחֲזִין שַׁאנֵי, דְּכֵיוָן שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוּחְזָקִים — אֵין לָנוּ לְהָנִיחַ שֶׁיִּגְזוֹל הָאֶחָד לַחֲבֵירוֹ, דַּחֲשִׁיב כְּאִילּוּ אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁיֵּשׁ לִשְׁנֵיהֶן חֵלֶק בָּהּ, שֶׁכָּל דָּבָר יֵשׁ לְהַעֲמִיד בְּחֶזְקַת מִי שֶׁהוּא בְּיָדוֹ. כְּדַאֲמְרִינַן גַּבֵּי נַסְכָּא דְּרַבִּי אַבָּא, דַּאֲף עַל גַּב דְּאָמַר "יְדִידִי חֲטָפִי" חֲשִׁבִינַן לֵיהּ גּוֹזֵל, וְחַיֵּיב לְשַׁלֵּם כְּאִילּוּ הוּא בְּרוּר שֶׁהִזִּיתָה הַנַּסְכָּא שֶׁל אוֹתוֹ שֶׁהִזִּיק מוּחְזָק בָּהּ. וְהָא דְּמַדְמֵי לֵיהּ הָתָם טַלִּית לְשֹׁאֵר יָדֶהָ מוּנָּח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ, אַף עַל גַּב דִּבְשֹׁאֵר דְּהָתָם אֵין שׁוּם אֶחָד מוּחְזָק — צָרִיךְ לוֹמַר דְּשֹׁאֵר נַמִּי חָשִׁיב לְהוּ כְּאִילּוּ שְׁנֵיהֶם מוּחְזָקִים בּוֹ, כֵּיוָן דְּמִכֹּחַ שְׁנֵיהֶם נִפְקָד. וְלִרְבֵּינוּ יִצְחָק בֶּן אֲשֶׁר נִרְאֶה דְּלָאו דַּוְקָא אוֹחֲזִין, מִדְּרַמְדֵּמִי לָהּ לְשֹׁאֵר. וְאַדְּשָׁמַעְתָּתִין אֵיכָא לְשַׁנּוּיֵי דְּדַמְשְׁנֵה הָתָם: אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי, הָתָם וַדַּאי אֵיכָא רַמַּאי, הָכָא — אֵימוּר תַּרְוַיְיהוּ בְּהֵדֵי הֲדֵדֵי אֲגַבְהוּהּ. הֵכִי נַמִּי בְּאַרְבָּא, כֵּיוָן דְּאֵיכָא רַמַּאי — לֹא יְחוֹלְקוּ, אֶלָּא הֲוֵי דִּינָא דְּכָל דְּאַלִּים גְּבַר. וְהָא דְּלָא אַמְרִינַן בִּשְׁנַיִם שֶׁהִפְקִידוּ כָּל דְּאַלִּים גְּבַר — מִשּׁוּם דְּלָא מַפְקִינַן, דְּקָאָמְרִינַן הָכָא: אִי תָּפְסִינַן לָא מַפְקִינַן. וְלִרְבֵּינוּ תָּם הָכָא: אִי לָא מַפְקִינַן לָא תָּפְסִינַן, דְּמַאן דְּאָמַר מַפְקִינַן — לָא אָתֵי שְׁפִיר. וּמַאי פָּרֵיךְ נַמִּי בְּסָמוּךְ מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת, וּמִמַּחֲלִיף פָּרָה בְּחֲמוֹר, וְהָא הָתָם לֵיכָא רַמַּאי, וְאֵין נִרְאֶה, דְּהָא הָא טַעְמָא לָא מְסִיק אֶלָּא לְאוֹקְמֵי מַתְנִיתִין בְּרַבִּי יוֹסֵי, אֲבָל לְרַבָּנַן קָאָמַר הָתָם — הָאי מָנֶה וַדַּאי דְּחַד מִינַּייהוּ הוּא. אֲבָל טַלִּית, דְּאֵיכָא לְמֵימַר דְּתַרְוַיְיהוּ הוּא — יְחוֹלְקוּ. וּלְהַהִיא טַעְמָא הֵכִי נַמִּי הָוֶה לָן לְמֵימַר יְחוֹלְקוּ, דְּאֶפְשָׁר לִהְיוֹת דְּהָוָה אַרְבָּא דְּתַרְוַיְיהוּ. וְעוֹד פֵּירַשׁ רַבֵּינוּ יִצְחָק בֶּן אֲשֶׁר: דְּהֵיכָא דְּאוֹחֲזִין, אֲפִילּוּ אֵיכָא רַמַּאי — יְחוֹלְקוּ, כְּדִתְנַיָּא הָתָם בְּפֶרֶק קַמָּא (ו, א) גַּבֵּי שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּשֹׁטֶר. וְקָשְׁיָא לְרַבֵּינוּ יִצְחָק: דְּאִם כֵּן, הֵיכִי פָּרֵיךְ לְפֵירוּשׁוֹ (שָׁם ג, א): וְהָא נַמִּי כְּשֹׁאֵר דְּמֵיא? דְּאֵיכָא לְמֵימַר דְּאוֹחֲזִין שַׁאנֵי, דְּהָא מַהְנְיָא אֲפִילּוּ הֵיכָא דְּאֵיכָא רַמַּאי הָוֶה: מַאי פָּרֵיךְ הָתָם (ו, א) וְלִית לֵיהּ לְרַבִּי מַתְנִיתִין דִּשְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית? הָא עַל כָּרְחָךְ יֵשׁ חִילּוּק בֵּין דִּין שְׁטָר לְדִין טַלִּית, דִּבְטַלִּית אֲפִילּוּ אֵין אוֹחֲזִין יְחוֹלְקוּ, וּבְשְׁטָר כִּי אֵין אוֹחֲזִין הֲוֵי דִּין כָּל דְּאַלִּים גְּבַר. **רַב** הוּנָא אָמַר תָּפְסִינַן – פֵּירַשׁ הַקּוּנְטְרֵס: מִשּׁוּם דְּמַפְקִינַן, וְרַב יְהוּדָה דְּאָמַר לָא תָּפְסִינַן – מִשּׁוּם דְּלָא מַפְקִינַן לְרַבֵּינוּ יִצְחָק לְתָלוֹת זֶה בָּזֶה, מִדְּלָא פְּלִיגִי הָנֵךְ אֲמוֹרָאֵי אַגַּפַּיְיהוּ דְּמַפְקִינַן הָנֵךְ דְּפְלִיגִי בְּתָפְסִינַן. לְכָךְ נִרְאֶה: דְּרַב הוּנָא דְּאָמַר דְּתָפְסִינַן – אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר לָא מַפְקִינַן, דְּמוֹחֲזִקְנִינָא לֵיהּ שֶׁיָּבִיא עֵדִים. וְרַב יְהוּדָה דְּאָמַר לָא תָּפְסִינַן, אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר מַפְקִינַן – הֵיינוּ הֵיכָא דְּתָפְסִינַן בְּבַר, אֲבָל לְכַתְּחִלָּה – לָא תָּפְסִינַן, דְּחַיְישִׁינַן דִּלְמָא לָא מַיְיתֵי עֵדִים, וְלָא נֵדַע לְבָרֵר שֶׁל מִי הוּא וְלִמִי לְהַחֲזִיר, וְלָכֵךְ אֵין לָנוּ לֵיכָּנֵס בְּדָבָר. **וּמַאי** שְׁנָא מִשְּׁנֵי שְׁטָרוֹת בו' – בְּשְׁטָרוֹת מְכָר אוֹ מַתָּנָה אַיְירִי. וְלֹכֵךְ לְשַׁמּוֹאֵל דְּאָמַר שׁוּדָא – לָא דָּמְיָא לְהָא דְּתָנֵן בְּפֶרֶק "מִי שֶׁהִיא נְשׂוּאָה": (כְּתוּבוֹת עג, ב): הֵיוֵי כּוֹלֵן יוֹצְאוֹת בְּיוֹם אֶחָד וְאֵין שָׁם אֶלָּא מָנֶה אֶחָד – כּוֹלֵן חוֹלְקוֹת בְּשׁוֹוֶה. דְּהָתָם בְּשַׁעְבּוּד אַיְירִי, דְּאֵין שַׁעְבּוּד חָל אֶלָּא מֵאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁמּוֹכִיחַ מִתּוֹךְ שְׁטָר שֶׁמִּתְחִיל הַשַּׁעְבּוּד, דְּהֵיינוּ מִמָּחֳרַת יוֹם שֶׁנִּכְתְּבוּ. דְּבִיוֹם שֶׁנִּכְתְּבוּ אֵין מוֹכִיחַ מִתּוֹךְ הַשְּׁטָר מָתַי הִתְחִיל, אִם בַּבֹּקֶר אִם בָּעֶרֶב. אֲבָל מַתָּנָה אוֹ מֶכֶר — כָּל הַקּוֹדֵם בְּאוֹתוֹ יוֹם עַצְמוֹ זָכָה.

הקדמה בשעות אלא בירושלים, כדאמרינן בכתובות גבי הוא עובדא דאימיה דרמי בר חמא, בצפרא כתבתינהו לנכסי לרמי בר חמא, וברמשא כתבתינהו למר עוקבא בר חמא, ואוקמיה ביד רב עוקבא אף על פי שהוא אחרון. ומשום האי טעמא: אטו בירושלים יתבי דכותבין שעות? וכיון שלא פירש לו ראובן לשמעון השעה — נמצא שלא זיכהו בכתב זה עד הערב, הואיל ולא נתפרש בו שעת שחרית, ונמצאו שניהם שוין. יחלוקו — דספיקא הוא. וליכא למימר הכא המוציא מחבירו — עליו הראיה, דאין אחד מוחזק מחבירו. **שודא דדייני** — לאותו שיודא נוטה לב הדיינים, שהיה הנותן אוהבו או קרובו יותר, דדאי להוהא גמר ואקני — לו יתנו את הקרקע, ושמא זכה בעל הקרקע בשלו. אבל בשאתה אומר יחלוקו — בוודאי אחד נטל החצי שלא כדין. **שודא** — לשון השלכה. "ירה בים" (שמות טו) [מתרגמינן]: שדי

רב אמר יחלוקו — להוהא לישנא דמפרש בפרק "מי שהיה נשוי" (כתובות צד, א) דטעמא דרב משום דסבר כרבי מאיר דאמר עדי חתימה כרתי, ולכך יחלוקו אפילו איכא עדי מסירה, שנמסר לאחד קודם — כיון דמתוך החתימה אין ניכר מי קודם. כדמוכח ברייש "כל הגט" (גיטין כד, ב) דתנן: כתב לגרש בו את הגדולה — לא יגרש בו את הקטנה, ודייק: הא גדולה מצי מגרש ביה, ומוקי לה בעדי מסירה ורבי אלעזר, אבל לרבי מאיר אפילו גדולה לא מצי מגרש, אף על גב דאיכא עדי מסירה, כיון דאין ניכר מתוך עדי החתימה. ומיירי במתנה או במכר שקונה בשטר. אבל אם קונה בכסף או בחזקה או בחליפין, דאין השטר עומד אלא לראיה — מודה רב דאמרינן שודא, דאין צריך שיהא ניכר מתוך עדי החתימה, כיון דאין אלא לראיה. לאותו לשון לא פריך מרב הכא, דהתם בדין הוא של שניהם, כיון דביום אחד נחתמו. אלא משמואל פריך. בינוני. ולעיל נמי נימא רב נתמן חלוקה או שודא, ואמאי אמר כל דאלים גבר? **התם** — בשני שטרות ליכא למיקם עלה דמילתא היום או למחר, שיביא האחד עדים ויטול — שהרי השטרות שוין בזמנן, ואפילו אם יבאו עדים, ויעידו: זה נכתב ונמסר בבקר, וזה בערב — הלא אין הקדמה בשעות, כמו שפירשנו למעלה. וליכא למימר שמא זה נמסר תחלה יום או יומים או חדש, ואחר כך נמסר השני לשני, דמאחר שנכתבו ביום אחד — מסתמא גם ביום אחד נמסרו, כמו שמוכיח לשון הכתוב בשטר. הלכך, רב אמר: חולקין, ושמואל אמר: שודא דדייני, דהואיל ואין לברר לעולם הדין עם מי — משתדלין בית דין בדינן ודנין אותו. אבל הבא, בהאי קרקע, דליכא לא שטר ולא עדים, ואיכא למיקם עלה דמילתא אם יבאו ויעידו מי שיהא — הלכך אין כאן לומר חלוקה ושודא, דשמא יבאו עדים ויסתרו את הדין שדנו בית דין. הלכך אין בית דין נוקפין להם לדון דין שסופו לבא לידי עיוות, אלא מניחים אותן, וכל דאלים גבר, עד שיבאו עדים ויבררו הדבר. **ומאי שנא** — הא דרב נחמן, ממחליף פרה בחמור, וכיון שמשך בעל הפרה את החמור — נקנית הפרה לבעל החמור בכל מקום שהיא, דמטלטלין נקנין בחליפין, כדתנן בקדושין (כח, א): כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה — נתחייב זה בחליפין. ולכך אין הדבר יודע הולד של מי הוא, שהרי לא ראה עדיין את פרתו. אבל במסירה בדמים — לא מצי למינקט, דאין מעות קונות, ויחזרו בהן. ואילו משכה לביתו אחר מתן מעות — תו לא מצי מוכר למימר "ברשותי ילדה", דהא בביתא דלוקח קיימא. הלכך נקט חליפין בחמור ופרה, ולא דמים. ובפרק "השואל" פריך: ונחזי ברשות דמאן קיימא, ולימני אידך המוציא מחבירו עליו הראיה ומשני: דקיימא באגם. ומכיוצה נקט גבי שפחה, דעבד נקנה בכסף בלא משיכה, ומשנתן מעות נקנית לו השפחה בכל מקום שהיא, והלכך אין יודע ברשות מי ילדה, שהרי לא ראה אותה הלוקח בשעת מתן מעות. **יחלוקו** — והא הבא דאיכא למיקם עלה דמלתא, אם יבאו עדים ויעידו ברשות מי ילדה — ואפילו הבי לא אמרינן כל דאלים גבר, דקשיא לרב נחמן. **התם** — גבי המחליף פרה בחמור — לתרוייהו אית להו דררא דממונא, שהפרה והשפחה אינם שהיתה בזה אחר זה, וכל אחד ואחד טוען: פרתי ושפחתי ילדה בהיותה ברשותי, אי נמי: בשעת חליפין ילדה, ואין לברר של מי היו הולד. הלכך יחלוקו. ושודא דדייני ליכא למימר הכא אפילו לשמואל, דלא שייך למימר אלא גבי מתנה לשנים, שיראו בית דין למי אוהב יותר דלדידיה נמי ומקני, אבל הכא בדרב נחמן, שזה אומר של אבותי כו'. [מכאן שייך לעמוד ב] **אי דמר לא דמר** — לא היתה הקרקע של אידך מעולם. ויש מפרשים: האי ומאי שנא מהמחליף רב' — דאדשמואל פריך, דקאמר: שודא, והכא חזינן יחלוקו. ואינה שיטת הגמרא, דהא בכתובות בפרק "מי שהיה נשוי" איתא עיקר מילתייהו דרב ושמואל, ופריך התם פירכי אחריני, ומהכא לא פריך — כל שכן הכא, דלמרמי אדרב נחמן נקט לה הכא למילתייהו. **אם**

> **דְּרַב אֲמַר: יַחְלְקוּ, וּשְׁמוּאֵל אֲמַר: שׁוֹדֵא דְּדַיְּנֵי? - הָתָם לֵיכָּא לְמֵיקַם עֲלָהּ דְּמִילְּתָא, הָכָא אֵיכָּא לְמֵיקַם עֲלָהּ דְּמִילְּתָא. וּמַאי שְׁנָא מֵהָא דְּתַנְיָן: הַמַּחֲלִיף פָּרָה בַּחֲמוֹר וְיָלְדָה, וְכֵן הַמּוֹכֵר שִׁפְחָתוֹ וְיָלְדָה, זֶה אוֹמֵר "עַד שֶׁלֹּא מְכַרְתִּי יָלְדָה" וְזֶה אוֹמֵר "מִשֶּׁלָּקַחְתִּי יָלְדָה" - יַחְלְקוּן? - הָתָם, לְהַאי אִיתָּא**

ולפירוש רבינו תם, דפירש "שודא דדייני" — מה שירצה הדיין יעשה, אתי שפיר, דהכא נמי ב"זה אומר של אבותי" שייך שודא דדייני. אבל לפירוש הקונטרס, שמפרש "שודא" — למי שנראה לדיין שהיה אוהבו יותר — קשה, דב"זה אומר של אבותי" לא שייך שודא ויש לדחוק ולפרש שיתנו הדיינים למי שנראה אמיתי בדברים יותר. ועוד, דלהוהא לישנא ד"מי שהיה נשוי" (כתובות צד, ב) דמוקי פלוגתא דרב ושמואל אליבא דרבי אלעזר, וסבירא ליה לרב דחלוקה עדיפא — אתי שפיר דפריך מרב. ואותו לשון הוא עיקר, כדמוכח התם מברייתא.

ושמואל אמר שודא דדייני — היינו רבי אלעזר, דאמר: עדי מסירה כרתי. דלרבי מאיר לא הוה אמר שודא. ונראה, דהא דאמר בפרק "מי שהיה נשוי" (שם): כתב לאחד ומסר לאחר, לזה שמסר לו — קנה, אף על פי ששטר האחד נכתב קודם. ונראה דהיינו דוקא שנכתבו ביום אחד, הלכך הקדים במסירה זכה, והואיל ואין ניכר מתוך השטר האחד שקדם. אבל נכתב בשני ימים — לזה שנכתב תחלה קנה, שניכר מתוך התחימה שזה נכתב קודם, אף על פי שמסר לזה מתחלה — קנה, דאחר כך בשמסר גם לזה זכה משעת התימה. ודהכי קאמר אביי בפרק קמא דבבא מציעא (יג, א): עדיו בחתומיו זכין לו. והשתא אתי שפיר, דהא שמואל סבר הכא כרבי אלעזר, ובפרק קמא דבבא מציעא דחיק גמרא לאוקומי שמואל כאביי. ועוד דבפרק "זה בורר" (סנהדרין כח, ב) גבי ההוא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי משמע דסבר אביי כרבי אלעזר, דפריך ארב יוסף דקאמר: זיל אקנייה בעדי מסירה כרבי אלעזר, ופריך אביי: והא מודה רבי אלעזר במוזיף מתוכו שהוא פסול. והדו דוחק דאליבא דרב יוסף קאמר, ולית לא סבירא ליה. **שודא** דדייני — נראה לרבינו תם: למי שירצה הדיין ליתן. ולא בפירוש הקונטרס, שיאמדו דעתו של נותן. דהא בסוף פרק קמא דגיטין (יד, ב) גבי "הולך מנה לפלוני", קאמר: מה שירצה שליח יעשה, וקרי ליה התם "שודא". ובפרק "עשרה יוחסין" (קדושין עד, א) נמי אמר: נאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חזיבתי. במה דברים אמורים — בשבעלי דינין עומדים לפניו, אבל אין בעלי דינין עומדים לפניו — אינו נאמן. ופריך: וניהדר ונידיינינהו? ומשני: בשודא דדייני. ואי בפירוש הקונטרס — אכתי ניהדר לאמוד דעתו של נותן, ובהדיא בירושלמי אמר: לאיזה מהן שירצו בית דין להחליט — מחליטים, ואם תאמר: אם כן יתן למי שיתן לו שכר ויש לומר: דכל דיינא דמקבל אגרא — לאו דיינא הוא. ומה שפירש רבינו חננאל, דקבלה בידינו דלא אמרינן שודא אלא במקרקעי — אין נראה לרבינו יצחק, דהא גבי "הולך מנה לפלוני" גבי שליח מייתי לה בסוף פרק קמא דגיטין (יד, ב). עוד פירש: דדוקא דיין מומחה עושה שודא. דהא רב ששת גברא רבה הוה, ואמר ליה רב נחמן: מר לאו דיינא הוא, וגביה אימיה דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא, בפרק "מי שהיה נשוי" (כתובות צד, ב).

ומאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור כו' — אין להוכיח מכאן דהלכה כסומכוס מדפריך מיניה. דעד כאן לא פליגי עליה התם ב"השואל" (בבא מציעא ק, א) אלא משום דאולינן בתר חזקה דממונא, ומוקמינן בחזקת מרה קמא. הא לאו הכי — מודו דיחלוקו. וב"המוכר את הבית" (בבא בתרא סג, א) גבי האומני: "תנו חלק לפלוני מנכסי" וכו', דמייתי מסומכוס, ופירש הקונטרס: דטעמא משום דחלק מספקא ליה אי הוי משדהו או פלגא, וממון המוטל בספק חולקין — אם כן משמע דהלכה כסומכוס. ויש לדחות: דטעמא לאו משום ספיקא כדפירש הקונטרס, אלא משום דחלק הוי רביע. ונראה דאין הלכה כסומכוס, אף על גב דבכמה מקומות סתם לן תנא כוותיה. דהא סבר שמואל כרבנן דאמרינן בריש "הפרה" (בבא קמא מו, א), אמר שמואל: זו דברי סומכוס, אבל חכמים אומרים: זה כלל גדול בדין בו', ומשמע: זו — ולא סבירא ליה. אף על גב דסומכוס בפרק "בית כור" (בבא בתרא קה, א) דאיכא ליה — מיהו סתם "זו" לא סבירא ליה. ועוד דקאמרינן התם (בבא קמא מו, א): אי נמי זה בלל גדול בדין הוא — לכי הא דסומכוס שור לחבירו ונמצא נגחן כו', משמע: זה כלל גדול אפילו במוכר שור לחבירו אמרינן דהמוציא מחבירו עליו הראיה, כל שכן בפלוגתא דסומכוס ורבנן, דסבר שמואל המוציא מחבירו עליו הראיה. וכן בפרק "השואל" (בבא מציעא קב, ב) קאמר דשמואל מספקא ליה אי הפוס לשון ראשון או לשון אחרון, ומתניתין (שם) דקתני באחד ששבר מרחץ בציפורי בשנים עשר זהובים לשנה מדינר זהב לחדש, ובא מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוסי, ואמרו: יחלוקו את חדש העבור, ומוקי שמואל בבא באמצע החדש, אבל בתחלת החדש — כולו למשכיר, בסוף חדש — כולו לשוכר. אלמא סבר כרבנן, דאזלי בתר חזקה, דלסומכוס — בכל ענין יחלוקו. ורב נחמן סבר נמי כרבנן, דקאמר התם: דקרקע בחזקת בעליה קיימא, ואפילו בא בסוף החדש כולו למשכיר, ואפילו אפיך מיפך. ועל כרחך היינו טעמא, דסבר כרבנן. ומתניתין דהתם אוקי לסומכוס, דלא תקשי ליה מתניתין. וכרב נחמן קיימא לן בדיני, ובהדיא פסקינן כוותיה בפרק "המקבל" (שם קי, א) גבי ההוא שטרא דהוה כתיב ביה שָׁנִים סתמא. ואף על גב דקיימא לן כרבן שמעון בן גמליאל במשנתנו — הני מילי בסתמא, אבל הכא דפליג רב נחמן — לא.

דררא דממונא — פירוש: דרל טענתייהו מתכא — יש ספק לבית דין דהי מינייהו הוה הולד, אם נולד קודם שמכר או אחר שמכר. וכן בשור שנגח את הפרה ונמצא שנגחה ילדה או לאחר שנגחה. וכן בשור רודף אחר שור אחר והזק (שם לה, א) — יש להסתפק אם בשורו הזק או אי בסלע לקה. וכן בכל מקום דפליגי רבנן וסומכוס. אבל הכא, ב"זה אומר אבות", שעל פי טענותיהן בא הספק — אמרינן: כל דאלים גבר.

אין מוציאין אותה מידו — ואפילו כתבו הרשאה זה לזה, הואיל ורשעים הם — אין נזקקים להם.

דתני רבי חייא גולן של רבים לא שמיה גולן — שאין מוציאין מידו. ומיירי ב"זה אומר של אבותי", ולא בגול מחמשה בני אדם, דהתם אמאי אין מוציאין? ורב אשי פליג אנהרדעי, וסבר דרבי חייא לא להקל בא אלא להחמיר, דלא סגי בהשבה אחת כמו לשאר גולן, עד שישלם גולה לכל אחד ואחד, כרבי עקיבא ב"הגזל עצים" (בבא קמא קג, ב), ומיירי בגול מחמשה. ובקונטרס פירש דמיירי בחנוני שמכר במדה שאינה ישרה, דאינו יודע למי גול — ולכך לא ניתן להשבון. ואף על פי שיכול לעשות בו צרכי צבור, כדאמרינן בפרק "אין צדין" (ביצה כט, א) — האי לאו השבה מעלייתא היא. **ואי** דלי ליה צנא דפירי לאלתר הויא חזקה — ואם תאמר: ולהזמינה במיגו, דאי בעי אמר "לפירות הורדתיו" ויש לומר: דהוי מיגו במקום עדים, דאנן סהדי כיון דדלי ליה צנא דפירי — מודה שהיו הפירות שלו. ועוד, דאינו רוצה לטענן "לפירות הורדתיו", אלא תובע הקרקע והפירות.

ואי לפירא אחתיה מאי הוה ליה למעבד — אין לפרש דרב אשי סבר דלעולם נאמן לומר "לפירות הורדתיך", דאם כן קשה לרב אשי: מאי טעמא דרבנן דבעו שלש שנים מיום ליום? דהא לדידיה ליכא למימר, כדמפרש רבא בריש פירקין, דעד שלש שנים מיזדהר איניש בשטיריה, טפי לא מזדהר — דהא לעולם צריך לשמרו, פן יאמר "לפירות הורדתיך". ועוד: דאם כן היכי קאמר: דאי לא תימא הכי דאיבעי ליה למחזי, אלא לא בעי למחזי, דחזקתו אינה חזקה. דיבול לומר "לפירות הורדתיו", ומייתי ממשכנתא דסורא. ומאי מייתי? אדרבה, אם כדברי רב אשי — תו ליכא פסידא, שיכול לומר "לפירות הורדתיך". ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דרב אשי לא בא להאמינו אחר שלש אם אומר "לפירות הורדתיך", אלא שואל איזו תקנה יש לעשות מתחלה שלא יוכל לומר לאחר שלש "שלי היא" בשהורידו לפירות. דסבר: לא מהני מחאה אלא בשאמר "פליגא גלונא הוא דקא אביל לאריעאי בגולנותא", והיכא דאחתיה לפירות לא מצי למחזי הכי. וכן פירש הקונטרס. והשתא מייתי שפיר ממשכנתא דסורא, דמדנינא מחאה כי האי גונא.

הכי

אם בא אחד מן השוק והחזיק בה — בהך קרקע דאמר רב נחמן כל דאלים גבר, ובא זה השלישי וחטפה מהשנים אלו הטוענין "של אבותיו". **אין מוציאין אותה** — בבית דין מידו של זה השלישי, ואף על גב דלא טענ מידי' — דשמא גם לשני הראשונים אין להם חלק בה. **דתני רבי חייא** גולן של **רבים** כו' — וסברי נהרדעי דבגולן כי האי מיירי, שגזל משנים החלוקים בדבר, זה אומר "שלי הוא" וזה אומר "שלי". **לאו שמיה גולן** — לבוזו בדיינים, להוציא מידו מה שגזל. **רב אשי אמר לעולם גולן של רבים שמיה גולן** — הואיל ולא טענ מידי'. ומוציאים מידו, ומעמידין אותה בפני שנים הראשונים שיש להם טענת אבות. **ומאי לא שמיה גולן** — דקאמר רבי חייא — לא להקל עליו בא לפטרו מלשלם, אלא להחמיר עליו, ולומר דלא ניתן להשבון — לא מיבפר בהשבה, דאינו יודע למי ישיב. דמאחר שבא לידו צריך להשיב לבעלים, ולא להזציאה מתחת ידו ולהפקירה לשנים הראשונים וכל מאן דאלים גבר, כדפסקינן לעיל: ואי הפסינן לא מפקינן — כל שכן זה, שבתורת גזל בא לידו, והוה צריך להוציאה מתחת ידו, ואינו יודע למי ישיב. והכי נמי אמרינן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פח, ב), אמר רבי לוי: קשה עונשן של מדות מעונשן של עריות, ומפרש: התם אפשר בתשובה, והכא לא אפשר בתשובה, דהמוכר בממה וגזל לרבים שאינו יודע למי ישיב. ואליבא דרב אשי איירי נמי רבי חייא במוכר שאינה ישרה לרבים. כן נראה בעיני שיטה זו. **אי דלי ליה צנא דפירי לאלתר הוי חזקה** — אם יש עדים שהגביה המערער צנא דפירי מקרקע זו על כתפיו של זה המחזיק שטוען "לקוחה היא בידיי", מאחר שסייע לו להוליך הפירות לביתו — שוב אין יכול לטענן ולומר "לא מכרתיה לו". שלא היה לו לסייעו בלקיטת הפירות, אלא היה לו למחות, ומדסייע לו — הפסיד, וכמודה שמכר לו דמי. ורבינו חננאל פירש: אי איכא סהדי דיהב ליה לוקח למריה ארעא צנא דפירי — דורון להוליכה לביתו, נתברר שאביל הפירות של לוקח, ומדיהיד יהב ליה למוכר. ואין נראה בעיני. **אמר רב זביד אי מעין** — המערער, בתר דדלי ליה לוקח צנא דפירי, לפירות הורדתיו, בדין אריס למחצה ושלים ולרבעי, וחלקן של רבים לא יהא. כלומר, לא הפסיד במאי דדלי ליה. **והני מילי** — דנאמן. **בתוך שלש** — דאם איתא דזבנה מיניה — אמאי לא מיזדהר בשטריה. **אבל לאחר שלש** — אי טענ "לפירות הורדתיו" — אינו נאמן, ואף על גב דלא דלי ליה צנא דפירי. דעד תלת שנין — מיזדהר אינש בשטריה, טפי — לא מיזדהר, והוה ליה לזה למחות בתוך שלש, דמדמפרש ואזיל. **אי לפירא אחתיה** — כי משכנתא דסורא, לעשר שנים או לעשרים. **מאי הוה ליה** — לבעל השדה למעבד? נמצא שכל המוריד את חבירו לפירות של שלש שנים או יותר — יפסיד קרקע שלו, הואיל ולא יהא נאמן לאחר שלש לטענן "לפירות הורדתיו". **אמר ליה אביי** [ליה] **למחויי** — בתוך שלש, ולומר לעדים: דעו לכם שלפירות הורדתיו לכך וכך שנים, וגוף הקרקע קנוי לי. שאם אין לו שטר מכירה לזה המחזיק — לא יוכל לטענן: שטר היה לי ואבד כי לא נזהרתי בו אחר שלש. דכיון דמיחזה בו בעל השדה — היה לו להזהר בשטרו. **דאי לא תימא הכי** — דמחאה לחצאין, שמוחה על הקרקע ומודי בפירות. לאו מחאה היא, אלא דאמרינן לקמן: "פליגא גלונא הוא דקאביל אריעא דידי בגולנותא, למחר תבענא לה ברעיא". **אם כן מאי משכנתא דסורא כו'** — ותקנתא דרבנן הויא דקי משכנתא. משום דהמלוה לחבירו על שדהו אסור לאבול הפירות משום רבית, אבל בנבייתא מותר, כגון משכנתא דסורא — שמלוה עשרה מנה על שדהו, ולסוף עשר שנים חוזר הקרקע לבעלים בחנם, ונמצא קונה פירות של כל שנה במנה. ואין כאן צד רבית, ואף על פי ששוין הפירות כפלים, שהרי הוא קרוב לשכר וקרוב להפסד, שמקבל פירות של כל שנה במנה, ואפילו בשנת שדפון שלא יהו שוין פירות השנה דינר. **אי כביש** — טונמן המלוה, ואמר לאחר שלש "לקוחה היא בידי" הכי נמי דמהימן, ולא יוכל זה לטענן לפירות הורדתיו, ומחאה נמי לא תועיל לו? **דאתי ביה** — לזה לידי הפסד בתמיה. **אלא אביעי ליה למחויי** — בתוך כל שלש, ומהניא ליה מחאה. ומדלא מיחה — הפסיד. **הכא נמי** — אם איתא דלפירא אחתיה — אביעי ליה למחויי בתוך שלש, קודם שיחזיק. **ישראל הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי** — שדה שהכל יודעין שהיתה של ישראל, ואבלה גוי שלש שנים או יותר, וטוען שלקחה מישראל, ואזיל ישראל וקנה מההוא גוי ואבלה גם הוא אחר הגוי שני חזקה או יותר — לא הוי חזקה. אלא אתי מריה דארעא ומפיק ליה מידיה דישראל, וישראל ליזיל וליתבע ליה דזבן מיניה, דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה, דלא הוה ליה למזבן ארעא דישראל מגוי עד דלימא ליה "הב לי שטר דזבינני דזבנת לה מישראל". דדין חזקה ליית ליה לגוי, ולא כל מאן דאתי מחמתיה. דסתם גויים גוזלים הם, וישראל ירא למחות, והלכך לא תקנו בהם חזקה. דדאמרינן לקמן בשמעתין: הני דבי ריש גלותא לא מחזקי, משום דאי טעמא גופיה, שיראים אנו למחות. וישראל דה הבא מחמת גוי, אף על פי שהחזיק — אין חזקתו כלום, וחזקה שאין עמה טענה היא, שהרי הוא טוען: הגוי מכרה לי, אבל אני יודע היאך באה לידי הגוי שיוכל למכרה. אבל אי טען ישראל ואמר: יהב לי ההוא גוי שטר זבינני דזבנה מינך, וראיתי בו שלקחה ממך — מהימן. דדמי למאן דאמר ליה: "קמי דידי זבנה ההוא גוי מינך" דמסקינן לקמן דמהימן, מיגו דאי בעי אמר ליה "מינך זבנתה ואבלתה שני חזקה". ודוקא בא מחמת גוי, דאילו בא מחמת ישראל, אף על פי שלא דר בה אלא יום אחד אותו שמכרה לזה, וזה החזיק שלש שנים — חזקתו חזקה, כדאמרינן לקמן (מא, ב) גבי ההוא דדר בקשתא בעליתא ארבע שנין.

לדידי

אית ליה דררא דממונא, ולההוא אית ליה דררא דממונא, הכא - אי דמר לא דמר, ואי דמר לא דמר. אמרי נהרדעי: אם בא אחד מן השוק והחזיק בה - אין מוציאין אותה מידו, דתני רבי חייא גולן של רבים לא שמיה גולן, רב אשי אמר לעולם גולן של רבים שמיה גולן, ומאי "לא שמיה גולן"? שלא ניתן להשבון. "חזקתן שלש שנים מיום ליום" וכו'. אמר רבי אבא: אי דלי ליה אהוהו גופיה צנא דפירי - הויא חזקה. אמר רב זביד: ואם טענן ואמר: "לפירות הורדתיו" - נאמן. והני מילי בתוך שלש, אבל לאחר שלש לא. אמר ליה רב אשי לרב פנא: אי לפירא אחתיה, מאי הוה ליה למעבד? אמר ליה: איבעי ליה למחזי. דאי לא תימא הכי, הני משכנתא דסורא - אי לפירא אחתיה, מאי הוה ליה למעבד? אלא איבעי ליה למחזי, דחזקתו אינה חזקה. דיבול מצי אמר "לפירות הורדתיו", ומייתי ממשכנתא דסורא. ומאי מייתי? אדרבה, אם כדברי רב אשי - תו ליכא פסידא, שיכול לומר "לפירות הורדתיך". ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דרב אשי לא בא להאמינו אחר שלש אם אומר "לפירות הורדתיך", אלא שואל איזו תקנה יש לעשות מתחלה שלא יוכל לומר לאחר שלש "שלי היא" בשהורידו לפירות. דסבר: לא מהני מחאה אלא בשאמר "פליגא גלונא הוא דקא אביל לאריעאי בגולנותא", והיכא דאחתיה לפירות לא מצי למחזי הכי. וכן פירש הקונטרס. והשתא מייתי שפיר ממשכנתא דסורא, דמדנינא מחאה כי האי גונא.

הכי

אם בא אחד מן השוק והחזיק בה - בהך קרקע דאמר רב נחמן כל דאלים גבר, ובא זה השלישי וחטפה מהשנים אלו הטוענין "של אבותיו". אין מוציאין אותה - בבית דין מידו של זה השלישי, ואף על גב דלא טענ מידי' - דשמא גם לשני הראשונים אין להם חלק בה. דתני רבי חייא גולן של רבים כו' - וסברי נהרדעי דבגולן כי האי מיירי, שגזל משנים החלוקים בדבר, זה אומר "שלי הוא" וזה אומר "שלי". לאו שמיה גולן - לבוזו בדיינים, להוציא מידו מה שגזל. רב אשי אמר לעולם גולן של רבים שמיה גולן - הואיל ולא טענ מידי'. ומוציאים מידו, ומעמידין אותה בפני שנים הראשונים שיש להם טענת אבות. ומאי לא שמיה גולן - דקאמר רבי חייא - לא להקל עליו בא לפטרו מלשלם, אלא להחמיר עליו, ולומר דלא ניתן להשבון - לא מיבפר בהשבה, דאינו יודע למי ישיב. דמאחר שבא לידו צריך להשיב לבעלים, ולא להזציאה מתחת ידו ולהפקירה לשנים הראשונים וכל מאן דאלים גבר, כדפסקינן לעיל: ואי הפסינן לא מפקינן - כל שכן זה, שבתורת גזל בא לידו, והוה צריך להוציאה מתחת ידו, ואינו יודע למי ישיב. והכי נמי אמרינן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פח, ב), אמר רבי לוי: קשה עונשן של מדות מעונשן של עריות, ומפרש: התם אפשר בתשובה, והכא לא אפשר בתשובה, דהמוכר בממה וגזל לרבים שאינו יודע למי ישיב. ואליבא דרב אשי איירי נמי רבי חייא במוכר שאינה ישרה לרבים. כן נראה בעיני שיטה זו. אי דלי ליה צנא דפירי לאלתר הוי חזקה - אם יש עדים שהגביה המערער צנא דפירי מקרקע זו על כתפיו של זה המחזיק שטוען "לקוחה היא בידיי", מאחר שסייע לו להוליך הפירות לביתו - שוב אין יכול לטענן ולומר "לא מכרתיה לו". שלא היה לו לסייעו בלקיטת הפירות, אלא היה לו למחות, ומדסייע לו - הפסיד, וכמודה שמכר לו דמי. ורבינו חננאל פירש: אי איכא סהדי דיהב ליה לוקח למריה ארעא צנא דפירי - דורון להוליכה לביתו, נתברר שאביל הפירות של לוקח, ומדיהיד יהב ליה למוכר. ואין נראה בעיני. אמר רב זביד אי מעין - המערער, בתר דדלי ליה לוקח צנא דפירי, לפירות הורדתיו, בדין אריס למחצה ושלים ולרבעי, וחלקן של רבים לא יהא. כלומר, לא הפסיד במאי דדלי ליה. והני מילי - דנאמן. בתוך שלש - דאם איתא דזבנה מיניה - אמאי לא מיזדהר בשטריה. אבל לאחר שלש - אי טענ "לפירות הורדתיו" - אינו נאמן, ואף על גב דלא דלי ליה צנא דפירי. דעד תלת שנין - מיזדהר אינש בשטריה, טפי - לא מיזדהר, והוה ליה לזה למחות בתוך שלש, דמדמפרש ואזיל. אי לפירא אחתיה - כי משכנתא דסורא, לעשר שנים או לעשרים. מאי הוה ליה - לבעל השדה למעבד? נמצא שכל המוריד את חבירו לפירות של שלש שנים או יותר - יפסיד קרקע שלו, הואיל ולא יהא נאמן לאחר שלש לטענן "לפירות הורדתיו". אמר ליה אביי [ליה] למחויי - בתוך שלש, ולומר לעדים: דעו לכם שלפירות הורדתיו לכך וכך שנים, וגוף הקרקע קנוי לי. שאם אין לו שטר מכירה לזה המחזיק - לא יוכל לטענן: שטר היה לי ואבד כי לא נזהרתי בו אחר שלש. דכיון דמיחזה בו בעל השדה - היה לו להזהר בשטרו. דאי לא תימא הכי - דמחאה לחצאין, שמוחה על הקרקע ומודי בפירות. לאו מחאה היא, אלא דאמרינן לקמן: "פליגא גלונא הוא דקאביל אריעא דידי בגולנותא, למחר תבענא לה ברעיא". אם כן מאי משכנתא דסורא כו' - ותקנתא דרבנן הויא דקי משכנתא. משום דהמלוה לחבירו על שדהו אסור לאבול הפירות משום רבית, אבל בנבייתא מותר, כגון משכנתא דסורא - שמלוה עשרה מנה על שדהו, ולסוף עשר שנים חוזר הקרקע לבעלים בחנם, ונמצא קונה פירות של כל שנה במנה. ואין כאן צד רבית, ואף על פי ששוין הפירות כפלים, שהרי הוא קרוב לשכר וקרוב להפסד, שמקבל פירות של כל שנה במנה, ואפילו בשנת שדפון שלא יהו שוין פירות השנה דינר. אי כביש - טונמן המלוה, ואמר לאחר שלש "לקוחה היא בידי" הכי נמי דמהימן, ולא יוכל זה לטענן לפירות הורדתיו, ומחאה נמי לא תועיל לו? דאתי ביה - לזה לידי הפסד בתמיה. אלא אביעי ליה למחויי - בתוך כל שלש, ומהניא ליה מחאה. ומדלא מיחה - הפסיד. הכא נמי - אם איתא דלפירא אחתיה - אביעי ליה למחויי בתוך שלש, קודם שיחזיק. ישראל הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי - שדה שהכל יודעין שהיתה של ישראל, ואבלה גוי שלש שנים או יותר, וטוען שלקחה מישראל, ואזיל ישראל וקנה מהההוא גוי ואבלה גם הוא אחר הגוי שני חזקה או יותר - לא הוי חזקה. אלא אתי מריה דארעא ומפיק ליה מידיה דישראל, וישראל ליזיל וליתבע ליה דזבן מיניה, דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה, דלא הוה ליה למזבן ארעא דישראל מגוי עד דלימא ליה "הב לי שטר דזבינני דזבנת לה מישראל". דדין חזקה ליית ליה לגוי, ולא כל מאן דאתי מחמתיה. דסתם גויים גוזלים הם, וישראל ירא למחות, והלכך לא תקנו בהם חזקה. דדאמרינן לקמן בשמעתין: הני דבי ריש גלותא לא מחזקי, משום דאי טעמא גופיה, שיראים אנו למחות. וישראל דה הבא מחמת גוי, אף על פי שהחזיק - אין חזקתו כלום, וחזקה שאין עמה טענה היא, שהרי הוא טוען: הגוי מכרה לי, אבל אני יודע היאך באה לידי הגוי שיוכל למכרה. אבל אי טען ישראל ואמר: יהב לי ההוא גוי שטר זבינני דזבנה מינך, וראיתי בו שלקחה ממך - מהימן. דדמי למאן דאמר ליה: "קמי דידי זבנה ההוא גוי מינך" דמסקינן לקמן דמהימן, מיגו דאי בעי אמר ליה "מינך זבנתה ואבלתה שני חזקה". ודוקא בא מחמת גוי, דאילו בא מחמת ישראל, אף על פי שלא דר בה אלא יום אחד אותו שמכרה לזה, וזה החזיק שלש שנים - חזקתו חזקה, כדאמרינן לקמן (מא, ב) גבי ההוא דדר בקשתא בעליתא ארבע שנין.

לדידי

לְדִידִי אָמַר לִי גּוֹי דְּמִינָךְ וְנָבָה מֵהֵימָן — דְּמֵאסֵיק אַדַּעְתֵּיהּ לְמִיטְעַן הָכִי, הָכִי נָמֵי הָוֵה מְצִי לְמִיטְעַן "אָנָא זְבִינְתַּהּ מִינָךְ וְאַכְּלִתֵּיהּ שְׁנֵי חֶזְקָה" דְּמֵהֵימְנִן. הִלְכָךְ, מַה לּוֹ לְשַׁקֵּר, וְקוּשְׁטָא קָאָמַר. **מִי אִיכָּא מִידֵי דְּאִילּוּ אָמַר גּוֹי לֹא מְהֵימְנִן כִּי** — הַשְׁתָּא נָמֵי חֶזְקָה שֵׁאֵין עָמָה טַעֲנָה הִיא, דְּאִפִּילּוּ אִם טָּעֲנוּ אָמַת הִיא, דְּאָמַר לֵיהּ גּוֹי דְּמִישְׁרְאֵל זַבְנַהּ — הִלֵּא אֵין בְּדִבְרָיו שֶׁל גּוֹי כְּלוּם בְּלֹא שְׁטָר. **קְמַאי דִּידִי** — כְּלוֹמַר, שְׁאנִי יוֹדֵעַ בְּבֵירוּר, הֵיינוּ חֶזְקָה שִׁישׁ עָמָהּ טַעֲנָה. **הַאי מַאן דְּנָקִיט כִּי'** — כְּבָר פָּרִישׁוּת לָהּ לְעֵיל. **הַאי מַאן דְּאַחְזִיק מְגוּדָּא דְּעָרְדִי וְלָבֵר לֹא הֲוֵי חֶזְקָה** — חֵזוּת הַשְׂדֶה שֶׁבְּאוֹת וְאוֹכְלוֹת אוֹתוֹ הַזְּרָעִים שֶׁבְּקָצוֹת הַשָּׂדֶה. וְיֵשׁ שֶׁעוֹשִׂין קֵירוֹת וּגְדֵרוֹת הַשָּׂדֶה וּמְנִיחִין קַרְקַע חוּץ לְקֵיר מֵעֵט בְּשׁוּרוֹת הַסְּמוּכוֹת לְעֵיר, וּמַשְׁלִיכִים שָׁם זֶרַע, וּמַה שֶּׁצּוֹמֵחַ — בְּאוֹת הַחֵזוּת וְאוֹכְלוֹת אוֹתוֹ וְאֵינוֹ נִכְנָסוֹת בִּשְׂדֵה עַכְשָׁיו. וְאִם בָּא אָדָם וְהִתְחִיק בְּאוֹתוֹ הַקַּרְקַע חוּץ לְגָדֵר — אֵינָהּ חֶזְקָה, דְּיָכוֹל לוֹמַר: דְּכֵיוָן דְּכֹל מַה דְּזָרַע בְּהֶהָיא קַרְקַע עֲרוּדֵי אֲבָלִי לֵיהּ — לֹא אִיכְפַּת לֵיהּ לְמִחְזַק, דְּלֹא אַחְזִיק כְּדַאֲמְחוּקֵי אִינְשֵׁי, לְפִיכָךְ לֹא הִוְיָא חֶזְקָה. **אֲבָלָה עֲרֵלָה** — אַחַת מִן הַשְּׁלֹשׁ שֶׁבְּעִית הִוְיָא שְׁנַת עֲרֵלָה — אֵינָהּ חֶזְקָה, דְּלֹא אִיכְפַּת לֵיהּ לְבַעֵל הַשָּׂדֶה בִּשְׁנַת עֲרֵלָה, וְלִכְךְ לֹא מִיחָה. וְכֹל שֶׁכֵּן אִם שָׁלְשׁוּ שְׁנֵי עֲרֵלָה. עֲרֵלָה וּכְלָאִים אֲבִילְתָּן בְּאִיסּוּר, שְׁבִיעִית — הִפְקֵר לְכֹל, לְכָךְ לֹא מִיחָה, וְלֹא הִוְיָא חֶזְקָה. וּבְפֵירוּשׁ רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל גִּרְסִינַן הָכִי: אֲבָלָה עֲרֵלָה וּשְׁבִיעִית וּכְלָאִים — הֲרֵי זוֹ חֶזְקָה. וְלֹא נִהֲירָא. **אֲבָלָה שׁוֹחֵת** — שְׁלֹא הִמְתִּין עַד שֶׁתִּגְדֹּל הַתְּבוּאָה, אֶלָּא שָׁלַשׁ שָׁנִים קְצָרָה כְּשֶׁהִיא שׁוֹחֵת וְאֵת וּמַאֲכִיל לִבְהֶמְתּוֹ — אֵינָהּ חֶזְקָה. דִּשְׁמִיט וְאָבִיל, וְלֹא הָיָה אוֹכֵל כְּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, וּלְפִיכָךְ לֹא חָשַׁשׁ זֶה לְמַחוֹת בּוֹ, שֶׁיֵּשׁ רַגְלַיִם לְדָבָר שֶׁיָּרַע הוּא לְהַחְזִיק כְּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם, לְפִי שֶׁבְּגוֹדֵל יָרַד בּוֹ. **וְאָמַר רַבָּא וְאִי** — קַאי הָאִי שׁוֹחֵת. **בְּצוֹאֵר מְחוּוֶּא** — בִּבְקִעַת מְחוּוֶּא — הוֹאִי חֶזְקָה, לְפִי שֶׁעוֹשִׂיתִים הֵם וּבְהֵמוֹת לְהֶם הַרְבֵּה, וְדֹרְכִים לְהַאֲבִיל הַשְּׂדוֹת לְבְהֵמוֹת כְּשֶׁהֵן שׁוֹחֵת. **תִּפְתִּיחָא** — קַרְקַע פְּתוּחָה וּמְלֵאָה בְּקָעִים, וְאֵינָהּ מוֹצִיאָה פֵּרוֹתֶיהָ — לָא הֲוֵי חֶזְקָה, דְּמִסְתַּמָּא רָעֲתָה לֹא הִקְפִּיד לְמִחְזַק. וְרַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל פֵּירַשׁ: תִּפְתִּיחָא — שָׂדֶה שֶׁלֹּא חָרַשׁ אוֹתָהּ, אֶלָּא הוֹגְשְׁמָה, וְנִשְׁבָּה הַרּוּחַ וְזָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ וְנִתְבַּקְּעָה כְּגוֹן פְּתִחֵי חֲרִישָׁה, וְזוֹרֵע בָּהּ — כְּגוֹן זֶה אֵינָהּ חֶזְקָה. אֲפִיק בּוֹרֵא — זֹרֵע בּוֹר. **וְעֵילֵי בּוֹרֵא** — וְלִיקֵט בּוֹ כּוֹר וְהַבְנִים לְבֵיתוֹ. דִּכְיוָן דְּלִיקֵט הֲרוּוֹחֵי — לֹא הֲוֵי חֶזְקָה, דְּלֹא חֲשִׁישׁ דְּשֵׁמָא יִזְרַע בּוֹ עוֹד. **לֹא מְחַזְקִינַן בֵּהּ** — אִם הַחֹזֵק אֶחָד מִהֶן בְּשִׁדּוּתִינוּ — אֵינָהּ חֶזְקָה, וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעַ בְּשִׁטְרוֹת, דְּמִחְמַת יְרֹאתוֹ לֹא מִיחוּ בְּהֶן. **וְלֹא מְחַזְקִינַן בֵּהּ** — שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהֵם עֲשִׁירִים, וְיֵשׁ לָהֶם בָּתִּים וְשָׂדוֹת הַרְבֵּה — מְנִיחִין בְּנֵי אָדָם לְדוֹר בְּבָתֵּיהֶם וְשׁוֹתְקִים וְשׁוּמְרִים, כְּדֵי לְהַשְׁבִּיחַ קַרְקַע שֶׁלָּהֶם וּמְצוּיִים מְתוֹקְנִים, וְגַם לְמִחְזַק אֵינוֹ חֲרוּשִׁים, לְפִי שֶׁבְּזוֹרְעוּ יִטְלוּ אֶת שֶׁלָּהֶם כָּל זְמַן שִׁירְצוּ. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים: לְפִי שֶׁעִסּוֹקִין בְּצָרְכֵי צִבּוּר אֵין יְדִיעַת מִי מְחַזֵּק בְּשֶׁלָּהֶן. וְלֹא נִהֲירָא. **הַגּוֹדְרוֹת אֵין לָהֶן חֶזְקָה** — גְּדֵרוֹת — צֵאן, וְכֹל דָּבָר הַמְּהַלֵּךְ בְּדְרָכִים וּבְשׁוּחִים, שֵׁיכוֹל לוֹמַר: מֵעֹצְמוֹ נִכְנַס, אוֹ אֶתָּה הִכְנַסְתּוֹ לְבֵיתְךָ וְהַחֶזְקָה בּוֹ — אֵינָהּ חֶזְקָה, וְאֵין יָכוֹל לוֹמַר "לְקוֹחַ הוּא בִּידִי". וְהָעֵדִים מְהַלְּכִים הֵם בְּכָל מָקוֹם, וְתֵצֵא דְּמֵי לְהֶם חֶזְקָה. **וּמִשְּׁנֵי הָא דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ אֵין לָהֶן חֶזְקָה הֵנִי מִילֵּי לְאַלְתַּר** — שֶׁהַמְּחִיק בְּהֶן בְּבֵיתוֹ אֵין יָכוֹל לְטָעוֹן "לְקוֹחַ הוּא בִּידִי" בְּלֹא עֵדִים וּבְלֹא רְאִיָּה, בְּשֹׁאר מִטַּלְטְלֵי שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְהֹלֶךְ וְאֵין עִשּׂוּיִין לְהִשָּׁאֵיר וּלְהִשְׁבִּיר, דְּנֵאמַן בְּהֶן לוֹמַר "לְקוֹחַ הוּא (בִּידִי)" הוֹאִיל וְיֵשׁנוֹ בְּבֵיתוֹ. דִּבְשֹׁאר מִטַּלְטְלֵי הוֹי חֶזְקָה לְאַלְתַּר, דְּהַמּוּחְזָק בְּהֶן יָכוֹל לְטָעוֹן "שֶׁלִּי הוּא שֶׁלְּקָחְתִּיו". אֲבָל יֵשׁ לָהֶן לְעַבְדִים וּלְגִדְרוֹת חֶזְקָה לְאַחַר שֵׁשׁ שָׁנִים, שֶׁהִיא לוֹ לְזֶה הַמְעָרֵר לְמִחוֹת וְלֹא מִיחָה. **אָמַר רַבָּא** — עֲבַד כְּעֵנִי קְטָן הַמּוֹכֵל בְּעֵירוֹ. **יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה לְאַלְתַּר** — אִם הַחֹזֵק בְּיַד אַחֵר, וְאָמַר "לְקוֹחַ הוּא בִּידִי" — נֶאֱמָן. הוֹאִיל וְאֵין יָכוֹל לְהֹלֶךְ, וְלֹא דְּמֵי לִגְדֵרוֹת, וְגַם אֵין עִשּׂוּי לְהִשָּׁאֵיל וּלְהִשְׁבִּיר. **פְּשִׁימָא** — דְּוַדַּאי מֵעֹצְמוֹ לֹא הָלַךְ. **דְּעֵילָא אֵימָיָא** — דַּעְבַד, בְּבַיִת אוֹתוֹ הַמְּחִיק תְּדִיר. **אֵימָיָא עַיֵּילִיתֵיהּ** — וְשִׁכְחַתֵּיהּ שָׁם, דְּהַשְׁתָּא הֵיינוּ גְּדֵרוֹת. **הָנֵי עִיזֵי דְּאַכְלוּ חוּשְׁלָא** — שְׁעוֹרִים קְלוּפִים, שֶׁנִּכְנְסוּ בִּשְׂדֵה וְרָאוּ אוֹתָהּ תְּבוּאָה הַשְׁטוּחָה שָׁם לְשַׁמֵּשׁ, וְקֵימָא לַן שֶׁן מוֹעֶדֶת הִיא לְעוֹלָם, וְכִי הִיא בִּרְשׁוּת הַנִּיזָּק — נִזֹּק שָׁלֵם מִשְׁלֶמֶת. וְאֵין עֵדִים מְעִידִין מַה אָכְלָה, מֵעֵט אוֹ הַרְבֵּה, וְטוֹעִין בְּעֹל הַשְּׂדֵה כִּי הַרְבֵּה אָכְלָה, יוֹתֵר מִכְּדֵי דְּמֵיהֶן שֶׁל עִזִּים הַלָּלוּ. **יָכוֹל לִטְעוֹן עַד כְּדֵי דְּמֵיהֶן** — שֶׁל עִזִּים. מֵאִי טַעְמָא? מֵיגוֹ דְּיָכוֹל לְמֵימַר בְּעֹל הַשְּׂדֵה "לְקוֹחֵן הֵן בִּידִי", דְּהָא תְּפִיס בְּהוּ, וּמְהֵימְנִן — כִּי קָאָמַר נָמֵי "כָּךְ וְכָךְ אָכְלוּ" מְהֵימְנִן, וְקֵימָא לַן: הָאֵי מְהֵימְנִן — בְּשִׁבּוּעָה. אֲבָל בְּטִפֵּי מִכְּדֵי דְּמֵיהֶן, דְּלֵיכָא מֵיגוֹ — לָא מְהֵימְנִן אֶלָּא בְּעֵדִים. **וְהָאֲמַר רֵישׁ לָקִישׁ כִּי'** — וְאַמַּאי יָכוֹל לִטְעוֹן עַד כְּדֵי דְּמֵיהֶן? **הָא לֵיכָא מֵיגוֹ, דְּלֹא מְצִי לְמֵימַר "לְקוֹחִין הֵן בִּידִי" שֶׁאֵנִי עִזִּים** — דְּאֵף עַל גַּב דְּגוּדְרוֹת נִיחָה, מִתּוֹךְ שֶׁמְּשׁוּנּוֹת הֵן יוֹתֵר מֵאִילָּנוֹת וְכַבָּשִׁים, וְאֵין אָדָם יָכוֹל לְהַחְזִיק בָּהֶן בְּדֶרֶךְ — לְפִיכָךְ יֵשׁ לָהֶן חֶזְקָה. **וְהֵיכָא צְפָרָא** — שֶׁהוֹלְכִים יְחִידוֹת מִבֵּית הַבְּעָלִים עַד בֵּית הָרוֹעֶה. **וְפָנָא** — שֶׁהָרוֹעֶה מְבִיאָן מִן הַשְּׂדֵה עַד תּוֹךְ הָעִיר, וְכָל אַחַת הוֹלֶכֶת מֵעַצְמָהּ לְבֵית הַבְּעָלִים. **מִיעֵי** = יִשְׁמְעֵאלִים, גַּנָּבִים. **מִידֵּא לִידֵּא מְשַׁלְּמִי** — מִיד הַבְּעָלִים לְיַד הָרוֹעֶה שֶׁתְּרִיחַ, וּמִיַּד הָרוֹעֶה לְיַד הַבְּעָלִים עִבְרִית, וְאֵין הוֹלְכוֹת יְחִידוֹת כְּלָל. **נִיר** — חֲרִישָׁה, כִּכְתִיב "נִירוּ לָכֶם נִיר" (הושע י). **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל סָבַר נִיר לֹא הֲוֵי חֶזְקָה** — אֲלָא גְּמָר פֵּירוֹת. הִלְכָךְ צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה חֳרָשִׁים בְּרִאשׁוֹנָה וּשְׁלִשָּׁה בְּאַחֲרוֹנָה, דִּבְהֶדְחֵי גְּדֵל פֵּרוֹת כְּדֵי צָרְכּוֹ, וְשָׁנִים עָשָׂר חֳדָשִׁים בְּאֶמְצַע — דִּבְעִינַן רְצוּפָה. **וְרַבִּי עֲקִיבָא סָבַר נִיר הֲוֵי חֶזְקָה** — הִלְכָךְ בְּחֹדֶשׁ אֶחָד סַגִּי כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נִיר.

הָכִי גְּרִיס רַבֵּינוּ חֲנַנְאֵל: אֲבָלָה עֲרֵלָה שְׁבִיעִית וּכְלָאִים הִוְיָא חֶזְקָה — וְכֵן נִרְאֶה לְרַבֵּינוּ יִצְחָק עִקָּר. וְאִיירִי בְּשֶׁאָבְלָה זְמוֹרוֹת. וְכֵן מוֹכֵחַ בִּ"הָאִשָּׁה שֶׁנִּפְלוּ" (כְּתוּבוֹת פ, א), דְּתָנֵן: הַמּוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ, הוֹצִיא הַרְבֵּה וְאָכַל קִימְצָא, קִימְצָא וְאָכַל הַרְבֵּה — מַה שֶּׁהוֹצִיא הוֹצִיא, וּמַה שֶּׁאָכַל אָכַל. וְאָמַר בְּגְמָרָא: עֲבַד רַב יְהוּדָה עוֹבְדָא בְּחַבְלֵי זְמוֹרוֹת. וְרַב יְהוּדָה לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: אֲבָלָה עֲרֵלָה שְׁבִיעִית וּכְלָאִים — הִוְיָא חֶזְקָה. וְאֵין לוֹמַר דִּלְעוֹלָם גֵּרֵס הָכָא "אֵינָהּ חֶזְקָה", וְהָתָם — בְּשֶׁאָבְלָה זְמוֹרוֹת, וְהָכָא — כְּשֶׁאָבְלָה פֵּירוֹת שֶׁהֵן אֲסוּרִים, וְלִכְךְ לֹא הִוְיָא חֶזְקָה; שֶׁלֹּא אָבַל כְּדֶרֶךְ הָאוֹכְלִים. דְּאִם כֵּן הַוָּה לֵיהּ לְאִיתּוּיֵי הָהִיא דְּהָתָם נָמֵי הָכָא, דְּאִיירִי בִּדְעִיבַד לְחֶזְקָה. וְאִם תֹּאמַר: דְּהָכָא מִשְּׁמַע זְמוֹרוֹת וְעִצֵּי כְּלָאִים שָׁרוּ, וּמֵאִי שְׁנָא מֵהָא דְּאָמְרִינַן בְּפֶרֶק "כֹּל שְׁעָה" (פְּסָחִים כּוֹ, ב): תָּנוּר שֶׁהִסִּיקוּהוּ בְּקַלִּיפֵי עֲרֵלָה אוֹ בְּקִשֵּׁין שֶׁל בַּלֵּאי הַבְּרִית — חֲדֹשׁ יוֹתֵר, מִכֹּלָּל דְּאִסּוּרִי, וְאָמְרִינַן נָמֵי הָתָם (כְּתוּבוֹת א): כֹּלֵּאי הַבְּרִית עִיקָּרָן נֶאְסַר וּמִיהָא, הָא לֹא קָשְׁיָא, דְּאִיכָּא לְמֵימַר דְּעִיקָּרָן נֶאְסַר מִשּׁוּם דִּכְתִיב (דְּבָרִים כב) "הוֹרַע", וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם אִיירִי בְּזוֹרֵעַ מֵעִיקָּרָן, שֶׁנּוֹרַע הוֹרָעִים עִם נִטִּיעוֹת הַבְּרִית, שֶׁגִּדְלוּ הַזְּמוֹרוֹת בְּאִיסּוּר. אֲבָל הָכָא אִיירִי בְּזְמוֹרוֹת שֶׁהִיוּ כְּבָר גְּדוֹלִים קוֹדֶם שֶׁנּוֹרְעוּ כְּלָאִים, שֶׁאוֹתָן אֵינָן נֶאֱסָרִים אֶלָּא בְּשֶׁהוֹסִיפוּ מֵאֵתַיִם, כְּדְאָמַר בְּפֶרֶק "כֹּל שְׁעָה" (שָׁם כּה, א) וּבְפֶרֶק "כֹּל הַבְּשַׂר" (חוּלִּין קטז, א): זוֹרֵעַ וְבָא, הַוֹסִיף מֵאתַיִם — אֵין, לֹא הוֹסִיף מֵאתַיִם — לֹא. וּמִיירִי הָכָא שֶׁזְּמוֹרוֹת הוֹיא לֹא הוֹסִיפוּ מֵאתַיִם וְהַפֵּירוֹת הוֹסִיפוּ, וְלִכְךְ לֹא הִוְיָא חֶזְקָה אֶלָּא בְּזְמוֹרוֹת. וְאֵין זֶה דּוֹחֵק, דְּהָכִי הוֹי אוֹרְחָא דְּמִילְתָא, שֶׁקּוֹדֶם מוֹסִיפִין הַפֵּירוֹת מֵאֵתַיִם מִן הַזְּמוֹרוֹת, לְפִי שֶׁהַזְּמוֹרוֹת כְּבָר הָיוּ גְּדוּלוֹת קוֹדֶם זְרִיעַת כְּלָאִים.

נרה שנה והרע שתים כו' – נרה שתים והרע שנה אחת לא נקט אלא משום רבותא דרבי אחא, דאפילו הכי הויא חזקה. ואומר רבינו יצחק: דנראה דוקא בגון שנרה והרע ונרה, אבל נרה בזה אחר זה — אפילו רבי אחא מודה דאינה חזקה, דמה מועיל הרישה לכך שהוחרשה שתי שנים בלא דריעה? **למעוטי** מאי — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: דהיכי מוכח מהכא דלמעוטי נירא קאתי? דלמא קסברי רבנן נירא הוי חזקה, והא דצריך שלש שנים מיום ליום — משום דעד תלת שנין מיתדרי אינשי בשטרא, כדתפרש בריש פירקין. ואפילו לא עשה באותן שלש אלא ניר — הוי חזקה, דלא עביד אינשי דכרבי לאריעתי ושתיק **מאי** ביניהו — ואם תאמר: טובא איכא ביניהו, דשלש בצירות יכולין להיות בשתי שנים, שבסוף שנה בצר, ושתי בצירות אחרי כן בשתי שנים ואומר רבינו יצחק: דמשמע ליה דשלש בצירות שלמות, כל שנות הבציר. אבל תימה לרבינו יצחק: אמאי לא משני דאיכא בניהו חרפי ואפלי, כדאמרינן בפרק בתרא דעבודה זרה (עה, ב): כמה מיישנן — שנים עשר חדש, רבן שמעון בן גמליאל אומר: מגת לגת, מבד לבד. הינו תנא קמא איכא בניהו חרפי ואפלי. **היו** לו שלשים אילנות — ונראה דדוקא שלשים, אבל תשעה אילנות גדולים ממוע שלשה לבית סאה, ואבל אחת בשנה זו ואחת בשנה זו — לא הויא חזקה, מידי דהוה אשלשים היכא דלא באזי בזויי. והני אילנות לא בגדולים איירי, דגדולים לא הוו אלא שלשה לבית סאה, כדאמרינן בפרק "לא יחפור" (בבא בתרא כו, ב).

ממע עשרה לבית סאה — פירש הקונטרס: דפחות מבית סאה לעשרה אילנות הוו סמיכי ביותר והוו ביער, ולא הוי חזקה. ואין נראה, דהא מוכח בשמעתין דאבלן רצופין הויא חזקה, דפריך רבא אנגרדתי: אלא מעתה האי אספסתא במאי קני ליה? ולרבינו שמשון בן אברהם נראה ליישב פירוש הקונטרס: דלקמן איירי שאובל כל האילנות, אף על פי שהן רצופים — הויא חזקה, שהרי אבל העומדים לעיקר ואותן העומדים להתקיים. אבל הבא, שאינו אובל כל אילנות, אלא שלשה בכל שנה, אם היו שלשים ושלשה אילנות בשלש שאין — הרי יש בהן שלשה אילנות העומדין לעיקר, וכשהוא אובל אחד עשר אילנות בכל שנה — שמא באותן אחד עשר שאובל אותן בשנה זו יש בהן שנים או שלשה שעומדין לעיקר, ובעינן בכל שנה שיאבל שלשה מאותן העומדין להתקיים. וביותר מבית סאה לעשרה נראה דלא קנה קרקע כל עיקר. ולא כפירוש הקונטרס, דפירש דדוקא בכל הקרקע הוא דלא הוי חזקה, אבל במה שצריך לאילנות — הוי חזקה.

ממע עשרה לבית סאה — קשה לרבינו יצחק: דמאי שנא חזקה ממכר, דגבי קנה שלשה קנה קרקע, ועשרה לבית סאה הוו מפוזרים ולא קנה קרקע? בבעשר לבית סאה יש מאתן וחמשין לכל אילן, וב"המוכר את הספינה" (שם פב, ב) גבי קנה שלשה כו' אמר: במה יהא ביניהן — משמנה ועד שש עשרה, אבל יותר משש עשרה — הוו מפוזרין, וכשיש ביניהן שש עשרה — הוי לכל אילן שמנה מכל צד סביבותיו, והיינו טבלא של שש עשרה על שש עשרה עגולה, שהאילן יונק סביבותיו בשוה, ושש עשרה על שש עשרה מרובעים הוו מאתן וחמשין ושית, דל רבינו מיניהו, דמרובע יתר על העיגול רביע — לא ישאר אפילו מאתים, אלמא לא הוי בשיעור עשרה לבית סאה ושמא יש לחלק בין מכר לחזקה. דגבי מכר — ודאי לא אמר דקנה קרקע אם אינן רצופין בדרך שבני אדם רגילין ליטע, ודרך בני אדם אין להרחיק יותר משש עשרה אמות אילן מאילן, אף על פי שנבנסת ניקוה של זה בתוך ניקוה של זה, שאילנות גדולים יונקין שש עשרה אמה מכל צד, ולכך אין דרך להרחיק אילן מאילן כל שיעור ניקבות דהיינו שלשים ושתים, דאם כן לא יטע איש בשדה גדולה אלא שני אילנות או שלשה. אבל גבי חזקה — הויא חזקה בשיעור ניקוה, אף על פי שזן מרוחקין בשיעור ניקוה. אבל קשה לרבינו יצחק: דיפה כח הדיוט מכח הקדש, דגבי הדיוט קנה שלשה — קנה קרקע משמנה ועד שש עשרה. וגבי הקדש תניא בסוף "המוכר את הבית" (שם עב, א): הקדיש שלשה אילנות ממוע עשרה לבית סאה — הרי זה הקדיש את הקרקע, פחות מכאן או יותר על כן — לא הקדיש את הקרקע. מאי שנא הקדש ממכר? ופירש הקונטרס בסוף "המוכר את הבית": דדחתם בדעת מוכר תליא מילתא, אבל גבי הקדש — בניקוה תליא מילתא. וב"המוכר את הספינה" (שם פב, א) פירש גבי מכר: והוא הדין למקדיש אילנות, דהני נמי דאי שיעורא. ובריית"ד "המוכר את הבית" (שם עב, א) דקתני בהקדיש עשרה לבית סאה — פליגא. וריאיה מתוספתא דמכילתין, דקתני בית קבה שלש קנה קרקע: וכמה יהו שלשה הבקר עובר בבליו, וכמה השדה דמי, שהיה אובל בכל השנה מה שגדל בו.

לאו

אפילו יום אחד נמי – יכול לעשות בו ניר. **פירא רבא ופירא זוטא איבא ביניהו** – רבי ישמעאל סבירא ליה דלא הוי חזקה עד שילקט פירא רבא, דהיינו כשנגמרה כל התבואה — לפיכך צריך שלשה חדשים, כגון שעורים ושבולת שועל ועדשים שגדלים בשלשה חדשים. ורבי עקיבא סבר: פירא זוטא, דהיינו כגון שחת שגדל בשלשים יום — הויא חזקה, אף על פי שלא נגמרה התבואה. אי נמי — כגון ירק, דגדלין חירקות בחדש אחד. **נרה שנה** — בלא זריעה. **ושתיק** — ולא מיחה, ומדלא מיחה הפסיד. **כל שיבא ושיבא דכרבו ליעול בה** — כל קיסמים שבמחרישה יכניס בה. כלומר, הלואי ויזדרש הרבה עד שתכלה מחרשתו ותתרפה הקרקע, ואחר כך אטלנה ואזרענה אני. **ילמדנו רבינו ניר הוי חזקה** — בשדה הבעל, ודי בחזקת שנים עשר חדש ושני ימים. **רבי ישמעאל ורבי עקיבא דתניתין** — כדאוקימנן, דכולי עלמא ניר לא הוי חזקה. כלומר, יום אחד בשנה שנר בו שדהו אינה חזקה. להחשב כשנה שלמה להשבון שלש שנים. **זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא** — דאמרי במתניתין: שדה הבעל חזקתו שלש שנים, ואינה מיום ליום, אלא שמנה שנים חדשים לרבי ישמעאל, וארבעה עשר לרבי עקיבא. אבל חכמים אומרים: חזקתן שלש שנים בכל דבר מיום ליום, ואליבייהו דהני רבנן פריישן בריש פירקין טעמא דחזקת שלש שנים, דעד שלש שנים מיודדר אינישי בשטריה, טפי לא מיודדר. וכותאי דהני רבנן אליבא דרב קיימי, כדמוכח סוגיא דמכילתין, דשלש אזיל בתר לקיטת שלשה פירות של שלש שנים, אלא שלש שנים שלמות בעינן בבל דבר, ומשום דאין אדם נזדר בשטרו יותר משלש שנים. **לאו למעוטי ניר** — דהא אפילו פירא רבא ופירא זוטא קא ממעט, וכל שכן ניר. דהא "מיום ליום" קתני, למעוטי אפילו שנים מקוטעות — אלמא ניר לא חשיב חזקת יום אחד דדידיה כשנה שלמה, דאם כן די בשנים עשר חדש ושני ימים, ואנן שלש שנים מיום ליום בעינן. **דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא** — דאמרי במתניתין: אבל בשדה אילן כנס את תבואתו ומסק את זיתיו וכבס את קייטו — הרי אלו שלש שנים. אלמא, משלקיט שלשה פירות בשדה אחת בשנה אחת בשלשה זמנים זה אחר זה — חשיב לה חזקה. **אבל חכמים אומרים** — פירות שלש שנים צריך, עד שיגדור בתמרים שלש גדירות כו'. **מיום** — בזיתים. **מאי ביניהו** — בין רב ושמואל? **בין למר ובין למר שלש שנים בעינן דקל נערה איבא ביניהו** — דקל ילדה ובחרה דפחות משלש שנים שלמות טועמת שלש פעמים. דלשמואל הויא חזקה בשלש גדירות, אף על גב דליכא שלש שנים שלמות. ולרב בעינן שלש שנים מיום ליום. ורבינו חננאל פירש: דקל נערה — דקל המשיר פירותיו קודם גמרן, מלשון "גם חצני נערתי" (נחמיה ה). לדברי שמואל דאמר בעינן שלש גדירות — לא הוי חזקה, דדה לא גדר. לדברי רב דאמר בעינן שלש שנים — הרי הוא מחזיק בו שלש שנים, והויא חזקה. ולפי הלשון הזה אפילו שמואל לא בא לגרוע משלש שנים, והכי קיימא לן, לישנא אחרינא פירש עוד: דקל נערה — דקל דיירפרי, שעושה פעמים בשנה. לשמואל בשנה ומחצה הויא חזקה, דדה איכא שלש גדירות, ולרב לא הויא חזקה, דליכא שלש שנים. **אמר אביי מדברי רבי ישמעאל נשמע להו לרבנן היו לו שלשים כו'** – הכי גרסינן לה, והכי פירושא: דרבי ישמעאל דבשנה אחת הוי חזקה בשדה אחת בשלש לקיטות, בשלשה מקומות בשדה, בדקתני: כנס את תבואתו ומסק את זיתיו כו' – מדברי נשמע להו לרבנן דפליגי עליה, כדאמר רב יהודה אמר שמואל לעיל, ובעו שלש שנים. דליכא פלוגתא בין רבי ישמעאל ובין רבנן אלא בשנה אחת ושלש שנים, אבל כל מאי דאמר רבי ישמעאל בשנה אחת – אמרי רבנן בשלש שנים. **ממע עשרה לבית סאה** – דבית סאה צריך לעשר נטיעות, כדאמר ב"ל אי יחפור" (בבא בתרא כו, ב). אבל אם פחות מבית סאה לעשרה אילנות – הרי סמוכין ביותר, והוי כיער, ולא הוי חזקה, דלא אחזוק דדמחזקי אינשי. וביותר מבית סאה לעשרה – נמי לא הויא חזקה בכל הקרקע, אלא בגנד מה שצריך לאילנות. **אבל עשרה בשנה זו וכו' הרי זו חזקה** – דכמי שהתחזיק שלש שנים בכל

לאו מי אמר רבי ישמעאל חדא פירא הוי חזקה לבולהו פירי — דבמקום הזיתים מהני למקום התבואה והקרע, וכאילו החזיק בשלשתן דמי. וכן כשכנס את תבואתו — כמי שהחזיק בשלשתן דמי, שמן הטעם הזה הוי חזקת שלש שנים בבל השדה אף על פי שלא החזיק בו בבולהו פעם אחת. הכי נמי חזקת מקום עשרה אילנות של שנה ראשונה זו — חשובין באילו החזיק נמי במקום העשרים, וכן בשניה, וכן בשלישית, כאילו החזיק בכל שנה בשלשה אילנות. **והני מילי** — דתרי חזקה באבילת שלשים אילנות בשלש שנים כהאי גוונא — הייכא דלא אפיק אחריני, כי העשרים לא עשו פירות כי אם עשרה לבד בכל שנה, דומיא דרבי ישמעאל שמלקט כל מה שגדל בשדה. ופירש רבינו חננאל: כגון בנות שוח, שאין פירותיהם נגמרים עד שלש שנים. **אבל אי אפיק** — הני אילנות כולהו פירות בכל שנה, ולא אכל אלא עשרה מניידנו — לא הוי ליה עשרה חזקה לעשרים. דכיון דלא אכל כל הפירות — גילה על עצמו שהשדה אינה שלו, וירא להחזיק חזקה גמורה, ולפיכך לא חשש זה המערער למחות, ולא הויא חזקה. **והוא דבואי בזויי** — לשון בזיעה. כלומר, והני מילי דהוי חזקה כשאכל עשרה בכל שנה — היינו על ידי פיזור, שאכל שלשה בכל בית סאה, דנמצא מחזיק בכל השדה. אבל אכל עשרה אילנות ביחד בבית סאה זה, ובשניה שניה כמו כן בבית סאה שני, וכן בשלישית — אינה חזקה, דכל בית סאה חשוב שדה האילן בפני עצמו, ושדה שלם לא הוי חזקה לשדה אחר. והיינו נמי דומיא דרבי ישמעאל דכנס את תבואתו ומסק את זיתיו בו', שבכל השדה הוא אוכל, דסתם שדה האילן על פני כולו מפוזרין הזיתים והדרקלים. **זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע** — שני לקוחות שלקחו שדה האילן מאדם אחד ביחד, וכל הקרקע היה צריך לאילנות, שהיו נטועים כדין שדה אילן. והכי מתוקמא סוגיא דשמעתין. לאחד מכר הקרקע ולאחד מכר האילנות, והחזיק כל אחד בשלו, כגון דרפק בה פורתא או עשה שום עבודת קרקע כל אחד בשלו, דקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה. ולאו בחזקת שלש שנים מיירי, ובהדיא מפרש לקמיה דבשני לקוחות מיירי. **אמר רב יצחק זה קנה אילנות** — לפירותיהן, בלא קרקע. שאם יבשו האילנות — לא יטע אחרים במקומן, וזה קנה כל הקרקע, אפילו אם יש שם שלשה אילנות, דתנן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) דקנה קרקע תחתיהם וביניהן וחוצה לזן כמלא אורה וסלו — הני מילי בלוקח אחד הקונה אילנות בתוך של חבירו, דקנה קרקע. אבל הכא בשני לקוחות שלוקחין ביחד, זה אילנות וזה קרקע — מצי אמר ליה בעל הקרקע לבעל האילנות: כי היכי דלדידי ליית לי באילנות — לדידך נמי ליית לך בקרקע, והכי מפרש לקמיה. **לימא ליה** — כשייבש האילן: עקור אילנך שקול וזיל, ולא תטע אחר במקומו. אבל כל זמן שהוא טוען פירות — אינו יכול לומר כן. ואף על גב דקרקע אין לו — האילן כמות שהוא יונק מן הקרקע קנאו לפירותיו. והכי נמי מוכח לקמן בשמעתא, מדאמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: אי כורכמא רישקא זבין ליה כו', וב"המוכר את הספינה" (שם) נמי תנן: הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו — הרי זה קנה קרקע כו', ואם מתו — אין לו קרקע. אלמא, אף על גב דאין לו קרקע קתני, ולא יעקרנו עד שימות, והוא הדין להא דרב זביד. **זה קנה אילנות וחצי קרקע** — לאו דוקא חצי קרקע, אלא הצריך לאילנות; תחתיהן, וביניהן, וחוצה להן, כמלא אורה וסלו. אי נמי, דוקא קאמר חצי, וכגון שכל הקרקע צריך לאילנות, אם לא מפני שמכר הקרקע לחבירו. ואפילו לא הזה אלא שני אילנות, דקימנא לן ב"המוכר את הספינה" דאין להן קרקע — הכא יש להן, דכיון דשני לקוחות הן שקנין ביחד — מצי אמר ליה בעל האילנות לבעל הקרקע: כי היכי דלדידך בעין יפה זבין — לדידי נמי כו', והכי מפרש לקמיה. **מכר קרקע ושייר אילנות לפניי** — אפילו אינן אלא שנים, יש לו קרקע כדי מחיית האילנות וצורכן, וגם אם יבשו — יטע אחרים במקומן; דוודאי מוכר לעצמו שייר קרקע. והכי אמרינן בהדיא ב"המוכר את הבית" (בבא בתרא עא, א) אמר רב הונא: אף על גב דאמור רבנן הקונה שני אילנות בתוך של חבירו דרי ליה לא קנה קרקע, מכר קרקע ושייר שני אילנות לפניי — יש לו קרקע. **ואפילו לרבי עקיבא דאמר כו'** — פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן לקמן ב"המוכר את הבית" (סד, א) בשני מקומות. גבי מוכר את הבית תנן: לא מכר את היציע כו' ולא את הבור ולא את הדות, אף על גב דכתב לו עומקא ורומא, דצריך ליקח לו דרך, דברי רבי עקיבא. דמוכר בעין יפה מוכר, ולא שייר במכירתו כלום. וחכמים אומרים: אינו צריך ליקח לו דרך, דמוכר בעין רעה מוכר. וגבי מוכר את השדה תנן נמי הכי, דאמרינן מוכר בעין יפה מוכר, ולא שייר את עצמו דרך ללכת בו בורו. **הני מילי נבי בור ודות** — הוא דקאמר רבי עקיבא דלא עיכב דרך לעצמו סביבות הבור כלום — דלא מבחשי בארעא, שיכול הלוקח לזרוע על שפתו ולא יצעק עליו הלוקח לעקור בורו מכאן, דדא אינו מזיקו כלל. הלכך לא אסיק מוכר אדעתיה לעבד לעצמו כלום מן הקרקע, והלכך צריך ליקח ממנו דרך בדמים לילך אל בורו.

דקא

---

1 לָאו מִי אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: חַד פֵּירָא הָוֵי חֶזְקָה
2 לְכוּלְּהוּ פֵּירֵי? הָכָא נַמִּי, הָנֵי הָווּ חֶזְקָה לְהָנֵי, וְהָנֵי
3 הָווּ חֶזְקָה לְהָנֵי. וְהָנֵי מִילֵּי הֵיכָא דְּלָא אַפֵּיקוּ, אֲבָל
4 אַפֵּיקוּ וְלָא אָכַל - לָא הָוְיָא חֶזְקָה. וְהוּא דְּבֹאזֵי
5 בָּאוּזֵי. זֶה הַחֵזִיק בְּאִילָנוֹת וְזֶה הֶחֱזִיק בַּקַּרְקַע -
6 אָמַר רַב זְבִיד: זֶה קָנָה אִילָנוֹת וְזֶה קָנָה קַרְקַע.
7 מַתְקִיף לָהּ רַב פַּפָּא: אִם כֵּן, אֵין לוֹ לְבַעַל
8 אִילָנוֹת בַּקַּרְקַע כְּלוּם, לֵימָא לֵיהּ בַּעַל קַרְקַע לְבַעַל
9 אִילָנוֹת: עֲקוֹר אִילָנְךָ, שְׁקוֹל וְזִיל אֶלָּא אָמַר רַב
10 פַּפָּא: זֶה קָנָה אִילָנוֹת וַחֲצִי קַרְקַע, וְזֶה קָנָה
11 חֲצִי קַרְקַע. פְּשִׁיטָא, מֶכֶר קַרְקַע וְשַׁיֵּיר אִילָנוֹת
12 לְפָנָיו - יֵשׁ לוֹ קַרְקַע. וַאֲפִילּוּ לְרַבִּי עֲקִיבָא
13 דְּאָמַר: מוֹכֵר בָּעַיִן יָפָה מוֹכֵר, הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי
14 בּוֹר וְדוּת, דְּלָא מַבְחְשִׁי בְּאַרְעָא, אֲבָל אִילָנוֹת

דקמחשי

(שביעית פרק חמישי משנה א): בנות שוח שביעית שלהן שנה שניה. פירוש: בשנה שניה של שמיטה, לפי שאותן פירות שנלקטים בשנה שניה של שמיטה נתנו בשביעית, ואסורין בדין שביעית. ולכך אוקמה רבינו חננאל בבנות שוח, דבשאר אילנות באלף שנה לא יארע זה דבשלשים אילנות ילקו בשדפון שלש שנים, ואותן שילקו בשנה זו לא ילקו בשנה זו, ובזוויי. ואם תאמר: והיכי מצי מיירי בבנות שוח? והא ברישׁ פירקין אמרינן גבי חזקה בעינן דבעידנא דאיתיה להאי פירא ליתיה להאי פירא, והכא בשאכל פירות שנה ראשונה ושניה שמעון אלו באמאי דקא סבר מקדיש בעין רעה הוא מקדיש, אבל במאי דחשיב בשמונה אמות מפחדים — לא קיימא כוותיה. **היכא** דלא אפיק — פירש רבינו חננאל: בגון בנות שוח, שמשעה שנחנטו עד לקיטתן שלש שנים, כדתנן

1 ובמה יהו רחוקים ממטע עשרה לבית סאה, פחות מכאן או יותר על כן, או שקנה
2 בזה אחר זה — לא קנה את הקרקע ולא את האילן שביניהם. ובתר הכי קתני במקדיש
3 היכא דמייתי ב"המוכר את הבית" (בבא בתרא עב, א). ונראה ד"פחות מכאן" דקתני
4 גבי הקדש קאי נמי א"כדי שיעבור בקר ובלילי", ר"יותר מכאן" קאי א"לבית סאה", כמו
5 גבי מכר. ולפי זה נמי ליכא למימר דאין חילוק
6 בין חזקה למכר. דסבר אביי דההיא ברייתא
7 דתוספתא, דהא אביי גופיה סבר כרב נחמן,
8 דאמר: משמונה ועד ששה עשר — דאמר ליה
9 אביי לרב יוסף: לא תפלוג עליה דרב נחמן.
10 ואם תאמר: ואי מדמינן מכר להקדש, אם כן
11 קשיא דרבי שמעון אדרבי שמעון, דההיא
12 ד"המוכר את הבית" מוקמינן לה כרבי שמעון,
13 וב"המוכר את הספינה" (שם פג, א) אמר, רבי
14 מאיר ורבי שמעון אומרים: הנוטע את כרמו
15 שמונה על שמונה — מותר להביא זרע לשם.
16 אלמא חשיב רבי שמעון בשמונה אמות
17 מפחדים. ומייתי התם ראיה מינה למכר אילנות
18 ונראה לרבינו שמשון בן אברהם: דלא מוקי
19 לה ב"המוכר את הבית" (שם עב, א): כרבי
20 שמעון אלא במאי דקא סבר מקדיש בעין רעה
21 הוא מקדיש, אבל במאי דחשיב בשמונה אמות
22 מפחדים — לא קיימא כוותיה. **היכא** דלא
23 אפיק — פירש רבינו חננאל: בגון בנות שוח,
24 שמשעה שנחנטו עד לקיטתן שלש שנים, כדתנן

25 פאה שני, וכן בשלישית — אינה חזקה, דכל בית סאה חשוב שדה האילן בפני עצמו,
26 ושדה שלם לא הוי חזקה לשדה אחר. והיינו נמי דומיא דרבי ישמעאל דכנס את תבואתו
27 ומסק את זיתיו בו', שבכל השדה הוא אוכל, דסתם שדה האילן על פני כולו מפוזרין
28 הזיתים והדרקלים. **זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע** — שני לקוחות שלקחו שדה
29 האילן מאדם אחד ביחד, וכל הקרקע היה צריך לאילנות, שהיו נטועים כדין שדה אילן.
30 והכי מתוקמא סוגיא דשמעתין. לאחד מכר הקרקע ולאחד מכר האילנות, והחזיק כל
31 אחד בשלו, כגון דרפק בה פורתא או עשה שום עבודת קרקע כל אחד בשלו, דקרקע
32 נקנה בכסף בשטר ובחזקה. ולאו בחזקת שלש שנים מיירי, ובהדיא מפרש לקמיה דבשני
33 לקוחות מיירי. **אמר רב יצחק זה קנה אילנות** — לפירותיהן, בלא קרקע. שאם יבשו
34 האילנות — לא יטע אחרים במקומן, וזה קנה כל הקרקע, אפילו אם יש שם שלשה
35 אילנות, דתנן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) דקנה קרקע תחתיהם וביניהן
36 וחוצה לזן כמלא אורה וסלו — הני מילי בלוקח אחד הקונה אילנות בתוך של חבירו,
37 דקנה קרקע. אבל הכא בשני לקוחות שלוקחין ביחד, זה אילנות וזה קרקע — מצי אמר
38 ליה בעל הקרקע לבעל האילנות: כי היכי דלדידי ליית לי באילנות — לדידך נמי ליית לך
39 בקרקע, והכי מפרש לקמיה. **לימא ליה** — כשייבש האילן: עקור אילנך שקול וזיל, ולא
40 תטע אחר במקומו. אבל כל זמן שהוא טוען פירות — אינו יכול לומר כן. ואף על גב
41 דקרקע אין לו — האילן כמות שהוא יונק מן הקרקע קנאו לפירותיו. והכי נמי מוכח לקמן
42 בשמעתא, מדאמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי: אי כורכמא רישקא זבין
43 ליה כו', וב"המוכר את הספינה" (שם) נמי תנן: הקונה שני אילנות בתוך שדה חבירו —
44 הרי זה קנה קרקע כו', ואם מתו — אין לו קרקע. אלמא, אף על גב דאין לו קרקע
45 קתני, ולא יעקרנו עד שימות, והוא הדין להא דרב זביד. **זה קנה אילנות וחצי קרקע** —
46 לאו דוקא חצי קרקע, אלא הצריך לאילנות; תחתיהן, וביניהן, וחוצה להן, כמלא אורה
47 וסלו. אי נמי, דוקא קאמר חצי, וכגון שכל הקרקע צריך לאילנות, אם לא מפני שמכר
48 הקרקע לחבירו. ואפילו לא הזה אלא שני אילנות, דקימנא לן ב"המוכר את הספינה" דאין
49 להן קרקע — הכא יש להן, דכיון דשני לקוחות הן שקנין ביחד — מצי אמר ליה בעל
50 האילנות לבעל הקרקע: כי היכי דלדידך בעין יפה זבין — לדידי נמי כו', והכי מפרש
51 לקמיה. **מכר קרקע ושייר אילנות לפניי** — אפילו אינן אלא שנים, יש לו קרקע כדי מחיית
52 האילנות וצורכן, וגם אם יבשו — יטע אחרים במקומן; דוודאי מוכר לעצמו שייר קרקע.
53 והכי אמרינן בהדיא ב"המוכר את הבית" (בבא בתרא עא, א) אמר רב הונא: אף על גב
54 דאמור רבנן הקונה שני אילנות בתוך של חבירו דרי ליה לא קנה קרקע, מכר קרקע ושייר
55 שני אילנות לפניי — יש לו קרקע. **ואפילו לרבי עקיבא דאמר כו'** — פלוגתא דרבי עקיבא
56 ורבנן לקמן ב"המוכר את הבית" (סד, א) בשני מקומות. גבי מוכר את הבית תנן: לא מכר
57 את היציע כו' ולא את הבור ולא את הדות, אף על גב דכתב לו עומקא ורומא, דצריך
58 ליקח לו דרך, דברי רבי עקיבא. דמוכר בעין יפה מוכר, ולא שייר במכירתו כלום. וחכמים
אומרים: אינו צריך ליקח לו דרך, דמוכר בעין רעה מוכר. וגבי מוכר את השדה תנן נמי
הכי, דאמרינן מוכר בעין יפה מוכר, ולא שייר את עצמו דרך ללכת בו בורו. **הני מילי**
נבי בור ודות — הוא דקאמר רבי עקיבא דלא עיכב דרך לעצמו סביבות הבור כלום — דלא מבחשי בארעא, שיכול הלוקח לזרוע על שפתו ולא יצעק עליו הלוקח לעקור בורו מכאן,
דדא אינו מזיקו כלל. הלכך לא אסיק מוכר אדעתיה לעבד לעצמו כלום מן הקרקע, והלכך צריך ליקח ממנו דרך בדמים לילך אל בורו.

דקא

דאי לא מצי למימר ליה עקור אילנך שקוד וזיל — פירוש: לכשיבוש. ובלאו הכי נמי דמכחשי אורא, אי לא משייר — מצי אמר ליה עקור אילנא, דעל כרחו לא יעבד האילן בשדהו. ועוד, שורצדה לזרוע מקום האילן. **מכר** אילנות ושייר קרקע — פירש הקונטרס דבשני אילנות איירי, דבשלשה הכל מודין דקנה קרקע, כדתנן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) ומוקי לה בגמרא כרבנן, ודחי, ומוקי לה אפילו כרבי עקיבא, ולפי זה, רישא דקתני: שנים אין לו קרקע — לא אתי כרבי עקיבא. וכן מוכח בסוף "המוכר את הבית" (שם עב, א) דקתני: הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה כו' בזה אחר זה — לא הקדיש את הקרקע. ופריך: (מנינה) [מניז]? אילימא רבי עקיבא — האמר מוכר בעין יפה מוכר, וכל שכן מקדיש פירוש: ואמאי בזה אחר זה לא הקדיש את הקרקע? אלמא משמע דקנה אילן אחר — נמי קנה קרקע. ואין נראה לרבינו יצחק, דהא כיון דהא דתנן ב"המוכר את הספינה" (שם פא, א): קנה שלשה קנה קרקע — מוקי נמי כרבי עקיבא, אם כן על כרחך לרבי עקיבא בשנים לא קנה קרקע. ודחכי משמע: דוקא שלשה קנה קרקע, אבל שנים — לא קנה קרקע. לכך יש לפרש להא דשמעתין בשלשה אילנות. ואף על גב דבעלמא בשלשה קנה קרקע — שאני הבא, דמיירי בגון שאין שם קרקע אלא לצורך האילנות, ופירש בהדיא שמשייר הקרקע לעצמו, או בשדה גדולה ואומר בפירוש שכל הקרקע משייר. ולכולי עלמא לא קנה בגוף הקרקע כלום, אלא למאן דאמר מוכר בעין יפה מוכר — יכול ליטע אחר במקומו בשייבש. והדיא ד"המוכר את הבית": הכי פירושו: מני? אילימא רבי עקיבא, ואליבא דרבנן דרבי שמעון דסבירא להו מקדיש בעין יפה הוא מקדיש — הא אמר מוכר בעין יפה הוא מוכר, וכל שכן מקדיש. ואלא רבנן, ואליבא דרבנן דרבי שמעון דאמרו במקדיש הקדיש את בולן — הרי אומר מוכר בעין רעה מוכר, אבל מקדיש בעין יפה מקדיש. וכיון דסבירא להו דכולי האי מקדיש בעין יפה ממכר, דאפילו בור ודות שאין הקרקע צריך להם הקדיש, כל שכן במקדיש את האילן שהקדיש את הקרקע הצריכה לאילן, ואף על גב דבמכר לא מכר את הקרקע ומיהו, אההיא דבתר הכי אי אפשר לפרש כן, דקאמר: אלא פשיטא רבי שמעון, ואליבא דמאן? אילימא אליבא דרבי עקיבא — הא אמר מוכר בעין יפה מוכר, כל שכן מקדיש. ומכל מקום יש לפרש בדוחק, דפריך מסברא: כיון דמוכר בעין יפה מוכר — אית לן למימר דמקדיש כל שכן דיותר מעט בעין יפה מקדיש, ובאילן אחד נמי הקדיש המקדיש את הקרקע, אף על גב דבמכר לא קנה. ועוד יש לפרש: דלא מכח הקדש זה אחר זה דייק התם דבעין רעה מקדיש, אלא דייק מדקתני: הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה — הרי זה הקדיש את הקרקע כולה, לפיכך בשהוא פודה — פודה לפי בית זרע חומר שעורים כו'. ואי סבירא ליה דבעין יפה מקדיש, אף על פי שהקדיש את הקרקע ואת האילנות בבת אחת — דוה ליה למימר דפודה וחזר ופודה, ופודה תחלה את האילנות בשויין, וחזר ופודה את הקרקע לפי בית זרע חומר שעורים. כדאמר רב הונא בפרק "יש בערכין" (ערכין יד, א): הקדיש שדה מלאה אילנות, כשהוא פודה — פודה את האילן בשוויו, וחזר ופודה קרקע לפי בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל בסף. אלמא סבר רב הונא מקדיש כו'. איתיביה רב נחמן לרב הונא ופריך ליה מברייתא ד"המוכר את הבית", ומשני: הא מני — רבי שמעון היא, דאמר: בעין רעה הוא מקדיש. והשתא מדקדק לקמן בפשיטות דכולה סוגיא דלקמן אליבא דרב הונא קיימא לטעמיה, דאמרי(י) במסכת ערכין (שם): בעין יפה הוא מקדיש. **אינו** כרם — ואין צריך להדחיק זרע ארבע אמות, אלא שלשה טפחים בעין כרם יחידי. ולענין מי שנטע כרם ולא חיללו, דאינו חוזר מן המלחמה. [שייך

דְּקָמְכַחֲשִׁי בְּאַרְעָא - שַׁיּוּרֵי שַׁיֵּיר, דְּאִי לָא שַׁיֵּיר, לֵימָא לֵיהּ: עֲקוֹר אִילָנָא וְזִיל. מֵכַר אִילָנוֹת וְשַׁיֵּיר קַרְקַע לְפָנָיו - פְּלוּגְתָּא דְּרַבִּי עֲקִיבָא וְרַבָּנָן, לְרַבִּי עֲקִיבָא דְּאָמַר: מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר - אִית לֵיהּ, לְרַבָּנָן - לֵית לֵיהּ. לְרַבִּי עֲקִיבָא אִית לֵיהּ; וַאֲפִילּוּ לְרַב זְבִיד דְּאָמַר אֵין לוֹ - הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי שְׁנֵי לְקוֹחוֹת, דְּאָמַר לֵיהּ: כִּי הֵיכִי דְּלִדִידִי לֵית לִי בָּאֵילָנוֹת, לְדִידָךְ נַמִי לֵית לָךְ בְּקַרְקַע, אֲבָל הָכָא - מוֹכֵר בְּעֵין יָפָה מוֹכֵר. לְרַבָּנָן לֵית לֵיהּ; וַאֲפִילּוּ לְרַב פָּפָּא דְּאָמַר יֵשׁ לוֹ - הָנֵי מִילֵּי גַּבֵּי שְׁנֵי לְקוֹחוֹת, דְּאָמַר לֵיהּ: כִּי הֵיכִי דְּלִדִידָךְ זַבִּין בְּעֵין יָפָה, לְדִידִי נַמִי זַבִּין בְּעֵין יָפָה, אֲבָל הָכָא - מוֹכֵר בְּעֵין רָעָה מוֹכֵר. אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: אֲבָלַן רְצוּפִין - אֵין לוֹ חֲזָקָה. מַתְקִיף לָהּ רָבָא: אֶלָּא מַעֲתָּה, הָאי מֵישָׁרָא דְּאִסְפַּסְתָּא בְּמַאי קָנֵי לָהּ? אֶלָּא אָמַר רָבָא: מְכָרָן רְצוּפִין - אֵין לוֹ קַרְקַע. אָמַר רַבִּי זֵירָא, כְּרֵם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת - רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ כֶּרֶם, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי זוֹ כֶּרֶם, וְרוֹאִין אֶת הָאֲמָצָעִיים כְּאִילּוּ אֵינָן. אָמְרִי נְהַרְדְּעֵי: הָאי מָאן דְּזַבֵּין דְּקָלָא לְחַבְרֵיהּ - קָנֵי לֵיהּ מִשְּׁפֵלֵיהּ עַד תְּהוֹמָא.

מתוקף

דקא מבחשי — השרשים בקרקע, וגם מעבבין את המחרישה — ודאי אסיק אדעתיה לשייר לעצמו קרקע סביבות האילנות, כדי שלא יוכל הלוקח לערער עליו, ולומר כשיבוש אילנותיו: עקור אילנותיך, שקול וזיל, דהא מוקי לארעאי. **ליטע** ליה — כשיבוש האילן. **מכר אילנות ושייר קרקע לפניו** — שפירש לו כן: האילנות אני מוכר לך, והקרקע אני מעבד לעצמי. **פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן** — בין לרב זביד בין לרב פפא. ובשני אילנות מיירי, דבשלשה אילנות הכל מודים דקנה קרקע, כדתנן שתמא ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) ומוקמינן לה בגמרא כרבי עקיבא. ומיהו, רישא דקתני גבי שנים: אין לו קרקע — לאו רבי עקיבא היא, דדמוכח בשילהי "המוכר את הבית" (שם עב, א) והתם פרשינן לה. **לרבי עקיבא דאמר מוכר בעין יפה מוכר אית ליה** — ללוקח, מקום האילנות על הקרקע, ליטע אחרים במקומן כשימותו. **לרבנן אין לו** — קרקע, ואם ימותו — לא יטע אחרים במקומן. כדתנן שתמא: הקונה שני אילנות — לא קנה קרקע. **אפילו לרב זביד בו'** — כלומר, דרב זביד נמי מצי למימר אליבא דרבי עקיבא, ולא היא מילתיה בתנאי, אלא בדברי הכל. **הני מילי** — דקאמר רב זביד אין לו קרקע — גבי שני לקוחות, כדפרישית לעיל. **לית לי באילנות** — לא בעצים ולא בפירות. **לית לך בקרקעות** — אפילו במקום האילן, וכשייבש — תעקרנו ותלך. **הני מילי** — דיש לו קרקעות. **גבי שני לקוחות דאמר** — בעל האילנות לבעל הקרקע: כי היכי דלדידך זבין בעין יפה, מה שמכר לך מן הקרקע על מנת להיות הקרקע שלך עולמית, היא ופירותיה. **אף לדידי זבין בעין יפה** — שאוכל פירות אילנותי לעולם, שאם ימותו — אטע אחרים תחתיהן. דאין אדם חוטא ולא לו למכור לזה בעין יפה ולזה בעין רעה. **אבל הבא** — שעיבב לעצמו — כל לגבי עצמו בעין רעה מוכר, כדי לשייר לעצמו. **אבלן רצופין** — להני שלשים אילנות, כגון שנטועין חמשה עשר בבית סאה — אינה חזקה, ואפילו אבלן בולן כל שלש שנים. דלא אחזיק כדמחזקי אינשי, דאין רואיין לקיים, אלא לעקור ולשרש. **מתקיף לה רבא אלא מעתה** — כיון דמשום דנטועין מחוברין לא הויא חזקה. **האי מישרא** — ערוגה דאסטפסתא, כמאי קני להי? הרי זרועה רצופה, ואפילו הכי אמרינן ברישׁ פירקין דהוי חזקה ומיהו, לאו אתקפתא מעליתא היא, דדאי אורחיה והאי לאו אורחיה, האי מכחיש באראע טפי והאי לא מכחיש טפי. אלא רבא הוא דלית ליה האי סברא, ובמילתא בעלמא הוא דמוקי לה להו לנהרדעי. ויש לפרש: אבלן רצופין אינה חזקה — שסופן לשרש אותו ולפזר נטיעתן, שכן דרך אילנות לנטוע הרבה תחלה ביחד, ואחר שגדלו מפזרים אותן. הלכך לא דמי חזקה, דהאיל ולשרש קיימי, ואין זו עיקר גידולן, וראיה לדבר, דגבי נטיעות היו מתחלה, והיו עשר לבית סאה, ואחר כך מיעטום לשלש בבית סאה. וכן דרך אספסתא כמו כן לזרעה הרבה ביחד רצופין, כמו שעושין לכרישין וכרוב, ואחר כך עוקרין אותן וממלא מהן ערוגה גדולה. והיינו דפריך רבא: אלא מעתה האי מישרא דאספסתא כו'. כן נראה בעיני. **אלא אמר רבא** — אי אית לן למימר מידי ברצופין — הכי אמרינן. **מכרן רצופין אין לו קרקע** — כגון שנטועין יותר מעשרה בבית סאה, דהכא לא אמרינן הקונה שלשה אילנות קנה קרקע — דאין זה שדה האילן, דלעקור ולשרש קיימא. **על פחות מארבע אמות** — שאין בין שורה לשורה אלא שלש אמות — אינו כרם, והמביא זרע לשם — אינו לוקה משום "לא תזרע כרמך כלאים" (דברים כב), ומותרין באכילה. **האמצעיים** — שורה בין שתי שורות רואין באילו אינה, והוו להו שש אמות בין שורה לשורה. ולעיל נמי, גבי מכרן רצופין, לרבנן רואין את האמצעיים כאילו אינן, ודינן כמפורנין, וגבי מכרן רצופין — יש לו קרקע, ולרבי שמעון אין לו קרקע. והיינו לפירותיו קונה להתקיים מקרקע זו, גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו. ואשמעינן נמי דאין בעל השדה יכול לחפור תחת האילן, אפילו למטה מאלף אמה.

מתוקף

בתנאי, דמילתא דרבא תנאי היא, כרבי שמעון ודלא כרבנן, וב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פב, ב) מפרש כמה יהו מרוחקין יותר מארבע אמות ואבתי הוי כרם. **קני ליה** — הלוקח לקרקע. **משיפולא עד תהומא** — "שולרו" (שמות בח) מתרגמינן "שיפולהוי", כלומר: כל הקרקע בשולי האילן, דהיינו שפת הקרקע עד תהום של קרקע. שאף על פי שדקל יחידי הוא, ותנן דאפילו שנים אין לו קרקע — הני מילי סביבות האילן הוא דאין לו כלום, כמו שיש לשלשה ביניהן וחוצה להן כמלא אורה וטלו. אבל תחתיו דאילן מיהא אית ליה. דבין דאילן

מתקיף לה רבא – אמאי קנה קרקע דבנגד האילן? מאחר דתנן לא קנה קרקע — בלל לא קנה. ודקשיא לבו, דכיון דלהתקיים בקרקע זו קנאו, נמצא שקנה יניקת הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שייבש או יקציץ. **ליטא ליה** – מוכר. **בורכמא דרישקא זביני לך** = קרו"ג אוריינט"ל. ודרגילים למכרו בקרקע, ומניחו עד שיגמור פריו ועוקרו. אף האילן שמכרתי לך לפירותיו — הקרקע לא מכרתי לך, אלא להניח אילנך בקרקע שלי כל ימי שצריך לקרקע, עד שייבש. היינו דומיא דכרכום. ומאחר שיבש — לא תהני לו הקרקע עוד. **עקור כורכמא דרישקא** וזיל — כמו שעוקרים את הכרכום אחר שנתבשל, ואינו יכול ליטע כרכום אחר במקומו — גם אתה לא תטע אילן אחר במקומו. **אלא אמר רבא** — הכא הוא דקני לקרקע שתחת האילן — בבא מחמת הטענה, שטוען למוכר: בפירוש מכרת לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר במקומו, ובשטר. ואבלתיה שני חזקה, ולא נזהרתי בשטרי יותר משלש שנים. דהשתא לא דמי לכורכמא דרישקא. **אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי** — מאחר שהקונה דקל יחידי נאמן בטענה זו, ויטע אחר במקומו, אי כורכמא דרישקא זבין ליה — אם מכר לו סתם דקל לפירותיו, ולא פירש לו קרקע, דקיימא לן אין לו קרקע, דאם יבש או נעקר — לא יטע אחר במקומו. **מאי הוה ליה** — למוכר למעבד, שלא יהא זה בא מחמת טענה ויטע אחר במקומו? **דכל אדם ימעון אחר שלש שנים שפירש לו קרקע, מאחר שהוא נאמן במענתו איבעי ליה למחויי** — בתוך כל שלש, להודיע שלא מכר לו קרקע אלא כי כורכמא דרישקא, ושוב לא יכול לטענן אחר שלש "שטר היה לי ואבד", דכיון דמיחזי בו זה — היה לו להזהר בשטרו. **דאי לא תימא הכי** — דמדאמה כי האי גונא לא הויא מחאה, מאחר שמודה בו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדין, דלא הויא מחאה אלא בטוען "פלניא גזלנא הוא" כדלקמן. **משנה** אמרינן בגמרת ארץ ישראל: אמר רבי אלעזר: אפילו שתי אכסניות, כגון שלומי ונבורו, והידרך מפסיק ביניתים, ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו — אינה חזקה, עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה. רב אמר: עיקר חזקה הכנסת פירות. דאפילו ראהו חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר, ולא ראהו מכניס פירות — אינה חזקה עד שיראהו מכניס פירות. **משנה** **שלש ארצות** — בארץ ישראל. **לחזקה** — חלוקות זו מזו לעניין חזקה שלש שנים, כדמפרש ואזיל. היה — בעל הקרקע ביהודה, והחזיק בגליל, שהיה הקרקע בגליל והחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה — אינה חזקה. כדמפרש טעמא בגמרא, דסתם יהודה וגליל בשעת חירום דמי, שאין שיירות מצויות מזו לזו ולא הויא מחאת בעל הקרקע מחאה, שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחזה זה ויזדר בשטרו, דהא אין שיירות מצויות. הלכך, כיון דאינו יכול למחות, אף על גב דלא מיחה — לא הפסיד בשתיקתו, והיה לו להזהר בשטרו, שהרי יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות. עד שיהא עמו במדינה — כגון שהיה ביהודה בעיר אחת, והחזיק ביהודה בעיר אחרת. דכיון דשיירות מצויות — הוה ליה למחויי, ומדלא מיחה — הפסיד. **אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים בי'** — לחלוק בא, ולומר דאינן חלוקות לחזקה, דדיה בגליל והחזיק ביהודה — הויא חזקה. ואפילו היה באספמיא, שהוא רחוק מהלך שנה מארץ ישראל, והחזיק בארץ ישראל — הויא חזקה, שהרי לכך האריכו שני חזקה זמן מרובה של שלש שנים, כדי שיערו שאם היה באספמיא ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה, ובתוך שנה ראשונה יצא הקול — ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע, ולשנה שלישית יבא ויחמה. ובגמרא מפרש אי בעי רבי יהודה מאחה בפניו או לא. ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מביתו, ולפי ההוה תקנו. ושטעמא דרבי יהודה לא משום דתלת שנין מיזדרי אינשי בשטריה, אלא כדמפרש: כדי שיהא בר'. וטעמא דחזקה לדידיה — דלא שביק אינש דאכלה לאריעה בלא רשותיה ואפילו שעה אחת ושתיק, אלא לכך האריכו שלש שנים — שפעמים היה המערער רחוק. אבל אי הוי המערער בעיר — הוי חזקה מיד, כדאמרינן לקמן בפירקין. **גמרא** **מאי** **קסבר תנא קמא** — דרבי יהודה. **אי קסבר מחאה** — שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפילו שלא בפניו, כגון ששניהם דרין בעיר אחת, ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק — אפילו הכי הויא מחאה, דחברך חברא אית ליה, ושמע המחזיק בדבר זה והיה לו להזהר בשטרו, ולמדא נזהר — הפסיד. והלכך קתני: עד שיהא עמו במדינה אחת, דכיון ששניהם במדינה אחת — הויא מחאה, אף על פי שאינם בעיר אחת. **אפילו יהודה וגליל נמי** — היה ביהודה והחזיק בגליל תיהוי מחאה. **ואי קסבר לא הויא מחאה** — כדקתני דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה. **אפילו היה ביהודה והחזיק ביהודה** — בעיר אחרת נמי לא תיהוי מחאה, ואמאי קתני: עד שיהא עמו במדינה? **לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה** — ומשום הכי קתני: עד שיהא עמו במדינה. ודקשיא לך: אפילו יהודה וגליל נמי תיהוי מחאה? מתניתין בשעת חירום: תיגרות יש בין יהודה וגליל ואין שיירות מצויות מזו לזו, ואם יימחה — לא יבא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו, והלכך לא הויא מחאה. וכיון דלא הויא מחאתו של מערער מחאה — חזקתו של זה נמי לא הוי חזקה. דטעמא דחזקה שלש שנים קונה — משום דמצי טעין ליה מחזיק "אמאי לא מחית בתוך שלש"? ואילו הכא לא מצי למטען הכי, דהא לא יכול למחות, דזה אינה מחאה. **ומאי שנא יהודה וגליל דנקט** — דכיון דבשעת חירום מיירי — הוא הדין לכל המלכיות שיש חירום בין זו לזו, והכי הוה ליה למיתני: כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירום. ואית דמפרשי: מאי שנא יהודה וגליל דנקט, כיון דבשעת חירום מוקמת לה, מאי שנא יהודה וגליל דלא הויא חזקה: אפילו יהודה ויהודה לא תיהוי חזקה ואין נראה בעיני, דאם כן הוה ליה למימר בדלעיל: אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא. ועוד, דהכי מתרץ רבי אבא: בשעת חירום שנו, שיש תגרה בין המלכיות, אבל עיירות של מדינה ומדינה — אין ביניהם תגרה.

מתקיף לה רבא וְלֵימָא לֵיהּ: פּוּרְכְּמָא דִּרְישְׁקָא זְבֵינִי לָךְ, עֲקוֹר פּוּרְכְּמָא דִּרְישְׁקָא וְזִיל אֱלָא אֲמַר רָבָא: בְּבָא מְחֲמַת טַעֲנָה. אֲמַר לֵיהּ מָר קַשִּׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב חִסְדָּא לְרַב אַשִׁי: וְאִי פּוּרְכְּמָא דְּרִישְׁקָא זַבֵּן לֵיהּ, מַאי הָוָה לֵיהּ לְמֶעְבַּד? - אֵיבָּעֵי לֵיהּ לְמַחְוֵי. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, הֲנֵי מַשְׁכְּנָתָא דְּסוּרָא דְּכָרַע בָּהּ הָכִי: "בְּמִישְׁלָם שְׁנֵינוּ אֵלּוּ חֲיפּוּק אַרְעָא דָּא בְּלָא כֶּסֶף", אִי כְּבִישׁ לֵיהּ לִשְׁטָר מַשְׁכְּנָתָא וְאָמַר "לְקוּחָה הִיא בְּיָדִי", הָכִי נַמִּי דְּמִיחַיְּמִין? מֵימַקֵּי רַבָּנַן מִילְּתָא דְּאָתֵי בָּהּ לִידֵי פַּסְדָּא? אֶלָּא אֵיבָּעֵי לֵיהּ לְמַחְוֵי, הָכָא נַמִּי אֵיבָּעֵי לֵיהּ לְמַחְוֵי. **משנה** שָׁלֹשׁ אַרְצוֹת לַחֲזָקָה: יְהוּדָה, וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, וְהַגָּלִיל. הָיָה בִּיהוּדָה וְהֶחֱזִיק בַּגָּלִיל, בַּגָּלִיל וְהֶחֱזִיק בִּיהוּדָה - אֵינָהּ חֲזָקָה עַד שֶׁיְּהֵא עִמּוֹ בְּמְדִינָה אַחַת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא אָמְרוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים, אֶלָּא בְּדֵי שֶׁיְּהֵא בְּאַכְסַפְמְיָא וְיַחֲזִיק שָׁנָה, וְיֵלְכוּ וְיוֹדִיעוּהוּ שָׁנָה, וְיָבֹא לְשָׁנָה אַחֶרֶת. **גמרא** מַאי קָסָבַר תַּנָּא קַמָּא? אִי קָסָבַר: מְחָאָה שְׁלָא בְּפָנָיו הֲוְיָא מְחָאָה - אֲפִילּוּ יְהוּדָה וְגָלִיל נַמִּי, אִי קָסָבַר: מְחָאָה שְׁלָא בְּפָנָיו לָא הֲוְיָא מְחָאָה - אֲפִילּוּ יְהוּדָה וִיהוּדָה נַמִּי לָא אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר מַתָּנָא אָמַר רַב, לְעוֹלָם קָסָבַר: מְחָאָה שְׁלָא בְּפָנָיו הֲוְיָא מְחָאָה, וּמַשְׁנָתֵינוּ בְּשָׁעַת חֵירוּם שָׁנוּ. - וּמַאי שְׁנָא יְהוּדָה וְגָלִיל דְּנָקְטִי? - הָא קָא מַשְׁמַע לָן, [שיחך לעמוד הקודם] **קני** ליה משיפוליה ועד תהומא — פירש הקונטרס: שאם מת — יטע אחר במקומו. וקשיא לרבינו יצחק; דבהדיא קתני ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פא, א) גבי קנה שני אילנות, דאם מתו — אין לו קרקע. ונראה לרבינו יצחק: דלא קני מקום האילן אלא לענין שלא יוכל לחפור זה חלל תחתיו, דקני ליה עד תהומא. ואבתי קשיא לרבינו שמשון בן אברהם מהא דתניא ב"המוכר את הבית" (שם עב, א) כשהקדיש שלשה אילנות בזה אחר זה — פודה את האילנות בשווייהן, ואם היה מקום האילן קדוש כלל — היה לו לפדות לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקלים בסף, דכן הוא הדין בשמקדיש אפילו משהו קרקע עם האילן ואומר רבינו יצחק: דבלאו הכי דחי רבא מילתיה דנהרדעי שפיר. ולרבינו שמשון בן אברהם נראה דהתם במאן דאמר בעין רעה מוכר, לפיכך אין קדוש אפילו מקום האילן. אבל בהנך סברי מוכר בעין יפה הוא מוכר.

ואי כורכמא דרישקא — לכך נקט כורכמא דרישקא — שמתקיים בקרקע שלש שנים, דהיינו שני חזקה, ודרך להשהותו בקרקע כמו שיכול להתקיים. **אלא** כדי שיהא באספמיא — דעד שם יש מהלך שנה, ויותר מכאן אין דרך להרחיק יותר מקרקעו, ואם הרחיק יותר — לא פלוג.

מחאה שלא בפניו כו' — תימה: דבבל דוכתי נקט מחאה, ואמאי לא נקט "חזקה שלא בפניו הויא חזקה"? ויש לומר: לפי שהטעם תלוי במחאה ולא בחזקה, שאדם המחזיק בקרקעותיו של חבירו אית ליה קלא, שהוא חוקר ושואל על נכסיו. אבל המחאה אין לה קול כל כך, שאין המחזיק מחזר אם מוחה לו בעל קרקע, לפיכך אין חזקתו חזקה בשאין יכול לשמוע מחאתו, דמה יועיל שמיחה?

דסתם

דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי — ואם תאמר: ומאי שנא דגבי גט אמר בריש גיטין (ד, ב): דמביא גט ממדינה למדינה בארץ ישראל — אין צריך לומר "בפני נכתב ובפני נחתם" משום בין דאיכא עולי רגלים — משכח שכיחי לקיומו, ואפילו בזמן שאין בית המקדש בין דאיכא בתי דינים דקביעי — משכח שכיחי ויש לומר: דדוקא גבי גט מצוין לקיימו אפילו מיהודה לגליל, לפי שהאשה רגילה לחזר אחר עדי קיום. אבל הכא, אי לאו דשכיחי טובא — לעולם לא ישמע מתאמו, שאין המחזיק רגיל לחזר אם מוחה לו ואם לאו, הלכך בשיירות דעולי רגלים ובתי דינין — לא סגי, ואם תאמר: והא דאמרינן התם (ו, א): רב ששת מצריך (מערכא לערכא) [צריך להיות: משכונה לשכונה] ורבא מצריך אפילו באותה שכונה, ופריך: והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מצויין לקיימו ומשני: שאני בני מחוזא דנייחי. אטו מי ניימא דבמחוזא מוחה שלא בפניו לא הוי מוחה, ויצטרך לבא לפניו למחות? ויש לומר: דלא דמי, דבשוותמים על הגט במחוזא והולכין להן — אין דרך שיצעקו בעיר "אנחנו חתמנו על גט פלוני", אבל במוחה — דרך הליכתם רגילות לומר "פלוני מיחה", ושומעין אחרים, עד שנשמע בבית המחזיק. **אין** מחזיקין בנכסי בורח — בהא לא פליג שמואל, כדמוכח בסמוך. ודוקא בבורח, אבל באיניש דעלמא — הויא חזקה, שיכול לבא למקום שמחזיק שם ולמחות. אבל בורח — אינו רשאי לבא במקום שעומד, לא הויא מוחה שלא בפניו. וסבר לה כרבי יהודה, דקתני: היכא לשנה אחרת וימחה, משמע שצריך למחות בפניו. ואם תאמר: הדלמא רבי יהודה נמי לא בעי מוחה בפניו, והכי קאמר: היכא במדינה שהמחזיק בה וימחה, כגון אם הוא ביהודה יבא ביהודה וימחה, שאז תשמע מוחאתו. וכי תימא: וכיון שחוקה נשמעת עד אספמיא — גם המוחאה תשמע עד אספמיא, ואי מוחאה שלא בפניו הוי מוחאה — ליתיב אדוכתיה ולימחי לה ליתא, דאי כל מקום שחוקה נשמעת גם המוחאה נשמעת — אם כן היכי מוכח לעיל דלרבנן מוחאה שלא בפניו הויא מוחאה? אימא דלעולם דלא הוי מוחאה, והיה ביהודה וחחזיק ביהודה הוי חזקה — לפי שהיא נשמעת, ויבא וימחה לפני המחזיק. אבל מיהודה לגליל — אין החזקה נשמעת, ומשום הכי לא הויא חזקה אלא ודאי פשיטא ליה לגמרא דהחזקה נשמעת מרחוק, אבל מוחאה לא. ולהכי מוכח לעיל שפיר דסברי רבנן דהויא מוחאה שלא בפניו, דאי לא הויא מוחאה, אלא צריך לבא לפני המחזיק — אם כן מיהודה לגליל תהא חזקה. כמו שביהודה יש לו לילך ולמחות — מיהודה לגליל נמי ילך לפניו וימחה ויש לומר: מדלא תני: רבי יהודה אומר ויבא לשנה אחרת וימחה ויודיעהו — שמע מינה שצריך למחות לפניו. רבינו יצחק.

ולמחר נקיטנא ליה — נראה לרבינו יצחק דלא צריך למימר "נקיטנא ליה", אלא אורחא דמילתא נקט. מדלא קאמר רב זביד: "פלוני גולנא הוא דאכיל לאראעי בגולנותא" — לא הויא מוחאה, "פלוני גולנא הוא דאכיל לאראעי בגולנותא, ולמחר נקיטנא ליה ברנינא" — הויא מוחאה.

רב

דִּסְתָם יְהוּדָה וְגָלִיל כְּשָׁעַת חֵרוּם דָּמוּ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: אֵין מַחֲזִיקִין בִּנְכָסֵי בּוֹרֵחַ. כִּי אֲמַרֵיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: וְכִי לְמִחְוֹת בְּפָנָיו הוּא צָרִיךְ? וְרַב, מַאי קָא מַשְׁמַע לָן - מֹחֶאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו לָא הֲוֵי מֹחֶאָה? וְהָאָמַר רַב: מֹחֶאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוֵי מֹחֶאָה - רַב מַתְנָא תַּתְנָא דִּידָן קָמְפָרֵשׁ, וְלֵיהּ לָא סְבִירָא לֵיהּ. וְאֵיפָא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַחֲזִיקִים בִּנְכָסֵי בּוֹרֵחַ. כִּי אֲמַרֵיתָהּ קַמֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל, אָמַר לִי: פְּשִׁיטָא, וְכִי לְמִחְוֹת בְּפָנָיו הוּא צָרִיךְ? וְרַב, מַאי קָא מַשְׁמַע לָן - מֹחֶאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוֵי מֹחֶאָה? וְהָא אֲמַרָהּ רַב חֲדָא זִימְנָא אֶלָּא הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דַּאֲפִילּוּ מִיחָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם שֶׁיֵּשׁ יְכוֹלִין לוֹמַר לוֹ - הֲוֵי מֹחֶאָה; דְּאָמַר רַב מַתְנָא תַּתְנָא דִּידָן קָמְפָרֵשׁ, דַּאֲפִילּוּ מִיחָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם שֶׁיֵּשׁ יְכוֹלִין לוֹמַר לוֹ - הֲוֵי מֹחֶאָה. וְרַב? חַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ, וְחַבְרָא דְּחַבְרָךְ חַבְרָא אִית לֵיהּ. אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: אֵין מַחֲזִיקִין בִּנְכָסֵי בּוֹרֵחַ, וּמֹחֶאָה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו הֲוֵי מֹחֶאָה. - תַּרְתֵּי? - לָא קַשְׁיָא: כָּאן בּוֹרֵחַ מֵחֲמַת מָמוֹן, כָּאן בּוֹרֵחַ מֵחֲמַת מָרְדִּין. הֵיכִי דָּמֵי מֹחֶאָה? אָמַר רַב זְבִיד: "פְּלָנְיָא גַּוְלָנָא הוּא" - לָא הֲוֵי מֹחֶאָה, "פְּלָנְיָא גַּוְלָנָא הוּא, דְּנָקְטִי לֵהּ לְאַרְעֵי בְּגַוְלָנוּתָא, ולמחר

הא קא משמע לן — רבי אבא. **דסתם יהודה וגליל** — אפילו בשעת שלום. **כשעת חירום דמי** — שאין שיירות מצויות מזו לזו. אבל בשאר מלכיות, אי איכא חירום — לא הויא חזקה, אבל בשעת שלום — הויא חזקה, דהא שיירות מצויות. והאי דקאמר רבי אבא בשעת חירום שנו — הכי קאמר: יהודה וגליל הרי הן כשעת חירום של שאר מלכיות.

אין מחזיקין בנכסי בורח — כלומר, אם החזיק — אינה חזקה, כדמפרש ואזיל. דקסבר: מוחאה שלא בפניו לא הויא מוחאה, וכיון דלא יכול למחות — גם זה לא יכול להחזיק. וכרבי יהודה סבירא ליה, דאמר במתניתין: ילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת, דמשמע דצריך למחות בפניו. **כי אמרית** — להא דרב קמיה דשמואל, אחר פטירתו של רב, שבא ללמוד לפני שמואל. רב מת מקמי שמואל, כדאיתא בשחיטת חולין (צה, ב) דכל זמן שהיה רב קיים הוה שלח ליה רבי יוחנן "לקדם רבינו שבבבל", כי נח נפשיה דרב שלח ליה לשמואל "לקדם חבירנו" כו'. **אמר לי** — שמואל. **וכי למחות בפניו הוא צריך** — בתמיה. אלא לא צריך למחות בפניו, דמוחאה שלא בפניו הויא מוחאה. והלכך מחזיקים נמי שלא בפניו, דאיבעי ליה למחויי. ומקשה גמרא: והאמר רב מוחאה שלא בפניו הויא מוחאה. כדאמר רבי אבא אמר רב לעיל: לעולם קסבר מוחאה שלא בפניו לא הויא מוחאה. ומשנין דרב כהלכתא שלא בפניו הויא מוחאה. וליכא לתרצה אלא בבי האי גוונא. וליה **לא סבירא ליה** — אלא כרבי יהודה סבירא ליה. **מחזיקין בנכסי בורח** — דמוחאה שלא בפניו הויא מוחאה, ואיבעי ליה למחויי, ומדלא מיחה לבסוף. דכיון דשיירות מצויות — אגן סהדי שנודע לו שאחרים החזיקו בקרקע שלו, ולא מצי טענין לא ידעינא, ולפיכך לא מחיתי. דכי היכי דמוחאה שלא בפניו הויא מוחאה, משום דחברך חברא אית ליה, ושמע המחזיק מוחאתו של זה המערער — הכי נמי נודע לו שהחזיק זה בקרקע שלו והוא לא מיחה, ולפיכך הפסיד. והאי דנקט בורח — לאו דוקא, דהוא הדין לכל מרחיקי ארצם. אלא אורחא דמילתא נקט, שאין דרך בני אדם להחזיק בקרקע של אחרים בגזל, אלא בקרקע בורח. **אמר לי פשיטא** — דמחזיקין, דהא ממתניתין דקתני שלש ארצות לחזקה — שמעינן דמוחאה שלא בפניו הויא מוחאה, ואיבעי ליה למחויי. ומדלא מיחה — הפסיד. בגמרת ירושלמי, רב אמר: אין חזקה לבורח, ולא מארץ לארץ. ושמואל אמר: יש להן חזקה. אמר רב נחמן: קרא מסייע ליה למר: "ויתן לה המלך סריס אחד לאמר השב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיום עזבה את הארץ ועד עתה" (מלכים ב ח). **וריב מאי קא משמע לן** — דקאמר: מחזיקים בנכסי בורח? הא ודאי קא משמע לן מוחאה שלא בפניו הויא מוחאה והיה לו למחות, הלכך חזקה נמי שלא בפניו בלא מוחאה הויא חזקה. **והא אמרית רב חדא זימנא** — דאמר רבי אבא בר ממל אמר רב לעיל: לעולם מוחאה שלא בפניו הויא מוחאה כר', ומסתמא הוה שמעינן דכסהם מתניתין סבירא ליה, מדמפרש לה הכי. **אפילו מיחה בפני שנים שאין יכולין לומר לו** — כגון חיגרין, או שהולכין למדינת הים ומרחיקין מאותו המלכות שדר בה המחזיק — אפילו הכי מחזיקין בנכסי בורח, דתיהני ליה מוחאה כי הך, ואף על גב דהנך לא יאמרו לו למחזיק, דחברך חברא אית ליה. והלכך, כיון דהויא מוחאה — חזקה נמי הויא חזקה. ושמואל שהיה מקשה על דברי רב, ואומר: פשיטא, וכי למחות לפניו הוא צריך — לתך רבותא דקאמר רב לא אסיק אדעתיה. והלכך פריך שפיר: מאי אתא רב לאשמועינן. **אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי כו'** — אשינויא דשנינן אליבא דרב אתא לאשמועינן ולמימר דהך רבותא לא סבירא ליה לשמואל, כדמפרש ואזיל, והוה מתמה: פשיטא. **הלכתא אין מחזיקין בנכסי בורח** — דמוחאה שלא בפניו לא הויא מוחאה. וכיון דלא מצי מערער למחויי — מחזיק נמי לא מצי אחזוקי. **ומוחאה שלא בפניו הויא מוחאה** — והלכך חזקה שלא בפניו הויא חזקה. ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורח, דהא מצי למחויי, ומדלא מיחה — הפסיד. והיינו דקפריך גמרא: תרתי? בתמיה. משום דקשיא ליה לרישא לסיפא. ומשני: לא קשיא, כאן — בבורח מחמת ממון, פסיק רבא דהלכתא שלא בפניו הויא מוחאה, משום דמצי למחויי, ולכך משום שזה לא חבירו בנכסיו הויא חזקה, והואיל ולא מיחה. דכיון דמחמת חוב ממון הוא בורח — אין זה בורח אלא לאישתמוטי בעלמא עד דהוה ליה, ופרע, ואינו ירא למחות. דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע — אין רודפין אחריו, ואם נודע מקומו שברח שם — אינו חושש. **כאן בבורח מחמת מרדין** = מחמת רציחת נפשות — ירא למחות, פן יודע מקום תחנותו וירדוף גואל הדם אחריו כי יחם לבבו והשיגו והרגו. ובדידיה קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורח, והכי הלכתא. **מרדין** — לשון רציחה בלשון פרס, כדאמרינן ב"הגוזל ומאכיל" (בבא קמא קיז, א): השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרי "מרדין מרדין". **היכי דמי מוחאה** — אמוחאה שלא בפניו קאי, דפסיקנא לעיל דהויא מוחאה. **אמר רב זביד** — אמר לסהדי "פלניא גולנא הוא" — לא הויא מוחאה. שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק — לא אתי לאזדהורי בשטריה, דהא לא ידע אמאי קרי ליה גולן שיזהר בשטרו. **אבל אמר לו פלניא גולנא הוא הקאכיל לארעי בגולנותא** — שהרי לא מכרתיה לו. דהשתא הוה ליה לאיזדהורי בשטר מכירת שדה זה, מאחר שערער זה עליו, והלכך הויא מוחאה. **ולמחר הבעינא ליה ברנינא הדי זה מוחאה ואי**

ואי לא אמר למחר "תבענא ליה בדינא ומפקינא מיניה", אלא: "פלוני גזלן דקאכיל לאראעי בגזלנותא" בלבד — הרי הוא בנותן פגם בחבירו, ולא כמוסר עדות, ואינה מחאה. כן פירש רבינו חננאל. לישנא אחרינא שמעתי משמועת רבי יעקב בר יקר, ועיקר: פלניא גזלנא הוא, ואפילו הזכיר על קרקע זה שמחזיק — לאו מחאה היא, שהרי לא מיחה מחמת עצמו, והרי הוא כמי שאמר: פלוני מחזיק בקרקעות של אחרים. ולפיגמו מתכוין ולא לעירער, שהרי אינו מזכיר שהוא שלו. אבל אם פירש "דקאכיל לאראעי בגזלנותא" — שלו מחזיק בעולה, והויא מחאה, ואף על גב דלא סיים "למחר תבענא ליה בדינא". ופירוש הוא למאי דקאמר "דקאכיל לאראעי בגזלנותא". **אמר** — לעדים: לא תימרו ליה מחאה זו. **אמר רב זביד הא קאמר כו'** — והא הויא מחאה, דהא לא אמרו ליה עדים תו. **רב פפא אמר** — לעולם מחאה הויא, דהכי קאמר להו לעדים: לדידיה לא תימרו, אבל לאחרים תימרו. וכיון שיאמרו לאחרים — יחזרו אותן אחרים ויאמרו לו, דחברך חברא אית ליה כו'. **אמרו ליה לא אמרינן ליה** — לא קאי אהיכא דאמר להו "לא תימרו ליה", דהא לרב זביד אפילו שתקו לא הויא מחאה, וכל שכן הכא היכא שהשיבו כדבריו. אלא מילתא באפי נפשיה היא, וקאי אהיכא דאמר להו מחאה גמורה, וציוום לומר לו והם עונהו "לא אמרינן ליה", ולא חזר ומיחה אחרי כן בפני עדים אחרים. **אמר רב זביד הא קאמרי ליה לא אמרינן ליה** — וכיון שלא יאמרו לו — היה לו לזה למחות עוד בפני אחרים שיאמרו לו, ואם לא מיחה אחרי כן — הפסיד. **רב פפא אמר** — אין צריך למחות עוד בפני אחרים, דמחאה שמעלייתא היא. דהכי קאמרו ליה: לדידיה לא אמרינן, שלא נלך עד מקומו. **לאחריני אמרינן כו'** — רב פפא קא דייק "לא תימרו ליה" "לא אמרינן ליה", דמשמע לו שאמרינן לה אבל לאחריני אמרי, מדלא אמר "לא תימרו". **לא תיפוק לבו שותא** — לא יצא דבר מפיכם, דמשמע: לא לו ולא לאחרים. **שותא** = דיבור. כמו: שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאמא (סוכה נו, ב). **אמר רב זביד הא קאמר כו'** — ואינה מחאה. **אמרו ליה לא מפקינן שותא** — לא קאי אהיכא דאמר להו "לא תפיק לבו שותא" — דהתם כולי עלמא לא פליגי דלא הויא מחאה, בין אהדרו ליה בין לא אהדרו ליה שום דיבור. ומילתא באפי נפשיה הוא, וכגון שצווה אותם לאמר לו, והם אמרו "לא מפקינן שותא". אמר רב פפא: הכא ודאי מודינא דלא הויא מחאה, דהא קאמרי כו' דמשמע: לא לו ולא לאחרים. **אמר רב הונא בריה דרב יהושע** — האי נמי מחאה הויא. דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש — שאינה מוטלת עליו לברר וגם אינו מפסיד אם אומר אם לא אומרה — אמר לה לבני אדם ולאו אדעתיה. כלומר, אינו נותן אל לבו שקיבל הדבר עליו לבסוותו, והלכך אינו צריך למחות בפני אחרים, שהרי מיחה בפני בני אדם שיכולין לומר לו. והלכתא: בין אמר הממחה "לא תימרו ליה מידי מדעני מילי למחזיק", ובין אמרו "לא מפקינן שותא" — בכולהו הויא מחאה, בר מדאמר להו הממחה ד"לא תיפוק לבו שותא" דלא הויא מחאה, וכן פסק רבינו חננאל. **חבי נרסינן: אמר רבא אמר רב נחמן מוחאה כו'** — ואף על גב דאותיבינהו רבא לרב נחמן — שיטת גמרא היא בהרבה מקומות כן. והכי פירושו: כי שמעה רבא מרב נחמן להך מילתא דאמרינן בה "אמר רבא אמר רב נחמן" — איתיביה הך תיובתא. ורב אשי שסידר גמרא הוא דקאמר אמר רבא אמר רב נחמן, וגם מפרש הקושיא אדרי כן שהקשהו. **מוחאה שלא בפניו הויא מוחאה** — ולא בעינן שישלח שלוחו למחות בפניו, אלא מכיון שמיחה שלא בפניו — הויא מחאה, שהרי יכול הדבר לבא לאזניו. ואפילו לא ידע המחזיק מחאתו של מערער — לא חיישינן, מאחר שמיחה זה כהוגן. איתיביה רבא לרב נחמן אמר רבי יהודה כו' — ואי קשיא: אדפריך מסיפא, לסיע מרישא, דהא אוקימנא מוחאה שלא בפניו הויא מוחאה איבא למימר: דרבא מוקי לה לרישא בגמילי אחריני. **אלא כדי שיהא כו'** — טעמא דרבי יהודה לאו משום דהלת שנין מיזדרף אינש בשטריה, אלא כדמפרש: כדי שיהא כו', וטעמא דחזקה לדידיה — משום דלא שביק אינש דאבלי ארעיה בלא רשותו אפילו שעה אחת ושתיק. אלא לכך הצריכו שלש שנים — שפעמים שהמערער רחוק מהלך שנה, ולא יבא ערעור שלו לאזניו עד שלש שנים. ולאיפלוגי אתנא קמא אתא, דלא חיישינן לשעת חירום, וחזקה בפניו מיד הויא חזקה, והואיל ולא מיחה מיד. מדתלי טעמא באספמיא לקמן בפרקין. **ויבא לשנה אחרת** — קא סלקא דעתך דרבא דוקא קאמר, שיבא המערער עצמו ויאמחה בסוף שלש בפניו של מחזיק, אלמא מוחאה שלא בפניו לא הויא מוחאה, והלכך חזקה שלא בפניו לא תיהני חזקה. ואף על גב דלרבי יהודה הויא חזקה — בהכי לא סבירא ליה כרבי יהודה, דרבי יהודה מצריכו לילך ולערער, ולרבא לא נצריכנו. אלא מתוך שאינו יכול למחות באספמיא — גם המחזיק לא יכול להחזיק. **ואי סלקא דעתך** — דאין צריך לשלוח שליח ולמחות בפניו בעדים, אלא יממחה שהוא שם, ואם יבא הדבר לאזניו — יבא, למה ליה למיתי עד מקום המחזיק, או לשלח שלוחו למחות בפניו? **ליתיב אדוכתיה** — באספמיא, ולימחי בפני עדים. שהרי יכולין לבא ולומר לו בסוף שלש, אם ירצו **ומשני: עצה טובה קא משמע לן** — דניחיי הוא עצמו, ונשקול קרקע ופירותיו מיד המחזיק. שאם ימחה במקומו ולא ילך, ויוציא עבשיו מידי הפירות שאכל המחזיק — יוציא ממנו בטורדת, דקשה גזל הנאכל. ומיהו לאו דוקא מצריך ליה רבי יהודה לבא, אלא הכי קאמר: לא אמרו דצריך שלש שנים אלא כדי שאם יהיה המערער באספמיא, ומשהחזיק זה יצא הקול ויודיעוהו בשנה שניה, וימחה בתחלת שלש, ויוכל הדבר לבא לאזניו של מחזיק בסוף שנה שלישית — ואז יש הנאה למערער, שאם ירצה הוא עצמו לבא בסוף שלש ויקח קרקע ופירות מעבשיו, בלא דין ודברים. **והא אמר רבא מוחאה שלא בפניו הויא מוחאה** — לעיל פסק רבא הלכתא הכי. **ומשני בתר דשמעיה מרב נחמן** — ותירץ לו תשובה שהשיבהו, פסק רבא הכי. הכי נרסינן: **מי שמיע לכו מרבי יוחנן מוחאה בכפה** — בפני כמה בני אדם. **כל מילתא** — של גנאי. **דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא** — אם יחזרו ויאמרו לזה: כך אמר פלוני עליך. ותעמא כדמפרש בערכין בייש בערכין: מאי טעמא? חברך חברא אית ליה. ואמר אביי התם: דכל מילתא דעבידא לאיגלויי — לית בה משום לישנא בישא. והלכך, גבי מוחאה נמי מילתא דעבידא לאיגלויי בעינן, כדי שיזהר המחזיק בשטרו. ולהכי פליגי: מאן דאמר בפני שנים — לית ליה דרבה בר רב הונא דבעי תלתא, דהא אפילו בתרי עבידא לאיגלויי, והויא מוחאה בפני שנים, ולענין

תוספות

רב פפא אמר לדידיה לא תימרון לאחריני תימרון — נראה לרבינו יצחק: דרב פפא אית ליה שפיר דשמואל, דאמר לעיל: מיחה בפני בני אדם שאין יכולין לומר לו — לא הויא מחאה. דדהם מיירי בחולה וזקן, שלעולם לא ילך למקום שמחזיק שם. אבל הכא — ילכו למקום המחזיק, ויגידו לבני העיר, ויאמרו לו, והויא מחאה. **ליתיב** אדוכתיה ולימחי — תימה: אדפריך מרבי יהודה — לסייעיה מרבנן, דמומחה לעיל דסברי מחאה שלא בפניו הויא מוחאה ואומר רבינו יצחק: דרבא היה טועה, וסלקא דעתיה דבכל מקום שהחזקה נשמעת — גם המחאה נשמעת, וכמו שהחזקה מיהודה לאספמיא — הכי נמי מחאה, ואפילו הכי אמר רבי יהודה שיבא בפניו וימחה. ורבנן סברי: אפילו מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת, לכך לא הוי חזקה. אבל מיהודה ליהודה — נשמעת, והוי חזקה עד שיבא בפניו וימחה. ולכולי עלמא שלא בפניו לא הוי מחאה. ורב נחמן דאיצטריך לשנויי עצה טובה קא משמע לן, ולא שני ליה דלא מצי למיתב אדוכתיה לפי שהמחאה אינה נשמעת אלא באותה מדינה, משום דאבתי תקשי ליה: אמאי מצריך רבי יהודה לבא לפניו? ילך עד המדינה שהמחזיק שם, וימחה. דמדלא קתני "ויבא לשנה אחרת וימחה, ויודיעהו" — משמע שצריך לבא לפניו כדפרישית.

חבי נרסינן: מכלל דלא סבירא ליה הא אמר רבא מוחאה שלא בפניו — ולא נרסינן "והא אמר רבא אמר רב נחמן".

לית

לית בה משום לישנא בישא — דקלא איתי לה, וסופו שידיע. אף על גב דמלוה על פה אפילו בכמה עדים אינו גובה מן הלקוחות, וטעמא משום דלית ליה קלא, כדאמר לקמן (מב, א). ודהתם הוי טעמא משום דמאן דיזיף — בצינעא יזיף. ועוד, דהתם אין יודעין מי יקח, שיגידו לו "פלוני חייב". אבל מאן דידע מחאה — יאמר למחזיק.

לית בה משום לישנא בישא — פירוש: לאותו שאומר לפני שלשה. דבפרק "יש בערכין" (ערכין טו, ב) מייתי עלה הא דאמר רבי יוסי: מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. פירוש: שלא היה חושש אם ישמעו בעלים. **מאן** דאמר בפני שנים קסבר מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה — תימה להאי לישנא: דרבא קאמר לקמן מחאה בפני שנים, ולעיל פסק רבא מחאה שלא בפניו הויא מחאה **סהדותא** בינן — ואי לאו משום סהדותא הוה סגי בחד, דהברך חברא אית ליה. ואף על פי שלשון הרע אין נשמע — היינו לפי שמעמידין אותו מבני אדם. ומאן דאמר בפני שלשה — בעי גלויי מילתא כמו בלשון הרע.

כיון שמיחה שנה ראשונה שוב אין צריך למחות — פירש הקונטרס: עד סוף שלש שנים. ואם תאמר: מתניתין היא, דקתני: עד כדי שיחזיק שנה ויודיעהו שנה ויבא לשנה אחרת ויימחה. אלמא דאין צריך למחות רק פעם אחת תוך שלש שנים ויש לומר: דאי ממתניתין — הוה אמינא דאין צריך כי אם מחאה אחת בסוף שלש, אבל אם מיחה בתחלת שלש ושוב לא מיחה בכל אותן שלש — סלקא דעתך דמודה שהיא שלו. ואין לפרש דאין צריך למחות עד עולם — דאם כן פליגי אדרישא דקתני, והוה ליה למימר: ריש לקיש אמר. **וצריך** למחות בסוף כל שלש — אין לפרש דטעמא שלא יאמר "לקחתי אחר המחאה". כדפירש הקונטרס, כיון דעל כרחו מודה דמעיקרא קודם מחאה לא בתורת מכירה נחת בה — אין נאמן לומר אחרי כן "קניתי". ועוד, דאם כן שפיר קרי ליה גזלן אלא טעמא כדפירש הקונטרס, משום דחלת שנין מזדהר אניש בשטריה אחר המחאה, ותו לא. ולהאי טעמא הא דאמר לעיל (לא, א): אבל אבלה שית שנין — אין לך מחאה גדולה מזו. פליגא אדך דהכא, דקאמר דצריך למחות כל שלש. ונראה דכהוא דלהכא, דסתמא דגמרא קאמר להּ. ולא כמו שפסק רבינו חננאל דהלכה כבר קפרא. **מחאה** בפני שנים ואין צריך לומר בתוכו — ואם תאמר: ומה מועיל הכתיבה? וה"א לא חשיב שטר אם לא נעשה מדעת מי שהוא חובתו, כגון שטר מכר מדעת עדים שיעידו שמיחה זה בתוך שלשה, ואם יבא הדבר לאזניו — יבא. דמאחר שיוכל לבא לאזניו של מחזיק בשום ענין בעולם — הויא מחאה, דלא חיישׁ אלא שלא יתרה בדם לבסות הדבר, דבין דלישנא בישא ליכא במחאה — שמא אלו עצמן ילכו ויגידו למחזיק, או יאמרו לאחרים שיאמרו לו. **גלויי מילתא בעינן** — שידע בו העולם, וכיון דנדע לשלשה — כאילו נודע כבר למחזיק דמי, דמסתמא ידע במחאה זו. אבל בשנים מסתמא לא ידע. **מחיאתהו למחויי** — שהיה אחד מחזיק בנכסיו, והיה רוצה למחות, ומיחה

1 לִית בָּהּ מִשּׁוּם לִישָׁנָא בִּישָׁא; מַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי
2 שְׁנַיִם - לִית לֵיהּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא, וּמַאן דְּאָמַר
3 בִּפְנֵי שְׁלָשָׁה - אִית לֵיהּ דְּרַבָּה בַּר רַב הוּנָא?
4 - לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרַבָּה בַּר רַב
5 הוּנָא, וְהָכָא בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי: מַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי
6 שְׁנַיִם, קָסָבַר: מְחָאָה שֶׁלֹּא בִּפְנָיו לָא הֲוְיָא מְחָאָה,
7 וּמַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁלָשָׁה, קָסָבַר: מְחָאָה שֶׁלֹּא
8 בִּפְנָיו הֲוְיָא מְחָאָה. אִי בָּעֵית אֵימָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא
9 - מְחָאָה שֶׁלֹּא בִּפְנָיו הֲוְיָא מְחָאָה, וְהָכָא בְּהָא
10 קָמִיפַּלְגִי: מַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁנַיִם, סָבַר: סַהֲדוּתָא
11 בָּעֵינַן; וּמַאן דְּאָמַר בִּפְנֵי שְׁלָשָׁה, קָסָבַר: גְּלוּיֵי
12 מִילְּתָא בָּעֵינַן. גָּזִיל בַּר מַנְיוֹמֵי הֲוָה לֵיהּ מְחוֹיֵי
13 לְמָחוֹיֵי, אַשְׁכְּחִינְהוּ לְרַב הוּנָא וּלְחִיָּיא בַּר רַב וּלְרַב
14 חִלְקִיָּה בַּר טוֹבִי דַּהֲווּ יָתְבִי, וּמָחָה קַמַּיְיהוּ. לְשָׁנָה
15 הַדַּר אָתָא לְמָחוֹיֵי, אֲמָרוּ לֵיהּ: לָא צְרִיכָה, הָכִי
16 אָמַר רַב: כֵּיוָן שֶׁמִּיחָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, שׁוּב אֵינוֹ
17 צָרִיךְ לְמָחוֹת. וְאֵיבָּא דְּאָמְרִי, אָמַר לֵיהּ חִייָא בַּר
18 רַב: כֵּיוָן שֶׁמִּיחָה שָׁנָה רִאשׁוֹנָה, שׁוּב אֵין צָרִיךְ
19 לְמָחוֹת. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ מִשּׁוּם בַּר קַפָּרָא:
20 לְמָחוֹת בְּסוֹף כָּל שָׁלֹשׁ וְשָׁלֹשׁ. תָּנֵי בָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן:
21 וְכִי גַּזְלָן יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה? - גַּזְלָן סָלְקָה דַּעְתָּךְ? אֶלָּא:
22 כְּגַזְלָן יֵשׁ לוֹ חֶזְקָה? אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא: צָרִיךְ
23 לְמָחוֹת בְּסוֹף כָּל שָׁלֹשׁ וְשָׁלֹשׁ. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא:
24 עַרְעָר, חָזַר וְעַרְעָר, חָזַר וְעַרְעָר; אִם מֵחֲמַת טַעֲנָה
25 רִאשׁוֹנָה עַרְעָר - אֵין לוֹ חֶזְקָה, וְאִם לָאו - יֵשׁ לוֹ
26 חֶזְקָה. אָמַר רָבָא אָמַר רַב נַחְמָן: מְחָאָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם,

אין

לאוקמי כדברי הכל כדמוקי דרבה בר רב הונא, כדמסיק למילתיה: לא דכולי עלמא אית להו דרבה בר רב הונא כו' — עד כאן) ולקמן נמי מוכח דמאן דאמר גלויי מילתא במחאה — בעי שלשה. והכי הויא מסקנא דשמעתא. וכל רבותינו מפרשים דגבי מחאה נמי לשון הרע איכא, דקאמר: פלינא גזלנא הוא. והלכך, לרבה בר רב הונא אי מתאמרא קמי תרי — לא הוי מחאה, משום דאית בה משום לישנא בישא, ולא יאמרו לו למחזיק. ולאו מילתא היא, דלא דמי ללשון הרע כלל, דעיקר מחאה היינו משום דבעינן שיבא הדבר לאזניו של מחזיק, ומצות היא לומר לו כדי שיזהר בשטרו, ולכך תקנו למערער שימחה בפני עדים כדי שיוציאו את הקול. תדע, דהיכא דאמר להו "לא תפיק לבי שותא" — לא הויא מחאה. **לא דכולי עלמא אית להו דרבה בר רב הונא** — דכל גלויי מילתא לא הוי בפחות מעלשה, ואי הוה בעינא גלויי מילתא במחאה — היה צריך למחות בפני שלשה. אבל בהכי פליגי, דמאן דאמר בפני שנים — קסבר: שלא בפניו לא הויא מחאה, דכיון דאין מחאה אלא בפניו — די לו בשני עדים שיעידו שמיחה בו, וכיון דמיחה בפניו — אין לך גלויי מילתא גדול מזה, שהרי ודאי ידע המחזיק שמיחה בו זה, ויזהר בשטרו. ומאן דאמר בפני שלשה — קסבר: מחאה שלא בפניו הויא מחאה, והלכך היכא דמיחה שלא בפניו צריך שלשה, משום גלויי מילתא. דכיון דידעי שלשה — כאילו כל העולם יודעין. **איבעית אימא דכולי עלמא מחאה שלא בפניו הויא מחאה** — כדאוקי מתניתין, ובדפסק הלכתא, ובולי עלמא כרבה בר רב הונא סבירא להו, דאין גלויי מילתא במחאה שלא בפניו אלא בשלשה. **והכא בהא קמיפלגי מאן דאמר בפני שנים קסבר שמיחוה בעינן** — ודי לנו בשני עדים שיעידו שמיחה זה בתוך שלשה, ואם יבא הדבר לאזניו — יבא. דמאחר שיוכל לבא לאזניו של מחזיק בשום ענין בעולם — הויא מחאה, דלא חיישׁ אלא שלא יתרה בדם לבסות הדבר, דבין דלישנא בישא ליכא במחאה — שמא אלו עצמן ילכו ויגידו למחזיק, או יאמרו לאחרים שיאמרו לו. **גלויי מילתא בעינן** — שידע בו העולם, וכיון דנדע לשלשה — כאילו נודע כבר למחזיק דמי, דמסתמא ידע במחאה זו. אבל בשנים מסתמא לא ידע. **מחיאתהו למחויי** — שהיה אחד מחזיק בנכסיו, והיה רוצה למחות, ומיחה

ולענין לשון הרע לית בה משום לישנא בישא הכא דמתאמרא קמי תרי. **ומאן דאמר בפני שלשה אית ליה דרבה בר רב הונא** — דבשלשה הוי גלויי מילתא ולא בתרי, הלכך בפני שנים לא הויא מחאה, דלא עבידא לאיגלויי. כן נראה שיטה זו בעיני ועיקר. (הגה"ה: תמיה לי, אמאי לא אמר נמי: לימא בדאביי קמיפלגי ושמא משום דלא מצי גמרא

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63

וכן

הֲלָכָה ה' מַתְנִי' – עַד אֵיכָן הוּא אוֹמֵר? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַד "אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה". וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַד "חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם".

וְחוֹתֵם בִּגְאֻלָּה. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא הָיָה חוֹתֵם. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ וְשָׂשִׂים בַּעֲבוֹדָתֶךָ, וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים כו', עַד בָּרוּךְ אַתָּה ה', גָּאַל יִשְׂרָאֵל.

גְּמָרָא – רַב אָמַר: מִתְּחִלָּה צָרִיךְ לְהַתְחִיל "בְּעֲבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם" וְגוֹ'. "וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אַבְרָהָם מֵעֲבֶר הַנָּהָר וְגוֹ', וָאַרְבֶּה". אָמַר רַבִּי אַחָא: 'וָאַרְבֶּ' כְּתִיב, כַּמָּה רִיבִים עָשִׂיתִי עִמּוֹ עַד שֶׁלֹּא נָתַתִּי לוֹ אֶת יִצְחָק. דָּבָר אַחֵר, נַעֲשֵׂיתִי לוֹ אוֹרֵב, אֵין אַתָּ חֹטֵא – מִיתֵּן לֵיהּ, וְאֵין זָכָה מִיתֵּן לֵיהּ. אָמְרוּ לָהֶן בֵּית שַׁמַּאי: וְכִי יָצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם שֶׁהוּא מַזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם? אָמְרוּ לָהֶן בֵּית הִלֵּל: אִלּוּ מַמְתִּין עַד קְרוֹת הַגָּבֶר אֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ לַחֲצִי גְּאֻלָּה, הֵיאַךְ מַזְכִּירִין גְּאֻלָּה וֶאֱדַיִן לֹא נִגְאֲלוּ? וְהָלֹא לֹא יָצְאוּ אֶלָּא בַּחֲצִי הַיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיא ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְגוֹ'. אֶלָּא מִכַּיָּן שֶׁהִתְחִיל בְּמִצְוָה אוֹמֵר לוֹ – מָרֵק.

הֵתִיב רַבִּי אֲבוּנָא בַּר חִוָּרָא: לֹא כְּבָר הִזְכִּיר עַל הַכּוֹס.

תַּנְיָא, אֵין אוֹמְרִים זְמַן אֶלָּא בְּשָׁלֹשׁ רְגָלִים בִּלְבַד. אָמַר רַבִּי מָנָא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן: "בְּחַג הַמַּצּוֹת וּבְחַג הַשָּׁבוּעוֹת וּבְחַג הַסֻּכּוֹת".

תְּנֵי, כָּל שֶׁכָּתַב

[דף ע"א ע"א]

מִקְרָא קֹדֶשׁ – צָרִיךְ לְהַזְכִּיר בּוֹ זְמַן. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּמָא: וְיָאוּת, מִי שֶׁרָאָה תְּאֵנָה בְּכוּרָה, שֶׁמָּא אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַזְכִּיר זְמַן?

חֲרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים, בִּיהוּדָה נָהֲגוּ כְּרַבִּי עֲקִיבָה וּבַגְּלִיל נָהֲגוּ כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. עֲבַר וְעָשָׂה בִּיהוּדָה כְּגָלִיל וּבַגְּלִיל כִּיהוּדָה – יָצָא.

חֲרֵי פּוּרִים, אִלּוּ קוֹרִאִים בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר וְאִלּוּ קוֹרִאִין בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר! שַׁנְיָא הִיא, דִּכְתִיב: "מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וָעִיר".

הֲלָכָה ו׳ מַתְנִי׳ – מָזְגוּ לוֹ כּוֹס שְׁלִישִׁי, מְבָרֵךְ עַל מְזוֹנוֹ. רְבִיעִי, גּוֹמֵר עָלָיו אֶת הַהַלֵּל, וְאוֹמֵר עָלָיו בִּרְכַּת הַשִּׁיר.

בֵּין הַבּוֹסוֹת הַלָּלוּ, אִם רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת, יִשְׁתֶּה. בֵּין שְׁלִישִׁי לִרְבִיעִי, לֹא יִשְׁתֶּה; אֵין מַפְטִירִין אַחַר הַפֶּסַח אֲפִיקוֹמָן.

גְּמָרָא – כְּתִיב: ״בִּפְרֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ ה׳״ – הִתְנַדְּבוּ רָאשֵׁי עָם, כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָכֶם נִסִּים תְּהוּ אוֹמְרִין שִׁירָה, הַתִּיבוֹן חֲרֵי גְּאֵלַת מִצְרַיִם! שַׁנְיָא הִיא שֶׁהִיא תְּחִלַּת גְּאֻלָּתָן. חֲרֵי מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר – שַׁנְיָא הִיא, שֶׁהָיוּ בְּחוּץ לָאָרֶץ. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר, מָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר מִשּׁוֹנְאֵיהֶם נִגְאָלוּ, לֹא נִגְאָלוּ מִן הַמַּלְכוּת.

לָמָּה? בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא יִשְׁתַּכֵּר? כְּבָר מְשׁוּכָּר הוּא! מַה בֵּין יַיִן שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן מַה בֵּין יַיִן שֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן? יַיִן שֶׁל אַחַר הַמָּזוֹן מְשַׁכֵּר, שֶׁבְּתוֹךְ הַמָּזוֹן אֵינוֹ מְשַׁכֵּר.

מַאי אֲפִיקוֹמָן? רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי אִינְיָנִי בַּר רַבִּי סִיסַיי: מִינֵי זֶמֶר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מִינֵי מְתִיקָה. שְׁמוּאֵל אָמַר: בְּגוֹן עַרְדִילֵי וְגוֹזָלַיָּא דְּחַנְנָיָא בַּר שִׁילַת .

הֲלָכָה ז׳ מַתְנִי׳ – יָשְׁנוּ מִקְצָתָן, יֹאכְלוּ. כֻּלָּן, לֹא יֹאכְלוּ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, נִתְנַמְנְמוּ, יֹאכְלוּ. נִרְדְּמוּ, לֹא יֹאכְלוּ;

הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת,

[דף ע״א ע״ב]

מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. הַפְּגוּל וְהַנּוֹתָר, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם.

בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַפֶּסַח פָּטַר אֶת שֶׁל זֶבַח. בֵּרַךְ אֶת שֶׁל זֶבַח, לֹא פָטַר אֶת שֶׁל פֶּסַח, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, לֹא זוֹ פוֹטֶרֶת זוֹ, וְלֹא זוֹ פוֹטֶרֶת זוֹ.

גְּמָרָא – לָמָּה, מִפְּנֵי הֶפְסֵיעַ דַּעַת אוֹ מִשּׁוּם שֶׁעָבַר עָלָיו חֲצוֹת? הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁיֵּשׁ שָׁם חֲבוּרָה אַחֶרֶת, חֲרֵי לֹא עָבַר חֲצוֹת. הֲוֵי לֵית טַעֲמָא דְּאֶלָּא מִפְּנֵי הֶפְסֵיעַ דַּעַת.

רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: הַפְּגוּל וְהַנּוֹתָר מְצְטָרְפִין לְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם כְּדֵי עוֹנָשָׁן בִּכְזַיִת.

מַהוּ שֶׁיִּפְסֹל אֶת הַתְּרוּמָה? קַל וָחֹמֶר, אִם מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדַיִם לִפְסֹל אֶת הַתְּרוּמָה הֵן עַצְמָן לֹא כָּל שֶׁכֵּן?

הָהֵן יוֹצֵא, מַה אַתְּ עָבֵד לֵיהּ, מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם אוֹ אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם? וְהַנּוֹתָר אֵינָן פּוֹסְלִין אֶת הַתְּרוּמָה וְהָהֵן יוֹצֵא לֹא גָּזְרוּ עָלָיו כְּלוּם, דְּלָן בֵּן, יְטַמֵּא צַד הַחִיצוֹן וְצַד הַפְּנִימִי.

אָמַר רַבִּי אָבִין: מַאן אִית לֵיהּ דָּבָר טָמֵא מֻחְמָת מַגַּע עַצְמוֹ לֹא רַבִּי מֵאִיר?

וְלֹא כֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל הַדְּבָרִים טְהוֹרִים בְּרַבָּן, בֵּינָן שֶׁחִיתֵּתְךָ רַבָּן לֹא כְּפָרוּשׁ הוּא, וְיֵעָשֶׂה כְּמַגִּיעַ בּוֹ וְיהֵא פָּסוּל. אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא: בְּמְחַתֵּתְךָ כָּל שֶׁהוּא כָּל שֶׁהוּא וּמַשְׁלִיךְ. אִית לָךְ מֵימָר שֶׁעָבַר חֲצוֹת, לֹא מִפְּנֵי הִפּוּעַ הַעַת, הֲוֵי לֵית טַעֲמָא אֶלָּא מִפְּנֵי הֶפֵּעַ הַעַת.

אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: דִּלְמָא! בָּרוּךְ בְּרָכַת הַפֶּסַח לֹא פָּטַר שֶׁל זֶבַח וְשֶׁל זֶבַח פָּטַר שֶׁל פֶּסַח, שֶׁהַפֶּסַח בְּכָלָל הַזֶּבַח. אָמַר רַבִּי מָנָא: הַפֶּסַח עִקָּר וְהַזֶּבַח טְפֵלָה.

הדרן עלך ערב פסחים וכולא מסכתא דפסחים

הַדְּרָן עָלָךְ מַסֶּכֶת פְּסָחִים, וְהַדְּרָךְ עָלָן. דַּעְתָּן עָלָךְ מַסֶּכֶת פְּסָחִים, וְדַעְתָּךְ עָלָן. לָא נִתְנַשֵּׁי מִנָּךְ מַסֶּכֶת פְּסָחִים, וְלָא תִתְנַשֵּׁי מִנָּן, לָא בָּעָלְמָא הָדֵין וְלָא בָּעָלְמָא דְּאָתֵי: (ג' פְּעָמִים)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אָמָנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא.

חֲנִינָא בַּר פָּפָּא, רָמִי בַּר פָּפָּא, נַחְמָן בַּר פָּפָּא, אַחָאי בַּר פָּפָּא, אַבָּא מָרִי בַּר פָּפָּא, רַבְּרֵם בַּר פָּפָּא, רְכִישׁ בַּר פָּפָּא, סוּרְחָב בַּר פָּפָּא, אַדָּא בַּר פָּפָּא, דָּרוּ בַּר פָּפָּא:

הַעֲרֶב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ:

מֵאֵיבֵי תְּחַפְּמֵנִי מִצְוֹתֶךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ, לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים, אָנוּ מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדִבְרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים, אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים, אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת, אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם, וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי, כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּים מַסֶּכֶת פְּסָחִים, כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְדָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם, לְלָמּוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי, שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי, בְּהִתְהַלֶּכְךָ תַּנְחֶה אֹתָךְ, בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ, וַהֲקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחָךְ: כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ, וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן, יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַּשָּׁלוֹם:

פרק ראשון

[דף א' ע"א]

הֲלָכָה א' מַתְנִי' – בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תֵּאָכֵל. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא תֵאָכֵל.

גְּמָרָא – מַה טַּעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי?

מוּכָנָת הִיא עַל גַּב אִמָּהּ. מַה טַּעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל? נַעֲשֵׂית כְּמַקְצָה שֶׁיָּבֵשׁ וְלֹא יָדַע בּוֹ. אִילּוּ מַקְצָה שֶׁיָּבֵשׁ וְלֹא יָדַע בּוֹ שֶׁמָּא אֵינוֹ אָסוּר?

וְהָא תָּנֵי, הַשּׁוֹחֵט אֶת הַתַּרְנְגֹלֶת וּמָצָא בְּתוֹכָהּ בֵּיצִים אַף עַל פִּי גְּמוּרוֹת – הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרוֹת.

רַבִּי חֲנַנְיָה וְרַבִּי מָנָא, חַד אָמַר: לֹא דּוֹמֶה טַעַם אֲכִילָתָהּ מִבִּפְנִים לְטַעַם אֲכִילָתָהּ מִבַּחוּץ.

וְחוֹרָנָה אָמַר: שֶׁאֵינָהּ נִגְמֶרֶת לְאֶפְרוֹחַ עַד שֶׁתֵּצֵא לַחוּץ.

מַה הֵן בְּחָלָב? נֹאמַר אִם הָיוּ מְעֹרָבוֹת לְגִידִים – אֲסוּרוֹת, וְאִם לָאו – מֻתָּרוֹת.

הַכֹּל מוֹדִין בְּבֵיצָה שֶׁיָּצָא רוּבָּהּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב – שֶׁהִיא נֶאֱכֶלֶת בְּיוֹם טוֹב. מַה פְּלִיגִין? בְּשֶׁיָּצָא מִעוּטָהּ, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תֵּאָכֵל וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לֹא תֵאָכֵל.

כְּשֵׁם שֶׁהִיא אָסוּר לֶאֱכֹל – כָּךְ הִיא אָסוּר לְטַלְטֵל.

נִתְעָרְבָה אַחַת בְּמֵאָה אוֹ אַחַת בְּאֶלֶף – כֻּלָּן אֲסוּרוֹת.

מַה כְּמַאן דְּאָמַר סָפֵק הָכֵן אָסוּר, בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר סָפֵק הָכֵן מֻתָּר,

[דף א' ע"ב]

מוֹדֶה הוּא הָכָא שֶׁהוּא אָסוּר. נִשְׁרִין , סָפֵק מֵהַיּוֹם נִשְׁרוּ סָפֵק מֵאֶתְמוֹל נִשְׁרוּ. בְּרַם הָכָא, יֵשׁ כָּאן אַחַת לֶאֱסוֹר, וְהִיא מוֹכַחַת עַל כֻּלָּן.

אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשֵּׁם רַבִּי לְעָזָר: תֵּאָכֵל הִיא וְאִמָּהּ.

מַהוּ תֵּאָכֵל הֵיא וְאִמָּהּ? אִם הָיְתָה אִמָּהּ מוּכֶנֶת לִשְׁחִיטָה תְּהֵא – מֻתֶּרֶת, וְאִם לָאו – אֲסוּרָה. וְאֵין כָּל הַתַּרְנְגוֹלִים מוּכָנִין לִשְׁחִיטָה?

אָמַר רַבִּי בָּא: תֵּאָכֵל בַּהֲכֵינָהּ שֶׁל אִמָּהּ.

עֻגָּל שֶׁנּוֹלַד בְּיוֹם טוֹב – מֻתָּר, שֶׁהוּא מַתִּיר עַצְמוֹ לִשְׁחִיטָה.

רַבִּי זְעֵירָא בָּעֵי: מֵעַתָּה מִדְּבָרִית תְּהֵא מֻתֶּרֶת שֶׁהִיא מַתֶּרֶת עַצְמָהּ בִּשְׁחִיטָה!

[דף ב' ע"א]

צְבִיָּה תְּהֵא מֻתֶּרֶת, שֶׁהִיא מַתֶּרֶת עַצְמָהּ בִּשְׁחִיטָה!

חָזַר רַבִּי זְעֵירָה וְאָמַר: עֻגָּל מֵאֶתְמוֹל הוּא גּוֹמֵר, בְּרַם הָכָא בּוֹ בַּיּוֹם נִגְמְרָה בּוֹ בַּיּוֹם נוֹלְדָה.

אָמַר רַבִּי בָּא: אַתְיָא כְּמַאן דְּאָמַר, הַבְּהֵמָה יוֹלֶדֶת לֶחֳדָשִׁים מְקֻטָּעִין, בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר, בְּהֵמָה יוֹלֶדֶת לֶחֳדָשִׁים מְסֻיָּמִין, הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁפִּים אֵימָתַי עָלָה עָלֶיהָ זָכָר.

גּוֹזָל שֶׁנּוֹלַד בְּיוֹם טוֹב – מֻתָּר, שֶׁהוּא מַתִּיר עַצְמוֹ בִּשְׁחִיטָה.

לֹא כֵן תָּנֵי: בֵּיצִים שֶׁרִיקְּמוּ, גּוֹזָלִים שֶׁלֹּא הֶעֱלוּ עֲלֵיהֶן קְנָפַיִם, אֲסוּרִין מִשּׁוּם שֶׁקֶץ וְאֵין לוֹקִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם נְבֵלָה. וְאָמַר רַבִּי חַנַי: וַאֲפִלּוּ שְׁחָטָן.

אָמַר רַבִּי אָבוֹן: תִּפָּתֵר בְּאִילֵּין דְּנָפְקִין וְכַנְפֵיהוֹן עֲלֵיהֶן.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי חֲנִינָה שָׁאֵיל: כָּל שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ בַּיּוֹם – מוֹלִיד בַּיּוֹם, בַּלַּיְלָה – מוֹלִיד בַּלַּיְלָה. הֲתִיבוֹן, הֲרֵי הַתַּרְנְגֹלֶת הֲרֵי אֵין תַּשְׁמִישָׁהּ אֶלָּא בַּיּוֹם, וְהִיא יוֹלֶדֶת בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה!

אָמַר רַבִּי אָבוֹן: שַׁנְיָא הִיא, שֶׁכֵּן הִיא יוֹלֶדֶת בְּלֹא זָכָר.

רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם גְּדוּל: עֻגָּל שֶׁנּוֹלַד מִן הַטְּרֵפָה בְּיוֹם טוֹב – מֻתָּר, נַעֲשֶׂה כְּדָבָר מוּכָן טָמוּן כְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוּכָן.

תַּמָּן תְּנִינַן, בֵּיצַת נְבֵלָה, אִם יֵשׁ בָּהּ כַּיּוֹצֵא בָּהּ נִמְכֶּרֶת בַּשּׁוּק – מֻתֶּרֶת, וְאִם לָאו – אֲסוּרָה; כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי. וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִין.

מַה טַּעֲמָא דְּבֵית שַׁמַּאי? גְּמוּרָה הָיְיתָה עַד שֶׁלֹּא תִּתְנַבֵּל. מֵעַתָּה אֲפִלּוּ אֵין מַיְיצֵא בָּהּ נִמְכֶּרֶת בַּשּׁוּק תְּהֵא מֻתֶּרֶת! אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן, נִמְצָאתָ מַתִּיר שֶׁלָּל שֶׁל בֵּיצִים.

וּבֵית שַׁמַּאי

[דף ב' ע"ב]

כְּמִשְׁנָה הָאַחֲרוֹנָה וּבֵית הִלֵּל כְּמִשְׁנָה הָאַחֲרוֹנָה?

דְּאָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין מַעֲמִידִין לֹא בְּקֵיבַת הַנְּבֵלָה וְלֹא בְּקֵיבַת הַגּוֹי, חָזְרוּ לוֹמַר: מַעֲמִידִין בְּקֵיבַת הַנְּבֵלָה וְאֵין מַעֲמִידִין בְּקֵיבַת הַגּוֹי.

רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן אָמַר: שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בָּעֵי: מַה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? דְּרַבִּי לְיֵעֶזֶר אָמַר: סְתָם מַחֲשֶׁבֶת גּוֹי לַגּוֹי.

רַבִּי יָסָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן הָכִין, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: אֵין מַעֲמִידִין לֹא בְּקֵיבַת הַנְּבֵלָה וְלֹא בְּקֵיבַת הַגּוֹי. וְחָזְרוּ לוֹמַר: מַעֲמִידִין בֵּין בְּקֵיבַת הַנְּבֵלָה בֵּין בְּקֵיבַת הַגּוֹי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: לָשׁוֹן מַתְנִיתָא מְסַיְּעָה לְרַבִּי חִיָּא בַּר בָּא, קֵיבַת הַגּוֹי וְקֵיבַת הַנְּבֵלָה – אֲסוּרָה, כְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה. כְּשֶׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה – קֵיבָתָהּ אֲסוּרָה כְּמִשְׁנָה הָאַחֲרוֹנָה. וּטְרֵפָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַכְּשֵׁרָה – קֵיבָתָהּ מֻתֶּרֶת כְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה.

וַאֲפִילּוּ דְּיִסְבְּרוּן בֵּית שַׁמַּאי כְּבֵית הִלֵּל כְּמִשְׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, בֵּיצָה גְּדוֹלֵי גוּפָהּ, קֵיבָה מִמָּקוֹם אַחֵר בָּאת.

וְאַתְיָא כְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֶׂה בְּבָנָיו שֶׁל יְהוּדָה בֶּן שַׁמּוּעַיי שֶׁבִּקְּעוּ לָהֶם זְאֵבִים יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת צֹאן, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּ קֵיבוֹתֵיהֶם, אָמְרוּ: בֵּיצָה גְּדוֹלֵי גוּפָהּ, קֵיבָה מִמָּקוֹם אַחֵר בָּאת.

נוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב – תֵּאָכֵל בַּשַּׁבָּת. וּבַשַּׁבָּת – תֵּאָכֵל בְּיוֹם טוֹב.

רַבִּי יוּדָה אָמַר מְשֵׁם רַבִּי לְיֵעֶזֶר: הִיא הַמַּחֲלֹקֶת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: תֵּאָכֵל, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא תֵאָכֵל.

רַבִּי חֲנִינָה הוֹרֵי לְצִיפּוֹרָאֵיי בְּסַפְחֵי דָרָדָל, וּבְבֵיצָה, כְּרַבִּי יוּדָה.

עָאל רַבִּי יוֹחָנָן וְדָרַשׁ לְחוֹן, כְּרַבָּנָן דְּהָכָא וּכְרַבָּנָן דְּתַמָּן.

רַבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹצָדָק: מִן קוֹמֵי אִילֵּין תַּרְתֵּין מִילַּייָא נָחַת רַבִּי יוֹחָנָן מִן צִפּוֹרִין לְטִיבֶרְיָא. אָמַר: מַה אִיתִּיתוּן לִי הָהָן סַבָּא? דַּאֲנָא שָׁרֵי וְהוּא אָסַר, וְאָסַר וְהוּא שָׁרֵי .

[דף ג' ע"א]

אָמַר רַבִּי בָּא, אָתָא עוֹבְדָא קוֹמֵי רַבִּי יֶסָא, וּבְעָא מִינֵּיעֲבַד כְּרַבִּי יוֹחָנָן. כַּד שְׁמַע דְּרַב וְרַבִּי חֲנִינָה תַּרְוֵיהוֹן פְּלִיגִין, שְׁרַע מִינָּהּ .

דְּאִיתְפַּלְגוּן, שְׁיָרֵי פְּתִילָה, שְׁיָרֵי מִדּוּרָה, שְׁיָרֵי שֶׁמֶן שֶׁכָּבוּ בְּשַׁבָּת, מַהוּ לְהַדְלִיקָם בְּיוֹם טוֹב? רַב וְרַבִּי חֲנִינָה, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: אָסוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מֻתָּר.

אָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוּדָן: מַה אַפְכָּן לָהּ פְּתִילָה גַּבֵּי בֵּיצָה.

אָמַר לֵיהּ: מִן מַה דַּאֲנַן חָמֵיי רַבָּנָן מְדַמֵּי לָהּ, הֲדָא אָמְרָה הִיא הֲדָא הִיא חֲדָא.

מְשֵׁם אַרְבָּעָה זְקֵנִים אָמְרוּ: הַנֶּאֱכָל עֲרוּבוֹ בָּרִאשׁוֹן – חֲרֵי הוּא כִּבְנֵי עִירוֹ בַּשֵּׁנִי. רַב חוֹנָה בְּשֵׁם רַב: חֲלָכָה כְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים.

רַב חִסְדָּא בָּעֵי, מְחַלְּפָה שִׁטָּתֵיהּ דְּרַב, תַּמָּן הוּא עָבַד לָהּ שְׁתֵּי קְדֵשׁוֹת וְהָכָא הוּא עָבַד לָהּ קְדֵשָּׁה אַחַת,

דְּאִיתְפַּלְגוּן, שְׁיָרֵי פְּתִילָה, שְׁיָרֵי מִדּוּרָה, שְׁיָרֵי שֶׁמֶן שֶׁכָּבוּ בְּשַׁבָּת, מַהוּ לְהַדְלִיקָם בְּיוֹם טוֹב? רַב וְרַבִּי חֲנִינָה, תַּרְוֵיהוֹן אָמְרִין: אָסוּר. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מֻתָּר. וְאָמַר רַבִּי מָנָא קוֹמֵי רַבִּי יוּדָן: מַה אַפְכָּן לָהּ פְּתִילָה גַּבֵּי בֵּיצָה. אָמַר לֵיהּ: מִן מַה דַּאֲנַן חָמֵיי רַבָּנָן מְדַמֵּי לָהּ, הֲדָא אָמְרָה הִיא הֲדָא הִיא חֲדָא.

הַכֹּל מוֹדִין בִּנְשָׁרִין שֶׁהֵן אֲסוּרִין.

רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּה בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָה: מַה בֵּין נְשָׁרִין מַה בֵּין בֵּיצִים?

אִילּוּ נְשָׁרִין בְּאִימּוֹתֵיהֶן, שֶׁמָּא אֵינָן אֲסוּרִין? אִילּוּ בֵּיצִים בְּאִימּוֹתֵיהֶן, שֶׁמָּא אֵינָן מֻתָּרוֹת? מֵעַתָּה, נוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב לֹא תֵּאָכֵל בְּשַׁבָּת? בְּשַׁבָּת לֹא תֵּאָכֵל בְּיוֹם טוֹב?

אָמַר לֵיהּ: וְכִינְיָי?! לֹא דַּיֶּךָ שֶׁהֶחְמַרְתָּה עָלֶיהָ שֶׁאִם נוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב לֹא תֵּאָכֵל בְּיוֹם טוֹב, בְּשַׁבָּת לֹא תֵּאָכֵל בַּשַּׁבָּת, אֶלָּא שֶׁאַתָּה מְבַקֵּשׁ לְהַחְמִיר עָלֶיהָ שֶׁאִם נוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב לֹא תֵּאָכֵל בְּשַׁבָּת, בְּשַׁבָּת לֹא תֵּאָכֵל בְּיוֹם טוֹב?!

רַבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי: עִטּוּרֵי סַבָּה

[דף ג' ע"ב]

מַה הֵן? חָזַר רַבִּי יִרְמְיָה וְאָמַר: כָּל שִׁבְעָה הֵן בְּטֵלִין עַל גַּב סַפָּה, מִיכַּן וְהֵילְךְ בַּהֲכִינָן הֵן.

אָמַר רַבִּי יוֹסָה: כָּל שִׁבְעָה קְדֵשַׁת סַפָּה חָל עֲלֵיהֶן, מִיכַּן וְהֵילְךְ קְדֵשַׁת יוֹם טוֹב עֲלֵיהֶן.

מַה אָתָּא מִשְׁאוֹל? יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת,

כְּמַאן דְּאָמַר שְׁתֵּי קְדֵשׁוֹת הֵן.

הֲלָכָה ב' מַתְנִי' – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁאוֹר כַּזַּיִת וְחָמֵשׁ כַּבּוֹתֶבֶת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: זֶה וָזֶה בִּכְזַיִת.

גְּמָרָא – רַבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה: לֹא שְׁנָא אֶלָּא לְבַעוּרוֹ, הָא לַאֲכִילָה כַּזַּיִת.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין לְבַעוּרוֹ בֵּין לַאֲכִילָה כַּזַּיִת,

קָם רַבִּי מָנָא עִם רַבִּי חִזְקִיָּה. אָמַר לֵיהּ: מִן הֵן שְׁמַע רַב הָדָא מִילְּתָא. אָמַר לֵיהּ: מִן רַבִּי אַבָּהוּ. אָמַר לֵיהּ: וְאוֹף אֲנַן אָמְרִין. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין לְבַעוּרוֹ בֵּין לַאֲכִילָה כַּזַּיִת, דִּילְמָא בֶּן נִיתְנֵי שְׁלֹשִׁים וְשֵׁבַע בְּרִיתוּת בַּתּוֹרָה.

הֲלָכָה ג' מַתְנִי' – הִשְׁוְחִיט חַיָּה וָעוֹף בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יַחְפּוֹר בַּדֶּקֶר וְיִכַּסֶּה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא יִשְׁחוֹט, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה לוֹ עָפָר מוּכָן מִבְּעוֹד יוֹם.

וּמוֹדִים, שֶׁאִם שָׁחַט, שֶׁיַּחְפּוֹר בַּדֶּקֶר וְיִכַּסֶּה.

שֶׁאֵפֶר כִּירָה מוּכָן.

גְּמָרָא – רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַמְבַשֵּׁל נְבֵלָה בְּיוֹם טוֹב – אֵינוֹ לוֹקֶה, שֶׁהַתַּר מִכְּלָל בִּשּׁוּל בְּיוֹם טוֹב.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר: לוֹקֶה, שֶׁלֹּא הַתַּר מִכְּלָל בִּשּׁוּל אֶלָּא לַאֲכִילָה בִּלְבַד.

הֵתִיב רַבִּי בָּא בַּר מָמָל עַל הָדָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן: מֵעַתָּה הַחוֹרֵשׁ בְּיוֹם טוֹב אֵינוֹ לוֹקֶה, שֶׁהַתַּר מִכְּלָל חֲרִישָׁה בְּיוֹם טוֹב.

רַבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רַבִּי אֵילָא: לֹא הַתִּירָה חֲרִישָׁה כְּדַרְכָּהּ.

רַבִּי שַׁמַּי אָמַר קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה: רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אִילָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא! דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: עַד שֶׁיְּהֵא לוֹ צֹרֶךְ בְּגוּפוֹ שֶׁל דָּבָר.

קָם רַבִּי יוֹסֵי עִם רַבִּי אַחָא, אָמַר לֵיהּ:

[דף ד' ע"א]

אַתָּה אָמַרְתָּה הָדָא מִילְתָא, לֹא כֵן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן – דְּבֵרֵי רַבִּי מֵאִיר, עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְזֶה אֶחָד מֵהֶן, נֹאמַר עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה! אֶלָּא רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁנֵיהֶן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד, לֹא כֵן סַבְרִינָן מֵימָר, רַבִּי יוֹסָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁנֵיהֶן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד, נֵימַר רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יוֹסָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁלָשְׁתָּם אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד?

אֶלָּא מִילִּין דִּצְרִיכָן לְרַבָּנָן פְּשִׁיטָן לְכוֹן, פְּשִׁיטָן לְרַבָּנָן צְרִיכִין לְכוֹן,

קָצַר לְצֹרֶךְ עֲשָׂבִים חַיָּב מִשּׁוּם קוֹצֵר, וְאֵינוֹ חַיָּב מִשּׁוּם שֶׁהוּא מְיַפֶּה אֶת הַקַּרְקַע? לֹא צוֹרְכָה הִיא לֹא קָצַר לְיַפּוֹת אֶת הַקַּרְקַע, מַהוּ שֶׁיְּהֵא חַיָּב מִשֵּׁם קוֹצֵר וּמִשֵּׁם שֶׁהוּא מְיַפֶּה אֶת הַקַּרְקַע,

וַאֲפִלּוּ תֵּימַר דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, בְּרַם כְּרַבָּנָן, מִכָּל מָקוֹם חֲרֵי חָדָשׁ וּמִכָּל מָקוֹם חֲרֵי קָצַר.

אָמַר רַבִּי מָנָא: מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן מְסַיְּעָן לְרַבִּי יוֹסֵי, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דָּג שֶׁפָּחֲטוֹ, אִם לְגוּפוֹ – פָּטוּר, אִם לְהוֹצִיא צִיר – חֲרֵי זֶה חַיָּב,

וַאֲפִלּוּ תֵּימַר דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, בְּרַם כְּרַבָּנָן, מִכָּל מָקוֹם חֲרֵי סָחַט! וּמִכָּל מָקוֹם חֲרֵי הוֹצִיא צִיר!

רַב אָבוֹן בְּשֵׁם רַבָּנָן דְּתַמָּן: זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁאֵין אֵפֶר הַבִּירָה מוּכָן אֶלָּא לְמִצְוָה.

אָמַר רַבִּי מָנָא: בְּשֶׁלֹּא הֵכִינוֹ אֲבָל אִם הֵכִינוֹ – מְכַבִּין בּוֹ צוֹאָה וּמִצְוָה.

וְאַתְיָא כְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי שַׁמַּי, דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: הֵכִינוֹ לְמִצְוָה – מְכַבִּין בּוֹ מִצְוָה. צוֹאָה מְכַבִּין בְּהּ צוֹאָה, מִצְוָה.

רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן אָמַר: אִיתְפַּלְגוּן רַבִּי זֵירָא וְרַבִּי אַבָּא בַּר יוֹסֵף, חַד אָמַר יֵשׁ הָכֵן לַצּוֹאָה, וְחוֹרָנָה אָמַר אֵין הָכֵן לַצּוֹאָה.

מָתִיב מַאן דְּאָמַר אִין הָכֵן לְמַאן דְּאָמַר יֵשׁ הָכֵן, וִיכַבֶּה בּוֹ אֶת הַכּוּי?

אָמַר לֵיהּ: כּוּי דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְטָעוֹת בּוֹ, צוֹאָה אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְטָעוֹת בָּהּ.

[דף ד' ע"ב]

אָמַר לֵיהּ: אִם אוֹמֵר אַתְּ בֵּן, אַף הוּא חוֹפֵר בַּדֶּקֶר וּמְכַסֶּה.

וְתָנֵי בֵּן: חֲבִיא עָפָר לְטוּחַ אֶת גַּנּוֹ, סִיד לָסוּד אֶת בֵּיתוֹ – מְכַסִּין בּוֹ. אִית תַּנַּיי תָּנֵי אֵין מְכַסִּין. רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: מַאן דְּאָמַר מְכַסִּין – לְשֶׁעָבַר, מַאן דְּאָמַר אֵין מְכַסִּין בְּבָא לְשָׁאֵל בַּתְּחִלָּה.

תָּנֵי, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כּוֹי אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק, מַה אִם מִלָּה שֶׁוַּודָּיָהּ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת אֵין סָפֵק דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב, כְּפוּי הַדָּם שֶׁאֵין וַודַּיוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת דִּין הוּא שֶׁלֹּא יְדָחֶה סָפֵק אֶת יוֹם טוֹב,

וּמַתָּר לִשְׁחֹט בְּשַׁבָּת?

רַבִּי יוֹסָה אָמַר לָהּ: סְתָם. רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשׁוֹחֵט לְחוֹלָה. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲרֵי שׁוֹפֵר שֶׁבַּגְּבוּלִים יוֹכִיחַ, שֶׁאֵין וַודַּיוֹ דּוֹחֶה שַׁבָּת, וַהֲרֵי סָפֵק דּוֹחֶה יוֹם טוֹב.

מַה סָפֵק יֵשׁ שָׁם? יוֹם חוֹל הוּא יִתְקַע, יוֹם טוֹב הוּא יִתְקַע.

רַבִּי חֲנִינָה בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא: בְּאַנְדְּרוֹגִינָם שֶׁתָּקַע.

וְתָנֵי בֵּן, אַנְדְּרוֹגִינָם מוֹצִיא אֶת מִינוֹ וְאֵינוֹ מוֹצִיא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. טוּמְטוּם אֵינוֹ מוֹצִיא לֹא אֶת מִינוֹ וְלֹא אֶת שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ.

רַבִּי יוֹסֵי בָּעֵי, אִם בְּאַנְדְּרוֹגִינוֹם שֶׁתָּקַע, בְּדָא דְתָנֵי אֵין לוֹ תְּשׁוּבָה?! אָמַר רַבִּי אָבִין: זֶה אֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים שֶׁהָיָה רַבִּי חִיָּה גָּדוֹל אוֹמֵר אֵין לָהֶן תְּשׁוּבָה, וְהֵשִׁיב רַבִּי לְעָזָר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי לְעָזָר הַקַּפָּר.

מַה אִם מִילָה שֶׁאֵין סְפֵקָהּ דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב, שֶׁאֵין וַודַּיָּהּ דּוֹחֶה אֶת לֵילֵי יוֹם טוֹב, תֹּאמַר בְּכְפוּי הַדָּם שֶׁוַּודַּיוֹ דּוֹחֶה אֶת לֵילֵי יוֹם טוֹב, הוֹאִיל וְוַודַּיוֹ דּוֹחֶה אֶת לֵילֵי יוֹם טוֹב, דִּין הוּא שֶׁיִּדְחֶה סְפֵקוֹ אֶת יוֹם טוֹב!

וְקָמַת, כְּמָה דְּצָרְכַת לְרַבָּנָן קַדְמָאֵי וּקְשָׁת בִּידֵיהוֹן, כֵּן צָרְכַת לְרַבָּנָן אַחֲרָא וּקְשָׁת בִּידֵיהוֹן.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי אַחָא, אַנְדְּרוֹגִינָם מוֹצִיא אֶת מִינוֹ בַּתְּחִלָּה, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסָה לְשֶׁעָבַר. וּמוֹדִים שֶׁאִם שָׁחַט שֶׁיַּחְפֹּר בַּדֶּקֶר וְיכַסֶּה שֶׁאֵפֶר הַכִּירָה מוּכָן:

חֲדָא דְּאָמַר אָמַר בְּאֵפֶר שֶׁהוּסַק מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, אֲבָל בְּאֵפֶר שֶׁהוּסַק בְּיוֹם טוֹב – לֹא!

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁלֹּא שָׁחַט, אֲבָל אִם שָׁחַט – מוּטָב שֶׁיִּטּוֹל מֵאֵפֶר שֶׁהַפַּק בְּיוֹם טוֹב וְאַל יַחְפֹּר בַּדֶּקֶר וְיַכֶּפָּה.

[דף ה' ע"א]

חַבְרַיָּא אָמְרִין, שֶׁמִּצְוֹת עֲשֵׂה דּוֹחֶה לְמִצְוָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה,

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹנָה, דּוּ אָמַר: מִצְוֹת עֲשֵׂה דּוֹחֶה לְמִצְוָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ כְתוּבָה בְּצִדָּהּ נִיחָא, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹסֵי, דּוּ אָמַר: הוֹאִיל וְאֵין מִצְוֹת עֲשֵׂה דּוֹחֶה בְּלֹא תַעֲשֶׂה אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה כְתוּבָה בְּצִדָּהּ, מִכָּיוָן שֶׁהִתְחִיל בְּמִצְוָה, אוֹמֵר לוֹ: מָרֵק!

רַבִּי זְעֵירָה בָּעֵי: קְעָרָה שֶׁחָקְקָהּ קוֹף מַהוּ? רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בוֹן אָמַר: אִיתְפַּלְגוּן, רַבִּי זְעֵירָה וְרַב הַמְנוּנָא, חַד אָמַר: אָסוּר, וְחָרָנָה אָמַר: מֻתָּר.

מַאן דְּאָמַר אָסוּר – נַעֲשֶׂה כְּמַקְצָה שֶׁיָּבֵשׁ וְלֹא יָדַע בּוֹ, מַאן דְּאָמַר מֻתָּר – נַעֲשֶׂה כְּטֶבֶל שֶׁתִּקְנוֹ שׁוֹגֵג.

מַאן דְּאָמַר מֻתָּר, מַהוּ לְשְׁתַמֵּשׁ עַל גַּב מְקוֹמָהּ? כָּךְ אָנוּ אוֹמְרִים: אָסוּר לְשְׁתַמֵּשׁ עַל גַּבֵּי קַרְקַע.

הֲלָכָה ד' מַתְנִי' – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹלִיכִין אֶת הַסַּלָּם מִשּׁוֹבָךְ לְשׁוֹבָךְ, אֲבָל מַטֶּהוּ מֵחַלּוֹן לַחַלּוֹן. וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: לֹא יִטּוֹל אָדָם אֶלָּא אִם כֵּן נִעֲנַע מִבְּעוֹד יוֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עוֹמֵד וְאוֹמֵר זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל.

גְּמָרָא – יְהוּדָה בֶּן רַבִּי חִיָּה נְפַק לְבָרָא, שְׁאָלוֹן לֵיהּ: סֻלָּם עַל עֲלִיָּה מַהוּ? אָמַר לוֹן: שָׁרֵי.

כַּד דַּאֲתָא גַּבֵּי אֲבוּהּ, אָמַר לֵיהּ: מַה מַעֲשֶׂה בָּא לְיָדֶיךָ? אָמַר: הִתַּרְתִּי לָהֶן סֻלָּם שֶׁל עֲלִיָּה.

וַאֲקִים תַּנַּיי קוֹמוֹי וְתָנָא: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּסֻלָּם שֶׁל שׁוֹבָךְ, אֲבָל בְּסֻלָּם שֶׁל עֲלִיָּה – אָסוּר.

מַה בֵּין סֻלָּם שֶׁל שׁוֹבָךְ מַה בֵּין סֻלָּם שֶׁל עֲלִיָּה? אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא: סֻלָּם שֶׁל שׁוֹבָךְ, אִם עָשָׂה הוּא מְלַאכְתּוֹ מֵאֶתְמוֹל בְּחִישִׁין הֵן. סֻלָּם שֶׁל עֲלִיָּה – יָכוֹל הוּא לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ מֵאֶתְמוֹל.

אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בוֹן: סֻלָּם שֶׁל שׁוֹבָךְ יָכוֹל הוּא לַעֲמֹד

[דף ה' ע"ב]

עָלָיו וְלַעֲשׂוֹת מִלַּאכְתּוֹ, סָלְקָא שֶׁל עֲלֵיהָ אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד עָלָיו וְלַעֲשׂוֹת מִלַּאכְתּוֹ,

סָלְקָא שֶׁל שׁוֹבָךְ שֶׁהוּא עוֹלֶה בּוֹ לַעֲלֵיהָ, סָלְקָא שֶׁל עֲלֵיהָ שֶׁהוּא עוֹלֶה בּוֹ לַשּׁוֹבָךְ.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים לֹא יִטּוֹל אֶלָּא אִם כֵּן נִעֲנַע מִבְּעוֹד יוֹם. מְחַלְּפָה שִׁיטָתוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: וְעוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עוֹמֵד הוּא אָדָם עַל הַמּוּקְצֶה עֶרֶב שַׁבָּת בַּשְּׁבִיעִית וְאוֹמֵר: מִיכַּן אֲנִי אוֹכֵל לְמָחָר. וְרַבִּי לִיעֶזֶר לָאו שַׁמְתִּי הוּא?! חֹמֶר הוּא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים:

בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: עוֹמֵד וְאוֹמֵר זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל. מְחַלְּפָה שִׁיטָתוֹן דְּרַבָּנָן, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: 'וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, עַד שֶׁיְּרַשֵּׁם וְיֹאמַר מִיכַּן וְעַד כָּאן'. וְהָכָא אֵינוֹן אָמְרִין הָכֵן?

עוֹד אֵינוֹן אִית לְהוֹן חֹמֶר הוּא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים.

אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בוֹן: לֵוִי מַקַּשׁ עַל שׁוֹבְכִיָּה, וְאָמַר: יְזָכֶה לִי שׁוֹבְכִי לְמָחָר.

הֲלָכָה ה' מַתְנִי' – זִמֵּן שְׁחוֹרִים וּמָצָא לְבָנִים, לְבָנִים וּמָצָא שְׁחוֹרִים, שְׁנַיִם וּמָצָא שְׁלֹשָׁה – אֲסוּרִין. שְׁלֹשָׁה וּמָצָא שְׁנַיִם – מֻתָּרִין.

[דף ו' ע"א]

בְּתוֹךְ הַקֵּן וּמָצָא לִפְנֵי הַקֵּן – אֲסוּרִין. וְאִם אֵין שָׁם אֶלָּא הֵם – חֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין.

גְּמָרָא – מַתְנִיתָא דְּרַבִּי, דְּתָנֵי, מְאתַיִם וּמָצָא מָנָה – מָנָה מַנָּח וּמִנָּה מֻטָּל; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חֻלִּין.

תַּמָּן תְּנִינַן: הָאוֹמֵר לִבְנוֹ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בְּזוּזִית זוֹ וּמָצָא בְּזוּזִית אַחֶרֶת – חֲרֵי אֵלּוּ חֻלִּין. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יָסָא, דְּרַבִּי הִיא, דְּתָנֵי: מְאתַיִם וּמָצָא מָנָה – מָנָה מַנָּח וּמָנָה מֻטָּל; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חֻלִּין.

חָזַר וְאָמַר: דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. שַׁנְיָא בַּגּוֹזָלִים שֶׁדַּרְכָּן לִפְרֹחַ.

וְהָא תָּנֵי רַבִּי חֲלַפְתָּא בַּר שָׁאוּל: הוּא הַדָּבָר בַּגּוֹזָלִים הוּא הַדָּבָר בְּבֵיצִים, הָוֵי דְּרַבִּי הִיא.

אָמַר רַבִּי יוֹסָה: תַּמָּן אָבִיו הֵנִיחַ וּבְנוֹ מָצָא, בְּרַם הָכָא הוּא הֵנִיחַ הוּא מָצָא. רַבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן אָמַר קוֹמֵי רַבִּי יָסָה בְּשֵׁם רַבִּי אַחָא, הוֹרֵי רַבִּי בָּא בַּר זִבְדָּא בְּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי כַּהֲדָא דְּרַבִּי.

אָמַר רַבִּי יוּדָן: הֲדָא דְּאַתְּ אָמַר בְּשֶׁהָיוּ שָׁם שְׁתֵּי קִינִּים, אֲבָל אִם אֵין שָׁם אֶלָּא קַן אֶחָד – לֹא בְּדָא.

וְהָא תְּנִינַן אִם אֵין שָׁם אֶלָּא הֵן – הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר בּוֹן: בְּשֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא גּוֹזָל אֶחָד בִּלְבַד, קַן אַחַת שְׁחוֹרִים בִּלְבַד.

שְׁמוּאֵל אָמַר: הַמַּלְחֵם אֶת הַתְּרִיסִין בְּיוֹם טוֹב – חַיָּב מִשּׁוּם בּוֹנֶה. וְקַשְׁיָא, דָּבָר שֶׁאֵלּוּ עָשׂוּ בַּשַּׁבָּת חַיָּב חַטָּאת,

[דף ו' ע"ב]

בֵּית הִלֵּל מַתִּירִין אַף לְהַחֲזִיר. רַבִּי חֲנַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הִתִּירוּ סוֹפוֹ מִפְּנֵי תְּחִלָּתוֹ, שֶׁאִם אוֹמֵר אַתְּ לוֹ שֶׁלֹּא יַחֲזִיר, אַף הוּא אֵינוֹ פּוֹתֵחַ.

וְלֹא יִפְתַּח! אַף הוּא מְמַעֵט בְּשִׂמְחַת יוֹם טוֹב. אָמַר רַבִּי אַחָא: מַחֲזִיר, וּבְלִבַּד שֶׁלֹּא יַחֲזִיר כָּל צוֹרְכּוֹ.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן: בְּשֶׁאֵין שָׁם פֶּתַח, אֲבָל יֵשׁ שָׁם פֶּתַח – מִשְׁתַּמֵּשׁ דֶּרֶךְ הַפֶּתַח.

הֲלָכָה ו' מַתְנִי' – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין נוֹטְלִין אֶת הַעֲלִי לְקַצֵּב עָלָיו בָּשָׂר, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין נוֹתְנִין אֶת הָעוֹר לִפְנֵי הַדְּרִיסָה, וְלֹא יַגְבִּיהֶנּוּ אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עָלָיו בָּשָׂר, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מְסַלְּקִין אֶת הַתְּרִיסִין בְּיוֹם טוֹב, וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין אַף לְהַחֲזִיר.

גְּמָרָא – הָא שֶׁלֹּא לְקַצֵּב עָלָיו בָּשָׂר אָסוּר, הֲדָא הִיא דְּאָמַר רַבִּי חִנְנָה בַּר שֶׁלֶמְיָה בְּשֵׁם רַב: מוֹדִין חֲכָמִים לְרַבִּי נְחֶמְיָה בְּזֵיירָה וּ'מְזוֹרָה' וּ'בוּכְנָה', בְּ'זֵיירָה' הוּ עָצַר בֵּיהּ, וּ'מְזוֹרָה' הוּ חָבַט בֵּיהּ, וּ'בוּכְנָה' הוּ כְּתַת בֵּיהּ.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין נוֹתְנִין אֶת הָעוֹר. שָׁוִין שֶׁלֹּא יְגָרְדֶנּוּ,

מַה אָנָן קָיְימִין? אִם בְּמִחֲבָר לוֹ, כְּגוּפוֹ הוּא! אִם בְּפָרוּשׁ, הֲדָא הִיא דְּאָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא, חִינָּא קַרְתַּחְיֶה בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: דִּיסִיקְיָא שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכָהּ מָעוֹת – נוֹתֵן עָלֶיהָ כִּכַּר וּמְטַלְטְלָהּ.

כַּהֲדָא

[דף ז' ע"א]

אַנְטִיכִי נְפָלַת עַל רַבִּי יִרְמְיָה בְּשׁוּבְתָא, וְהַשַּׁבּוֹן עֲלֵיהּ וְרִימוּנֵיהּ,

לֹא שָׁהֲלָכָה כְּרַבִּי הוֹשַׁעְיָה, אֶלָּא בְּגִין רַבִּי יִרְמְיָה דְּלֹא יְסָבָּן:

שָׁוִין שֶׁלֹּא יְמַלְּאֶנּוּ. תָּנֵי, אֲבָל הוּא מוֹלֵחַ עָלָיו בָּשָׂר לְצָלִי.

חַבְרַיָּא בְּשֵׁם רַב: מוֹלֵחַ הוּא אָדָם דָּבָר מְרֻבֶּה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לוֹכַל מִמֶּנּוּ אֶלָּא דָּבָר מְמֻעָט.

רַבִּי אַחָא בְּשֵׁם רַב: מוֹלֵחַ וּמַעֲרִים מוֹלֵחַ וּמַעֲרִים, מָלַח הָכָא וּמָלַח הָכָא, עַד דּוּ מָלַח כּוּלֵּיהּ.

הֲלָכָה ז' מַתְנִי' – בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹצִיאִין לֹא אֶת הַקֶּטֶן וְלֹא אֶת הַלּוּלָב וְלֹא אֶת סֵפֶר תּוֹרָה לִרְשׁוּת הָרַבִּים וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין.

גְּמָרָא – הָא גָּדוֹל – אָסוּר.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן, אָמַר: אֲפִילוּ גָּדוֹל מַמָּשׁ. וְלֵיידָא מִילָּה תִּנְינַן ׳קָטָן׳? בָּא לְהוֹדִיעֲךָ כֹּחָן שֶׁל בֵּית שַׁמַּאי, עַד אֵיכָן הָיוּ מַחֲמִירִין.

שְׁמוּאֵל מִיטְּעַן מֵעֲרֶם לְעֶרֶם. אָמַר רַבִּי זְעֵירָה קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה: נֹאמַר דַּהֲוָה אִסְתְּנִים.

אָמַר לֵיהּ: בְּרִי הֲוָה מִינֵּי וּמִינָּן.

תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּי רַבִּי יוֹסָה אוֹמֵר: אֲבָנִים שֶׁיִּשַּׁבְנוּ עֲלֵיהֶן בְּנַעֲרוּתֵינוּ עָשׂוּ עִמָּנוּ מִלְחָמָה בְּזִקְנוּתֵנוּ.

רַבִּי יוֹנָה מְפַקֵּד לְחָבְרַיָּא, לֹא תִיתְבוּן לְכוֹן עַל מַסְטוֹבְיְיתָא בְּרַיְיתָא דְּסַדְרָה דִּבֵּר עִוֶּלָא דְּאִינּוּן צְנִינִין . רַב מְפַקֵּד לְתַלְמִידוֹי, לֹא תִיתְבוּן לְכוֹן עַל טַבְלָה בָּרַיְיתָא דְּסַדְרָה דְּאַפֵּי דְּאִינּוּן צְנִינִין .

רַבִּי אַבָּהוּ הֲוָה נָחַת מִפְּחֵי בְּהָדֵין דִּימוֹסִין דְּטִיבֶּרְיָה, וַהֲוָה מִיסְתַּמִּיךְ עַל תְּרֵין גּוּתָנִין, שַׂרְעוּ וְזַקְפוּן שַׂרְעִין וְזַקְפוּן . אָמְרִין לֵיהּ: מַהוּ הָכֵין? אָמַר לוֹן: שְׁמַרְתִּי כֹּחִי לְזִקְנוּתִי.

רַב הוּנָה לֹא נָחַת לְבֵית וַוּעָדָא, רַב קְטִינָא שָׁאֵיל: לֹא כֵּן תָּנֵי, מְטַלְטְלִין אֶת הָאִיסְתְּנִיסִין?

רַב חוּנָה הוֹרֵי לְרֵישׁ גָּלוּתָא לָצֵאת בְּכִפָּא. רַב חִסְדָּא בָּעֵי, לֹא כֵּן תָּנֵי אֵין יוֹצְאִין בְּכִפָּא, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים?

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הָאוֹמֵר: ׳הֲרֵי עָלַי שַׁרְבִּיט מְלֹא קוֹמָתוֹ׳ - מֵבִיא מְלֹא קוֹמָתוֹ שַׁרְבִּיט שֶׁאֵינוֹ נִכְפָּף. מַעֲשֶׂה בְאִמָּהּ שֶׁל רִימַטְיָא, שֶׁהָיְתָה בִּתָּהּ חוֹלָה, וְאָמְרָה: אִם תַּעֲמֹד בִּתִּי מֵחֳלְיָהּ אֶתֵּן מִשְׁקָלָהּ זָהָב, עָמְדָה מֵחֳלְיָהּ, עָלְתָה לִירוּשָׁלַיִם וְשָׁקְלָתָהּ זָהָב.

ב. ׳מִשְׁקַל יָדִי עָלַי׳ - נוֹתֵן עַד הָאָצִיל. ׳מִשְׁקַל רַגְלִי עָלַי׳ - נוֹתֵן עַד הָאַרְכֻּבָּה, כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מֵבִיא חָבִית מְלֵאָה מַיִם, מַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ עַד הָאָצִיל - מַכְנִיס רַגְלוֹ לְתוֹכוֹ, וּמֵבִיא בְּשָׂר חֲמוֹר גִּידִים וַעֲצָמוֹת, שׁוֹקֵל וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ, בָּשָׂר כְּנֶגֶד בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת כְּנֶגֶד עֲצָמוֹת, וְאַף שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֵכֶר לַדָּבָר (יחזקאל כג, כ): ״אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם״; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: הֵיאַךְ אֶפְשָׁר לְכַוֵּן בָּשָׂר כְּנֶגֶד בָּשָׂר וַעֲצָמוֹת כְּנֶגֶד עֲצָמוֹת? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: אוֹמְדִין אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: עַד שֶׁאוֹמְדִין אוֹתוֹ - יֶאֱמַד אֶת הַיָּד, כַּמָּה הִיא שׁוֹקֶלֶת? וְאֶת הָרֶגֶל כַּמָּה הִיא שׁוֹקֶלֶת?

ג. ׳חֲצִי עֶרְכִּי עָלַי׳ - נוֹתֵן חֲצִי עֶרְכּוֹ; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְנוֹתֵן עֶרֶךְ כֻּלּוֹ. ׳חֲצִי דָּמִי עָלַי׳ - נוֹתֵן חֲצִי דָּמוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְנוֹתֵן דְּמֵי כֻלּוֹ.

ד. הָאוֹמֵר עֶרְכּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי עָלַי, מֵת הַנֶּעֱרָךְ - הַמַּעֲרִיךְ חַיָּב.

ה. חֹמֶר בַּדָּמִים שֶׁאֵין בַּעֲרָכִין, וּבַעֲרָכִין שֶׁאֵין בַּדָּמִים. שֶׁהַדָּמִים נוֹהֲגִין בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה בַּחַיִּים, וּבִשְׁחוּטִין בַּשְּׁלֵמִים וּבָאֲבָרִים, וּבְאֵין שָׁלֹא מִן הַשֵּׁגֹ יָד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּעֲרָכִין. חֹמֶר בַּעֲרָכִין, שֶׁעֲרָכִין יֵשׁ לָהֶן קְצָבָה מִן הַתּוֹרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּדָּמִים. ׳הָאוֹמֵר עֶרֶךְ פְּלוֹנִי עָלַי׳ וָמֵת - חַיָּב, ׳דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ עָלַי׳ וָמֵת׳ - חַיָּב. ׳דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ עָלַי׳ - וָמֵתָה בְּהֵמָה - הַנּוֹדֵר חַיָּב.

הַשָּׁלֵם

ו. חֹמֶר בָּאָדָם שֶׁאֵין בַּבְּהֵמָה, וּבַבְּהֵמָה שֶׁאֵין בָּאָדָם. שֶׁהָאוֹמֵר: ׳דְּמֵי בְּהֵמָה זוֹ עָלַי׳ - מֵתָה חַיָּב. ׳דְּמֵי פְּלוֹנִי זֶה עָלַי וָמֵת׳ - פָּטוּר. חֹמֶר בַּעֲרָכִין שֶׁנּוֹהֲגִים בָּאָדָם וְאֵין נוֹהֲגִים בַּבְּהֵמָה.

ז. הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֶׂה יְדֵי אִשְׁתּוֹ - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה לָהּ פַּרְנָסָה מִתּוֹכָן, וְהַשְּׁאָר הֶקְדֵּישׁ. הַמַּקְדִּישׁ מַעֲשֶׂה יְדֵי עַבְדּוֹ - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה לוֹ פַּרְנָסָה מִתּוֹכָן, וְהַשְּׁאָר הֶקְדֵּישׁ. הַמַּקְדִּישׁ אֶת עַצְמוֹ - הֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה וְאוֹכֵל, לֹא הֶקְדֵּישׁ אֶלָּא דָּמָיו. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל עֶבֶד זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הוּא וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁתְּפִין בּוֹ. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲמוֹר זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הוּא וְהֶקְדֵּשׁ שֶׁתְּפִין בּוֹ. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל עֶבֶד מְכוּר לְךָ׳ - מַשְׁלִימִין בֵּינֵיהֶן. ׳רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲמוֹר זֶה מָכוּר לְךָ׳ - מַשְׁלִימִין בֵּינֵיהֶן. ׳רֹאשָׁהּ שֶׁל פָּרָה זוֹ מָכוּר לְךָ׳ - לֹא מָכַר אֶלָּא רֹאשָׁהּ. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ אָמַר: ׳רֹאשָׁהּ שֶׁל פָּרָה זוֹ הֶקְדֵּישׁ׳ - לֹא הֶקְדִּישׁ אֶלָּא רֹאשָׁהּ. ׳שׁוֹר זֶה עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר עוֹלָה וּמוּעָלִין בּוֹ, וְאֵין חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳שׁוֹר זֶה עָלַי עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר עוֹלָה וּמוּעָלִין בּוֹ, וְחַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי שׁוֹר זֶה עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר חֹלִין, וְאֵין מוּעָלִין וְאֵין חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי שׁוֹר זֶה עָלַי עוֹלָה׳ - הַשּׁוֹר חֹלִין וְאֵין מוּעָלִין בּוֹ. ׳בֵּית זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת הֶקְדֵּשׁ וּמוּעָלִין בּוֹ וְאֵין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳בַּיִת זֶה עָלַי הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת הֶקְדֵּשׁ וּמוּעָלִין בּוֹ וְחַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי בַּיִת זֶה הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת חֹלִין וְאֵין חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ. ׳דְּמֵי בַּיִת זֶה עָלַי הֶקְדֵּשׁ׳ - הַבַּיִת חֹלִין וְאֵין מוּעָלִין בּוֹ, אֲבָל חַיָּבִין בְּאַחֲרָיוּתוֹ.

ח. חַיָּבֵי נְדָרִים וּנְדָבוֹת, וְהָעֲרָכִין, וְהַדָּמִים, וְהֶקְדֵּשׁוֹת - בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן. וְאִם מֵתוּ - הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִים לְהָבִיא. חַיָּבֵי חַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת וְהַדָּמִים - אֵין בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן, וְאִם מֵתוּ - אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לְהָבִיא, וְהַדָּמִים שֶׁנִּישׁוֹמוּ - הֲרֵי הֵן כַּעֲרָכִין, עוֹלוֹת הַבָּאוֹת עִם חַטָּאוֹת, בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן, וְאִם מֵתוּ - הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לְהָבִיא. הֵבִיא חַטָּאתוֹ וְלֹא הֵבִיא עוֹלָתוֹ -

תּוֹסֶפְתָּא

בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין עָלֶיהָ, וְאִם מֵתוּ - עַל הַיּוֹרְשִׁין לְהָבִיא רְאָיָה. הֵבִיא עוֹלָתוֹ וְלֹא הֵבִיא חַטָּאתוֹ - אֵין בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין עָלֶיהָ, וְאִם מֵתוּ - אֵין הַיּוֹרְשִׁין חַיָּבִין לְהָבִיא.

ט. חַיְבֵי עוֹלוֹת, וְהַדְּמִין, וּשְׁלָמִין, וַעֲרָכִין, וַחֲרָמִין, וְהַקְּדָשׁוֹת, נְדָרִים וּנְדָבוֹת, וְחַטָּאוֹת וַאֲשָׁמוֹת, וּצְדָקוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, וְלֶקֶט שִׁכְחָה וּפֵאָה, וּבְכוֹר, וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, וְהַפֶּסַח - כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶן שְׁלֹשָׁה רְגָלִים עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם "בַּל תְּאַחֵר". רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: שְׁלֹשָׁה רְגָלִים כְּסִדְרָן וְחַג הַמַּצּוֹת רִאשׁוֹן. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁעָבַר עָלָיו חַג הַסְּכּוֹת - עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם "בַּל תְּאַחֵר". וְאֶחָד הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְאֶחָד כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁהַקְּדִישָׁן שָׁנָה שֶׁל רְגָלִים, וּרְגָלִים שֶׁל שָׁנָה - עוֹבֵר עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם "בַּל תְּאַחֵר".

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק רְבִיעִי

א. שׁוּם הַיְתוֹמִין שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְשׁוּם הַקְּדֵשׁ שִׁשִּׁים יוֹם, וּמַכְרִיזִין בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב, בְּהַכְנָסַת פּוֹעֲלִין וּבְהוֹצָאַת פּוֹעֲלִין, אוֹמְדִין כַּמָּה סִימָנֵיהָ, כַּמָּה הָיְתָה יָפָה, וְכַמָּה הוּא רוֹצֶה לִפְדּוֹת עַל מְנָת לִתֵּן לְאִשָּׁה כְּתֻבָּתָהּ וּלְבַעַל חוֹב אֶת חוֹבוֹ, כְּשֵׁם שֶׁהֲדְיוֹט קָדַם אֶת הֲדְיוֹט - הֲרֵי זוֹ קְדִימָה לְעוֹלָם, כָּךְ הֲדְיוֹט קָדַם אֶת הַגָּבוֹהַּ - הֲרֵי זוֹ קְדִימָה לְעוֹלָם. מְטַלְטְלִין שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, וְנָטַע רְבָעִי, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - דָּמָיו יְדוּעִין, נִפְדִּין עַל פִּי שְׁלֹשָׁה לָקוֹחוֹת וְלֹא עַל פִּי שְׁלֹשָׁה שֶׁאֵינָן לָקוֹחוֹת. מוּם שֶׁבְּגָלוּי - הֲרֵי זֶה יִשָּׁחֵט עַל פִּי בְּנֵי הַכְּנֶסֶת; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֲפִלּוּ רַגְלוֹ קְטוּעָה וְעֵינוֹ סְמוּיָה - לֹא יִשָּׁחֵט אֶלָּא עַל פִּי מָמְחֶה.

ב. הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַבְּהֵמָה וָמֵתָה - יֵשׁ לָהּ פִּדְיוֹן. הַמַּקְדִּישׁ אֶת הַמֵּתָה - אֵין לָהּ פִּדְיוֹן. הַפּוֹדֶה מִיַּד הֶקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא בִּקְּרֶת - הֶקְדֵּשׁ פָּדוּי, שֶׁיַּד הֶקְדֵּשׁ עַל הָעֶלְיוֹנָה. פָּרָה זוֹ תַּחַת פָּרָה שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, וְטַלִּית זוֹ תַּחַת טַלִּית שֶׁל הֶקְדֵּשׁ - הֶקְדֵּשׁ פָּדוּי, שֶׁיַּד הֶקְדֵּשׁ עַל הָעֶלְיוֹנָה. פָּרָה זוֹ בַּחֲמִשִּׁים סְלָעִים תַּחַת פָּרָה שֶׁל הֶקְדֵּשׁ, טַלִּית זוֹ בְּחֲמֵשׁ סְלָעִים תַּחַת טַלִּית שֶׁל הֶקְדֵּשׁ - רִאשׁוֹנָה טְעוּנָה חֹמֶשׁ, וּשְׁנִיָּה אֵין טְעוּנָה חֹמֶשׁ, מְשָׁכוֹ וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּמָאתַיִם - הֲרֵי זֶה נוֹתֵן מָאתַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כז, יט): "וְנָתַן אֶת הַכֶּסֶף וְקָם לוֹ". אִם נָתַן הַכֶּסֶף - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ, וְאִם לָאו - אֵינוֹ שֶׁלּוֹ. מְשָׁכוֹ בֵּית דִּין וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּמָנֶה - הֲרֵי זֶה נוֹתֵן מָאתַיִם, שֶׁאֲמִירָתוֹ לַגָּבוֹהַּ כְּמִסִּירָתוֹ לְהֶדְיוֹט. פְּדָאוֹ בְּמָנֶה, וְלֹא הִסְפִּיק לְמָשְׁכוֹ, עַד שֶׁעָמַד בְּמָאתַיִם - מַה שֶּׁפָּדָה פָּדוּי, פְּדָאוֹ בְּמָאתַיִם וְלֹא הִסְפִּיק לְמָשְׁכוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּמָנֶה, מַה שֶּׁפָּדָה פָּדוּי, שֶׁהֶקְדֵּשׁ, פְּדִיָּתוֹ הִיא מְשִׁיכָתוֹ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמְרִים: אַף מַעֲשֵׂר שֵׁנִי - פְּדִיָּתוֹ הִיא מְשִׁיכָתוֹ.

ג. הַמַּקְדִּישׁ אֶת נְכָסָיו וְנָתַן עֵינָיו לְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: יְדִירָנָה הֲנָאָה וְגוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ מִן הֶקְדֵּשׁ, וְאִם רָצָה לְהַחֲזִיר - יַחֲזִיר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִם רָצָה לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אִם רָצָה לְהַחֲזִיר - לֹא יַחֲזִיר. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר כִּדְבְרֵי בֵית שַׁמַּאי, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כִּדְבְרֵי בֵית הִלֵּל. הִקְדִּישׁ תִּשְׁעִים מָנֶה, וְהָיָה חוֹבוֹ מֵאָה מָנֶה - מוֹסִיף אֶת דִּינָר וּפוֹדֶה מִיַּד הֶקְדֵּשׁ, אֲפִלּוּ בְּדִינָר, שֶׁאֵין הֶקְדֵּשׁ יוֹצֵא מִידֵי פְּדִיּוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִם הָיָה חוֹבוֹ מְרֻבֶּה עַל הֶקְדֵּשׁוֹ - לֹא הִקְדִּישׁ כְּלוּם, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ "חַיְבֵי הֶקְדֵּשׁוֹת בֵּית דִּין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ", וְנוֹתְנִין לוֹ מָזוֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם וּכְסוּת שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ - בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁבֵּית דִּין נִזְקָקִין לָהֶן. נוֹתְנִין מִטָּה מַצַּעַת, סַנְדָּלָיו וּתְפִילָּיו. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: אִם הָיָה אִכָּר - נוֹתְנִין לוֹ צְמָדוֹ. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲמֹר - נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי חֲמוֹרִים. הַמַּקְדִּישׁ אֶת נְכָסָיו, וְהָיוּ בָּהֶן עֲבָדִים, אֵין אוֹמְרִים לְהָאֲכִיל אֶת הָעֲבָדִים וּלְהַלְבִּישָׁם שֶׁיְּבִיאוּ דָּמִים הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ מַרְגָּלִיּוֹת בִּכְפַר קָטָן, אֵין לַהֶקְדֵּשׁ אֶלָּא מִקּוֹמוֹ וּשְׁעָתוֹ.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

ד. אֵין מַקְדִּישִׁין לִפְנֵי יוֹבֵל פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים שֶׁל תְּבוּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה, יח): ״וְחִשַּׁב לוֹ הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּסֶף עַל פִּי הַשָּׁנִים״, הָא לֹא הִקְדִּישׁוֹ בְּיוֹבֵל - הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. שָׁנִים אֵין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם, לֹא כְּשֵׁם שֶׁאֵין מַקְדִּישִׁין פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם, כָּךְ אֵין גּוֹאֲלִים פָּחוֹת מִשְּׁתַּיִם, תַּלְמוּד לוֹמַר (ויקרא כה, יח): ״וְנִגְרַע מֵעֶרְכֶּךָ״ - אֲפִלּוּ שָׁנָה. נִמְצֵאתָ אוֹמֵר, יוֹבֵל אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע שָׁנִים, אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע סְלָעִים, אַרְבָּעִים וְתֵשַׁע פּוּנְדְיוֹת, אָכְלָה הַקְדֵּשׁ בְּעֶשֶׂר וּבְחָמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים - נוֹתֵן סֶלַע וּפוּנְדְיוֹן לְשָׁנָה.

ה. הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֶה בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל - נוֹתֵן בֵּית זֶרַע חֹמֶר שְׂעוֹרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף. בֵּית זֶרַע חֹמֶר שְׂעוֹרִים, אֲבָל לֹא בִּמְדָּה. אֶחָד שָׂדֶה וְאֶחָד שְׂדֵה אִילָן, וְאֶחָד שְׂדֵה קָנִים, בַּמְּדָה הַזֹּאת פָּחוֹת מִכֵּן אוֹ יוֹתֵר עַל כֵּן - נוֹתֵן לְפִי חֶשְׁבּוֹן. הָיוּ שָׁם בְּקָעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים - הֲרֵי הֵן אֵין מְקֻדָּשִׁין וְנִמְדָּדִין עִמָּהּ, פָּחוֹת מִכֵּן נִמְדָּדִין עִמָּהּ וּמְקֻדָּשִׁין, הַבַּיִת וְהַבּוּרְגָנִין, וְהַמִּגְדָּל וְהַשּׁוֹבָךְ שֶׁבְּתוֹכָהּ - הֲרֵי הֵן נִמְדָּדִין עִמָּהּ, כְּשֵׁהֵן נִפְדִּין - נִפְדִּין כְּבָתֵּי חֲצֵרִים. הִקְדִּישׁ אֶת הַשָּׂדֶה וְחָזַר וְהִקְדִּישׁ אֶת הָאִילָן, כְּשֶׁהוּא פּוֹדֶה - פּוֹדֶה אֶת הָאִילָן בִּפְנֵי עַצְמוֹ וְאֶת הַשָּׂדֶה כִּשְׂדֵה אֲחוּזָה.

ו. הִקְדִּישׁוֹ וּגְאָלָהּ - אֵין יוֹצֵא מִיָּדוֹ בַּיּוֹבֵל. גְּאָלָהּ - יוֹצֵא לְאָבִיו בַּיּוֹבֵל. גְּאָלָהּ אַחֵר, אוֹ אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים, גְּאָלָהּ מִיָּדוֹ - אֵינוֹ יוֹצֵא לוֹ בַּיּוֹבֵל. אֵין לְךָ קָם תַּחַת הָאָב לְיִעוּדָה וּלְעֶבֶד עִבְרִי וְלִשְׂדֵה אֲחוּזָה, אֶלָּא הַבֵּן בִּלְבַד. הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִגְאָלָה - הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ וְנוֹתְנִין לוֹ אֶת דָּמֶיהָ; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נִכְנָסִין וְלֹא נוֹתְנִין אֶלָּא נִקְרֵאת שְׂדֵה רְטוֹשִׁין, עַד יוֹבֵל שֵׁנִי. הִגִּיעַ יוֹבֵל שֵׁנִי וְלֹא נִגְאָלָה - נִקְרֵאת שְׂדֵה רְטוֹשִׁין רְטוֹשִׁין, עַד יוֹבֵל שְׁלִישִׁי. לְעוֹלָם אֵין הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ עַד שֶׁיִּגָּאֲלֶנָּה אַחֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֲבָל בִּשְׂדֵה מִקְנָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל - מַקְדִּישִׁין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ, וְגוֹאֲלִין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל. שָׂדֶה הַיּוֹצֵא מִיַּד הֶקְדֵּשׁ לַכֹּהֲנִים בַּיּוֹבֵל - הֲרֵי הִיא כִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם בַּשָּׂדֶה, בְּעָרֵי מִגְרְשֵׁיהֶן - מַקְדִּישִׁין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ. וְגוֹאֲלִים בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל, שָׂדֶה הַיּוֹצֵא מִיַּד הֶקְדֵּשׁ לַכֹּהֲנִים - הֲרֵי הִיא כִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל. הַכֹּהֲנִים וּלְוִיִּם בִּשְׂדֵה אֲחוּזָתָן בְּעָרֵי מִגְרְשֵׁיהֶן - מַקְדִּישִׁין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ, וְגוֹאֲלִין בְּכָל שָׁעָה שֶׁיִּרְצוּ. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל.

ז. כֹּהֵן שֶׁיָּרַשׁ אֶת אֲבִי אִמּוֹ, וְכֵן בֶּן לֵוִי נָתִין וּמְמְזֵר בִּשְׂדֵה אֲבוֹתָיו - הֲרֵי הוּא כִּשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

ח. הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵינוֹ יוֹבֵל, אוֹמְרִים לוֹ: ׳פְּדֵה אַתָּה רִאשׁוֹן׳, שֶׁהַבְּעָלִים נוֹתְנִים חֹמֶשׁ, וְכָל אָדָם אֵין נוֹתֵן חֹמֶשׁ. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהִקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ מִפְּנֵי רָעָתָהּ. אָמְרוּ לוֹ: ׳פְּדֵה אַתָּה רִאשׁוֹן׳ - הֲרֵי שֶׁלִּי בְּאַסָּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֲפִלּוּ לֹא אָמַר זֶה אֶלָּא כְּבִיצָה, אָמַר לוֹ הִגִּיעַתְהוּ, שֶׁהֶקְדֵּשׁ נִפְדֶּה בְּכֶסֶף וּבְשֶׁוֶה כֶּסֶף. אָמַר אֶחָד: הֲרֵי שֶׁלִּי בְּעֶשֶׂר סְלָעִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד, אוֹמֵר בִּשְׁלֹשִׁים וְאֶחָד אוֹמֵר בְּאַרְבָּעִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשִּׁים, חָזַר בּוֹ שֶׁל חֲמִשִּׁים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֲשָׂרָה סְלָעִים וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו, חָזַר בּוֹ שֶׁל אַרְבָּעִים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֶשֶׂר סְלָעִים וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו. חָזַר בּוֹ שֶׁל שְׁלֹשִׁים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֶשֶׂר סְלָעִים וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו, חָזַר בּוֹ שֶׁל עֶשְׂרִים - נוֹטְלִין הֵימֶנּוּ עֶשֶׂר סְלָעִים, וּמַחְזִירִין אֶת הַמַּקָּח שֶׁלְּפָנָיו, חָזְרוּ בָּהֶן כֻּלָּם, אִם נָטְלוּ מִכֻּלָּם עֶשֶׂר עֶשֶׂר הַמַּקָּח תָּפוּס לָרִאשׁוֹן.

ט. הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵה אֲחוּזָתוֹ שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל, בֵּיתוֹ וּמִטַּלְטְלִין, בֵּין בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל וּבֵין שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל - כּוֹפִין אֶת

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הַבְּעָלִים לִפְתֹּחַ רִאשׁוֹן. אָמַר אֶחָד - הֲרֵי שְׁלִי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ. עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע, בְּעֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנָה. בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן עֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה. בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ - כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים לִתֵּן שְׁלֹשִׁים. פָּחוֹת מִכֵּן - אֵין כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים, שֶׁאֵין כּוֹפִין אֶת הַבְּעָלִים אֶלָּא כְּנֶגֶד חֹמֶשׁ. רָצוּ הַבְּעָלִים לִגְאוֹל - הָרְשׁוּת בְּיָדָן, נוֹתְנִין שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד דִּינָר. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: יֵשׁ חֹמֶשׁ לְתוֹסֶפֶת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: אֵין חֹמֶשׁ לְתוֹסֶפֶת.

י. אֵין לְאָדָם לְהַקְדִּישׁ אֶת כָּל נְכָסָיו, אִם הִקְדִּישׁ אֶת כֻּלָּן - הֲרֵי הֵן מֻקְדָּשִׁין. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהַחֲרִים אֶת כָּל נְכָסָיו, וְאִם הֶחֱרִים אֶת כֻּלָּן - הֲרֵי הֵן מְחֹרָמִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר (וַיִּקְרָא כז, כח): "מֵאָדָם" - וְלֹא כָל אָדָם. "מִבְּהֵמָה" - וְלֹא כָל בְּהֵמָה. "מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ" - וְלֹא כָל שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ. לְפִיכָךְ אִם הִקְדִּישׁ אֶת כֻּלָּן - הֲרֵי הֵן מֻקְדָּשִׁים. וְאִם הֶחֱרִים אֶת כֻּלָּן - אֵין מְחֹרָמִים. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: אִם לַגְּבוֹהַּ אֵין אָדָם רַשַּׁאי לְהַחֲרִים אֶת נְכָסָיו, שֶׁחָס הַמָּקוֹם עָלָיו, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אָדָם חַיָּב לְהָיוֹת חָס עַל נְכָסָיו. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יב, כ): "כִּי יַרְחִיב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ" וְגוֹ', אִי אֶפְשָׁר שֶׁהַבָּשָׂר מַבְאִישׁ בִּקְדֵרָה, וְהַלֹּא תֹּאכְלוּ, הָא אֵינוֹ אוֹמֵר (דְּבָרִים יב, כ): "וְאָמַרְתָּ אֹכְלָה בָּשָׂר", אֶלָּא לְתַאֲבוֹן, יָכוֹל הוּא לוֹקֵחַ מִן הַשּׁוּק וְאוֹכֵל, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים יב, כא): "וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ וְאָכַלְתָּ", יָכוֹל יִכָּנֵס בְּהֶן וְיִשְׁחָטֵם כֻּלָּם, וַיַּעֲלֵם? תַּלְמוּד לוֹמַר "מִבְּקָרְךָ" וְלֹא כָל בְּקָרְךָ, "מִצֹּאנְךָ" וְלֹא כָל צֹאנְךָ. וְכֵן הָיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֶשְׂרָה מָנֶה - מִתְעַסֵּק בְּיֶרֶק בִּקְדֵרָה בְּכָל יוֹם. עֶשְׂרִים מָנֶה - מִתְעַסֵּק יֶרֶק בִּקְדֵרָה וְאַלְפָּס. חֲמִשִּׁים מָנֶה - לִיטְרָא בָּשָׂר מֵעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת. מֵאָה מָנֶה - לִיטְרָא בָּשָׂר בְּכָל יוֹם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לְדָבָר, זֶכֶר לַדָּבָר, שֶׁנֶּאֱמַר (יְשַׁעְיָה ז, כא): "בַּיּוֹם הַהוּא יִחְיֶה אִישׁ עֶגְלַת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן וְהָיָה מֵרֹב עֲשׂוֹת חָלָב יֹאכַל חֶמְאָה" - מִמֵּאָה לוֹג חָלָב יוֹצֵא לוֹג חֶמְאָה. רַבִּי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (וַיִּקְרָא יז, יג): "אֲשֶׁר יָצוּד צַיִד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל" וְגוֹ', וַהֲלֹא סוֹפֵנוּ לְרַבּוֹת שֶׁיָּרַשׁ וְשֶׁלָּקַח וְשֶׁנִּתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה, הָא אֵינוֹ אוֹמֵר "וְאָמַרְתָּ אוֹכְלָה בָּשָׂר" אֶלָּא בְּהַזְמָנָה הַזֹּאת.

יא. הַמַּקְדִּישׁ חֲצִי עַבְדּוֹ וַחֲצִי שִׁפְחָתוֹ - הוּא וְכֹהֵן שֶׁתָּפִין בּוֹ. חֲרְמֵי כֹהֲנִים שֶׁהִקְדִּישָׁן לְהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת - לֹא עָשָׂה כְּלוּם. הֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִקְדִּישׁוֹ לְחֲרְמֵי כֹהֲנִים, אוֹ לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת - לֹא עָשָׂה כְּלוּם, אֲבָל הֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת שֶׁהִקְדִּישׁוֹ לְחֲרְמֵי כֹהֲנִים, אוֹ לְהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ - מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי, חֲרְמֵי כֹהֲנִים - אֵין לָהֶם פְּדִיּוֹן, וְאֵין יוֹצְאִין בַּיּוֹבֵל, חֲרְמֵי יִשְׂרָאֵל - רְצוּ הַבְּעָלִים לִגְאוֹל - הָרְשׁוּת בְּיַד כֹּהֵן. חֲרְמֵי יִשְׂרָאֵל, כֵּינָן שֶׁבָּאוּ לְיַד כֹּהֵן - הֲרֵי הֵן כְּחֻלִּין לְכָל דָּבָר, סְתָם חֲרָמִים לְהֶדְיוֹט, וּמְפֹרָשׁ לַגָּבוֹהַּ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, כח): "כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַה'". רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא אוֹמֵר: סְתָם חֲרָמִים לַגָּבוֹהַּ וּמְפֹרָשׁ לַהֶדְיוֹט, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, כא): "כִּשְׂדֵה הַחֵרֶם".

יב. כֹּהֲנִים וּלְוִיִּם - אֵין מַחֲרִימִין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֹּהֲנִים אֵין מַחֲרִימִין - שֶׁחֲרָמִים שֶׁלָּהֶם. לְוִיִּם מַחֲרִימִים, שֶׁאֵין חֲרָמִים שֶׁלָּהֶן. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּקַרְקָעוֹת, "כִּי אֲחֻזַּת עוֹלָם הוּא לָהֶם" (וַיִּקְרָא כה, לד), וְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּמִטַּלְטְלִין - שֶׁאֵין חֲרָמִים שֶׁלָּהֶן.

יג. שְׁלֹשָׁה חֲרָמִים הֵן (וַיִּקְרָא כז, כח): "אַךְ כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר יַחֲרִים אִישׁ לַה'" וְגוֹ' - אֵלּוּ חֲרְמֵי כֹהֲנִים. "כָּל חֵרֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַה'" - אֵלּוּ חֲרְמֵי גְּבוֹהַּ. "כָּל חֵרֶם אֲשֶׁר

הַשָּׁלֵם

תוֹסֶפְתָּא

יָחֵרם מִן הָאָדָם לֹא יִפָּדֶה״ - אֵלּוּ חַיְבֵי מִיתוֹת בֵּית דִּין.

מַסֶּכֶת עֲרָכִין פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. הַמּוֹכֵר שָׂדֵהוּ בִּשְׁעַת הַיּוֹבֵל - אֵין מַתָּר לִגְאוֹל פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים שֶׁל תְּבוּאָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, טו): ״בְּמִסְפַּר שְׁנֵי תְּבוּאֹת יִמְכֹּר לָךְ״. הָיְתָה שְׁנַת שְׁבִיעִית אוֹ שְׁנַיִם כְּשֶׁנֵּי אֵלְיָהוּ - אֵינוֹ עוֹלֶה לוֹ מִן הַמִּנְיָן. נָרְהּ שָׁנָה, וַאֲכָלָהּ שָׁנָה, וְהוֹבִירָהּ שָׁנָה - עוֹלֶה לוֹ מִן הַמִּנְיָן. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: פְּעָמִים שֶׁיּוּכַל לֶאֱכוֹל הַיֹּמֶנֶת שָׁלֹשׁ תְּבוּאוֹת בִּשְׁתֵּי שָׁנִים, כֵּיצַד? הִנִּיחָהּ וְיָצָא, הָיָה בָּהּ תְּבוּאָה לְקֻצֹּר וְזֵיתִים לִבְצֹר, וַעֲנָבִים לְמָסוֹק, לֹא יֹאמַר לוֹ: ׳הִנִּיחָהּ לְפָנַי מְלֵאָה כְּמוֹ שֶׁהִנַּחְתִּיהָ לְפָנֶיךָ מְלֵאָה׳, אֶלָּא אוֹכֵל שָׁנָה אַחַת וּמְסַתֵּלֵק. הַקָּנִים וְהַזְּמוֹרוֹת וּפֵרוֹת שִׁקְמָה בְּתוֹכָהּ - הֲרֵי הֵן כְּפֵרוֹת. אִילָן שֶׁנִּקְצָץ, אוֹ שֶׁיָּבֵשׁ - שְׁנֵיהֶן אֲסוּרִין בּוֹ. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? יִמְכֹּר וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְיֹאכַל פֵּרוֹתֶיהָ.

ב. מְכָרָהּ לָרִאשׁוֹן בְּמָנֶה, מָכַר לָרִאשׁוֹן וְלַשֵּׁנִי בְּמָאתַיִם - אֵין מְחַשֵּׁב אֶלָּא עִם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, כז): ״לַאֲשֶׁר מָכַר לוֹ״. לָרִאשׁוֹן בְּמָאתַיִם, וּמָכַר לָרִאשׁוֹן וְלַשֵּׁנִי בְּמָנֶה - אֵין מְחַשֵּׁב אֶלָּא עִם הָאַחֲרוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: ״לְאִישׁ אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ״, רָצָה אָבִיו, אוֹ אָחִיו, אוֹ אֶחָד מִן הַקְּרוֹבִים שֶׁל רִאשׁוֹן לִגְאוֹל - הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ, וְשֶׁל שֵׁנִי - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. לֹא יִמְכֹּר בְּרַחוֹק וְיִגְאַל בְּקָרוֹב, בְּרַע וְיִגְאַל בְּיָפֶה, לֹא יִלְוֶה וְיִגְאַל לַחֲצָאִין, וּבְהֶקְדֵּשׁ - מְתָּר בְּכֻלָּן. זֶה חֹמֶר בְּהֶדְיוֹט מִבְּהֶקְדֵּשׁ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מָה בְּהֶדְיוֹט לֹא דָּחַק הַכָּתוּב שֶׁאִם הִגִּיעַ הַיּוֹבֵל וְלֹא נִגְאַל הֵיוֹצֵא הוּא לַבְּעָלִים בַּיּוֹבֵל, מִפְּנֵי מָה בְּהֶקְדֵּשׁ דָּחַק עָלָיו הַכָּתוּב שֶׁאִם הִגִּיעַ וְלֹא נִגְאֲלָה חָלוּט הוּא שָׂדֶה לַהֶקְדֵּשׁ.

ג. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִמְכּוֹר שָׂדֶה אֲחוּזָתוֹ וּלְהַנִּיחָהּ בְּפָנְדָּתוֹ, וְלִקַּח בָּהֶם בְּהֵמָה, וְלִקַּח בָּהֶם כֵּלִים, וְלִקַּח בָּהֶם עֲבָדִים, וּלְגַדֵּל בָּהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה, וַאֲפִילוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי, וְאִם מָכַר - הֲרֵי זֶה מְכוּר. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִמְכּוֹר אֶת עַצְמוֹ, וּלְהַנִּיחַ בְּפָנְדָּתוֹ, וְלִקַּח בָּהֶם בְּהֵמָה, וְלִקַּח בָּהֶם כֵּלִים, וְלִקַּח בָּהֶם עֲבָדִים, וּלְגַדֵּל בָּהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה, וַאֲפִילוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי, וְאִם מָכַר - הֲרֵי זֶה מְכוּר.

ד. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה קָשָׁה אֲבָקָהּ שֶׁל שְׁבִיעִית! כֵּיצַד? אָדָם עוֹשֶׂה מְלָאכָה מִפֵּרוֹת עֲבֵרָה, הַתְחִיל מוֹכֵר בְּמַטַּלְטְלִין, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, יד): ״וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ״. לֹא הִרְגִּישׁ, הַתְחִיל מוֹכֵר שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כה, כה): ״כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזָּתוֹ״, לֹא בָאת לְיָדוֹ, עַד שֶׁמָּכַר אֶת בֵּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם כה, כט): ״וְאִישׁ כִּי יִמְכֹּר בֵּית מוֹשַׁב עִיר חוֹמָה״, לֹא בָאת לְיָדוֹ, עַד שֶׁמָּכַר אֶת בְּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כא, ז): ״וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה״, לֹא בָאת לְיָדוֹ עַד שֶׁלָּוָה בְּרִבִּית, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, לה): ״כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ״, וְנֶאֱמַר (שָׁם שָׁם, לו): ״אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית״, לֹא בָאת לְיָדוֹ עַד שֶׁמּוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם שָׁם, לט): ״כִּי יָמוּךְ אָחִיךָ עִמָּךְ וְנִמְכַּר לָךְ״, וְלֹא לְךָ אֶלָּא לַגֵּר, שֶׁנֶּאֱמַר ״וְנִמְכַּר״, וְלֹא לְגֵר צֶדֶק אֶלָּא לְגֵר תּוֹשָׁב, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְנִמְכַּר לְגֵר״, וְלֹא לְגֵר תּוֹשָׁב אֶלָּא לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כה, מז): ״אוֹ לְעֵקֶר מִשְׁפַּחַת גֵּר״, נַעֲשָׂה כֹּמֶר לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

ה. הַמַּקְדִּישׁ בֵּית בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, וְגוֹאֵל לְעוֹלָם, לֹא גְּאָלוֹ - צָמַת לַהֶקְדֵּשׁ. הַמּוֹכֵר בֵּית בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל וְהוֹלֵךְ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. לֹא גְּאָלוֹ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ - צָמַת לַלּוֹקֵחַ. מְכָרָהּ לָרִאשׁוֹן וְעָמַד הָרִאשׁוֹן וּמְכָרָהּ לַשֵּׁנִי - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל

הַשָּׁלֵם

אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי. אִם מָכַר - הֲרֵי זֶה מְכוּר. אֵין אָדָם רַשַּׁאי לִמְכּוֹר אֶת בִּתּוֹ, וּלְהַנִּיחָהּ בְּפָנְדָּתוֹ וְלִקַּח בָּהֶם בְּהֵמָה, וְלִקַּח בָּהֶם כֵּלִים, וְלִקַּח בָּהֶם עֲבָדִים, וּלְגַדֵּל בָּהֶן בְּהֵמָה דַּקָּה, וַאֲפִילוּ לַעֲשׂוֹת בָּהֶן סְחוֹרָה, אֶלָּא אִם כֵּן הֶעֱנִי, וְאִם מָכַר - הֲרֵי זֶה מְכוּר.

תּוֹסֶפְתָּא

וְהוֹלֵךְ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ, לֹא גְּאָלוֹ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ - צָמַת לַשֵּׁנִי.

ו. הַמַּקְדִּישׁ בַּיִת בְּבָתֵּי חֲצֵרִים - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל וְהוֹלֵךְ לְעוֹלָם. גְּאָלָהּ אַחֵר - יוֹצֵא לַבָּעָלִים בְּיוֹבֵל. הַמּוֹכֵר בַּיִת בְּבָתֵּי חֲצֵרִים - הֲרֵי זֶה גּוֹאֵל מִיָּד, גּוֹאֵל וְהוֹלֵךְ לְעוֹלָם, שֶׁאִם הִגִּיעַ יוֹבֵל וְלֹא גְּאָלָהּ - יוֹצֵא לַבָּעָלִים בַּיּוֹבֵל. בָּתֵּי חֲצֵרִים, אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם חוֹמַת גַּג - אֵינוֹ כִּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה.

ז. עִיר שֶׁנִּפְלָה חוֹמָתָהּ - כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בָּהּ. בָּנָה בַּיִת חוּצָה לָהּ - נִדּוֹן כְּבָתֵּי חֲצֵרִים. בָּתֵּי עָרֵי חוֹמָה וְחוּצָה לָאָרֶץ - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הָעִקָּר. יְרוּשָׁלַיִם וְעָרֵי מִקְלָט וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנּוֹף. הַבּוּרְגָּנִין, וְהַמִּגְדָּל, וְהַשּׁוֹבָךְ שֶׁבְּתוֹכָהּ - הֲרֵי הֵן כְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה. וְהַדַּיָּרִים, וְהַגִּנּוֹת, וְהַפְּרְדֵּסוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֲרֵי הֵן כְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הֲרֵי הֵן כְּשָׂדוֹת. בַּיִת בָּנוּי בַּחוֹמָה; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּאִלּוּ הוּא בְּחוּץ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כְּאִלּוּ הוּא בִּפְנִים. בָּתֵּי בַדִּין שֶׁפְּתְחֵיהֶם לִפְנִים וַחֲלָלָן לַחוּץ, אוֹ שֶׁפְּתְחֵיהֶן לַחוּץ וַחֲלָלָן לִפְנִים; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹדִין בָּהֶם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, כְּאִלּוּ הֵם בִּפְנִים, אֵין אוֹכְלִים בָּהֶם קָדָשִׁים קַלִּים כְּאִלּוּ הֵם בַּחוּץ. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלִפְנִים כִּלְפָנִים, מִכְּנֶגֶד הַחוֹמָה וְלַחוּץ כִּלַחוּץ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זוֹ מִשְׁנַת רַבִּי עֲקִיבָא, מִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין פּוֹדִין בָּהֶם מַעֲשֵׂר שֵׁנִי כְּאִלּוּ הֵם בַּחוּץ, וְאֵין אוֹכְלִים בָּהֶם קָדָשִׁים קַלִּים כְּאִלּוּ הֵם בִּפְנִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים: בַּלִּשְׁכוֹת, אֶת שֶׁפְּתְחָהּ לִפְנִים - כִּלְפָנִים, אֶת שֶׁפְּתְחָהּ לַחוּץ - כִּלַחוּץ. אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: וְכִי אֵין לָנוּ מָקוֹם חוֹמָה אֶלָּא אֵלּוּ בִּלְבַד? הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים ג, ד): "שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב וְגוֹ' כָּל אֵלֶּה עָרִים בְּצוּרוֹת חוֹמָה גְּבוֹהָה" וְגוֹ', אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁגָּלוּ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל - בָּטְלָה מֵהֶן מִצְוַת עָרֵי חוֹמָה. וּכְשֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה, מָצְאוּ אֵלּוּ שֶׁמָּקוֹם חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, וְקִדְּשׁוּם, וְלֹא אֵלּוּ בִּלְבַד, אֶלָּא כָּל שֶׁתִּבֹּא לְךָ בְּמָסֹרֶת שֶׁמָּקוֹם חוֹמָה מִימוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן. כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בָּהּ, וְשֶׁקִּדְּשׁוּם מִכָּאן וְאֵילָךְ - כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת נוֹהֶגֶת בָּהּ.

ח. חֹמֶר בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה שֶׁאֵין בְּשִׂדֵּה אֲחוּזָה, וּבִשְׂדֵה אֲחוּזָה שֶׁאֵין בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה, שֶׁבְּתֵּי עָרֵי חוֹמָה אֵין יוֹצְאִין בַּיּוֹבֵל. אִם לֹא גְּאָלָהּ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ - צָמַת לַלּוֹקֵחַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה. חֹמֶר בִּשְׂדֵה אֲחוּזָה, שֶׁהַמַּקְדִּישׁ שְׂדֵה אֲחוּזָתוֹ שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַיּוֹבֵל - אֵין מָתָר לְגָאוֹל פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים. יוֹצְאִין בַּיּוֹבֵל וּבְגֵרָעוֹן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּבְתֵּי עָרֵי חוֹמָה.

ט. אֵין עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ, וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה, מִגְרָשׁ עִיר, וְלֹא עִיר מִגְרָשׁ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעָרֵי הַלְוִיִּם, אֲבָל בְּעָרֵי יִשְׂרָאֵל - עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ, וּמִגְרָשׁ שָׂדֶה, מִגְרָשׁ עִיר, וְלֹא עִיר מִגְרָשׁ - כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחְרִיבוּ אֶת עָרֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא יִסְתֹּר אָדָם אֶת בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ גִּנָּה, לֹא יִטַּע אָדָם אֶת חֲרָבָתוֹ גִּנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַחֲרִיב אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹטֵעַ אָדָם אֶת חֲרָבָתוֹ גִּנָּה, שֶׁכְּבָר הוּא יְשׁוּבָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אַלְפַּיִם אַמָּה תְּחוּם עָרֵי הַלְוִיִּם, צֵא מֵהֶן אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ, נִמְצָא מִגְרָשׁ, וְהַשְּׁאָר שָׂדוֹת וּכְרָמִים.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הַמֵּמִיר אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת - הֲרֵי זֶה מוּמָר, וְסוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. כֹּהֲנִים אֵין מְמִירִים בְּקָדְשֵׁי יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל - אֵין מְמִירִין בְּקָדְשֵׁי כֹהֲנִים, שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה תְּמוּרָה בְּזָבַח שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּכוֹר אֵצֶל יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. אֵצֶל הַכֹּהֲנִים - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁבָּאוּ לִידֵי כֹּהֵן - זֶה וָזֶה אֵין עוֹשִׂין בּוֹ תְּמוּרָה, זוֹ מַה יַּעֲשֶׂה לָהּ? תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב וְתֵאָכֵל לַבְּעָלִים בְּמוּם.

תּוֹסֶפְתָּא

ב. אֶחָד קָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְאֶחָד קָדָשִׁים קַלִּים - אֵין רַשַּׁאי לְהָמִיר, בֵּין בְּחוֹל בֵּין בְּשַׁבָּת. אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָן מִקָּדָשָׁתָן, אֲפִלּוּ מִקָּדָשָׁה קַלָּה לְקָדָשָׁה חֲמוּרָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִקָּדָשָׁה חֲמוּרָה לְקָדָשָׁה קַלָּה. אָמַר עַל הַבְּכוֹר עַל הַשְּׁלָמִים - 'הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלָה' - לֹא אָמַר כְּלוּם, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְעוֹלָה. 'הֲרֵי זֶה בְּכוֹר וַהֲרֵי זֶה שְׁלָמִים' - מַחֲרִימִין אוֹתָן וּמַקְדִּישִׁין אוֹתָן הֶקְדֵּשׁ עִלּוּי.

ג. אֵלּוּ הֵם חֲרָמִים: הָאוֹמֵר 'חֶרֶם זֶה לַכֹּהֵן'. אֵלּוּ הֵם הֶקְדֵּשׁוֹת - הָאוֹמֵר: 'הֶקְדֵּשׁ זֶה לְבֶדֶק הַבַּיִת'. מִן כַּמָּה הוּא נוֹתֵן קָדָשִׁים שֶׁחַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן, כְּגוֹן חַטָּאת וְאָשָׁם. הָאוֹמֵר 'הֲרֵי זוֹ עָלַי עוֹלָה'; 'הֲרֵי זוֹ עָלַי שְׁלָמִים' - נוֹתֵן דְּמֵי כֻלָּן. קָדָשִׁים שֶׁאֵין חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָן, כְּגוֹן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְהָאוֹמֵר 'הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלָה'; 'הֲרֵי אֵלּוּ שְׁלָמִים' - נוֹתֵן טוֹבֶת הֲנָאָתָן. וְכַמָּה טוֹבֶת הֲנָאָתָן? אוֹמֵר כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּעוֹלָה שֶׁאֵין צָרִיךְ לָהּ לִקּוּחַ בְּכוֹר לִתְּנוֹ לְבֶן בִּתּוֹ.

ד. עוֹשִׁין תְּמוּרָה בָּאֲחָרִים. עוֹשִׁין תְּמוּרָה זֶה בָּזֶה. עוֹשִׁין תְּמוּרָה אֶחָד בִּשְׁנַיִם וּשְׁנַיִם בְּאֶחָד, אֶחָד בִּמְאָה וּמֵאָה בְּאֶחָד; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׁין תְּמוּרָה אֶלָּא אֶחָד בְּאֶחָד, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כז, י): "בְּהֵמָה בִּבְהֵמָה וְלֹא בְּהֵמוֹת בִּבְהֵמָה". אָמְרוּ לוֹ: כְּשֵׁם שֶׁהַבְּהֵמָה יְחִידָה קְרוּיָה בְּהֵמָה - כָּךְ בְּהֵמוֹת הַרְבֵּה קְרוּיוֹת בְּהֵמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יונה ד, יא): "וּבְהֵמָה רַבָּה".

ה. אָמַר: 'רִגְלָהּ שֶׁל זוֹ עוֹלָה' - אֵין כְּלָהּ עוֹלָה אֶלָּא אוֹתָהּ הָרֶגֶל בִּלְבַד. מַה יַּעֲשֶׂה לָהּ? תִּמָּכֵר לְחַיָּבֵי עוֹלוֹת חוּץ מֵרַגְלָהּ וְדָמֶיהָ חֻלִּין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: אֵין כְּלָהּ עוֹלָה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בְּדָבָר שֶׁאֵין הַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ, וְדִבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בְּדָבָר שֶׁהַנְּשָׁמָה תְּלוּיָה בּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עוֹשִׁין תְּמוּרָה שְׁלֵמִין בָּאֲבָרִים, עוֹשִׁין תְּמוּרָה בְּרוֹבֵעַ וְנִרְבָּע, וְנִרְבָּע בְּמְקֻצֶּה, וּבְנֶעֱבָד בְּאֶתְנָן, וּבְמְחִיר וְכִלְאַיִם, וּבְטְרֵפָה וּבְיוֹצֵא דֹּפֶן; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכִּלְאַיִם וְהַטְּרֵפָה, וְיוֹצֵא דֹּפֶן, וְטַמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - לֹא קָדוֹשִׁין וְלֹא מַקְדִּישִׁין.

ו. הַמַּקְדִּישׁ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ - עוֹבֵר בַּחֲמִשָּׁה לָאוִין: בַּל תַּקְדִּישׁ, בַּל תְּשַׁחֵט, בַּל תְּזָרֵק אֶת הַדָּם, וּבַל תַּקְטִיר חֶלְבּוֹ, וּבַל תַּקְטִיר מִקְצָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא כב, כא): "תָּמִים יִהְיֶה לְרָצוֹן כָּל מוּם" וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף מְשׁוּם 'כָּל תְּקַבֵּל אֶת דָּמוֹ'. הִקְדִּישׁוֹ וְלֹא שְׁחָטוֹ - אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא אַחַת, הִקְדִּישׁוֹ וּשְׁחָטוֹ וְזָרַק אֶת דָּמוֹ - חַיָּב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, הַמַּקְדִּישׁ רוֹבֵעַ וְנִרְבָּע, מְקֻצֶּה וְנֶעֱבָד, אֶתְנָן וּמְחִיר, שָׁרוּעַ וְקָלוּט - עוֹבֵר מִשּׁוּם שְׁמוֹת הַלָּלוּ, וַהֲרֵי הֵן כְּבַעֲלֵי מוּמִין שֶׁקִּדְּשָׁם הֶקְדֵּשָׁם אֶת מוּמָם, וְאֵין יוֹצְאִין לְחֻלִּין, אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ בִּלְבַד. הַמַּקְדִּישׁ תְּמִימִים לְבֶדֶק הַבַּיִת - חַיָּב בַּ'עֲשֵׂה' וְ'לֹא תַעֲשֶׂה'; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חַיָּב אֶלָּא מִשֵּׁם אֶחָד בִּלְבַד. הַמַּקְדִּישׁ תְּמִימִים לְבֶדֶק הַבַּיִת - אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ אֶלָּא לַמִּזְבֵּחַ בִּלְבַד, הַמַּקְדִּישׁ בַּעַל מוּם לַמִּזְבֵּחַ. רָצָה לִפְדּוֹתוֹ לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת - הֶרְשׁוּת בְּיָדוֹ. הַוָּלָד - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר וְלַד הַוָּלָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַוָּלָד - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, הַצֶּבוּר - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. בְּהֵמַת צִבּוּר - אֵין עוֹשִׁין תְּמוּרָה. הַשֻּׁתָּפִין - אֵין עוֹשִׁין תְּמוּרָה, וּבְהֵמַת הַשֻּׁתָּפִין - אֵין עוֹשִׁין תְּמוּרָה. בְּהֵמָה שֶׁחָצְיָהּ קֹדֶשׁ וְחָצְיָהּ חוֹל - לֹא עוֹשֶׂה וְלֹא נַעֲשֵׂית, וְלֹא הַזֶּבַח הַבָּא מֵחֲמַת תְּמוּרָה עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.

א,ז קָרְבָּנוֹת צִבּוּר - דּוֹחִים אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטֻּמְאָה, קָרְבָּנוֹת יָחִיד - אֵינָם דּוֹחִים לֹא הַשַּׁבָּת וְלֹא הַטֻּמְאָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמַר לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב: מָצִינוּ בַּחֲבִיתֵי כֹּהֵן מָשִׁיחַ וּפַר יוֹם הַכִּפּוּרִים וְהַפֶּסַח, שֶׁהֵן קָרְבָּנוֹת יָחִיד וְדוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטֻּמְאָה. מָצִינוּ בְּפַר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וּשְׂעִירֵי עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, וַחֲגִיגָה, שֶׁקָּרְבָּנוֹת צִבּוּר; וְאֵינָם דּוֹחִין, לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת הַטֻּמְאָה.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

כְּלָל אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב: כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ זְמַן קָבוּעַ מִן הַתּוֹרָה, וְאֵין יָכוֹל לְעָשׂוֹת מְעֶרֶב שַׁבָּת - דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. וְכָל שֶׁאֵין לוֹ זְמַן קָבוּעַ מִן הַתּוֹרָה, וְיָכוֹל לֵעָשׂוֹת מֵעֶרֶב שַׁבָּת - אֵין דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת.

ח. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין קָרְבָּנוֹת צִבּוּר לְקָרְבָּנוֹת יָחִיד: שְׁקָרְבָּנוֹת צִבּוּר תְּחִלַּת הֶקְדֵּשָׁן מוּעָלִין בָּהֶן, קָרְבָּנוֹת, יֵשׁ מֵהֶן שֶׁמּוּעָלִין בָּהֶן וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאֵין מוּעָלִין בָּהֶן. יֵשׁ מֵהֶן חַטָּאת מִן הַצֹּאן הַבָּא עַל ׳לֹא הוּדַע׳, וְכֻלָּן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים נֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים, וְנֶאֱכָלִין לְזִכְרֵי כְהוּנָּה וְנֶאֱכָלִין בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, מַה שֶּׁאֵין בְּקָרְבָּנוֹת יָחִיד. קָרְבָּנוֹת יָחִיד עוֹשִׂין תְּמוּרָה וּבָאִים בְּשִׁתְּפוּת, יֵשׁ מֵהֶן חַטָּאת מֻתָּה וְחַטָּאת נִקְבָּה, אָשָׁם וַדַּאי וְאָשָׁם תָּלוּי, וּבָאִין מִן הַמַּעֲשֵׂר, וּטְעוּנִין סְמִיכָה מַה שֶּׁאֵין בְּקָרְבָּנוֹת צִבּוּר.

ט. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בְּהֵמָה לְעוֹפוֹת, שֶׁבְּהֵמָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת וְדוֹחָה אֶת הַטֻּמְאָה, וְנוֹהֶגֶת בְּצִבּוּר כְּיָחִיד, וְיֵשׁ בָּהּ חַטָּאת מֻתָּה, וְחַטָּאת נִקְבָּה, וְאָשָׁם וַדַּאי, וְאָשָׁם תָּלוּי, וְתוֹדָה, וּשְׁלָמִים, וּבָאָה מִן הַמַּעֲשֵׂר, וּקְרֵבָה בַּבָּמָה, וּטְעוּנָה סְמִיכָה וְנִסָּכִים וּתְנוּפַת חָזֶה וְשׁוֹק, וּטְעוּנָה מַתָּן אַרְבַּע, וְיֵשׁ מִדָּמָהּ נִכְנָס לִפְנִים וְלִפְנֵי וְלִפְנִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעוֹפוֹת.

י. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין עוֹפוֹת לִבְהֵמָה: שֶׁהָעוֹפוֹת תְּחִלַּת הֶקְדֵּשָׁן מוּעָלִין בָּהֶן. וּבִבְהֵמָה, יֵשׁ הֵימֶנָּה שֶׁמּוּעָלִין בָּהּ וְיֵשׁ הֵימֶנָּה שֶׁאֵין מוּעָלִין בָּהּ. וְהִכְשִׁרוּ לְהָבִיא נְקֵבוֹת כִּזְכָרִים לְעוֹלוֹת, וּבַעֲלֵי מוּמִין כִּנְקֵבוֹת לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, וְיֵשׁ מֵהֶן חַטָּאת הָעוֹף הַבָּא עַל הַסָּפֵק, וְכֻלָּן קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְנֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים וְנֶאֱכָלִים לְזִכְרֵי כְהוּנָּה, וְנֶאֱכָלִים לְיוֹם וְלַיְלָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּבְהֵמָה.

יא. וְאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין מְנָחוֹת לְעוֹפוֹת, שֶׁהַמְּנָחוֹת נוֹהֲגוֹת בְּצִבּוּר כְּיָחִיד, וְדוֹחוֹת אֶת הַשַּׁבָּת וְאֶת הַטֻּמְאָה, וּטְעוּנוֹת הַגָּשָׁה

הַשָּׁלֵם

וּתְנוּפָה וּטְעוּנוֹת כְּלִי, וּדְבָרִים אֲחֵרִים הַבָּאִין חוֹבָה לָהֶן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעוֹפוֹת.

יב. וְאֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין עוֹפוֹת לִמְנָחוֹת: שֶׁהָעוֹפוֹת בָּאִין בְּשִׁתָּפוּת וּמַתִּירִין מְחִסְרֵי כַפָּרָה, וְהַתֵּר מִכְלַל אִסּוּרִין בַּקֹּדֶשׁ, וְחַיָּבִים עָלֶיהָ בַּחוּץ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּמְנָחוֹת. וְלַד חַטָּאת וּתְמוּרַת חַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. וְשֶׁאָבְדָה, וְשֶׁנִּמְצֵאת עַד שֶׁלֹּא כִּפְּרוּ הַבְּעָלִים - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. מִשֶּׁכִּפְּרוּ בְּעָלִים - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים. וְשֶׁעִבְּרָה שְׁנָתָהּ יְהוּ מֻתּוֹת, וּבְצִבּוּר מְצִינוּ בְּוֹלֵד חַטָּאת וּבִתְמוּרַת חַטָּאת, וּבְחַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ, בְּיָחִיד דְּבָרִים אֲמוּרִין וְלֹא בְּצִבּוּר, אַף אֵלּוּ בְּיָחִיד דְּבָרִים אֲמוּרִין וְלֹא בְּצִבּוּר. חֹמֶר בְּזֶבַח שֶׁאֵין בִּתְמוּרָה, וּבִתְמוּרָה שֶׁאֵין בְּזֶבַח, שֶׁהַזֶּבַח דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, וְאֶת שֶׁטֻּמְאָה נוֹהֵג בְּצִבּוּר כְּיָחִיד, וְעוֹשֶׂה תְּמוּרָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּתְּמוּרָה. חֹמֶר בִּתְמוּרָה, שֶׁהַתְּמוּרָה קְדוּשָׁה חָלָה עָלֶיהָ בַּעֲלַת מוּם קָבוּעַ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּזֶבַח. רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁגָגָה כְּזָדוֹן.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְעוֹלָה - תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב, וְתִמָּכֵר וְיִפְּלוּ דָּמֶיהָ לִנְדָבָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אָמַר עַל בְּהֵמָה טְמֵאָה וְעַל בַּעֲלַת מוּם: ׳הֲרֵי אֵלּוּ עוֹלָה׳ - לֹא אָמַר כְּלוּם; ׳הֲרֵי אֵלּוּ לְעוֹלָה׳ - אֲפִלּוּ זָבֶל, אֲפִלּוּ אֲבָנִים - יִמָּכְרוּ, וְיָבִיא בִּדְמֵיהֶן עוֹלָה. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְאָשָׁם תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב וְתִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמֶיהָ לִנְדָבָה.

ב. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְפֶסַח - תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב וְיָבִיא בְּדָמֶיהָ פֶּסַח. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: תִּמָּכֵר שֶׁלֹּא בְמוּם. יָלְדָה זָכָר - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְיִמָּכֵר וְיָבִיא בְּדָמָיו פֶּסַח. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הוּא עַצְמוֹ יִקָּרֵב פֶּסַח. תְּמוּרַת הַפֶּסַח, וְלַד תְּמוּרַת פֶּסַח, וְלָדָן וְלַד וְלָדָן עַד סוֹף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא בִּדְמֵיהֶן שְׁלָמִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר:

תוֹסֶפְתָּא

וְלָדוֹת עַצְמָן יְקֻרְבוּ שְׁלֵמִים, וְלַד תְּמוּרַת שְׁלֵמִים, וְלָדָן וְלַד וְלָדָן עַד סוֹף הָעוֹלָם - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא בִּדְמֵיהֶן שְׁלֵמִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: וְלָדוֹת עַצְמָן יְקֻרְבוּ שְׁלֵמִים.

ג. הַמַּפְרִישׁ נְקֵבָה לְעוֹלָתוֹ וּלְפִסְחוֹ וְלַאֲשָׁמוֹ - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְעוֹלָתוֹ - עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, לְפִסְחוֹ וְלַאֲשָׁמוֹ - אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּמוּרָה, אֶלָּא דָּבָר הָרוֹעֶה וּמִסְתָּאֵב. אָמַר רַבִּי: רוֹאֶה אֲנִי דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּפֶסַח, שֶׁמָּא הִקְדִּישׁ הַפֶּסַח וּבָאוּ שְׁלֵמִים.

ד. הַמַּפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ וְאָבַד, וְהִפְרִישׁ אַחֵר תַּחְתָּיו, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבוֹ עַד שֶׁנִּמְצָא הָרִאשׁוֹן, וַהֲרֵי שְׁנֵיהֶם עוֹמְדִין - יָבִיא אֶת אֵיזֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה, וְהַשֵּׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכְרוּ, וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה.

ה. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לְאֶשְׁמוֹ, וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן אָשָׁם עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מָעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת - יָבִיא מֵאֵלּוּ וּמֵאֵלּוּ אָשָׁם, וְיִקָּרֵב, וְהַשְּׁאָר יִפּוֹל לִנְדָבָה. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לַאֲשָׁמוֹ, וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן אָשָׁם עַד שֶׁנִּמְצְאוּ מָעוֹת - הַמָּעוֹת יָבִיא בָּהֶן אָשָׁם, וְיִקָּרֵב, וְאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה. הַמַּפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ וְאָבַד, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתָּיו, וְלֹא הִסְפִּיק לְקַח בָּהֶן עַד שֶׁנִּמְצָא אָשָׁם, אָשָׁם יִקָּרֵב וְהַמָּעוֹת יִפְּלוּ לִנְדָבָה. הַמַּפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ וְאָבַד, וְהִפְרִישׁ אַחֵר תַּחְתָּיו, וְהִקְרִיבוּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הָרִאשׁוֹן - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: יָבִיא בְּדָמָיו עוֹלָה. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לַאֲשָׁמוֹ וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ מָעוֹת תַּחְתֵּיהֶן, וְלָקַח בָּהֶן אָשָׁם, וְהִקְרִיבוּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ מָעוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת יִפְּלוּ לִנְדָבָה. רַבִּי אוֹמֵר: יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח. רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: יָבִיא בָּהֶן עוֹלָה. וַהֲלֹא אַף הַנִּדָּבָה עוֹלָה הִיא, מַה בֵּין דִּבְרֵי רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר לְדִבְרֵי חֲכָמִים? רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר אוֹמֵר: עוֹשֶׂה תְּמוּרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עוֹשֶׂה תְּמוּרָה.

הַשָּׁלֵם

ו. הַמַּפְרִישׁ חַטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ עַד שֶׁנִּמְצְאַת הָרִאשׁוֹנָה, וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן תְּמִימוֹת, רִאשׁוֹנָה תִּקָּרֵב וּשְׁנִיָּה תָּמוּת; דִּבְרֵי רַבִּי. אַחַת תְּמִימָה וְאַחַת בַּעֲלַת מוּם: תְּמִימָה - תִּקָּרֵב, וּבַעֲלַת מוּם - תִּשָּׁחֵט. נִשְׁחֲטָה בַּעֲלַת מוּם עַד שֶׁלֹּא נִזְרַק דָּמָהּ שֶׁל תְּמִימָה - מֻתֶּרֶת. מִשֶּׁנִּזְרַק דָּמָהּ שֶׁל תְּמִימָה - אָסוּרָה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ בָשָׂר בִּקְדָרָה - הֲרֵי זֶה תִּקָּבֵר. הַמַּפְרִישׁ חַטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ עַד שֶׁנִּמְצְאַת הָרִאשׁוֹנָה, וַהֲרֵי שְׁתֵּיהֶן עוֹמְדוֹת - יָבִיא אֶת אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה, שְׁנֵיָּה תִּרְעֶה עַד שֶׁתִּסְתָּאֵב, וְתִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמֶיהָ לִנְדָבָה אוֹ תָּמוּת. הַמַּפְרִישׁ חַטַּאת מְעוֹתָיו לְחַטָּאתוֹ וְאָבְדוּ, וְהִפְרִישׁ חַטַּאת תַּחְתֵּיהֶן, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַקְרִיבָהּ עַד שֶׁנִּמְצְאוּ; רַבִּי אוֹמֵר: יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי, בְּמַפְרִישׁ חַטָּאתוֹ וְאָבְדָה, וְהִפְרִישׁ אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ, וְהִקְרִיבָהּ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת הָרִאשׁוֹנָה - שֶׁתָּמוּת. הַמַּפְרִישׁ מָעוֹת לְחַטָּאתוֹ וְאָבְדוּ, וְהִקְרִיב חַטָּאת, וְאַחַר כָּךְ נִמְצְאוּ מָעוֹת - יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח, שֶׁרַבִּי אוֹמֵר: אֵין הַמָּעוֹת נוֹפְלוֹת לִנְדָבָה אֶלָּא אִם כֵּן לָקַח בָּהֶן חַטָּאת, וְהוֹתִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חַטָּאת מֻתָּה, וְאֵין הַמָּעוֹת יֵלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח, אֶלָּא שֶׁנִּמְצְאוּ מֵאַחַר שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים.

ז. תְּמוּרַת הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, וְלָדָן, וְלַד וְלָדָן, עַד סוֹף הָעוֹלָם - הֲרֵי אֵלּוּ כִּבְכוֹר וְכַמַּעֲשֵׂר, וְיֵאָכְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים. מַה בֵּין בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר לְכָל הַקָּדָשִׁים? שֶׁכָּל הַקָּדָשִׁים חַיָּב בְּאַחֲרִיוּתָן וְיוֹצֵא בָהֶן לְהָבִיא מִחוּץ לָאָרֶץ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבְּכוֹר וּבַמַּעֲשֵׂר.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הָאוֹמֵר: 'מַה שֶּׁבְּמֵעַי בְּהֵמָה זוֹ הֶקְדֵּשׁ' - מֻתֶּרֶת בְּגִזָּה וַאֲסוּרָה בָּעֲבוֹדָה, מִפְּנֵי שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת הַקָּדָשִׁים. שְׁחָטָהּ - הָעָבָר

תּוֹסֶפְתָּא

אָסוּר בָּאֲכִילָה. מֵתָה - הֶעֱבַר אָסוּר בַּהֲנָאָה. שׁוֹר זֶה הֻקְדַּשׁ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, שְׁחָטוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - מֵתָה בָּאֲכִילָה. מֵת - מֻתָּר בַּהֲנָאָה. הֻקְדִּישׁוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים - הֲרֵי זֶה מֻקְדָּשׁ. מֵעַכְשָׁו לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם, וּשְׁחָטוֹ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם - אָסוּר בָּאֲכִילָה. מֵת - אָסוּר בַּהֲנָאָה. הֻקְדִּישׁוֹ לְשֵׁם שְׁלָמִים - הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מֻקְדָּשׁ.

ב. ׳בְּהֵמָה זוֹ תּוֹדָה׳ - מַה שֶּׁתִּלַּד עוֹלָה. בְּהֵמָה זוֹ שְׁלָמִים׳ - מַה שֶּׁתִּלַּד חַטָּאת. ׳הֲרֵי זוֹ וְלַד תּוֹדָה׳ - וְלַד שְׁלָמִים; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: דִּבְרָיו קַיָּמִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִבָּדֵק, אִם אָמַר: ׳לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי, אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת׳ - דִּבְרָיו קַיָּמִים. אִם אָמַר: ׳מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי׳ - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר לַחֲכָמִים: ׳מַה שֶּׁתִּלַּד בְּהֵמָה זוֹ עוֹלָה׳ וְהִיא תּוֹדָה, ׳מַה שֶּׁתִּלַּד בְּהֵמָה זוֹ חַטָּאת׳ וְהִיא שְׁלָמִים - דִּבְרָיו קַיָּמִין. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, בְּאוֹמֵר: ׳בְּהֵמָה זוֹ תַּחַת שְׁנֵי זְבָחִים אֵלּוּ, תַּחַת שְׁנֵי זְבָחִים שֶׁאֲנִי חַיָּב׳ - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם.

ג. ׳בְּהֵמָה זוֹ תְּמוּרַת עוֹלָה וּתְמוּרַת שְׁלָמִים׳ - הַכֹּל תְּמוּרַת עוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: דִּבְרָיו קַיָּמִין. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִבָּדֵק, אִם אָמַר: לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת - דִּבְרָיו קַיָּמִין. מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. ׳בְּהֵמָה זוֹ חֻלִּין׳ - הֲרֵי זוֹ חֻלִּין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיָבִיא בְּדְמֵי חֻלִּין עוֹלָה וּבְדְמֵי חֻלִּין שְׁלָמִים. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִבָּדֵק, אִם אָמַר: ׳לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי, אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת - דִּבְרָיו קַיָּמִין. אִם אָמַר: ׳מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. ׳בְּהֵמָה זוֹ תַּחַת עוֹלָה׳ - דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר בִּדְמֵי חֻלִּין עוֹלָה וּבִדְמֵי חֻלִּין שְׁלָמִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִבָּדֵק, אִם אָמַר: לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת - דִּבְרָיו קַיָּמִין. מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. ׳בְּהֵמָה זוֹ תַּחַת עוֹלָה׳ - דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר בִּדְמֵי חֻלִּין עוֹלָה וּבִדְמֵי חֻלִּין שְׁלָמִים. וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יִבָּדֵק, אִם אָמַר: ׳לְכָךְ נִתְכַּוַּנְתִּי, אֶלָּא שֶׁאֵין יָכוֹל לְהוֹצִיא שְׁנֵי שְׁמוֹת כְּאַחַת - דִּבְרָיו קַיָּמִין. אִם אָמַר: ׳מַה שֶּׁקָּרִיתִי שֵׁם לָרִאשׁוֹן וְחָזַרְתִּי וְקָרִיתִי שֵׁם לַשֵּׁנִי - אֵין דִּבְרָיו אַחֲרוֹנִים כְּלוּם. ׳בְּהֵמָה זוֹ חֻלִּין׳ - הֲרֵי זוֹ חֻלִּין;

תּוֹסֶפְתָּא

הָיָה חַיָּב - דִּבְרֵיו קַיָּמִין. וְאִם לָאו - לֹא אָמַר כְּלוּם. ״הֲרֵי עָלַי חַטָּאתוֹ וְעֹלָתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי״, מִדַּעְתּוֹ - יָצָא. וְשֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ - לֹא יָצָא. הָלַךְ הַלָּה וְהֵבִיא לְעַצְמוֹ - הֲרֵי הֵן כַּחַטָּאת וְאָשָׁם שֶׁכִּפְּרוּ הַבְּעָלִים. עוֹלָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּזְבָחִים - יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיִמָּכְרוּ וְיָבִיא בִּדְמֵי יָפָה שֶׁבָּהֶן זֶבַח, וּבִדְמֵי הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן עוֹלָה. הֵמִיר בְּאַחַת מֵהֶן, וְאֵין יוֹדֵעַ בְּאֵיזוֹ מֵהֶן הֵמִיר - הֲרֵי זֶה מֵבִיא מָעוֹת אוֹ זֶבַח מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: ׳אִם תְּמוּרַת עוֹלָה הִיא - הֲרֵי זֶה שְׁלָמִים, אִם תְּמוּרַת שְׁלָמִים הִיא זֶה - הֲרֵי זוֹ עוֹלָה׳, וַהֲרֵי הֵן כִּשְׁנֵי זְבָחִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בְּזֶה. חָזַר וְהֵמִיר בְּאֶחָד מֵהֶן, וְאֵין יוֹדֵעַ בְּאֵיזֶה מֵהֶן הֵמִיר - הֲרֵי זֶה מֵבִיא מָעוֹת אוֹ זֶבַח מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר: ׳אִם תְּמוּרַת תְּמוּרָה הוּא - זֶה חֻלִּין הוּא זוֹ עוֹלָה, הִיא שְׁלָמִים. אִם תְּמוּרַת שְׁלָמִים הִיא זוֹ - הֲרֵי זוֹ עוֹלָה׳, וַהֲרֵי הֵן כְּזֶבַח וְכִתְמוּרָה שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָּזֶה. תּוֹדָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בִּתְמוּרָתָהּ - שְׁתֵּיהֶן יִקָּרְבוּ וְיָנִיף הַלֶּחֶם עִמָּהֶן. מֵת אֶחָד מֵהֶן - לֹא יִקָּרֵב שְׁנֵי. חָזַר וְהֵמִיר בְּאֶחָד מֵהֶן - הֲרֵי זֶה לֹא יִקָּרֵב. וְכֵן שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ בַּבְּכוֹר - שְׁנֵיהֶם יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ, וְיֵאָכְלוּ כַּבְּכוֹר. מֵת אֶחָד מֵהֶן - לֹא יִקָּרֵב שֵׁנִי. חָזַר וְהֵמִיר בְּאֶחָד מֵהֶן - הֲרֵי זֶה לֹא יִקָּרֵב.

מַסֶּכֶת תְּמוּרָה פֶּרֶק רְבִיעִי

א. הַנִּרְבָּע, בֵּין מִשֶּׁלּוֹ וּבֵין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הַקְּדֵשׁוֹ וּבֵין לְאַחַר הַקְּדֵשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג וּבֵין בְּמֵזִיד, בֵּין בְּאֹנֶס וּבֵין בְּרָצוֹן - פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. מַקָּצָה שֶׁלּוֹ - אָסוּר. וְשֶׁל חֲבֵרוֹ - מֻתָּר. מֵאֵימָתַי נִקְרָא מַקָּצָה? מִשָּׁעַת מַעֲשֶׂה שֶׁעָבַד, בֵּין מִשֶּׁלּוֹ וּבֵין מִשֶּׁל חֲבֵרוֹ, בֵּין לִפְנֵי הַקְּדֵשׁוֹ, בֵּין לְאַחַר הַקְּדֵשׁוֹ, בֵּין בְּשׁוֹגֵג וּבֵין בְּמֵזִיד - פָּסוּל לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. בְּאֹנֶס - כָּשֵׁר. בְּרָצוֹן - פָּסוּל. אֵיזֶה נֶעֱבַד? כָּל שֶׁעוֹבְדִין אוֹתוֹ, בֵּין בְּאֹנֶס וּבֵין בְּרָצוֹן. אֵיזֶהוּ מַקָּצָה? - זֶהוּ מַקָּצָה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים. אֲבָל אָמַר: ״שׁוֹר זֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים״, וּ״בַיִת זֶה לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים״ - לֹא אָמַר כְּלוּם, שֶׁאֵין הֶקְדֵּשׁ לַעֲבוֹדַת כּוֹכָבִים.

הַשָּׁלֵם

אֵיזוֹ מְחִיר כֶּלֶב? אֵלּוּ חִלּוּפֵי כֶּלֶב, שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים מד, יג): ״תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְלֹא הוֹן״ וְגוֹ׳. הֶחֱלִיף עִמּוֹ פַּרְכִּילֵי עֲנָבִים וַעֲטָרוֹת שֶׁל שַׁבָּלִין, יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת, כָּל דָּבָר שֶׁהוּא כַּיּוֹצֵא בּוֹ קָרֵב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - אֲסוּרָה. הָאַחִין שֶׁהָיוּ לָהֶן תֵּשַׁע בְּהֵמוֹת וְכֶלֶב, חָלְקוּ אַרְבַּע כְּנֶגֶד אַרְבַּע, וְאֶחָד כְּנֶגֶד כֶּלֶב - שֶׁכְּנֶגֶד הַכֶּלֶב - אָסוּר, שֶׁעִם הַכֶּלֶב - מֻתָּר.

ב. אֵיזֶהוּ אֶתְנַן? זֶה שְׂכָרָהּ שֶׁל זוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל טז, לג): ״לְכָל זֹנוֹת יִתְּנוּ״ וְגוֹ׳. שְׂכַר זָכָר - הֲרֵי זֶה אָסוּר. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: הֵילֵךְ טָלֶה זֶה וְתָלִין שִׁפְחָתְךָ אֵצֶל עַבְדִּי. רַבִּי אוֹמֵר: אֶתְנַן. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין אֶתְנַן, שֶׁאֵין אֶתְנַן אֶלָּא מִן עֲרָיוֹת, שֶׁבִּיאָתָן בַּעֲבֵרָה. נָתַן לָהּ חִטִּין לַעֲשׂוֹת סֹלֶת, עֲנָבִים לַעֲשׂוֹת יַיִן, זֵיתִים לַעֲשׂוֹת שֶׁמֶן, בְּהֵמָה מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה אֵצְלוֹ - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין. אֲבָל נָתַן לָהּ מָעוֹת, לָקְחָה בָהֶן יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת, בְּהֵמָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ וְיָלְדָה - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. וְכֵשֵׁם שֶׁאֲסוּרִין בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבַּמִּדְבָּר, כָּךְ אֲסוּרִין בְּאֹהֶל מוֹעֵד שֶׁבְּגִלְגָּל, וּכְשֵׁרִין לְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת. נָתַן לָהּ זָהָב; רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ רְקוּעִין, אֲפִלּוּ אֲחוֹרֵי בֵּית הַכַּפֹּרֶת, נָתַן לָהּ וְלֹא בָא עָלֶיהָ - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין. בָּא עָלֶיהָ אֲפִלּוּ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים - הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרִין, וְזֶהוּ אֶתְנַן. רַבִּי אוֹמֵר: מִן עֲרָיוֹת שֶׁבִּיאָתָן עֲבֵרָה, אֲבָל הַנּוֹתֵן לְאִשְׁתּוֹ בִּנְדָתָהּ, אוֹ שֶׁנָּתְנָה לוֹ הִיא, אוֹ שֶׁנָּתַן לָהּ שְׂכַר פְּקֻעָתָהּ - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֶכֶר לַדָּבָר (יְחֶזְקֵאל טז, לד): ״וּבְתִתֵּךְ אֶתְנָן, וְאֶתְנָן לֹא נִתַּן לָךְ״ וְגוֹ׳. נָתַן לָהּ מָקְדָּשִׁין - הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין, וְהַדִּין נוֹתֵן שֶׁיִּהְיוּ אֲסוּרִין, וּמַה אִם הָעוֹף שֶׁאֵין הַמּוּם פּוֹסֵל בּוֹ, אֶתְנָן וּמְחִיר חָל עָלָיו, קָדָשִׁים שֶׁהַמּוּם פּוֹסֵל בָּהֶן, אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא אֶתְנָן וּמְחִיר חָל עֲלֵיהֶן, תַּלְמוּד לוֹמַר (דְּבָרִים כג, יט): ״לְכָל נֶדֶר״ - פָּרַט לְדָבָר הַנִּדּוּר.

ג. כָּל אֲסוּרִין לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - וְלִדּוֹתֵיהֶן מֻתָּרִין. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר. וְלַד טְרֵפָה - רַבִּי

תּוֹסֶפְתָּא

אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: לֹא יִקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יִקְרַב. וּמוֹדֶה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּאֶפְרוֹחַ שֶׁיָּצָא מִבֵּיצָה טְרֵפָה, שֶׁיִּקְרַב לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא: בְּהֵמָה כְּשֵׁרָה שֶׁיָּנְקָה מִן הַטְּרֵפָה - אֲסוּרָה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ.

ד. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁנֶּעֶשׂוּ טְרֵפָה לִפְנֵי הַקְּדֶשָׁן וְאַחַר כָּךְ מֵתוּ - יֵשׁ לָהֶן פִּדְיוֹן. אַחַר הֶקְדֵּשָׁן וּמֵתוּ - אֵין לָהֶן פִּדְיוֹן, שֶׁאֵין פּוֹדִין אֶת הַקָּדָשִׁים לְהַאֲכִילָן לַכְּלָבִים. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר אֵין לָהֶן פִּדְיוֹן. חֹמֶר בְּהֶקְדֵּשׁ מִזְבֵּחַ מַה שֶּׁאֵין בְּהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת, וְחֹמֶר בְּהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת מַה שֶּׁאֵין בְּהֶקְדֵּשׁ מִזְבֵּחַ, נוֹתְנִין הֵימֶנּוּ לְהֶקְדֵּשׁ הַבַּיִת אֶת הָרָאוּי לוֹ מֵאֵילֶךְ וְשֶׁלֹּא מֵאֵילֶךְ. וְהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת אֵינוֹ אֶלָּא מֵאֵילֶךְ. חֹמֶר בְּהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת, שֶׁהֶקְדֵּשׁ בֶּדֶק הַבַּיִת תְּחִלַּת הֶקְדֵּשׁוֹ מוֹעֲלִין בּוֹ. וְהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ יֵשׁ הֵימֶנּוּ שֶׁמּוֹעֲלִין בּוֹ, יֵשׁ הֵימֶנּוּ שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בּוֹ. וְלֹא הָתִרוּ לַאֲכִילָה אֶלָּא בְּפִדְיוֹן. אִם מֵתוּ בֵּין תְּמִימִין וּבֵין בַּעֲלֵי מוּמִין לֹא יִפָּדוּ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: יִפָּדוּ. בְּהֶקְדֵּשׁ הַמִּזְבֵּחַ - תְּמִימִין לֹא יִפָּדוּ, וּבַעֲלֵי מוּמִין יִפָּדוּ. אֶחָד קָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וְאֶחָד קָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת, שֶׁאִם מֵתוּ, אוֹ שֶׁהִפִּילוּ אוֹ שֶׁנִּטְמְאוּ - הֲרֵי אֵלּוּ יִשָּׂרְפוּ. חַטָּאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסָּפֵק, וְאָשָׁם תָּלוּי, וְחֻלִּין שֶׁנִּשְׁחֲטוּ בָּעֲזָרָה - רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יִשָּׂרְפוּ, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יִקָּבְרוּ. כֵּיצַד קוֹבְרִין חַטָּאת הָעוֹף? הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי אַמַּת הַמַּיִם, וְהִיא מִתְגַּלְגֶּלֶת וְיוֹרֶדֶת לְנַחַל קִדְרוֹן. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: חֻלִּין הָיְתָה שָׁם לְמַעֲרָבוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ, אַמָּה עַל אַמָּה, 'רְבוּבָה' הָיְתָה נִקְרֵאת, שֶׁשָּׁם נוֹתְנִין חַטָּאת הָעוֹף, תְּעֻבַּר צוּרָתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. פְּסוּלֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים, וְאֵמוּרֵי קָדָשִׁים קַלִּים, וְקָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ בִּפְנִים, וּמְנָחוֹת, וְהַסֹּלֶת, וְהַיַּיִן, וְהַשֶּׁמֶן - הֲרֵי אֵלּוּ יִשָּׂרְפוּ. כֵּיצַד שׂוֹרְפִין יַיִן וְשֶׁמֶן? הָיוּ נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי מְדוּרָה כְּמוֹת שֶׁהֵן. פְּסוּלֵי קָדָשִׁים קַלִּים וְאֵמוּרֵי קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁנִּטְמְאוּ בַּחוּץ, וְהַפֶּסַח שֶׁיָּצָא רֻבּוֹ - שׂוֹרְפִין אוֹתָן לִפְנֵי הַבִּירָה מֵעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה.

הַשָּׁלֵם

דניאל פרק ב

א וּבִשְׁנַת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת נְבֻכַדְנֶצַּר חָלַם
נְבֻכַדְנֶצַּר חֲלֹמוֹת וַתִּתְפָּעֶם רוּחוֹ וּשְׁנָתוֹ נֶהְיְתָה
עָלָיו: **ב** וַיֹּאמֶר ׀ הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא לַחַרְטֻמִּים
וְלָאַשָּׁפִים וְלַמְכַשְּׁפִים וְלַכַּשְׂדִּים לְהַגִּיד לַמֶּלֶךְ
חֲלֹמֹתָיו וַיָּבֹאוּ וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: **ג** וַיֹּאמֶר לָהֶם
הַמֶּלֶךְ חֲלוֹם חָלַמְתִּי וַתִּפָּעֶם רוּחִי לָדַעַת אֶת־
הַחֲלוֹם: **ד** וַיְדַבְּרוּ הַכַּשְׂדִּים לַמֶּלֶךְ אֲרָמִית מַלְכָּא
לְעָלְמִין חֱיִי אֱמַר חֶלְמָא לעבדיך וּפִשְׁרָא
נְחַוֵּא: **ה** עָנֶה מַלְכָּא וְאָמַר
לכשדיא לְכַשְׂדָּאֵי מִלְּתָה מִנִּי אַזְדָּא הֵן לָא
תְהוֹדְעוּנַנִי חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ הַדְמִין תִּתְעַבְדוּן
וּבָתֵּיכוֹן נְוָלִי יִתְּשָׂמוּן: **ו** וְהֵן חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ
תְּהַחֲוֹן מַתְּנָן וּנְבִזְבָּהּ וִיקָר שַׂגִּיא תְּקַבְּלוּן מִן־
קֳדָמָי לָהֵן חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ הַחֲוֹנִי: **ז** עֲנוֹ תִנְיָנוּת
וְאָמְרִין מַלְכָּא חֶלְמָא יֵאמַר לְעַבְדּוֹהִי וּפִשְׁרֵהּ
נְהַחֲוֵה: **ח** עָנֶה מַלְכָּא וְאָמַר מִן־יַצִּיב יָדַע אֲנָּה דִּי
עִדָּנָא אַנְתּוּן זָבְנִין כָּל־קֳבֵל דִּי חֲזֵיתוּן דִּי אַזְדָּא
מִנִּי מִלְּתָא: **ט** דִּי הֵן־חֶלְמָא לָא תְהוֹדְעֻנַּנִי חַדָּה־
הִיא דָּתְכוֹן וּמִלָּה כִדְבָה וּשְׁחִיתָה
הזמנתון הִזְדְּמִנְתּוּן לְמֵאמַר קָדָמַי עַד דִּי עִדָּנָא
יִשְׁתַּנֵּא לָהֵן חֶלְמָא אֱמַרוּ לִי וֶאנַדַּע דִּי פִשְׁרֵהּ
תְּהַחֲוֻנַּנִי: **י** עֲנוֹ כשדיא כַשְׂדָּאֵי קָדָם־מַלְכָּא
וְאָמְרִין לָא־אִיתַי אֱנָשׁ עַל־יַבֶּשְׁתָּא דִּי מִלַּת
מַלְכָּא יוּכַל לְהַחֲוָיָה כָּל־קָבֵל דִּי כָּל־מֶלֶךְ רַב
וְשַׁלִּיט מִלָּה כִדְנָה לָא שְׁאֵל לְכָל־חַרְטֹם וְאָשַׁף
וְכַשְׂדִּי: **יא** וּמִלְּתָא דִּי־מַלְכָּה שָׁאֵל יַקִּירָה וְאָחֳרָן
לָא אִיתַי דִּי יְחַוִּנַּהּ קֳדָם מַלְכָּא לָהֵן אֱלָהִין דִּי
מְדָרְהוֹן עִם־בִּשְׂרָא לָא אִיתוֹהִי: **יב** כָּל־קָבֵל דְּנָה
מַלְכָּא בְּנַס וּקְצַף שַׂגִּיא וַאֲמַר לְהוֹבָדָה לְכֹל
חַכִּימֵי בָבֶל: **יג** וְדָתָא נָפְקַת וְחַכִּימַיָּא מִתְקַטְּלִין
וּבְעוֹ דָּנִיֵּאל וְחַבְרוֹהִי לְהִתְקְטָלָה: {פ}
יד בֵּאדַיִן דָּנִיֵּאל הֲתִיב עֵטָא וּטְעֵם לְאַרְיוֹךְ רַב־
טַבָּחַיָּא דִּי מַלְכָּא דִּי נְפַק לְקַטָּלָה לְחַכִּימֵי
בָבֶל: **טו** עָנֵה וְאָמַר לְאַרְיוֹךְ שַׁלִּיטָא דִּי־מַלְכָּא
עַל־מָה דָתָא מְהַחְצְפָה מִן־קֳדָם מַלְכָּא אֱדַיִן
מִלְּתָא הוֹדַע אַרְיוֹךְ לְדָנִיֵּאל: **טז** וְדָנִיֵּאל עָל
וּבְעָה מִן־מַלְכָּא דִּי זִמָּן יִתְּנִן־לֵהּ וּפִשְׁרָא לְהַחֲוָיָה
לְמַלְכָּא: {פ}
יז אֱדַיִן דָּנִיֵּאל לְבַיְתֵהּ אֲזַל וְלַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל
וַעֲזַרְיָה חַבְרוֹהִי מִלְּתָא הוֹדַע: **יח** וְרַחֲמִין לְמִבְעָא
מִן־קֳדָם אֱלָהּ שְׁמַיָּא עַל־רָזָא דְּנָה דִּי לָא יְהוֹבְדוּן
דָּנִיֵּאל וְחַבְרוֹהִי עִם־שְׁאָר חַכִּימֵי בָבֶל: **יט** אֱדַיִן
לְדָנִיֵּאל בְּחֶזְוָא דִּי־לֵילְיָא רָזָא גְלֵי אֱדַיִן דָּנִיֵּאל
בָּרֵךְ לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא: **כ** עָנֶה דָנִיֵּאל ׀ וְאָמַר לֶהֱוֵא
שְׁמֵהּ דִּי־אֱלָהָא מְבָרַךְ מִן־עָלְמָא וְעַד עָלְמָא דִּי
חָכְמְתָא וּגְבוּרְתָא דִּי לֵהּ־הִיא: **כא** ׀ וְהוּא מְהַשְׁנֵא
עִדָּנַיָּא וְזִמְנַיָּא מְהַעְדֵּה מַלְכִין וּמְהָקֵים מַלְכִין יָהֵב
חָכְמְתָא לְחַכִּימִין וּמַנְדְּעָא לְיָדְעֵי בִינָה: **כב** הוּא
גָּלֵא עַמִּיקָתָא וּמְסַתְּרָתָא יָדַע מָה בֲחַשׁוֹכָא
ונהירא וּנְהוֹרָא עִמֵּהּ שְׁרֵא: **כג** לָךְ ׀ אֱלָהּ
אֲבָהָתַי מְהוֹדֵא וּמְשַׁבַּח אֲנָה דִּי חָכְמְתָא
וּגְבוּרְתָא יְהַבְתְּ לִי וּכְעַן הוֹדַעְתַּנִי דִּי־בְעֵינָא מִנָּךְ
דִּי־מִלַּת מַלְכָּא הוֹדַעְתָּנָא: **כד** כָּל־קָבֵל דְּנָה
דָּנִיֵּאל ׀ עַל עַל־אַרְיוֹךְ דִּי מַנִּי מַלְכָּא לְהוֹבָדָה
לְחַכִּימֵי בָבֶל אֲזַל ׀ וְכֵן אֲמַר־לֵהּ לְחַכִּימֵי בָבֶל
אַל־תְּהוֹבֵד הַעֲלְנִי קֳדָם מַלְכָּא וּפִשְׁרָא לְמַלְכָּא
אֲחַוֵּא: {ס} **כה** אֱדַיִן אַרְיוֹךְ בְּהִתְבְּהָלָה הַנְעֵל
לְדָנִיֵּאל קֳדָם מַלְכָּא וְכֵן אֲמַר־לֵהּ דְּי־הַשְׁכַּחַת

גְּבַר֙ מִן־בְּנֵ֣י גָּלוּתָ֔א דִּ֥י יְהוּד֖ דִּ֣י פִשְׁרָ֑א לְמַלְכָּ֖א
יְהוֹדָֽע: **כו** עָנֵ֤ה מַלְכָּא֙ וְאָמַ֔ר לְדָנִיֵּ֖אל דִּ֣י שְׁמֵ֑ה
בֵּלְטְשַׁאצַּ֗ר הַאִיתִ֤יךְ כָּהֵל֙ לְהוֹדָעֵתַ֔נִי
חֶלְמָ֖א דִּי־חֲזֵ֑ית וּפִשְׁרֵֽהּ: **כז** עָנֵ֤ה דָנִיֵּאל֙ קֳדָ֣ם
מַלְכָּ֔א וְאָמַ֖ר רָזָ֣א דִּי־מַלְכָּ֑א שְׁאֵ֤ל לָא֙ חַכִּימִ֣ין
אָשְׁפִּ֔ין חַרְטֻמִּ֖ין גָּזְרִ֑ין יָכְלִ֣ין לְהַחֲוָיָ֔ה
לְמַלְכָּֽא: **כח** בְּרַ֗ם אִיתַ֤י אֱלָהָ֙ בִּשְׁמַיָּ֔א גָּלֵ֖א רָזִ֑ין
וְהוֹדַ֣ע לְמַלְכָּ֗א נְבוּכַדְנֶצַּ֙ר֙ מָ֣ה דִּֽי־לֶהֱוֵ֔א בְּאַחֲרִ֖ית
יוֹמַיָּ֑א חֶלְמָךְ֙ וְחֶזְוֵ֣י רֵאשָׁ֔ךְ עַל־מִשְׁכְּבָ֖ךְ דְּנָ֥ה הֽוּא׃
{פ}

כט אנתה אַנְתְּ֙ מַלְכָּ֔א רַעְיוֹנָ֖ךְ עַל־מִשְׁכְּבָ֑ךְ סְלִ֣קוּ
מָ֔ה דִּי֙ לֶהֱוֵ֣א אַחֲרֵ֔י דְּנָ֖ה וְגָלֵ֣א רָזַ֑יָּא הוֹדְעָ֖ךְ מָה־
דִּי֙ לֶהֱוֵ֣א׃ **ל** וַאֲנָ֗ה לָא֙ בְּחָכְמָ֣ה דִֽי־אִיתַ֤י בִּי֙ מִן־כָּל־
חַיָּ֔יָא רָזָ֖א דְּנָ֣ה גְלֵ֑י לִ֣י לָהֵ֔ן עַל־דִּבְרַ֤ת דִּי֙ פִּשְׁרָ֣א
לְמַלְכָּ֔א יְהוֹדְעוּן֙ וְרַעְיוֹנֵ֣י לִבְּ֔ךְ
תְּנַדַּֽע: **לא** אנתה אַנְתְּ֙ מַלְכָּ֔א חָזֵ֖ה הֲוַ֣יְתָ֑ וַאֲלוּ֙
צֶ֣לֶם חַד֮ שַׂגִּ֣יא צַלְמָא֒ דְּכֵ֣ן רַ֔ב וְזִיוֵ֖הּ יַתִּ֑יר קָאֵ֖ם
לְקָבְלָ֔ךְ וְרֵוֵ֖הּ דְּחִֽיל: **לב** הֲד֣וּא צַלְמָ֗א רֵאשֵׁ֙הּ֙ דִּֽי־
דְהַ֣ב טָ֔ב חֲדוֹהִ֥י וּדְרָעוֹהִ֖י דִּ֣י כְסַ֑ף מְעוֹהִ֥י וְיַרְכָתֵֽהּ
דִּי־נְחָֽשׁ: **לג** שָׁקוֹהִ֣י דִּֽי־פַרְזֶ֔ל רַגְלַוֹהִ֖י
מִנְהוֹן֙ מִן־פַּרְזֶ֣ל וּמִנְהוֹן֙ מִן־חֲסַ֔ף דִּ֖י
תִּתְחַבַּֽל: **לד** חָזֵ֣ה הֲוַ֔יְתָ֖ עַ֣ד דִּ֤י הִתְגְּזֶרֶת֙ אֶ֣בֶן דִּֽי־לָ֔א
בִּידַ֑יִן וּמְחָ֣ת לְצַלְמָ֗א עַל־רַגְלַוֹהִ֙י֙ דִּ֣י פַרְזְלָ֔א
וְחַסְפָּ֖א וְהַדֶּ֥קֶת הִמּֽוֹן: **לה** בֵּאדַ֤יִן דָּקוּ֙ כַּחֲדָ֔ה
פַּרְזְלָ֖א חַסְפָּ֣א נְחָשָׁ֑א כַּסְפָּ֣א וְדַהֲבָ֔א וַהֲווֹ֙ כְּעוּר
מִן־אִדְּרֵי־קַ֔יְט וּנְשָׁ֖א הִמּ֣וֹן רוּחָ֑א וְכָל־אֲתַ֙ר֙ לָא־
הִשְׁתְּכַ֣ח לְהוֹן֮ וְאַבְנָא֒ | דִּי־מְחָ֣ת לְצַלְמָ֗א הֲוָ֙ת
לְטוּר֙ רַ֔ב וּמְלָ֖את כָּל־אַרְעָֽא: **לו** דְּנָ֣ה חֶלְמָ֔א
וּפִשְׁרֵ֖הּ נֵאמַ֥ר קֳדָֽם־
מַלְכָּֽא: **לז** אנתה אַנְתְּ֙ מַלְכָּ֔א מֶ֖לֶךְ מַלְכַיָּ֑א דִּי

גְּבַר֙ מִן־בְּנֵ֣י גָּלוּתָ֔א דִּ֥י יְהוּד֖ דִּ֣י פִשְׁרָ֑א לְמַלְכָּ֖א
יְהוֹדָֽע: **כו** עָנֵ֤ה מַלְכָּא֙ וְאָמַ֔ר לְדָנִיֵּ֖אל דִּ֣י שְׁמֵ֑ה
בֵּלְטְשַׁאצַּ֗ר הַאִיתִ֤יךְ כָּהֵל֙ לְהוֹדָעֵתַ֔נִי
חֶלְמָ֖א דִּי־חֲזֵ֑ית וּפִשְׁרֵֽהּ: **כז** עָנֵ֤ה דָנִיֵּאל֙ קֳדָ֣ם
מַלְכָּ֔א וְאָמַ֖ר רָזָ֣א דִּי־מַלְכָּ֑א שְׁאֵ֤ל לָא֙ חַכִּימִ֣ין
אָשְׁפִּ֔ין חַרְטֻמִּ֖ין גָּזְרִ֑ין יָכְלִ֣ין לְהַחֲוָיָ֔ה
לְמַלְכָּֽא: **כח** בְּרַ֗ם אִיתַ֤י אֱלָהָ֙ בִּשְׁמַיָּ֔א גָּלֵ֖א רָזִ֑ין
וְהוֹדַ֣ע לְמַלְכָּ֗א נְבוּכַדְנֶצַּ֙ר֙ מָ֣ה דִּי֙ לֶהֱוֵ֣א בְּאַחֲרִ֖ית
יוֹמַיָּ֑א חֶלְמָךְ֙ וְחֶזְוֵ֣י רֵאשָׁ֔ךְ עַל־מִשְׁכְּבָ֖ךְ דְּנָ֥ה הֽוּא׃
{פ}

כט אנתה אַנְתְּ֙ מַלְכָּ֔א רַעְיוֹנָ֖ךְ עַל־מִשְׁכְּבָ֑ךְ סְלִ֣קוּ
מָ֔ה דִּי֙ לֶהֱוֵ֣א אַחֲרֵ֔י דְּנָ֖ה וְגָלֵ֣א רָזַ֑יָּא הוֹדְעָ֖ךְ מָה־
דִּי֙ לֶהֱוֵ֣א׃ **ל** וַאֲנָ֗ה לָא֙ בְּחָכְמָ֣ה דִֽי־אִיתַ֤י בִּי֙ מִן־כָּל־
חַיָּ֔יָא רָזָ֖א דְּנָ֣ה גְלֵ֑י לִ֣י לָהֵ֔ן עַל־דִּבְרַ֤ת דִּי֙ פִּשְׁרָ֣א
לְמַלְכָּ֔א יְהוֹדְעוּן֙ וְרַעְיוֹנֵ֣י לִבְּ֔ךְ
תְּנַדַּֽע: **לא** אנתה אַנְתְּ֙ מַלְכָּ֔א חָזֵ֖ה הֲוַ֣יְתָ֑ וַאֲלוּ֙
צֶ֣לֶם חַד֮ שַׂגִּ֣יא צַלְמָא֒ דְּכֵ֣ן רַ֔ב וְזִיוֵ֖הּ יַתִּ֑יר קָאֵ֖ם
לְקָבְלָ֔ךְ וְרֵוֵ֖הּ דְּחִֽיל: **לב** הֲד֣וּא צַלְמָ֗א רֵאשֵׁ֙הּ֙ דִּֽי־
דְהַ֣ב טָ֔ב חֲדוֹהִ֥י וּדְרָעוֹהִ֖י דִּ֣י כְסַ֑ף מְעוֹהִ֥י וְיַרְכָתֵֽהּ
דִּי־נְחָֽשׁ: **לג** שָׁקוֹהִ֣י דִּֽי־פַרְזֶ֔ל רַגְלַוֹהִ֖י
מִנְהוֹן֙ מִן־פַּרְזֶ֣ל וּמִנְהוֹן֙ מִן־חֲסַ֔ף דִּ֖י
תִּתְחַבַּֽל: **לד** חָזֵ֣ה הֲוַ֔יְתָ֖ עַ֣ד דִּ֤י הִתְגְּזֶרֶת֙ אֶ֣בֶן דִּֽי־לָ֔א
בִּידַ֑יִן וּמְחָ֣ת לְצַלְמָ֗א עַל־רַגְלַוֹהִ֙י֙ דִּ֣י פַרְזְלָ֔א
וְחַסְפָּ֖א וְהַדֶּ֥קֶת הִמּֽוֹן: **לה** בֵּאדַ֤יִן דָּקוּ֙ כַּחֲדָ֔ה
פַּרְזְלָ֖א חַסְפָּ֣א נְחָשָׁ֑א כַּסְפָּ֣א וְדַהֲבָ֔א וַהֲווֹ֙ כְּעוּר
מִן־אִדְּרֵי־קַ֔יְט וּנְשָׁ֖א הִמּ֣וֹן רוּחָ֑א וְכָל־אֲתַ֙ר֙ לָא־
הִשְׁתְּכַ֣ח לְהוֹן֮ וְאַבְנָא֒ | דִּי־מְחָ֣ת לְצַלְמָ֗א הֲוָ֙ת
לְטוּר֙ רַ֔ב וּמְלָ֖את כָּל־אַרְעָֽא: **לו** דְּנָ֣ה חֶלְמָ֔א
וּפִשְׁרֵ֖הּ נֵאמַ֥ר קֳדָֽם־
מַלְכָּֽא: **לז** אנתה אַנְתְּ֙ מַלְכָּ֔א מֶ֖לֶךְ מַלְכַיָּ֑א דִּי

אֱלָהָ֙ שְׁמַיָּ֔א מַלְכוּתָ֥א חִסְנָ֖א וְתָקְפָ֣א וְיִקָּרָ֑א יְהַב־
לָֽךְ: **לח** וּבְכָל־דִּי֙ דארין דָּיְרִ֣ין בְּנֵי־אֲנָשָׁ֔א חֵיוַ֥ת
בָּרָ֖א וְעוֹף־שְׁמַיָּ֑א יְהַ֙ב בִּידָ֣ךְ וְהַשְׁלְטָ֔ךְ בְּכָלְהֵ֖ון
אנתה־ אַנְתְּ֥ הֽוּא רֵאשָׁ֖ה דִּ֣י דַהֲבָֽא: **לט** וּבָתְרָ֙ךְ
תְּקוּם֙ מַלְכ֣וּ אָחֳרִ֔י ארעא אַרְעָ֖ מִנָּ֑ךְ וּמַלְכ֣וּ
תלתיא תְלִיתָאָ֔ה אָחֳרִ֖י דִּ֣י נְחָשָׁ֑א דִּ֥י תִשְׁלַ֖ט
בְּכָל־אַרְעָֽא: **מ** וּמַלְכ֣וּ רביעה רְבִיעָאָ֔ה תֶּהֱוֵ֖א
תַּקִּ֣יפָה כְפַרְזְלָ֑א כָּל־קֳבֵ֗ל דִּ֤י פַרְזְלָא֙ מְהַדֵּ֣ק וְחָשֵׁ֔ל
כֻּלָּ֖א וְכִפַרְזְלָ֑א דִּי־מְרָעַ֥ע כָּל־אִלֵּ֖ן תַּדֵּ֥ק
וְתֵרַֽע: **מא** וְדִי־חֲזַ֙יְתָ֙ רַגְלַ֣יָּא וְאֶצְבְּעָתָ֔א
מִנְהוֹן֙ מִנְּהֵ֣ן חֲסַ֔ף דִּֽי־פָ֖חַר ומנהון וּמִנְהֵ֣ן פַּרְזֶ֑ל
מַלְכ֣וּ פְלִיגָ֔ה תֶּהֱוֵ֖ה וּמִן־נִצְבְּתָ֣א דִּֽי־פַרְזְלָ֔א לֶהֱוֵ֖א־
בַּ֣הּ כָּל־קֳבֵ֗ל דִּי֙ חֲזַ֣יְתָ֔ה פַּרְזְלָ֖א מְעָרַ֥ב בְּחַסַּ֖ף
טִינָֽא: **מב** וְאֶצְבְּעָת֙ רַגְלַ֣יָּא מִנְהוֹן֙ מִנְּהֵ֣ן פַּרְזֶ֔ל
וּמִנְהוֹן֙ וּמִנְּהֵ֣ן חֲסַ֔ף מִן־קְצָ֖ת מַלְכוּתָ֣א תֶּהֱוֵ֑ה
תַּקִּ֣יפָה וּמִנַּ֔ הֶּהֱוֵ֖א תְּבִירָֽה: **מג** די וְדִי֙ חֲזַ֣יְתָ
פַּרְזְלָא֙ מְעָרַ֣ב בְּחַסַּ֔ף טִינָ֖א מִתְעָרְבִ֣ין לֶהֱוֹן֮ בִּזְרַ֣ע
אֲנָשָׁא֒ וְלָא־לֶהֱוֹן֙ דָּבְקִ֣ין דְּנָ֔ה עִם־דְּנָ֖ה הֵא־כְדִ֣י
פַרְזְלָ֔א לָ֥א מִתְעָרַ֖ב עִם־חַסְפָּֽא: **מד** וּבְיוֹמֵיהֹ֙ון֙ דִּ֣י
מַלְכַיָּ֔א אִנּ֥וּן יְקִ֖ים אֱלָהָ֣ שְׁמַיָּ֑א מַלְכוּ֙ דִּ֣י לְעָלְמִ֔ין
לָ֥א תִתְחַבַּ֖ל וּמַלְכוּתָ֣ה לְעַ֔ם אָחֳרָ֑ן לָ֣א תִשְׁתְּבֵ֔ק
תַּדֵּ֖ק וְתָסֵ֣יף כָּל־אִלֵּ֑ין מַלְכְוָתָ֣א וְהִ֔יא תְּקוּם
לְעָלְמִֽין: **מה** כָּל־קֳבֵ֗ל דִּי־חֲזַ֙יְתָ֙ דִּ֣י מִטּ֣וּרָ֔א
אִתְגְּזֶ֥רֶת אֶ֖בֶן דִּי־לָ֑א בִּידַ֣יִן וְהַדֶּ֔קֶת פַּרְזְלָ֖א נְחָשָׁ֥א
חַסְפָּ֛א כַּסְפָּ֥א וְדַהֲבָ֖א אֱלָהָ֣ רַבָּ֑ הוֹדַ֣ע לְמַלְכָּ֔א מָ֚ה
דִּי֙ לֶהֱוֵ֣א אַחֲרֵ֔י דְּנָ֖ה וְיַצִּ֣יב חֶלְמָ֑א וּמְהֵימַ֖ן פִּשְׁרֵֽהּ׃
{פ}

מו בֵּאדַ֤יִן מַלְכָּא֙ נְבוּכַדְנֶצַּ֔ר נְפַ֖ל עַל־אַנְפּ֑וֹהִי
וּלְדָנִיֵּ֣אל סְגֵ֔ד וּמִנְחָ֥ה וְנִיחוֹחִ֖ין אֲמַ֣ר לְנַסָּכָ֑ה
לֵֽהּ: **מז** עָנֵ֤ה מַלְכָּא֙ לְדָנִיֵּ֔אל וְאָמַ֖ר מִן־קְשׁ֣וֹט דִּי

אֱלָהֲכוֹן הוּא אֱלָהּ אֱלָהִין וּמָרֵא מַלְכִין וְגָלֵה רָזִין
דִּי יְכֵלְתָּ לְמִגְלֵא רָזָא דְנָה: **מח** אֱדַיִן מַלְכָּא
לְדָנִיֵּאל רַבִּי וּמַתְּנָן רַבְרְבָן שַׂגִּיאָן יְהַב־לֵהּ
וְהַשְׁלְטֵהּ עַל כָּל־מְדִינַת בָּבֶל וְרַב־סַגְּנִין עַל כָּל־
חַכִּימֵי בָבֶל: **מט** וְדָנִיֵּאל בְּעָא מִן־מַלְכָּא וּמַנִּי עַל
עֲבִידְתָּא דִּי מְדִינַת בָּבֶל לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֶד נְגוֹ
וְדָנִיֵּאל בִּתְרַע מַלְכָּא: {פ}

דניאל פרק ג

א נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא עֲבַד צְלֶם דִּי־דְהַב רוּמֵהּ
אַמִּין שִׁתִּין פְּתְיֵהּ אַמִּין שֵׁת אֲקִימֵהּ בְּבִקְעַת
דּוּרָא בְּמְדִינַת בָּבֶל: **ב** וּנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא שְׁלַח
לְמִכְנַשׁ | לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סְגָנַיָּא וּפַחֲוָתָא
אֲדַרְגָּזְרַיָּא גְּדָבְרַיָּא דְּתָבְרַיָּא תִּפְתָּיֵא וְכָל שִׁלְטֹנֵי
מְדִינָתָא לְמֵתֵא לַחֲנֻכַּת צַלְמָא דִּי הֲקֵים
נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא: **ג** בֵּאדַיִן מְתְכַּנְּשִׁין
אֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סְגָנַיָּא וּפַחֲוָתָא אֲדַרְגָּזְרַיָּא גְּדָבְרַיָּא
דְּתָבְרַיָּא תִּפְתָּיֵא וְכָל שִׁלְטֹנֵי מְדִינָתָא לַחֲנֻכַּת
צַלְמָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא
וקאמין וְקָיְמִין לָקֳבֵל צַלְמָא דִּי הֲקֵים
נְבֻכַדְנֶצַּר: **ד** וְכָרוֹזָא קָרֵא בְחַיִל לְכֹון אָמְרִין
עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָׁנַיָּא: **ה** בְּעִדָּנָא דִּי־תִשְׁמְעוּן
קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קיתרס קַתְרֹס שַׂבְּכָא
פְּסַנְתֵּרִין סוּמְפֹנְיָא וְכָל זְנֵי זְמָרָא תִּפְּלוֹן וְתִסְגְּדוּן
לְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא: **ו** וּמַן־
דִּי־לָא יִפֵּל וְיִסְגֵּד בַּהּ־שָׁעְתָּא יִתְרְמֵא לְגוֹא־אַתּוּן
נוּרָא יָקֵדְתָּא: **ז** כָּל־קָבֵל דְּנָה בֵּהּ־זִמְנָא כְּדִי
שָׁמְעִין כָּל־עַמְמַיָּא קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא
קיתרס קַתְרֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְטֵרִין וְכָל זְנֵי זְמָרָא
נָפְלִין כָּל־עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָׁנַיָּא סָגְדִין לְצֶלֶם
דַּהֲבָא דִּי הֲקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא: **ח** כָּל־קָבֵל
דְּנָה בֵּהּ־זִמְנָא קְרִבוּ גֻּבְרִין כַּשְׂדָּאִין וַאֲכָלוּ
קַרְצֵיהֹון דִּי יְהוּדָיֵא: **ט** עָנוֹ וְאָמְרִין לְנְבוּכַדְנֶצַּר
מַלְכָּא מַלְכָּא לְעָלְמִין חֱיִי: **י** אנתה אַנְתְּ מַלְכָּא
שָׂמְתָּ טְעֵם דִּי כָל־אֱנָשׁ דִּי־יִשְׁמַע קָל קַרְנָא
מַשְׁרוֹקִיתָא קיתרס קַתְרֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין
וסיפניה וְסוּפַנְיָה וְכָל זְנֵי זְמָרָא יִפֹּל וְיִסְגֵּד לְצֶלֶם
דַּהֲבָא: **יא** וּמַן־דִּי־לָא יִפֹּל וְיִסְגֵּד יִתְרְמֵא לְגוֹא־
אַתּוּן נוּרָא יָקֵדְתָּא: **יב** אִיתַי גֻּבְרִין יְהוּדָאִין דִּי־
מַנִּיתָ יָתְהוֹן עַל־עֲבִידַת מְדִינַת בָּבֶל שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ
וַעֲבֶד נְגוֹ גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ לָא־שָׂמוּ עלית עָלָךְ מַלְכָּא
טְעֵם לאלהיך לֵאלָהָךְ לָא פָלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא
דִּי הֲקֵימְתָּ לָא סָגְדִין: {ס} **יג** בֵּאדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר
בִּרְגַז וַחֲמָא אֲמַר לְהַיְתָיָה לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֶד
נְגוֹ בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ הֵיתָיו קֳדָם מַלְכָּא: **יד** עָנֵה
נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר לְהוֹן הַצְדָּא שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֶד
נְגוֹ לֵאלָהַי לָא אִיתֵיכוֹן פָּלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי
הֲקֵימֶת לָא סָגְדִין: **טו** כְּעַן הֶן אִיתֵיכוֹן עָתִידִין דִּי
בְעִדָּנָא דִּי־תִשְׁמְעוּן קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא
קיתרס קַתְרֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין וְסוּמְפֹנְיָה וְכָל |
זְנֵי זְמָרָא תִּפְּלוֹן וְתִסְגְּדוּן לְצַלְמָא דִּי־עֲבַדְתִּ וְהֶן
לָא תִסְגְּדוּן בַּהּ־שָׁעְתָּא תִּתְרְמוֹן לְגוֹא־אַתּוּן נוּרָא
יָקֵדְתָּא וּמַן־הוּא אֱלָהּ דִּי יְשֵׁיזְבִנְכוֹן מִן־
יְדַי: **טז** עָנוֹ שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֶד נְגוֹ וְאָמְרִין
לְמַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר לָא־חַשְׁחִין אֲנַחְנָא עַל־דְּנָה
פִּתְגָם לַהֲתָבוּתָךְ: **יז** הֶן אִיתַי אֱלָהֲנָא דִּי־אֲנַחְנָא
פָּלְחִין יָכֵל לְשֵׁיזָבוּתָנָא מִן־אַתּוּן נוּרָא יָקֵדְתָּא
וּמִן־יְדָךְ מַלְכָּא יְשֵׁיזֵב: **יח** וְהֶן לָא יְדִיעַ לֶהֱוֵא־לָךְ
מַלְכָּא דִּי לאלהיך לֵאלָהָךְ לָא־
איתינא אִיתַנָא פָּלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵימְתָּ

לָא נְסְגֵּד: {ס} **יט** בֵּאדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמְלִי חֱמָא
וּצְלֶם אַנְפּוֹהִי אשתנו אֶשְׁתַּנִּי עַל־שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ
וַעֲבֵד נְגוֹ עֲנֵה וְאָמַר לְמֵזֱא לְאַתּוּנָא חַד־שִׁבְעָה
עַל דִּי חֱזֵה לְמֵזְיֵהּ: **כ** וּלְגֶבְרִין גִּבָּרֵי־חַיִל דִּי
בְחַיְלֵהּ אֲמַר לְכַפָּתָה לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ
לְמִרְמֵא לְאַתּוּן נוּרָא יָקֵדְתָּא: **כא** בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא
אִלֵּךְ כְּפִתוּ בְּסַרְבָּלֵיהוֹן
פטישיהון פַּטְשֵׁיהוֹן וְכִרְבְּלָתְהוֹן וּלְבֻשֵׁיהוֹן וּרְמִיו
לְגוֹא־אַתּוּן נוּרָא יָקֵדְתָּא: **כב** כָּל־קֳבֵל דְּנָה מִן־
דְּי מִלַּת מַלְכָּא מַחְצְפָה וְאַתּוּנָא אֱזֵה יַתִּירָה
גֶּבְרַיָּא אִלֵּךְ דִּי הַסְקוּ לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ
קַטֶל הִמּוֹן שְׁבִיבָא דִּי נוּרָא: **כג** וְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ
תְּלָתֵהוֹן שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ נְפָלוּ לְגוֹא־אַתּוּן־
נוּרָא יָקֵדְתָּא מְכַפְּתִין: {פ}
כד אֱדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא תְּוַהּ וְקָם בְּהִתְבְּהָלָה
עָנֵה וְאָמַר לְהַדָּבְרוֹהִי הֲלָא גֻבְרִין תְּלָתָה רְמֵינָא
לְגוֹא־נוּרָא מְכַפְּתִין עָנַיִן וְאָמְרִין לְמַלְכָּא יַצִּיבָא
מַלְכָּא: **כה** עָנֵה וְאָמַר הָא־אֲנָה חָזֵה גֻּבְרִין
אַרְבְּעָה שְׁרַיִן מַהְלְכִין בְּגוֹ־נוּרָא וַחֲבָל לָא־אִיתַי
בְּהוֹן וְרֵוֵהּ דִּי רביעיא דְּמֵה לְבַר־אֱלָהִין:
{ס} **כו** בֵּאדַיִן קְרֵב נְבוּכַדְנֶצַּר לִתְרַע אַתּוּן נוּרָא
יָקֵדְתָּא עָנֵה וְאָמַר שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד־נְגוֹ
עַבְדָּוֹהִי דִּי־אֱלָהָא עליא עִלָּאָה פֻּקוּ וְאֵתוֹ בֵּאדַיִן
נָפְקִין שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ מִן־גּוֹא
נוּרָא: **כז** וּמְתְכַּנְשִׁין אֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סִגְנַיָּא
וּפַחֲוָתָא וְהַדָּבְרֵי מַלְכָּא חָזַיִן לְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ דִּי
לָא־שְׁלֵט נוּרָא בְּגֶשְׁמְהוֹן וּשְׂעַר רֵאשְׁהוֹן לָא
הִתְחָרַךְ וְסַרְבָּלֵיהוֹן לָא שְׁנוֹ וְרֵיחַ נוּר לָא עַדָּת
בְּהוֹן: **כח** עָנֵה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיךְ אֱלָהֲהוֹן
דִּי־שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ דִּי־שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ
וְשֵׁיזַב לְעַבְדָּוֹהִי דִּי הִתְרְחִצוּ עֲלוֹהִי וּמִלַּת מַלְכָּא
שַׁנִּיו וְיַהֲבוּ גשמיהון גֶּשְׁמְהוֹן דִּי לָא־יִפְלְחוּן וְלָא־
יִסְגְּדוּן לְכָל־אֱלָהּ לָהֶן לֵאלָהֲהוֹן: **כט** וּמִנִּי שָׂם
טְעֵם דִּי כָל־עַם אֻמָּה וְלִשָּׁן דִּי־יֵאמַר
שלה שָׁלוּ עַל אֱלָהֲהוֹן דִּי־שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד
נְגוֹא הַדָּמִין יִתְעֲבֵד וּבַיְתֵהּ נְוָלֵי יִשְׁתַּוֵּה כָּל־קָבֵל
דִּי לָא אִיתַי אֱלָהּ אָחָרָן דִּי־יָכֵל לְהַצָּלָה
כִּדְנָה: **ל** בֵּאדַיִן מַלְכָּא הַצְלַח לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ
וַעֲבֵד נְגוֹ בִּמְדִינַת בָּבֶל: {פ}
לא נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא לְכָל־עַמְמַיָּא אֻמַיָּא וְלִשָּׁנַיָּא
דִּי־דארין דָּיְרִין בְּכָל־אַרְעָא שְׁלָמְכוֹן
יִשְׂגֵּא: **לב** אָתָיָא וְתִמְהַיָּא דִּי עֲבַד עִמִּי אֱלָהָא
עליא עִלָּאָה שְׁפַר קֳדָמַי לְהַחֲוָיָה: **לג** אָתוֹהִי
כְּמָה רַבְרְבִין וְתִמְהוֹהִי כְּמָה תַּקִּיפִין מַלְכוּתֵהּ
מַלְכוּת עָלַם וְשָׁלְטָנֵהּ עִם־דָּר וְדָר:

דניאל פרק ד

א אֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר שְׁלֵה הֲוֵית בְּבֵיתִי וְרַעְנַן
בְּהֵיכְלִי: **ב** חֶלֶם חֲזֵית וְיַדְחֲלַנֵּנִי וְהַרְהֹרִין עַל־
מִשְׁכְּבִי וְחֶזְוֵי רֵאשִׁי יְבַהֲלַנֵּנִי: **ג** וּמִנִּי שָׂם טְעֵם
לְהַנְעָלָה קָדָמַי לְכָל חַכִּימֵי בָבֶל דִּי־פִשַּׁר חֶלְמָא
יְהוֹדְעֻנַּנִי: **ד** בֵּאדַיִן עללין עָלִין חַרְטֻמַּיָּא אָשְׁפַּיָּא
כשדיא כַּשְׁדָּאֵי וְגָזְרַיָּא וְחֶלְמָא אָמַר אֲנָה
קָדָמֵיהוֹן וּפִשְׁרֵהּ לָא־מְהוֹדְעִין לִי: **ה** וְעַד אָחֳרִין
עַל קָדָמַי דָּנִיֵּאל דִּי־שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר כְּשֵׁם אֱלָהִי
וְדִי רוּחַ־אֱלָהִין קַדִּישִׁין בֵּהּ וְחֶלְמָא קָדָמוֹהִי
אֲמַרֵת: **ו** בֵּלְטְשַׁאצַּר רַב חַרְטֻמַּיָּא דִּי | אֲנָה
יְדַעֵת דִּי רוּחַ אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ וְכָל־רָז לָא־אָנֵס
לָךְ חֶזְוֵי חֶלְמִי דִּי־חֲזֵית וּפִשְׁרֵהּ אֱמַר: **ז** וְחֶזְוֵי
רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי חָזֵה הֲוֵית וַאֲלוּ אִילָן בְּגוֹ

אַרְעָא וְרוּמֵהּ שַׂגִּיא: **ח** רְבָה אִילָנָא וּתְקֵף וְרוּמֵהּ
יְמֵטָא לִשְׁמַיָּא וַחֲזוֹתֵהּ לְסוֹף כָּל־אַרְעָא: **ט** עָפְיֵהּ
שַׁפִּיר וְאִנְבֵּהּ שַׂגִּיא וּמָזוֹן לְכֻלָּא־בֵּהּ תְּחוֹתוֹהִי
תַּטְלֶל | חֵיוַת בָּרָא וּבְעַנְפּוֹהִי יִדרון יְדוּרָן צִפְּרֵי
שְׁמַיָּא וּמִנֵּהּ יִתְזִין כָּל־בִּשְׂרָא: **י** חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי
רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבֵי וַאֲלוּ עִיר וְקַדִּישׁ מִן־שְׁמַיָּא
נָחֵת: **יא** קָרֵא בְחַיִל וְכֵן אָמַר גִּדּוּ אִילָנָא וְקַצּוּ
עַנְפּוֹהִי אַתִּרוּ עָפְיֵהּ וּבַדֵּרוּ אִנְבֵּהּ תְּנֶד חֵיוְתָא
מִן־תַּחְתּוֹהִי וְצִפְּרַיָּא מִן־עַנְפּוֹהִי: **יב** בְּרַם עִקַּר
שָׁרְשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׁבֻקוּ וּבֶאֱסוּר דִּי־פַרְזֶל וּנְחָשׁ
בְּדִתְאָא דִּי בָרָא וּבְטַל שְׁמַיָּא יִצְטַבַּע וְעִם־חֵיוְתָא
חֻלְקֵהּ בְּעִשֶּׂב אַרְעָא: **יג** לִבְבֵהּ מִן־
אנושא אֶנָשָׁא יְשַׁנּוֹן וּלְבַב חֵיוָה יְתְיְהֵב לֵהּ
וְשִׁבְעָה עִדָּנִין יַחְלְפוּן עֲלוֹהִי: **יד** בְּגִזְרַת עִירִין
פִּתְגָמָא וּמֵאמַר קַדִּישִׁין שְׁאֵלְתָּא עַד־דְּבַרַּת דִּי
יִנְדְּעוּן חַיֵּיָא דִּי־שַׁלִּיט עִלְיָא עִלָּאָה בְּמַלְכוּת
אנושא אֶנָשָׁא וּלְמַן־דִּי יְצִבֵּא יְתִנְּנֵהּ וּשְׁפַל
אֲנָשִׁים יְקִים עֲלֵיהּ: **טו** דְּנָהּ חֶלְמָא חֲזֵית
אֲנָה מַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר וְאנתה וְאַנְתְּ בֵּלְטְשַׁאצַּר
פְּשַׁרָא | אֱמַר כָּל־קֳבֵל דִּי | כָּל־חַכִּימֵי מַלְכוּתִי
לָא־יְכִלִין פִּשְׁרָא לְהוֹדָעוּתַנִי וְאנתה וְאַנְתְּ כָּהֵל
דִּי רוּחַ־אֱלָהִין קַדִּישִׁין בָּךְ: **טז** אֱדַיִן דָּנִיֵּאל דִּי־
שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר אֶשְׁתּוֹמַם כְּשָׁעָה חֲדָה וְרַעְיֹנֹהִי
יְבַהֲלֻנֵּהּ עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר בֵּלְטְשַׁאצַּר חֶלְמָא
וּפִשְׁרָא אַל־יְבַהֲלָךְ עָנֵה בֵלְטְשַׁאצַּר וְאָמַר מָרֵאי
חֶלְמָא לשנאיך לְשָׁנְאָךְ וּפִשְׁרֵהּ
לעריך לְעָרָךְ: **יז** אִילָנָא דִּי חֲזַיְתָ דִּי רְבָה וּתְקֵף
וְרוּמֵהּ יְמֵטָא לִשְׁמַיָּא וַחֲזוֹתֵהּ לְכָל־
אַרְעָא: **יח** וְעָפְיֵהּ שַׁפִּיר וְאִנְבֵּהּ שַׂגִּיא וּמָזוֹן
לְכֻלָּא־בֵּהּ תְּחוֹתוֹהִי תְּדוּר חֵיַת בָּרָא וּבְעַנְפּוֹהִי
יִשְׁכְּנָן צִפְּרֵי שְׁמַיָּא: **יט** אנתה־ אַנְתְּ־ הוּא מַלְכָּא
דִּי רבית רְבַת וּתְקֵפְתְּ וּרְבוּתָךְ רְבָתְ וּמְטָת
לִשְׁמַיָּא וְשָׁלְטָנָךְ לְסוֹף אַרְעָא: **כ** וְדִי חֲזָה מַלְכָּא
עִיר וְקַדִּישׁ נָחֵת | מִן־שְׁמַיָּא וְאָמַר גִּדּוּ אִילָנָא
וְחַבְּלוּהִי בְּרַם עִקַּר שָׁרְשׁוֹהִי בְּאַרְעָא שְׁבֻקוּ
וּבֶאֱסוּר דִּי־פַרְזֶל וּנְחָשׁ בְּדִתְאָא דִּי בָרָא וּבְטַל
שְׁמַיָּא יִצְטַבַּע וְעִם־חֵיוַת בָּרָא חֻלְקֵהּ עַד דִּי־
שִׁבְעָה עִדָּנִין יַחְלְפוּן עֲלוֹהִי: **כא** דְּנָה פִּשְׁרָא
מַלְכָּא וּגְזֵרַת עליא עִלָּאָה הִיא דִּי מְטַת עַל־
מָרִאי מַלְכָּא: **כב** וְלָךְ טָרְדִין מִן־אֲנָשָׁא וְעִם־
חֵיוַת בָּרָא לֶהֱוֵה מְדָרָךְ וְעִשְׂבָּא כְתוֹרִין | לָךְ
יְטַעֲמוּן וּמִטַּל שְׁמַיָּא לָךְ מְצַבְּעִין וְשִׁבְעָה עִדָּנִין
יַחְלְפוּן עליך עֲלָךְ עַד דִּי־תִנְדַּע דִּי־שַׁלִּיט
עליא עִלָּאָה בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא וּלְמַן־דִּי יְצִבֵּא
יִתְנִנֵּהּ: **כג** וְדִי אֲמַרוּ לְמִשְׁבַּק עִקַּר שָׁרְשׁוֹהִי דִּי
אִילָנָא מַלְכוּתָךְ לָךְ קַיָּמָא מִן־דִּי תִנְדַּע דִּי שַׁלְטָן
שְׁמַיָּא: **כד** לָהֵן מַלְכָּא מְלִכִי יְשִׁפַּר
עליך עֲלָךְ וחטיך וַחֲטָאָךְ בְּצִדְקָה פְּרֻק וַעֲוָיָתָךְ
בְּמִחַן עֲנָיִן הֵן תֶּהֱוֵה אַרְכָה לִשְׁלְוָתָךְ: **כה** כְּלָא
מְטָא עַל־נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא: {פ}
כו לִקְצָת יַרְחִין תְּרֵי־עֲשַׂר עַל־הֵיכַל מַלְכוּתָא דִּי
בָבֶל מְהַלֵּךְ הֲוָה: **כז** עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר הֲלָא דָא־
הִיא בָּבֶל רַבְּתָא דִּי־אֲנָה בְנַיְתַהּ לְבֵית מַלְכוּ
בְּתָקֶף חִסְנִי וְלִיקָר הַדְרִי: **כח** עוֹד מִלְתָא בְּפֻם
מַלְכָּא קָל מִן־שְׁמַיָּא נְפֵל לָךְ אָמְרִין נְבוּכַדְנֶצַּר
מַלְכָּא מַלְכוּתָא עֲדָת מִנָּךְ: **כט** וּמִן־אֲנָשָׁא לָךְ
טָרְדִין וְעִם־חֵיַת בָּרָא מְדָרָךְ עִשְׂבָּא כְתוֹרִין לָךְ
יְטַעֲמוּן וְשִׁבְעָה עִדָּנִין יַחְלְפוּן עליך עֲלָךְ עַד דִּי־
תִנְדַּע דִּי־שַׁלִּיט עליא עִלָּאָה בְּמַלְכוּת אֲנָשָׁא
וּלְמַן־דִּי יְצִבֵּא יִתְנִנֵּהּ: **ל** בַּהּ־שַׁעֲתָא מִלְתָא סָפַת

עַל־נְבוּכַדְנֶצַּר וּמִן־אֲנָשָׁא טְרִיד וְעִשְׂבָּא כְתוֹרִין
יֵאכֻל וּמִטַּל שְׁמַיָּא גִּשְׁמֵהּ יִצְטַבַּע עַד דִּי שַׂעְרֵהּ
כִּנְשְׁרִין רְבָּה וְטִפְרוֹהִי כְצִפְּרִין: **לא** וְלִקְצָת יוֹמַיָּא
אֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר עֵינַי | לִשְׁמַיָּא נְטִלֵת וּמַנְדְּעִי עֲלַי
יְתוּב ולעליא וּלְעִלָּאהּ בָּרְכֵת וּלְחַי עָלְמָא שַׁבְּחֵת
וְהַדְּרֵת דִּי שָׁלְטָנֵהּ שָׁלְטָן עָלַם וּמַלְכוּתֵהּ עִם־דָּר
וְדָר: **לב** וְכָל־דָּארֵי דָּיְרֵי אַרְעָא כְּלָה חֲשִׁיבִין
וְכְמִצְבְּיֵהּ עָבֵד בְּחֵיל שְׁמַיָּא ודארי וְדָיְרֵי אַרְעָא
וְלָא אִיתַי דִּי־יִמַּחֲא בִידֵּהּ וְיֵאמַר לֵהּ מָה
עֲבַדְתְּ: **לג** בֵּהּ־זִמְנָא מַנְדְּעִי | יְתוּב עֲלַי וּלִיקַר
מַלְכוּתִי הַדְרֵי וְזִיוִי יְתוּב עֲלַי וְלִי הַדָּבְרֵי וְרַבְרְבָנַי
יְבַעְוֹן וְעַל־מַלְכוּתִי הָתְקְנַת וּרְבוּ יַתִּירָה הוֹסְפַת
לִי: **לד** כְּעַן אֲנָה נְבֻכַדְנֶצַּר מְשַׁבַּח וּמְרוֹמֵם
וּמְהַדַּר לְמֶלֶךְ שְׁמַיָּא דִּי כָל־מַעֲבָדוֹהִי קְשׁוֹט
וְאׇרְחָתֵהּ דִּין וְדִי מַהְלְכִין בְּגָוָה יָכֵל לְהַשְׁפָּלָה:
{פ}

דניאל פרק ה

א בֵּלְשַׁאצַּר מַלְכָּא עֲבַד לְחֶם רַב לְרַבְרְבָנוֹהִי
אַלָף וְלָקֳבֶל אַלְפָּא חַמְרָא שָׁתֵה: **ב** בֵּלְשַׁאצַּר
אֲמַר | בְּטְעֵם חַמְרָא לְהַיְתָיָהּ לְמָאנֵי דַּהֲבָא
וְכַסְפָּא דִּי הַנְפֵּק נְבוּכַדְנֶצַּר אֲבוּהִי מִן־הֵיכְלָא דִּי
בִירוּשְׁלֶם וְיִשְׁתּוֹן בֵּהּוֹן מַלְכָּא וְרַבְרְבָנוֹהִי שֵׁגְלָתֵהּ
וּלְחֵנָתֵהּ: **ג** בֵּאדַיִן הַיְתִיו מָאנֵי דַּהֲבָא דִּי הַנְפְּקוּ
מִן־הֵיכְלָא דִּי־בֵית אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וְאִשְׁתִּיו
בֵּהּוֹן מַלְכָּא וְרַבְרְבָנוֹהִי שֵׁגְלָתֵהּ
וּלְחֵנָתֵהּ: **ד** אִשְׁתִּיו חַמְרָא וְשַׁבַּחוּ לֵאלָהֵי דַּהֲבָא
וְכַסְפָּא נְחָשָׁא פַרְזְלָא אָעָא וְאַבְנָא: **ה** בַּהּ־
שָׁעְתָּה נפקו נְפַקָה אֶצְבְּעָן דִּי יַד־אֱנָשׁ וְכָתְבָן
לָקֳבֶל נֶבְרַשְׁתָּא עַל־גִּירָא דִּי־כְתַל הֵיכְלָא דִּי
מַלְכָּא וּמַלְכָּא חָזֵה פַּס יְדָא דִּי כָתְבָה: **ו** אֱדַיִן
מַלְכָּא זִיוְהִי שְׁנִוֹהִי וְרַעְיוֹנֹהִי יְבַהֲלוּנֵהּ וְקִטְרֵי
חַרְצֵהּ מִשְׁתָּרַיִן וְאַרְכֻבָתֵהּ דָּא לְדָא
נָקְשָׁן: **ז** קָרֵא מַלְכָּא בְּחַיִל לְהֵעָלָהּ לְאָשְׁפַּיָּא
כשדיא כַּשְׁדָּאֵי וְגָזְרַיָּא עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר |
לְחַכִּימֵי בָבֶל דִּי כָל־אֱנָשׁ דִּי־יִקְרֵה כְּתָבָה דְנָה
וּפִשְׁרֵהּ יְחַוְּנַנִי אַרְגְּוָנָא יִלְבַּשׁ
והמנוכא וְהַמְנִיכָא דִּי־דַהֲבָא עַל־צַוְּארֵהּ וְתַלְתִּי
בְמַלְכוּתָא יִשְׁלַט: {ס} **ח** אֱדַיִן עללין עָלִין כָּל
חַכִּימֵי מַלְכָּא וְלָא־כָהֲלִין כְּתָבָא לְמִקְרֵא
ופשרא וּפִשְׁרֵהּ לְהוֹדָעָה לְמַלְכָּא: **ט** אֱדַיִן מַלְכָּא
בֵּלְשַׁאצַּר שַׂגִּיא מִתְבְּהַל וְזִיוֹהִי שָׁנַיִן עֲלוֹהִי
וְרַבְרְבָנוֹהִי מְשִׁתַּבְּשִׁין: **י** מַלְכְּתָא לָקֳבֵל מִלֵּי
מַלְכָּא וְרַבְרְבָנוֹהִי לְבֵית מִשְׁתְּיָא
עללת עַלַּת עָנַת מַלְכְּתָא וַאֲמֶרֶת מַלְכָּא לְעָלְמִין
חֱיִי אַל־יְבַהֲלוּךְ רַעְיוֹנָךְ וזיויך וְזִיוָךְ אַל־
יְשְׁתַּנּוֹ: **יא** אִיתַי גְּבַר בְּמַלְכוּתָךְ דִּי רוּחַ אֱלָהִין
קַדִּישִׁין בֵּהּ וּבְיוֹמֵי אֲבוּךְ נְהִירוּ וְשָׂכְלְתָנוּ וְחָכְמָה
כְּחָכְמַת־אֱלָהִין הִשְׁתְּכַחַת בֵּהּ וּמַלְכָּא נְבֻכַדְנֶצַּר
אֲבוּךְ רַב חַרְטֻמִּין אָשְׁפִּין כַּשְׁדָּאִין גָּזְרִין הֲקִימֵהּ
אֲבוּךְ מַלְכָּא: **יב** כָּל־קֳבֵל דִּי רוּחַ | יַתִּירָה וּמַנְדָּע
וְשָׂכְלְתָנוּ מְפַשַּׁר חֶלְמִין וַאֲחָוַיַת אֲחִידָן וּמְשָׁרָא
קִטְרִין הִשְׁתְּכַחַת בֵּהּ בְּדָנִיֵּאל דִּי־מַלְכָּא שָׂם־
שְׁמֵהּ בֵּלְטְשַׁאצַּר כְּעַן דָּנִיֵּאל יִתְקְרֵי וּפִשְׁרָה
יְהַחֲוֵה: {פ}
יג בֵּאדַיִן דָּנִיֵּאל הֵעָל קֳדָם מַלְכָּא עָנֵה מַלְכָּא
וְאָמַר לְדָנִיֵּאל אנתה־ הֲוּא דָּנִיֵּאל דִּי־מִן־
בְּנֵי גָלוּתָא דִּי יְהוּד דִּי הַיְתֵי מַלְכָּא אֲבִי מִן־
יְהוּד: **יד** וְשִׁמְעֵת עלך עֲלָךְ דִּי רוּחַ אֱלָהִין בָּךְ
וְנַהִירוּ וְשָׂכְלְתָנוּ וְחָכְמָה יַתִּירָה הִשְׁתְּכַחַת

בָּךְ: **טו** וּכְעַן הֲעַלּוּ קָדָמַי חַכִּימַיָּא אָשְׁפַּיָּא דִּי־
כְתָבָה דְנָה יְקָרוֹן וּפִשְׁרֵהּ לְהוֹדָעֲתַנִי וְלָא־כָהֲלִין
פְּשַׁר־מִלְּתָא לְהַחֲוָיָה: **טז** וַאֲנָהּ שְׁמִעֵת
עֲלַיִךְ עֲלָךְ דִּי־תוּכַל תְּכוּל פְּשָׁרִין לְמִפְשַׁר
וְקִטְרִין לְמִשְׁרֵא כְּעַן הֵן תוּכַל תְּכוּל כְּתָבָא
לְמִקְרֵא וּפִשְׁרֵהּ לְהוֹדָעוּתַנִי אַרְגְּוָנָא תִּלְבַּשׁ
וְהַמוֹנְכָא וְהַמְנִיכָא דִּי־דַהֲבָא עַל־צַוְּארָךְ וְתַלְּתָא
בְּמַלְכוּתָא תִּשְׁלַט: {פ}
יז בֵּאדַיִן עָנֵה דָנִיֵּאל וְאָמַר קֳדָם מַלְכָּא מַתְּנָתָךְ
לָךְ לֶהֱוֵין וּנְבִזְבִּיתָךְ לְאָחֳרָן הַב בְּרַם כְּתָבָא
אֶקְרֵא לְמַלְכָּא וּפִשְׁרָא
אֲהוֹדְעִנֵּהּ: **יח** אנתה אַנְתְּ מַלְכָּא אֱלָהָא
עליא עִלָּאָה מַלְכוּתָא וּרְבוּתָא וִיקָרָא וְהַדְרָא
יְהַב לִנְבֻכַדְנֶצַּר אֲבוּךְ: **יט** וּמִן־רְבוּתָא דִּי יְהַב־לֵהּ
כָּל עַמְמַיָּא אֻמַיָּא וְלִשָּׁנַיָּא הֲווֹ זאעין וְיָעִין וְדָחֲלִין
מִן־קֳדָמוֹהִי דִּי־הֲוָא צָבֵא הֲוָה קָטֵל וְדִי־הֲוָה צָבֵא
הֲוָה מַחֵא וְדִי־הֲוָה צָבֵא הֲוָה מָרִים וְדִי־הֲוָא צָבֵא
הֲוָא מַשְׁפֵּל: **כ** וּכְדִי רַם לִבְבֵהּ וְרוּחֵהּ תְּקִפַת
לַהֲזָדָה הָנְחַת מִן־כָּרְסֵא מַלְכוּתֵּהּ וְיִקָרָה הֶעְדִּיו
מִנֵּהּ: **כא** וּמִן־בְּנֵי אֲנָשָׁא טְרִיד וְלִבְבֵהּ | עִם־
חֵיוָתָא שׁוּי שַׁוְיוֹ וְעִם־עֲרַדַיָּא מְדוֹרֵהּ עִשְׂבָּא
כְתוֹרִין יְטַעֲמוּנֵּהּ וּמִטַּל שְׁמַיָּא גִּשְׁמֵהּ יִצְטַבַּע עַד
דִּי־יְדַע דִּי־שַׁלִּיט אֱלָהָא עליא עִלָּאָה בְּמַלְכוּת
אֲנָשָׁא וּלְמַן־דִּי יְצִבֵּא יְהָקִים
עליה עֲלַהּ: **כב** ואנתה וְאַנְתְּ בְּרֵהּ בֵּלְשַׁאצַּר לָא
הַשְׁפֵּלְתְּ לִבְבָךְ כָּל־קֳבֵל דִּי כָל־דְּנָה
יְדַעְתָּ: **כג** וְעַל מָרֵא־שְׁמַיָּא | הִתְרוֹמַמְתָּ
וּלְמָאנַיָּא דִּי־בַיְתֵהּ הַיְתִיו
קדמיך קָדָמָךְ ואנתה וְאַנְתְּ ורברבניך וְרַבְרְבָנָךְ
שֵׁגְלָתָךְ וּלְחֵנָתָךְ חַמְרָא שָׁתַיִן בְּהוֹן וְלֵאלָהֵי
כַסְפָּא־וְדַהֲבָא נְחָשָׁא פַרְזְלָא אָעָא וְאַבְנָא דִּי
לָא־חָזַיִן וְלָא־שָׁמְעִין וְלָא יָדְעִין שַׁבַּחְתָּ וְלֵאלָהָא
דִּי־נִשְׁמְתָךְ בִּידֵהּ וְכָל־אָרְחָתָךְ לֵהּ לָא
הַדַּרְתָּ: **כד** בֵּאדַיִן מִן־קֳדָמוֹהִי שְׁלִיחַ פַּסָּא דִּי־
יְדָא וּכְתָבָא דְנָה רְשִׁים: **כה** וּדְנָה כְתָבָא דִּי
רְשִׁים מְנֵא מְנֵא תְּקֵל וּפַרְסִין: **כו** דְּנָה פְּשַׁר־
מִלְּתָא מְנֵּא מְנָה־אֱלָהָא מַלְכוּתָךְ
וְהַשְׁלְמַהּ: **כז** תְּקֵל תְּקִילְתָּ בְּמֹאזַנַיָּא וְהִשְׁתְּכַחְתְּ
חַסִּיר: **כח** פְּרֵס פְּרִיסַת מַלְכוּתָךְ וְיִהִיבַת לְמָדַי
וּפָרָס: **כט** בֵּאדַיִן | אֲמַר בֵּלְשַׁאצַּר וְהַלְבִּשׁוּ
לְדָנִיֵּאל אַרְגְּוָנָא והמנוכא וְהַמְנִיכָא דִּי־דַהֲבָא
עַל־צַוְּארֵהּ וְהַכְרְזוּ עֲלוֹהִי דִּי־לֶהֱוֵא שַׁלִּיט תַּלְּתָא
בְּמַלְכוּתָא: **ל** בֵּהּ בְּלֵילְיָא קְטִיל בֵּלְאשַׁצַּר מַלְכָּא
כשדיא כַּשְׂדָּאָה: {פ}

דניאל פרק ו

א וְדָרְיָוֶשׁ מדיא מָדָאָה קַבֵּל מַלְכוּתָא כְּבַר שְׁנִין
שִׁתִּין וְתַרְתֵּין: **ב** שְׁפַר קֳדָם דָּרְיָוֶשׁ וְהַקִים עַל־
מַלְכוּתָא לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא מְאָה וְעֶשְׂרִין דִּי לֶהֱוֹן
בְּכָל־מַלְכוּתָא: **ג** וְעֶלָּא מִנְּהוֹן סָרְכִין תְּלָתָה דִּי
דָנִיֵּאל חַד־מִנְּהוֹן דִּי־לֶהֱוֹן אֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא אִלֵּין
יְהַבִין לְהוֹן טַעְמָא וּמַלְכָּא לָא־לֶהֱוֵא נָזֵק: **ד** אֱדַיִן
דָּנִיֵּאל דְּנָה הֲוָא מִתְנַצַּח עַל־סָרְכַיָּא
וַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא כָּל־קֳבֵל דִּי רוּחַ יַתִּירָא בֵּהּ וּמַלְכָּא
עֲשִׁית לַהֲקָמוּתֵהּ עַל־כָּל־מַלְכוּתָא: **ה** אֱדַיִן
סָרְכַיָּא וַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא הֲווֹ בָּעַיִן עִלָּה לְהַשְׁכָּחָה
לְדָנִיֵּאל מִצַּד מַלְכוּתָא וְכָל־עִלָּה וּשְׁחִיתָה לָא־
יָכְלִין לְהַשְׁכָּחָה כָּל־קֳבֵל דִּי־מְהֵימַן הוּא וְכָל־שָׁלוּ
וּשְׁחִיתָה לָא הִשְׁתְּכַחַת עִלָּוֹהִי: **ו** אֱדַיִן גֻּבְרַיָּא
אִלֵּךְ אָמְרִין דִּי לָא נְהַשְׁכַּח לְדָנִיֵּאל דְּנָה כָּל־עִלָּה

לָהֵן הַשְׁכַּחְנָא עֲלוֹהִי בִּדְת אֱלָהֵהּ׃ {ס} **ז** אֱדַיִן
סָרְכַיָּא וַאֲחַשְׁדַּרְפַּנַיָּא אִלֵּין הַרְגִּשׁוּ עַל־מַלְכָּא וְכֵן
אָמְרִין לֵהּ דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא לְעָלְמִין חֱיִי׃ **ח** אִתְיָעֲטוּ
כָּל ׀ סָרְכֵי מַלְכוּתָא סִגְנַיָּא וַאֲחַשְׁדַּרְפַּנַיָּא
הַדָּבְרַיָּא וּפַחֲוָתָא לְקַיָּמָה קְיָם מַלְכָּא וּלְתַקָּפָה
אֱסָר דִּי כָל־דִּי־יִבְעֵא בָּעוּ מִן־כָּל־אֱלָהּ וֶאֱנָשׁ עַד־
יוֹמִין תְּלָתִין לָהֵן מִנָּךְ מַלְכָּא יִתְרְמֵא לְגֻב
אַרְיָוָתָא׃ **ט** כְּעַן מַלְכָּא תְּקִים אֱסָרָא וְתִרְשֻׁם
כְּתָבָא דִּי לָא לְהַשְׁנָיָה כְּדָת־מָדַי וּפָרַס דִּי־לָא
תֶעְדֵּא׃ **י** כָּל־קֳבֶל דְּנָה מַלְכָּא דָּרְיָוֶשׁ רְשַׁם
כְּתָבָא וֶאֱסָרָא׃ **יא** וְדָנִיֵּאל כְּדִי יְדַע דִּי־רְשִׁים
כְּתָבָא עַל לְבַיְתֵהּ וְכַוִּין פְּתִיחָן לֵהּ בְּעִלִּיתֵהּ נֶגֶד
יְרוּשְׁלֶם וְזִמְנִין תְּלָתָה בְיוֹמָא הוּא ׀ בָּרֵךְ עַל־
בְּרְכוֹהִי וּמְצַלֵּא וּמוֹדֵא קֳדָם אֱלָהֵהּ כָּל־קֳבֶל דִּי־
הֲוָא עָבֵד מִן־קַדְמַת דְּנָה׃ {ס} **יב** אֱדַיִן גֻּבְרַיָּא
אִלֵּךְ הַרְגִּשׁוּ וְהַשְׁכַּחוּ לְדָנִיֵּאל בָּעֵה וּמִתְחַנַּן קֳדָם
אֱלָהֵהּ׃ **יג** בֵּאדַיִן קְרִבוּ וְאָמְרִין קֳדָם־מַלְכָּא עַל־
אֱסָר מַלְכָּא הֲלָא אֱסָר רְשַׁמְתְּ דִּי כָל־אֱנָשׁ דִּי־
יִבְעֵא מִן־כָּל־אֱלָהּ וֶאֱנָשׁ עַד־יוֹמִין תְּלָתִין לָהֵן
מִנָּךְ מַלְכָּא יִתְרְמֵא לְגֻב אַרְיָוָתָא עָנֵה מַלְכָּא
וְאָמַר יַצִּיבָא מִלְּתָא כְּדָת־מָדַי וּפָרַס דִּי־לָא
תֶעְדֵּא׃ **יד** בֵּאדַיִן עָנוֹ וְאָמְרִין קֳדָם מַלְכָּא דִּי
דָנִיֵּאל דְּ֠ מִן־בְּנֵי גָלוּתָא דִּי יְהוּד לָא־שָׂם
עלך עֲלָךְ מַלְכָּא טְעֵם וְעַל־אֱסָרָא דִּי רְשַׁמְתְּ
וְזִמְנִין תְּלָתָה בְיוֹמָא בָּעֵא בָּעוּתֵהּ׃ **טו** אֱדַיִן
מַלְכָּא כְּדִי מִלְּתָא שְׁמַע שַׂגִּיא בְּאֵשׁ עֲלוֹהִי וְעַל
דָּנִיֵּאל שָׂם בֶּל לְשֵׁזָבוּתֵהּ וְעַד מֶעֳלֵי שְׁמְשָׁא הֲוָא
מְשְׁתַּדַּר לְהַצָּלוּתֵהּ׃ **טז** בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ
הַרְגִּשׁוּ עַל־מַלְכָּא וְאָמְרִין לְמַלְכָּא דַּע מַלְכָּא דִּי־
דָת לְמָדַי וּפָרַס דִּי־כָל־אֱסָר וּקְיָם דִּי־מַלְכָּא

יְהָקִים לָא לְהַשְׁנָיָה׃ **יז** בֵּאדַיִן מַלְכָּא אֲמַר וְהַיְתִיוּ
לְדָנִיֵּאל וּרְמוֹ לְגֻבָּא דִּי אַרְיָוָתָא עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר
לְדָנִיֵּאל אֱלָהָךְ דִּי אנתה אֲנִתְ פָּלַח־לֵהּ בְּתְדִירָא
הוּא יְשֵׁיזְבִנָּךְ׃ **יח** וְהֵיתָיִת אֶבֶן חֲדָה וְשַׂמַת עַל־
פֻּם גֻּבָּא וַחֲתַמַהּ מַלְכָּא בְּעִזְקְתֵהּ וּבְעִזְקַת
רַבְרְבָנוֹהִי דִּי לָא־תִשְׁנֵא צְבוּ בְּדָנִיֵּאל׃ **יט** אֱדַיִן
אֲזַל מַלְכָּא לְהֵיכְלֵהּ וּבָת טְוָת וְדַחֲוָן לָא־הַנְעֵל
קָדָמוֹהִי וְשִׁנְתֵּהּ נַדַּת עֲלוֹהִי׃ **כ** בֵּאדַיִן מַלְכָּא
בִּשְׁפַרְפָּרָא יְקוּם בְּנָגְהָא וּבְהִתְבְּהָלָה לְגֻבָּא דִּי־
אַרְיָוָתָא אֲזַל׃ **כא** וּכְמִקְרְבֵהּ לְגֻבָּא לְדָנִיֵּאל בְּקָל
עֲצִיב זְעֵק עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר לְדָנִיֵּאל דָּנִיֵּאל עַבֵד
אֱלָהָא חַיָּא אֱלָהָךְ דִּי אנתה אֲנִתְ פָּלַח־לֵהּ
בְּתְדִירָא הַיְכָל לְשֵׁיזָבוּתָךְ מִן־אַרְיָוָתָא׃ **כב** אֱדַיִן
דָּנִיֵּאל עִם־מַלְכָּא מַלֵּל מַלְכָּא לְעָלְמִין
חֱיִי׃ **כג** אֱלָהִי שְׁלַח מַלְאֲכֵהּ וּסְגַּר פֻּם אַרְיָוָתָא
וְלָא חַבְּלוּנִי כָּל־קֳבֶל דִּי קָדָמוֹהִי זְכוּ הִשְׁתְּכַחַת
לִי וְאַף קדמיך קָדָמָךְ מַלְכָּא חֲבוּלָה לָא
עַבְדֵת׃ **כד** בֵּאדַיִן מַלְכָּא שַׂגִּיא טְאֵב עֲלוֹהִי
וּלְדָנִיֵּאל אֲמַר לְהַנְסָקָה מִן־גֻּבָּא וְהֻסַּק דָּנִיֵּאל מִן־
גֻּבָּא וְכָל־חַבָל לָא־הִשְׁתְּכַח בֵּהּ דִּי הֵימִן
בֵּאלָהֵהּ׃ **כה** וַאֲמַר מַלְכָּא וְהֵיתָיוּ גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ
דִּי־אֲכַלוּ קַרְצוֹהִי דִּי דָנִיֵּאל וּלְגֻב אַרְיָוָתָא רְמוֹ
אִנּוּן בְּנֵיהוֹן וּנְשֵׁיהוֹן וְלָא־מְטוֹ לְאַרְעִית גֻּבָּא עַד
דִּי־שְׁלֶטוּ בְהוֹן אַרְיָוָתָא וְכָל־גַּרְמֵיהוֹן
הַדְּקוּ׃ **כו** בֵּאדַיִן דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא כְּתַב לְכָל־
עַמְמַיָּא אֻמַיָּא וְלִשָׁנַיָּא דִּי־דארין דָּיְרִין בְּכָל־
אַרְעָא שְׁלָמְכוֹן יִשְׂגֵּא׃ **כז** מִן־קָדָמַי שִׂים טְעֵם
דִּי ׀ בְּכָל־שָׁלְטָן מַלְכוּתִי לֶהֱוֹן זאעין וְזָיְעִין וְדָחֲלִין
מִן־קֳדָם אֱלָהָהּ דִּי־דָנִיֵּאל דִּי־הוּא ׀ אֱלָהָא חַיָּא
וְקַיָּם לְעָלְמִין וּמַלְכוּתֵהּ דִּי־לָא תִתְחַבַּל וְשָׁלְטָנֵהּ

עַד־סוֹפָא: **כח** מְשֵׁיזַב וּמַצַּל וְעָבֵד אָתַיִן וְתִמְהַיִן
בִּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא דִּי שֵׁיזֵב לְדָנִיֵּאל מִן־יַד
אַרְיָוָתָא: **כט** וְדָנִיֵּאל דְּנָה הַצְלַח בְּמַלְכוּת
דָּרְיָוֶשׁ וּבְמַלְכוּת כּוֹרֶשׁ פרסיא פָּרְסָאָה: {פ}

דניאל פרק ז

א בִּשְׁנַת חֲדָה לְבֵלְאשַׁצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל דָּנִיֵּאל חֶלֶם
חֲזָה וְחֶזְוֵי רֵאשֵׁהּ עַל־מִשְׁכְּבֵהּ בֵּאדַיִן חֶלְמָא
כְתַב רֵאשׁ מִלִּין אֲמַר: **ב** עָנֵה דָּנִיֵּאל וְאָמַר חָזֵה
הֲוֵית בְּחֶזְוִי עִם־לֵילְיָא וַאֲרוּ אַרְבַּע רוּחֵי שְׁמַיָּא
מְגִיחָן לְיַמָּא רַבָּא: **ג** וְאַרְבַּע חֵיוָן רַבְרְבָן סָלְקָן
מִן־יַמָּא שָׁנְיָן דָּא מִן־דָּא: **ד** קַדְמָיְתָא כְּאַרְיֵה
וְגַפִּין דִּי־נְשֶׁר לַהּ חָזֵה הֲוֵית עַדְּ דִּי־מְרִיטוּ
גפיה גַּפַּהּ וּנְטִילַת מִן־אַרְעָא וְעַל־רַגְלַיִן כֶּאֱנָשׁ
הֳקִימַת וּלְבַב אֱנָשׁ יְהִיב לַהּ: **ה** וַאֲרוּ חֵיוָהּ אָחֳרִי
תִנְיָנָה דָּמְיָה לְדֻּב וּלְשִׁטַר־חַד הָקְמַת וּתְלָת
עִלְעִין בְּפֻמַּהּ בֵּין שניה שִׁנַּהּ וְכֵן אָמְרִין לַהּ קוּמִי
אֲכֻלִי בְּשָׂר שַׂגִּיא: **ו** בָּאתַר דְּנָה חָזֵה הֲוֵית וַאֲרוּ
אָחֳרִי כִּנְמַר וְלַהּ גַּפִּין אַרְבַּע דִּי־עוֹף עַל־
גביה גַּבַּהּ וְאַרְבְּעָה רֵאשִׁין לְחֵיוְתָא וְשָׁלְטָן יְהִיב
לַהּ: **ז** בָּאתַר דְּנָהּ חָזֵה הֲוֵית בְּחֶזְוֵי לֵילְיָא וַאֲרוּ
חֵיוָה רביעיה רְבִיעָאָה דְּחִילָהּ וְאֵימְתָנִי וְתַקִּיפָא
יַתִּירָה וְשִׁנַּיִן דְּי־פַרְזֶל לַהּ רַבְרְבָן אָכְלָה וּמַדֶּקָה
וּשְׁאָרָא ברגליה בְּרַגְלַהּ רָפְסָה וְהִיא מְשַׁנְּיָה מִן־
כָּל־חֵיוָתָא דִּי קדמיה קָדְמַהּ וְקַרְנַיִן עֲשַׂר
לַהּ: **ח** מְשְׁתַּכַּל הֲוֵית בְּקַרְנַיָּא וַאֲלוּ קֶרֶן אָחֳרִי
זְעִירָהּ סְלְקַת ביניהון בֵּינֵיהֶן וּתְלָת מִן־קַרְנַיָּא
קַדְמָיְתָא אתעקרו אֶתְעֲקַרָה מִן־
קדמיה קָדָמַהּ וַאֲלוּ עַיְנִין כְּעֵינֵי אֲנָשָׁא בְּקַרְנָא־
דָא וּפֻם מְמַלֵּל רַבְרְבָן: **ט** חָזֵה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן

רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתֵב לְבוּשֵׁהּ | כִּתְלַג חִוָּר וּשְׂעַר
רֵאשֵׁהּ כַּעֲמַר נְקֵא כָּרְסְיֵהּ שְׁבִבִין דְּי־נוּר גַּלְגְּלוֹהִי
נוּר דָּלֵק: **י** נְהַר דְּי־נוּר נָגֵד וְנָפֵק מִן־קֳדָמוֹהִי
אֶלֶף אלפים אַלְפִין יְשַׁמְּשׁוּנֵּהּ וְרִבּוֹ
רבון רִבְבָן קָדָמוֹהִי יְקוּמוּן דִּינָא יְתֵב וְסִפְרִין
פְּתִיחוּ: **יא** חָזֵה הֲוֵית בֵּאדַיִן מִן־קָל מִלַּיָּא
רַבְרְבָתָא דִּי קַרְנָא מְמַלֶּלָה חָזֵה הֲוֵית עַדְּ דִּי
קְטִילַת חֵיוְתָא וְהוּבַד גִּשְׁמַהּ וְיִהִיבַת לְיֹקֵדַת
אֶשָּׁא: **יב** וּשְׁאָר חֵיוָתָא הֶעְדִּיו שָׁלְטָנְהוֹן וְאַרְכָּה
בְחַיִּין יְהִיבַת לְהוֹן עַד־זִמַן וְעִדָּן: **יג** חָזֵה הֲוֵית
בְּחֶזְוֵי לֵילְיָא וַאֲרוּ עִם־עֲנָנֵי שְׁמַיָּא כְּבַר אֱנָשׁ
אָתֵה הֲוָא וְעַד־עַתִּיק יוֹמַיָּא מְטָה וּקְדָמוֹהִי
הַקְרְבוּהִי: **יד** וְלֵהּ יְהַב שָׁלְטָן וִיקָר וּמַלְכוּ וְכָל
עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָּׁנַיָּא לֵהּ יִפְלְחוּן שָׁלְטָנֵהּ שָׁלְטָן
עָלַם דִּי־לָא יֶעְדֵּה וּמַלְכוּתֵהּ דִּי־לָא תִתְחַבַּל: {פ}
טו אֶתְכְּרִית רוּחִי אֲנָה דָּנִיֵּאל בְּגוֹ נִדְנֵהּ וְחֶזְוֵי
רֵאשִׁי יְבַהֲלֻנָּנִי: **טז** קִרְבֵת עַל־חַד מִן־קָאֲמַיָּא
וְיַצִּיבָא אֶבְעֵא־מִנֵּהּ עַל־כָּל־דְּנָה וַאֲמַר־לִי וּפִשַׁר
מִלַּיָּא יְהוֹדְעִנַּנִי: **יז** אִלֵּין חֵיוָתָא רַבְרְבָתָא דִּי אִנִּין
אַרְבַּע אַרְבְּעָה מַלְכִין יְקוּמוּן מִן־
אַרְעָא: **יח** וְיִקְבְּלוּן מַלְכוּתָא קַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין
וְיַחְסְנוּן מַלְכוּתָא עַד־עָלְמָא וְעַד עָלַם
עָלְמַיָּא: **יט** אֱדַיִן צְבִית לְיַצָּבָא עַל־חֵיוָתָא
רְבִיעָיְתָא דִּי־הָוַת שָׁנְיָה מִן־כלהון כָּלְהֵן דְּחִילָה
יַתִּירָה שניה שִׁנַּהּ דְּי־פַרְזֶל וטפריה וְטִפְרַהּ דְּי־
נְחָשׁ אָכְלָה מַדְּקָה וּשְׁאָרָא
ברגליה בְּרַגְלַהּ רָפְסָה: **כ** וְעַל־קַרְנַיָּא עֲשַׂר דִּי
בְרֵאשַׁהּ וְאָחֳרִי דִּי סְלְקַת ונפלו וּנְפָלָה מִן־
קדמיה קָדָמַהּ תְּלָת וְקַרְנָא דִכֵּן וְעֵינִין לַהּ וּפֻם
מְמַלֵּל רַבְרְבָן וְחֶזְוֵהּ רַב מִן־חַבְרָתַהּ: **כא** חָזֵה

הַוַּ֣ית וַקַרְנָ֗א דִּכֵּ֤ן עָבְדָא֙ קֳרָ֣ב עִם־קַדִּישִׁ֔ין וְיָכְלָ֖ה לְהֹ֑ון: **כב** עַ֣ד דִּֽי־אֲתָ֗ה עַתִּ֤יק יוֹמַיָּא֙ וְדִינָ֣א יְהַ֔ב לְקַדִּישֵׁ֖י עֶלְיוֹנִ֑ין וְזִמְנָ֣א מְטָ֗ה וּמַלְכוּתָ֛א הֶחֱסִ֥נוּ קַדִּישִׁ֖ין: **כג** כֵּ֣ן אֲמַ֗ר חֵיוְתָ֨א רְבִיעָיְתָ֜א מַלְכ֣וּ רְבִיעָיָ֗ה תֶּהֱוֵא֙ בְּאַרְעָ֔א דִּ֥י תִשְׁנֵ֖א מִן־כָּל־מַלְכְוָתָ֑א וְתֵאכֵ֤ל כָּל־אַרְעָא֙ וּתְדוּשִׁנַּ֔הּ וְתַדְקִנַּ֖הּ: **כד** וְקַרְנַיָּ֣א עֲשַׂ֗ר מִנַּ֤הּ מַלְכוּתָא֙ עַשְׂרָ֣ה מַלְכִ֔ין יְקֻ֖מוּן וְאָחֳרָ֣ן יְקוּם֮ אַחֲרֵיהֹן֒ וְה֣וּא יִשְׁנֵא֮ מִן־קַדְמָיֵא֒ וּתְלָתָ֖ה מַלְכִ֥ין יְהַשְׁפֵּֽל: **כה** וּמִלִּ֣ין לְצַ֔ד עִלָּיָ֖א עִלָּאָ֣ה יְמַלֵּ֑ל וּלְקַדִּישֵׁ֣י עֶלְיוֹנִ֔ין יְבַלֵּ֖א וְיִסְבַּ֣ר לְהַשְׁנָיָ֣ה זִמְנִ֣ין וְדָ֔ת וְיִתְיַהֲבוּן֙ בִּידֵ֔הּ עַד־עִדָּ֥ן וְעִדָּנִ֖ין וּפְלַ֥ג עִדָּֽן: **כו** וְדִינָ֣א יִתֵּ֔ב וְשָׁלְטָנֵ֖הּ יְהַעְדּ֑וֹן לְהַשְׁמָדָ֥ה וּלְהוֹבָדָ֖ה עַד־סוֹפָֽא: **כז** וּמַלְכוּתָ֣א וְשָׁלְטָנָ֗א וּרְבוּתָא֙ דִּ֣י מַלְכְוָ֔ת תְּחֹ֖ות כָּל־שְׁמַיָּ֑א יְהִיבַ֤ת לְעַם֙ קַדִּישֵׁ֣י עֶלְיוֹנִ֔ין מַלְכוּתֵ֣הּ מַלְכ֔וּת עָלַ֖ם וְכָל֙ שָׁלְטָנַיָּ֣א לֵ֔הּ יִפְלְחוּן֙ וְיִשְׁתַּמְּעוּן׃ **כח** עַד־כָּ֣ה סוֹפָ֔א דִּי־מִלְּתָ֖א אֲנָ֣ה דָנִיֵּ֑אל שַׂגִּ֣יא | רַעְיוֹנַ֔י יְבַהֲלֻנַּ֖נִי וְזִיו֣וֹ יִשְׁתַּנּ֑וֹן עֲלַ֙י וּמִלְּתָ֣א בְלִבִּ֔י נְטַרֵ֖ת׃ {פ}

דניאל פרק ח

א בִּשְׁנַ֤ת שָׁלוֹשׁ֙ לְמַלְכ֣וּת בֵּלְאשַׁצַּ֔ר הַמֶּ֖לֶךְ חָזֹ֑ון נִרְאָ֣ה אֵלַ֔י אֲנִ֖י דָּנִיֵּ֑אל אַחֲרֵ֛י הַנִּרְאָ֥ה אֵלַ֖י בַּתְּחִלָּֽה: **ב** וָאֶרְאֶ֣ה בֶּחָזֹ֔ון וַיְהִ֕י בִּרְאֹתִ֖י וַאֲנִ֣י בְּשׁוּשַׁ֗ן הַבִּירָה֙ אֲשֶׁ֣ר בְּעֵילָ֔ם הַמְּדִינָ֖ה וָאֶרְאֶ֣ה בֶּחָזֹ֑ון וַאֲנִ֖י הָיִ֥יתִי עַל־אוּבַ֖ל אוּלָֽי: **ג** וָאֶשָּׂ֤א עֵינַי֙ וָאֶרְאֶ֔ה וְהִנֵּ֣ה | אַ֔יִל אֶחָ֖ד עֹמֵ֣ד לִפְנֵ֑י הָאֻבָ֗ל וְלֹ֤ו קְרָנַ֙יִם֙ וְהַקְּרָנַ֣יִם גְּבֹהֹ֔ות וְהָאַחַ֖ת גְּבֹהָ֑ה מִן־הַשֵּׁנִ֣ית וְהַגְּבֹהָ֔ה עֹלָ֖ה בָּאַחֲרֹנָֽה: **ד** רָאִ֣יתִי אֶת־הָאַ֗יִל מְנַגֵּ֤חַ יָמָה֙ וְצָפֹ֣ונָה וָנֶ֔גְבָּה וְכָל־חַיְוֹת֙ לֹא־יַעַמְד֣וּ לְפָנָ֔יו וְאֵ֥ין מַצִּ֖יל מִיָּדֹ֑ו וְעָשָׂ֥ה כִרְצֹנֹ֖ו וְהִגְדִּֽיל: **ה** וַאֲנִ֣י | הָיִ֣יתִי מֵבִ֔ין וְהִנֵּ֣ה צְפִיר־הָעִזִּ֗ים בָּ֤א מִן־הַמַּעֲרָב֙ עַל־פְּנֵ֣י כָל־הָאָ֔רֶץ וְאֵ֥ין נוֹגֵ֖עַ בָּאָ֑רֶץ וְהַצָּפִ֕יר קֶ֥רֶן חָזוּת֙ בֵּ֣ין עֵינָ֔יו: **ו** וַיָּבֹ֕א עַד־הָאַ֖יִל בַּעַל֙ הַקְּרָנַ֔יִם אֲשֶׁ֥ר רָאִ֖יתִי עֹמֵ֣ד לִפְנֵ֑י הָאֻבָ֗ל וַיָּ֥רָץ אֵלָ֖יו בַּחֲמַ֥ת כֹּחֹֽו: **ז** וּרְאִיתִ֖יו מַגִּ֣יעַ | אֵצֶ֣ל הָאַ֔יִל וַיִּתְמַרְמַ֖ר אֵלָ֑יו וַיַּ֤ךְ אֶת־הָאַ֙יִל֙ וַיְשַׁבֵּ֣ר אֶת־שְׁתֵּ֣י קְרָנָ֔יו וְלֹא־הָ֥יָה כֹ֖חַ בָּאַ֑יִל לַעֲמֹ֣ד לְפָנָ֗יו וַיַּשְׁלִיכֵ֤הוּ אַרְצָה֙ וַיִּרְמְסֵ֔הוּ וְלֹא־הָ֥יָה מַצִּ֖יל לָאַ֥יִל מִיָּדֹֽו: **ח** וּצְפִ֣יר הָעִזִּ֗ים הִגְדִּ֤יל עַד־מְאֹד֙ וּכְעָצְמֹ֔ו נִשְׁבְּרָ֖ה הַקֶּ֣רֶן הַגְּדֹלָ֑ה וַתַּעֲלֶ֨נָה חָזוּת֙ אַרְבַּ֣ע תַּחְתֶּ֔יהָ לְאַרְבַּ֖ע רוּחֹ֥ות הַשָּׁמָֽיִם: **ט** וּמִן־הָאַחַ֗ת מֵהֶם֙ יָצָ֣א קֶֽרֶן־אַחַ֔ת מִצְּעִירָ֖ה וַתִּגְדַּ֣ל־יֶ֑תֶר אֶל־הַנֶּ֙גֶב֙ וְאֶל־הַמִּזְרָ֔ח וְאֶל־הַצֶּ֖בִי: **י** וַתִּגְדֵּ֖ל עַד־צְבָ֣א הַשָּׁמָ֑יִם וַתַּפֵּ֞ל אַ֣רְצָה מִן־הַצָּבָ֗א וּמִן־הַכֹּוכָבִים֙ וַתִּרְמְסֵֽם: **יא** וְעַ֚ד שַׂר־הַצָּבָ֔א הִגְדִּ֖יל וּמִמֶּ֣נּוּ הרים הורם הַתָּמִ֑יד וְהֻשְׁלַ֖ךְ מְכ֥וֹן מִקְדָּשֹֽׁו: **יב** וְצָבָ֗א תִּנָּתֵן֙ עַל־הַתָּמִ֣יד בְּפָ֔שַׁע וְתַשְׁלֵ֥ךְ אֱמֶ֖ת אַרְצָ֑ה וְעָשְׂתָ֖ה וְהִצְלִֽיחָה: **יג** וָאֶשְׁמְעָ֣ה אֶחָד־קָדֹ֔וש מְדַבֵּ֖ר וַיֹּ֣אמֶר׀ אֶחָד קָדֹ֣וש לַפַּלְמֹונִ֗י הַמְדַבֵּ֙ר עַד־מָתַ֞י הֶֽחָזֹ֣ון הַתָּמִ֗יד וְהַפֶּ֙שַׁע֙ שֹׁמֵ֣ם תֵּ֔ת וְקֹ֖דֶשׁ וְצָבָ֥א מִרְמָֽס: **יד** וַיֹּ֣אמֶר אֵלַ֔י עַד֙ עֶ֣רֶב בֹּ֔קֶר אַלְפַּ֥יִם וּשְׁלֹ֖שׁ מֵא֑וֹת וְנִצְדַּ֖ק קֹֽדֶשׁ: **טו** וַיְהִ֗י בִּרְאֹתִ֙י אֲנִ֣י דָנִיֵּ֔אל אֶת־הֶֽחָזֹ֖ון וָאֲבַקְשָׁ֣ה בִינָ֑ה וְהִנֵּ֣ה עֹמֵ֗ד לְנֶגְדִּי֙ כְּמַרְאֵה־גָֽבֶר׃ **טז** וָאֶשְׁמַ֤ע קֹול־אָדָם֙ בֵּ֣ין אוּלָ֔י וַיִּקְרָ֖א וַיֹּאמַ֑ר גַּבְרִיאֵ֗ל הָבֵן֙ לְהַלָּ֣ז אֶת־הַמַּרְאֶ֔ה: **יז** וַיָּבֹ֕א אֵצֶ֖ל עָמְדִ֑י וּבְבֹאֹ֗ו נִבְעַ֙תִּי֙ וָאֶפְּלָ֣ה עַל־פָּנָ֔י וַיֹּ֥אמֶר אֵלַ֖י הָבֵ֣ן בֶּן־אָדָ֑ם כִּ֚י לְעֶת־קֵ֣ץ הֶֽחָזֹ֔ון: **יח** וּבְדַבְּרֹ֥ו עִמִּ֖י נִרְדַּמְתִּי֙ עַל־פָּנַ֔י

אָרְצָה וַיִּגַּע־בִּי וַיַּעֲמִידֵנִי עַל־עָמְדִי: **יט** וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי מוֹדִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר־יִהְיֶה בְּאַחֲרִית הַזָּעַם כִּי לְמוֹעֵד קֵץ: **כ** הָאַיִל אֲשֶׁר־רָאִיתָ בַּעַל הַקְּרָנָיִם מַלְכֵי מָדַי וּפָרָס: **כא** וְהַצָּפִיר הַשָּׂעִיר מֶלֶךְ יָוָן וְהַקֶּרֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בֵּין־עֵינָיו הוּא הַמֶּלֶךְ הָרִאשׁוֹן: **כב** וְהַנִּשְׁבֶּרֶת וַתַּעֲמֹדְנָה אַרְבַּע תַּחְתֶּיהָ אַרְבָּע מַלְכֻיּוֹת מִגּוֹי יַעֲמֹדְנָה וְלֹא בְכֹחוֹ: **כג** וּבְאַחֲרִית מַלְכוּתָם כְּהָתֵם הַפֹּשְׁעִים יַעֲמֹד מֶלֶךְ עַז־פָּנִים וּמֵבִין חִידוֹת: **כד** וְעָצַם כֹּחוֹ וְלֹא בְכֹחוֹ וְנִפְלָאוֹת יַשְׁחִית וְהִצְלִיחַ וְעָשָׂה וְהִשְׁחִית עֲצוּמִים וְעַם־קְדֹשִׁים: **כה** וְעַל־שִׂכְלוֹ וְהִצְלִיחַ מִרְמָה בְּיָדוֹ וּבִלְבָבוֹ יַגְדִּיל וּבְשַׁלְוָה יַשְׁחִית רַבִּים וְעַל שַׂר־שָׂרִים יַעֲמֹד וּבְאֶפֶס יָד יִשָּׁבֵר: **כו** וּמַרְאֵה הָעֶרֶב וְהַבֹּקֶר אֲשֶׁר נֶאֱמַר אֱמֶת הוּא וְאַתָּה סְתֹם הֶחָזוֹן כִּי לְיָמִים רַבִּים: **כז** וַאֲנִי דָּנִיֵּאל נִהְיֵיתִי וְנֶחֱלֵיתִי יָמִים וָאָקוּם וָאֶעֱשֶׂה אֶת־מְלֶאכֶת הַמֶּלֶךְ וָאֶשְׁתּוֹמֵם עַל־הַמַּרְאֶה וְאֵין מֵבִין: {פ}

הלימוד מוקדש
לעילוי נשמת
סלביה סימה בת
מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע כ"ד אייר
תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס לזכות
הילדה
מלכה בת
רעות תחי׳
שזכות לימוד התורה תגן
בעדה שתזכה לרפואה
שלימה ברנ״ב אבריה
ושס״ה גידיה במהרה
בתוך שאר חולי עמו
ישראל, אמן

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת מטות מסעי

יום ראשון	כב 28	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא לג ירושלמי: פסחים עא תוספתא: ערכין ג נ"ך: דניאל ב משניות: מעשרות ג זוהר: חלק א עמ' קיג-קיד	עלות השחר (72 דק') ... 4:37 | חצות היום ..... 12:45 נץ החמה ..... 5:49 | שקיעה ..... 7:38 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:35 | צאת הכוכבים ..... 7:55 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:17 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:50
יום שני	כג 29	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא לד ירושלמי: ביצה א תוספתא: ערכין ד נ"ך: דניאל ג משניות: מעשרות ד זוהר: חלק א עמ' קטו-קטז	עלות השחר (72 דק') ... 4:38 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:50 | שקיעה ..... 7:37 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:36 | צאת הכוכבים ..... 7:54 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:17 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:49
יום שלישי	כד 30	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא לה ירושלמי: ביצה ב תוספתא: ערכין ה נ"ך: דניאל ד משניות: מעשרות ה זוהר: חלק א עמ' קיז-קיח	עלות השחר (72 דק') ... 4:39 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:51 | שקיעה ..... 7:37 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:36 | צאת הכוכבים ..... 7:53 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:18 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:49
יום רביעי	כה 31	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא לו ירושלמי: ביצה ג תוספתא: תמורה א נ"ך: דניאל ה משניות: מעשר שני א זוהר: חלק א עמ' קיט-קכ	עלות השחר (72 דק') ... 4:39 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:51 | שקיעה ..... 7:36 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:37 | צאת הכוכבים ..... 7:52 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:18 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:48
יום חמישי	כו 1	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא לז ירושלמי: ביצה ד תוספתא: תמורה ב נ"ך: דניאל ו משניות: מעשר שני ב זוהר: חלק א עמ' קכא-קכב	עלות השחר (72 דק') ... 4:40 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:52 | שקיעה ..... 7:35 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:37 | צאת הכוכבים ..... 7:51 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:18 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:47
יום ששי	כז 2 הדלקת נרות (40 דק'): 6:54 (20 דק'): 7:14	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא לח ירושלמי: ביצה ה תוספתא: תמורה ג נ"ך: דניאל ז משניות: מעשר שני ג זוהר: חלק א עמ' קכג-קכד	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') ... 4:41 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:53 | שקיעה ..... 7:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:37 | צאת הכוכבים ..... 7:51 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:18 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:46
שב"ק	כח 3 מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:45	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא לט ירושלמי: ביצה ו תוספתא: תמורה ד נ"ך: דניאל ח משניות: מעשר שני ד זוהר: חלק א עמ' קכה-קכו	**שבת מברכין פרשת מטות מסעי** עלות השחר (72 דק') ... 4:42 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:54 | שקיעה ..... 7:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:38 | צאת הכוכבים ..... 7:50 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:19 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:45

מולד חודש אב יהיה בליל שני בשעה 1, 53 דקות ו 11 חלקים

אָדָם שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת בָּטֵל וּמְבֻטָּל אֶל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְיוֹדֵעַ וָעֵד אֲשֶׁר אֵין לוֹ אֶלָּא רַק אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הוּא יַצְלִיחַ מְאֹד - הֵן בְּגַשְׁמִי וְהֵן בְּרוּחָנִי!

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)